

## Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 2 april 1924 kl. 10 f. m.

*Utlåtande angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.*

(2:a avd.)

### Arkiv, bibliotek och museer.

1:o) I den till riksdagen den 2 januari 1924 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1924—1925 har Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, i avseende å åttonde huvudtiteln (punkt 1) föreslagit riksdagen att till fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,500 kronor.

Utgivande av  
historiska  
handlingar.  
[1.]\*

Beträffande utredningen i ärendet hänvisar utskottet till berörda statsrådsprotokoll sid. 4—8.

Anslag för ifrågavarande ändamål utgick för vart och ett av åren 1912—1916 med 4,500 kronor och för vart och ett av åren 1917—1922 med 6,000 kronor ävensom för förra halvåret 1923 med 3,000 kronor. För budgetåret 1923—1924 upptogs icke något anslag för ändamålet i riksstaten, en anordning, som av dåvarande departementschefen angavs vara av tillfällig art. Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag innebär ett återupptagande av ifrågavarande anslag med det belopp, varmed det före år 1917 utgick.

Utskottet, som icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets

---

\*) Hänvisar till punkt i statsrådsprotokollet.

historia, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,500 kronor.

Motion om  
anslag för  
undersökning  
och tillvara-  
tagande av  
medeltida  
handskrifter.

2:o) Uti en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion, nr 1, har hemställts, att riksdagen ville på extra stat för år 1925 bevilja ett anslag av 1,500 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för undersökning och tillvaratagande av lämningar av medeltida legender, brevvarier och missaler m. m., använda såsom omslag till äldre handlingar i ämbetsverkens arkiv eller eljest där förvarade.

I avseende å de av motionären till stöd för hans framställning andragna skälen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har sig väl bekant, att sådana kulturminnesmärken, för vilkas bearbetning och tillvaratagande särskilda åtgärder av motionären påkallas, förekomma i ej ringa omfattning i äldre arkivsamlingar i landet. Värdet av desamma för den musikhistoriska och kulturhistoriska forskningen bör enligt utskottets mening ingalunda underkännas, och utskottet behjärtar fullväl det syftemål, motionären med sitt förslag vill vinna. I motionen har emellertid icke någon sådan utredning förebragts, på vilken enligt utskottets mening ett tillstyrkande av anslag för ändamålet synes kunna stödjas. Det kan med fog dragas i tvivelsmål, huruvida det begärda beloppet, 1,500 kronor, är tillfyllest för en undersökning av nu ifrågavarande art, och lätteligen kan befaras, att en dylik undersökning kan draga med sig kostnader, varom man i allt fall av brist på närmare uppgifter ej nu kan döma. Det ifrågavarande undersökningsmaterialet lär dessutom icke vara i fara att förstöras, och någon särskild anledning att under nuvarande förhållanden igångsätta en bearbetning av detsamma kan enligt utskottets mening icke anses föreligga. Utskottet är vidare förvissat därom, att vederbörlig uppmärksamhet ägnas ifrågavarande arkivalier av de myndigheter, som i första hand hava att svara för desamma, och att, därest sådant skulle visa sig erforderligt, myndigheterna icke underlåta att efter förebragt utredning föreslå de åtgärder, som synas lämpliga för tillgodoseende av det önskemål, varåt motionären givit uttryck. Vid nu anförda förhållanden har utskottet icke funnit sig böra tillstyrka det i motionen framställda äskandet och hemställer förty,

att herr Ekmans ifrågavarande motion icke må av riksdagen bifallas.

E. o. tjänste-  
män vid  
landsarkiven.

3:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 2) hemställer utskottet,

[2.]

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 11,900 kronor att utgå till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Uppsala med högst 2,500 kronor och åt en amanuens vid vart och ett av landsarkiven i Vadstena och

Göteborg med högst 1,800 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t, vad angår vart och ett av dessa belopp, att, om särskilda förhållanden skulle därtill föranleda, bestämma om medlens användande till ersättning åt flera extra biträden vid landsarkivet i fråga, samt till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Uppsala med högst 2,000 kronor, vid landsarkivet i Lund med högst 2,200 kronor, vid landsarkivet i Göteborg med högst 1,000 kronor och vid landsarkivet i Vadstena med högst 600 kronor.

4:o) Kungl. Maj:t har (punkt 3) föreslagit riksdagen att *dels* öka den i staten för kungl. biblioteket uppförda anslagsposten till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare, nu för år 46,132 kronor, med 1,068 kronor till 47,200 kronor, *dels ock* vid bifall härtill i riksstaten öka det ordinarie förslagsanslaget till kungl. biblioteket, nu 215,432 kronor för år räknat, med 1,068 kronor till 216,500 kronor.

Kungl.  
biblioteket.  
[3.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 10—12 i statsrådsprotokollet.

Den begärda anslagsförhöjningen avser att bereda medel till den löneförhöjning, som amanuenserna vid kungl. biblioteket bliva berättigade att åtnjuta under budgetåret 1924—1925.

Utskottet, som icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) öka den i staten för kungl. biblioteket uppförda anslagsposten till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare, nu för år 46,132 kronor, med 1,068 kronor till 47,200 kronor;

b) vid bifall härtill i riksstaten öka det ordinarie förslagsanslaget till kungl. biblioteket, nu 215,432 kronor för år räknat, med 1,068 kronor till 216,500 kronor.

5:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till katalogiseringsarbeten inom kungl. biblioteket, enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag å 19,000 kronor.

Katalogise-  
ringsarbeten  
vid kungl.  
biblioteket.  
[4.]

6:o) Kungl. Maj:t har (punkt 5) föreslagit riksdagen att *dels* till slutförande av redigeringen av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 38:e årgång, omfattande år 1923, samt för påbörjande av redigeringen för accessionskatalogens 39:e årgång, omfattande år 1924, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag å 5,000 kronor, att an-

Gemensam  
accessions-  
katalog för  
Sveriges  
offentliga  
bibliotek  
samt tioårs-  
register till  
densamma.  
[5.]

vändas enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter, *dels ock* till påbörjande av redigering av ett tioårsregister till nämnda accessionskatalogs 31:a—40:e årgångar, omfattande åren 1916—1925, bevilja ett extra anslag av 2,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 14—16 i statsrådsprotokollet.

Anslaget å 5,000 kronor till redigering av accessionskatalogen är föreslaget till samma belopp, med vilket det för innevarande budgetår utgår. Till tioårsregister till katalogen har riksdagen tidigare beviljat erforderliga medel, senast till register för årgångarna 1906—1915.

Utskottet har ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må

a) till slutförande av redigeringen av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 38:e årgång, omfattande år 1923, samt för påbörjande av redigeringen för accessionskatalogens 39:e årgång, omfattande år 1924, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag å 5,000 kronor, att användas enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter;

b) till påbörjande av redigering av ett tioårsregister till nämnda accessionskatalogs 31:a—40:e årgångar, omfattande åren 1916—1925, bevilja ett extra anslag av 2,000 kronor.

Bokinköp och  
bokbindning  
för kungl.  
biblioteket.  
[6.]

7:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till bokinköp och bokbindning för kungl. biblioteket för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor.

Stifts- och  
läroverks-  
biblioteket  
i Linköping.  
[7.]

8:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom (punkt 7) gjorda framställning hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum till arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping och till arvode åt vaktmästaren vid samma bibliotek anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 2,600 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Pedagogiska  
biblioteket  
i Stockholm.  
[8.]

9:o) Kungl. Maj:t har (punkt 8) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till uppehållande av pedagogiska bibliotekets verksamhet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 11,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Utredningen återfinnes å sid. 17—18 i statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1923—1924 har för ändamålet anvisats ett belopp av 12,900 kronor. Utskottet hemställer,

att riksdagen må såsom bidrag till uppehållande av pedagogiska bibliotekets verksamhet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 11,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

10:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för löpande budgetår äger rum, såsom bidrag till avlöning åt en skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,500 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Skandinaviska bibliotekarien vid S:te Genevièvebiblioteket i Paris.

[9.]

11:o) Kungl. Maj:t har (punkt 10) föreslagit riksdagen att dels godkänna följande stat för nationalmuseum att tillämpas från och med den 1 juli 1924:

Ny stat för nationalmuseum.

[10.]

*Stat.*

|                                                                     |                  |
|---------------------------------------------------------------------|------------------|
| Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i> . . . . | kronor 101,000:— |
| Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i> . . . . .              | » 2,700:—        |
| Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. . .          | » 38,800:—       |
| Kostnad för tjänstedräkter för expeditionsvakter . . . . .          | » 1,400:—        |
| Nattlig bevakning av nationalmuseibyggnaden . . . . .               | » 9,600:—        |

Förslagsanslag kronor 153,500:—

dels ock höja det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till nationalmuseum, nu 151,100 kronor, med 2,400 kronor till 153,500 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 19—24 i statsrådsprotokollet.

Kungl. Maj:ts förslag innebär dels en höjning av anslaget till vikariatsersättning från 2,100 till 2,700 kronor för beredande av avlöning åt vikarier för expeditionsvakter under semester, dels ock en höjning av anslaget till icke-ordinarie befattningshavare m. m. från 37,000 till 38,800 kronor för gäldande av ersättningar till vissa expeditionsvakter och övereldaren vid museet för bestyr utom tjänsten.

Utskottet, som ej har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) godkänna följande stat för nationalmuseum att tillämpas från och med den 1 juli 1924:

## Stat.

|                                                                |                   |
|----------------------------------------------------------------|-------------------|
| Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag . . . . . | kronor 101,000: — |
| Vikariatsersättningar, förslagsanslag . . . . .                | » 2,700: —        |
| Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. . . . . | » 38,800: —       |
| Kostnad för tjänstedräkter för expeditionsvakter . . . . .     | » 1,400: —        |
| Nattlig bevakning av nationalmuseibyggnaden . . . . .          | » 9,600: —        |
| <hr/>                                                          |                   |
| Förslagsanslag kronor                                          | 153,500: —        |

b) höja det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till nationalmuseum, nu 151,100 kronor, med 2,400 kronor till 153,500 kronor.

Motion angående anslag till genom nationalmuseums försorg anordnade vandringsutställningar m. m.

12:o) I en inom andra kammaren av herr *V. Rydén* väckt motion (nr 92) har hemställts, att riksdagen måtte å extra stat för budgetåret 1924—1925 bevilja *dels* ett reservationsanslag av 3,000 kronor till bestridande av kostnader, som äro förenade med genom nationalmuseums försorg anordnade vandringsutställningar, föreläsningar och konstpropaganda, *dels ock* ett reservationsanslag av 1,200 kronor för beredande av skrivhjälp åt den vid nationalmuseum anställde depositions- och reseintendenten.

Till stöd för sitt yrkande har motionären anfört följande:

»Överintendenten och chefen för nationalmuseum har inskränkt sig till det minsta möjliga vid framställandet av sina behov för museet.

Det storartade uppsving, som nationalmuseum erhållit såsom konstnärligt och kulturellt folkuppfostrande institution genom den förre museichefens Richard Berghs omorganisation och omdaning av museet och dess verksamhet, nitiskt och målmedvetet fullföljd av den nuvarande chefen, har med nödvändighet medfört icke så få behov och önskemål, som från museumsynpunkt måste betraktas som viktiga, om icke det så vackert började verket skall stanna i växten och omintetgöras.

Överintendenten Folcker har under sin nu femåriga tjänstetid ärligen för Kungl. Maj:t framlagt några av dessa museets önskemål.

Bland dem ha till ingen åtgärd föranlett sådana sedan många år trängande behov som: anskaffande av en referenssamling av fotografier, fotografering av målningssamlingen, ordnande av tidningsurklippsamlingen, etiketteringen av konstverkssamlingen samt flera framställningar om ökade inköpsanslag.

Avskräckt av dessa motgångar har museichefen nu tills vidare avstått från att återkomma till dessa önskningar, hur angelägna han än måste anse dem vara, och inskränkt sig till åskande av sådana anslag som i själva verket utgöra fortsättningar av redan förut beviljade årsanslag samt ett par som han ansett icke kunna ställas på framtiden.

Dessa senare, vilka icke blivit i statsverkspropositionen intagna, men om vilka jag förskaffat mig kännedom, synas mig vara av den vikt och betydelse att de böra göras till föremål för motion, då deras uteblivande skulle

äventyra fortsättandet av en i hög grad betydelsefull del av nationalmusei verksamhet: den konstnärliga och kulturella propagandan framförallt bland de bredare samhällslagren i landets från huvudstaden avlägsnare bygder.

Denna verksamhet, som närmast omhänderhaves av en för ändamålet för några år sedan särskilt tillsatt tjänsteman, museets depositions- och reseintendent, har redan nu utvecklats i en omfattning, som på det mest otvetydiga, mest glädjande sätt vittnar om Rickard Berghs framsynthet även i denna del av hans omorganisation av museet.

Utvecklingen har emellertid naturligt nog medfört behov både av penningmedel och av ökad arbetskraft.

Museichefen har också för ändamålet begärt dels ett årsanslag av 3,000 kronor, dels arbetsbiträde åt reseintendenten.

Efter att ha erinrat att han redan föregående år resultatöst anhållit om anslag till av nationalmuseum anordnade vandringsutställningar och föreläsningar i landsorten yttrade museichefen i sina petita till 1924 års riksdag:

'Då jag ånyo går att hos Eders Kungl. Maj:t i underdanighet hemställa om äskande av dylikt anslag, är det i medvetande av det sällsynt lyckliga resultatet av museets verksamhet i landsorten under det senaste året samt den stora betydelsen av att en dylik verksamhet icke får avstanna.

Museets norrländska vandringsutställning, som pågick under tiden 24 juni 1922 till 21 maj 1923 och därunder exponerades i Umeå, Luleå, Hernösand, Sundsvall och Gävle, gav ett resultat, som fullt motsvarade de stora förväntningar, som ställts på denna utställning. Överallt mottogs den med det livligaste intresse såväl från det allmännas som från enskildas sida, något som med all önskvärd tydlighet framgår av besökandesiffrorna, vilka i de båda största städerna, Gävle och Sundsvall, uppgingo till respektive 2,526 och 4,398. Då museet emellertid saknar varje anslag för dessa viktiga konstbildningsorgan, ha dylika utställningar måst bekostas av de olika samhällena. Just på grund därav ha de praktiska svårigheterna vid anordningarna blivit mycket kännbara därigenom, att handkassa saknats till och med för de enklaste porto- och emballagekostnadernas bestridande samt att depositionsintendenten ensam haft att bestrida även det rent mekaniska arbetet vid handläggningen av dessa ärenden.

För att en vidare utställningsverksamhet skall bli möjlig fordras ett om också ringa anslag för vissa löpande utgifters täckande samt tryckning av kataloger och smärre vägledningar till utställningarna.

Särskilt har erfarenheten från vandringsutställningarna visat behovet av lätt tillgänglig vägledning. Då museets inskränkta personalförhållanden ej tillåta lämplig tjänsteman att hela tiden medfölja vandringsutställningarna och i samband med dessa hålla så täta visningar som vore önskvärt, anser jag nödvändigt att genom tryckta, populärt framställda vägledningar giva allmänheten det stöd, den tydligen behöver för att fullt kunna utnyttja vandringsutställningarna som bildningstillfälle.

Museets fjärde kulturmässa, som hölls i Västerås den 16—23 sistlidne juni, var anordnad på liknande sätt som de föregående med utställningar av dels svensk 1700-talskonst, dels svenskt historiemåleri från mitten av 1800-talet. Den visade sig fylla sitt ändamål på ett utmärkt sätt, särskilt genom det samarbete med de frivilliga folkorganisationerna som i och med denna kulturmässa inletts och som lät mässan bli helt tillgänglig för en stor bygds befolkning.

För bestridande av de kostnader, som varit förenade med hittills hållna kulturmässor, har Eders Kungl. Maj:t på av mig vid varje särskilt tillfälle där- om gjord underdånig framställning anvisat erforderliga belopp, ett förfarande som synes mig fortfarande böra följas med hänsyn till att kulturmässorna dels icke äro årligen regelbundet återkommande företag, dels kräva högst varierande summor.

De övriga grenarna av museets folkbildningsarbete, vandringsutställningar, föreläsningar etc. hava däremot formen av en mera fortlöpande verksamhet, som torde vara bäst betjänt av årliga anslag.

Med stöd av det anförda får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes hos nästkommande års riksdag äska ett anslag av 3,000 kronor för budgetåret 1924—1925 till bestridande av med vandrings- utställningar, föreläsningar och annan konstpedagogisk verksamhet förenade kostnader.

Rörande behovet av ökad arbetskraft för verksamhetens bedrivande yttrar museichefen, efter att ha erinrat om att även denna anhållan redan före- gående år lämnats utan avseende, följande:

Genom inrättandet av nationalmusei avdelning för slottssamlingar och depositioner upptogs i museets program en stor modern bildningstanke — aktiv konstpropaganda, konstglädjens och konstbildningens spridande ut till folkets breda lager. Då riksdagen beviljade medel för denna tankes för- verkligande begränsade den sitt anslag enbart till intendentslönen. För de första åren — experiment- och prövningsåren — torde säkerligen hava varit klokt och lämpligt att ej inrätta en kostbar organisation, som kanske en lång tid ej kunnat effektivt utnyttjas.

De fem år som nu gått, sedan platsen tillsattes, kunna minst av allt be- tecknas som ofructbara för avdelningens vidkommande. Depositionsarbetet har fortgått genom ordnandet av estetiskt vårdad miljö i offentliga lokaler, exempelvis beskickningshusen i London och Helsingfors, statsrådsberednin- gen, utrikesdepartementet, utrikesministerhotellet samt ett flertal landshöv- dingsresidens.

Verksamheten har även tagit sig uttryck i anordnandet av vandringsutställnin- gar och kulturmässor ävensom genom propaganda i pressen och småskrifter.

Täta inspektionsresor till depositionsorterna ha företagits. I samband med dessa resor ha hållits föredrag och visningar. Hjälp i råd och dåd har lämnats konstmuseerna i landsorten. Av dessa har konstavdelningen i Öster- götlands museum i Linköping ordnats personligen av depositionsintendenten.

Moderna katalogsystem ha påbörjats vid slottssamlingarna, där även ny- ordningsarbeten ha företagits. För allt detta, vartill även kommer skötsel- av löpande ärenden och korrespondens, har avdelningsföreståndaren ej kunnat påräkna ordinarie hjälp. Då verksamheten inom avdelningen sålunda nu utvecklats till denna punkt, är ett ytterligare framskridande i denna rikt- ning otänkbart utan ökad arbetskraft. Dessutom kunna ej heller avdelnin- gens båda huvudområden — slottssamlingarna och depositionsverksamheten — längre hållas på nuvarande nivå utan regelbunden hjälp. Slottssamlingarna ha i samband med de löpande ärendena hittills kunnat förvaltas utan andra krav än övervakandets; nu då arbetet med dessa samlingars konservering påbörjats, kräva samlingarna ständigt ökad uppmärksamhet och i vissa fall förnyad vetenskaplig bearbetning, varigenom allt större del av avdelnings- föreståndarens tid åtgår till forskning i arkiv och samtida konsthistoriskt material.

Skulle Eders Kungl. Maj:t på grund av det nuvarande ekonomiska läget anse sig icke kunna hos riksdagen äska anslag för behöflig hjälp åt depositionsintendenten, tvingas jag att avsevärt inskränka Nationalmusei verksamhet inom denna avdelning. Att slottssamlingarnas vård ej får på minsta vis åsidosättas anser jag självfallet. Således bleve det depositionsverksamheten, innefattande vandringsutställningar, konstupplysning och konstpropaganda, som måste reduceras.

Det vore synnerligen beklagligt, om detta skulle behöva bli fallet vid en tidpunkt, då intresset börjat vakna runt om i landet, och man blivit förvissad om att denna gren av museets verksamhet svarar mot ett verkligt behov. Vida kretsar av vårt folk ha kommit till medvetande om att konsten icke blott är till stundens glädje utan ett medel till personlig och nationell bildning. Nationalmuseum har hittills sökt tillgodose detta växande behov med all kraft och med alla de medel, som dess samlingar samt dess tjänstemäns kapacitet och personliga intresse tillätit. Betydelsefulla resultat ha redan åstadkommit på detta område. Dessa resultat utgöra dock blott en början, och för verksamhetens fortsättande kräves, såsom jag i det föregående sökt påvisa, ökad personal vid avdelningen.

För att sålunda effektivt lätta arbetsbördan för avdelningens föreståndare och möjliggöra en fortsatt verksamhet enligt de linjer som hittills följts, synes mig vara erforderligt att en amanuens och ett kvinnligt skrivbiträde anställas vid avdelningen. Härvid är det av vikt, att amanuensen bestrider daglig tjänstgöring. Enbart depositionsintendentens täta tjänsteresor, under vilka denne är förhindrad att sköta avdelningens löpande göromål, hänvisa till nödvändigheten av, att amanuensen erhåller daglig tjänstgöring. Ett skrivbiträde synes mig erforderligt med hänsyn till det omfattande arbete av mindre kvalificerad art, som är nödvändigt för varje företag, såväl vanliga depositioner som anordnandet av kulturmässa, vandringsutställningar etc.

Med stöd av det anförda får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes hos nästkommande års riksdag äska anslag till arvode åt en amanuens med daglig tjänstgöring samt ett kvinnligt biträde, att anställas vid museets avdelning för depositioner och slottssamlingar.

Båda dessa museichefens framställningar synas mig på det tydligaste giva vid handen att här gäller en ytterst viktig sak och har jag ansett mig böra i form av motion framlägga densamma inför riksdagen.

Museichefens begäran om ett anslag av 3,000 kronor till bestridande av med vandringsutställningar, föreläsningar och annan konstpedagogisk verksamhet förenade kostnader anser jag mig kunna upptaga obeskuret; vad beträffar önskemålet av en ny amanuensplats och ett skrivbiträde synes mig saken tills vidare kunna så ordnas att ett extra anslag till skrivhjälp åt ifrågavarande intendent beviljas, och föreställer jag mig att en summa av 1,200 kronor för budgetåret 1924—1925 skulle avhjälpå åtminstone de mest trängande behoven. Anslagen torde i år lämpligen böra föreslås å extra stat, börande, därest de nu beviljas, vid ett kommande års budgetreglering tagas under omprövning, i vad mån de böra föranleda ändring i museets ordinarie stat.»

Vid 1917 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om inrättande av en ny intendentsbefattning vid nationalmuseum. Den då föreslagne intendents åligganden angåvos bliva i huvudsak följande: att efter överintendentens närmare bestämmande omhänderhava den samtliga statens samlingar omfattande depositionsverksamheten från nationalmuseet; att biträda över-

Utskottets  
yttrande.

intendenten vid ordnandet och vården av statens konstsamlingar å de kungl. slotten; att vid förefallande tillfällen ordna såväl utställningar inom nationalmuseet, däribland även låncutställningar med föremål från olika delar av landet, som även, när tillfälle gåves, från nationalmuseet utgående, i landsorten cirkulerande utställningar; att i Stockholm och landsorten hålla offentliga föreläsningar och förevisningar rörande nationalmuseets samlingar, pågående utställningar eller andra lämpliga ämnen; att i ovannämnda syften företaga nödiga tjänsteresor enligt överintendentens bestämmande; att deltaga i redigeringen av skrifter, utgivna av nationalmuseet till främjande av ett allmännare konstintresse; samt att i övrigt i tillämpliga stycken vara underkastad samma bestämmelser, som gällde för hittillsvarande intendenten vid nationalmuseet.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag under framhållande, att riksdagen fann den begärda nya intendentsbefattningen välbehövlig för angivna ändamål.

Sedan denna befattning inrättades, har nu ett antal år förflutit, varunder de yttre formerna för museets depositionsverksamhet och konstpropaganda vunnit viss stadga, och man kan numera ganska tydligt skönja de riktlinjer, efter vilka denna verksamhet målmedvetet bedrivs. Att densamma varit och är av stor betydelse för spridandet i vida kretsar av kunskap om och förståelse för konsten, därom råder enligt utskottets mening intet tvivel. Det arbete, som i detta hänseende nedlagts från nationalmuseets sida, är att betrakta såsom en viktig faktor i folkupplysningens och den allmänna folkbildningens tjänst, och det synes utskottet genom vad i motionen anförts ådagalagt, att denna verksamhet icke kan undvara stödet av varje som helst anslag för de med upplysningsarbetet förenade särskilda kostnader. Då de av motionären framlagda äskandena sålunda icke avse anslag för några nya ändamål utan fastmer äro att betrakta såsom nödvändiga för upprätthållandet av en organisation och verksamhet, som redan vunnit riksdagens godkännande, och då anslagskraven synas vara tilltagna med tillbörlig varsamhet i fråga om beloppens storlek, har utskottet ansett sig böra tillstyrka motionen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till herr Rydén's ovanberörda motion, såsom extra reservationsanslag för budgetåret 1924—1925 anvisa

a) ett belopp av 3,000 kronor till bestridande av kostnader, som äro förenade med genom nationalmuseets försorg anordnade vandringsutställningar, föreläsningar och konstpropaganda;

b) ett belopp av 1,200 kronor för beredande av skrivhjälp åt den vid nationalmuseum anställde depositions- och reseintendenten.

13:o) I enlighet med Kungl. Maj:s förslag (punkt 11) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till försäkring och transport av konstföremål, som äro eller varda deponerade hos nationalmuseum, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,500 kronor.

Försäkring  
och transport  
av konst-  
föremål.  
[11.]

14:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 12) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till konservering av handtecknings- och gravyrsamlingar inom nationalmuseum för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,500 kronor.

Konserve-  
ring av hand-  
tecknings-  
och gravyr-  
samlingarna.  
[12.]

15:o) På grund av Kungl. Maj:s förslag (punkt 13) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till konserveringsarbeten för statens tavelsamling å Gripsholms slott för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 12,000 kronor.

Konserve-  
ring av tavel-  
samlingen å  
Gripsholms  
slott.  
[13.]

16:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 14) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till underhåll och vård av livrustkammarens samlingar m. m. anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 17,500 kronor, att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Livrustkam-  
marens sam-  
lingar.  
[14.]

17:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 15) föreslagit riksdagen i fråga om tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen anmäla.

Tillfällig  
löneförbätt-  
ring för viss  
personal vid  
livrustkam-  
maren.  
[15.]

18:o) Kungl. Maj:t har (punkt 16) förslaget riksdagen att, med uteslutande ur utgiftsstaten för naturhistoriska riksmuseet av där nu uppförd anslagspost å 2,000 kronor till tjänsteresor för intendenten och assistenten, i riksstaten uppföra dels det ordinarie anslaget till naturhistoriska riksmuseum, avlöningar m. m., nu 196,112 kronor, med ett med 2,000 kronor till 194,112 kronor nedsatt belopp, dels ock för samma museum ett ordinarie reservationsanslag å 2,000 kronor till tjänsteresor åt intendenten och assistenten vid museet.

Ändrad be-  
teckning av  
visst anslag  
för natur-  
historiska  
riksmuseet.  
[16.]

Utredningen återfinnes å sid. 30—32 i statsrådsprotokollet.

Utskottet som icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må, med uteslutande ur utgiftsstaten för naturhistoriska riksmuseet av där nu uppförd anslagspost å 2,000 kronor till tjänsteresor för intendent och assistenter, i riksstaten uppföra *dels* det ordinarie anslaget till naturhistoriska riksmuseum, avlöningar m. m., nu 196,112 kronor, med ett med 2,000 kronor till 194,112 kronor nedsatt belopp, *dels ock* för samma museum ett ordinarie reservationsanslag å 2,000 kronor till tjänsteresor åt intendent och assistenter vid museet.

Personligt  
arvodestill-  
lägg åt assi-  
stenten  
G. A. H.  
Dahlstedt.

[17.]

19:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 17) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för budgetåret 1924—1925 anvisa:

a) till beredande under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 av ett personligt arvodestilllägg åt assistenten vid naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning G. A. H. Dahlstedt ett extra anslag av 500 kronor;

b) till arbetsbiträde vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning ett extra anslag av 2,000 kronor;

c) till beredande av tillfällig avlöningsförbättring under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 med ett belopp av högst 500 kronor åt en var av preparatorerna vid naturhistoriska riksmuseet C. G. Swedén, A. Karlsson och J. E. G. Eriksson, utan rätt för dem att å denna avlöningsförbättring åtnjuta dyrtidstilllägg, ett extra anslag av 1,500 kronor;

d) till uppvärmning, belysning, städning m. m. av de lokaler i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm, vilka ställts till förfogande för naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning, ett extra anslag av 1,750 kronor.

Instrument  
för mineralo-  
giska avdel-  
ningen.

[18.]

20:o) Kungl. Maj:t har (punkt 18) föreslagit riksdagen att till inköp av instrument för naturhistoriska riksmuseets mineralogiska avdelning för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 33—36 i statsrådsprotokollet.

Utskottet, som funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hemställer, att riksdagen må till inköp av instrument för naturhistoriska riksmuseets mineralogiska avdelning för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

21:o) Kungl. Maj:t har (punkt 19) föreslagit riksdagen att till täckande av motsedd brist dels i anslaget till expenser för naturhistoriska riksmuseets avdelningar vid Frescati, dels ock i anslaget till expenser samt vård, underhåll och förkovran av museets etnografiska avdelning anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 23,000 kronor att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Expenser  
m. m. för  
naturhistori-  
ska riks-  
museet.  
[19.]

Utredningen återfinnes å sid. 36—38 i statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1923—1924 beviljade riksdagen 21,700 kronor för täckande av den brist i nu förevarande anslag, som beräknades uppkomma under första halvåret 1923 och föreligga vid slutet av nämnda halvår. Det nu äskade beloppet avser täckande av motsedd brist för budgetåret 1923—1924, sådan denna brist beräknas föreligga vid slutet av detta budgetår. Utskottet, som anser önskligt, att de verkliga kostnaderna falla på den budgettermin, de avse, och att följaktligen förstärkningsanslag för det löpande budgetåret böra ersätta anslag till täckande av brister från föregående budgettermin, har under framhållande härav ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till täckande av motsedd brist *dels* i anslaget till expenser för naturhistoriska riksmuseets avdelningar vid Frescati, *dels ock* i anslaget till expenser samt vård, underhåll och förkovran av museets etnografiska avdelning anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 23,000 kronor, att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

22:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 20) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till nordiska museet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 126,550 kronor att, under villkor att en ledamot i museets nämnd är av Kungl. Maj:t förordnad ävensom på de övriga villkor, Kungl. Maj:t må föreskriva, utgå till nämnden för att enligt dess bestämmande användas till museets ändamål.

Nordiska  
museet.  
[20.]

23:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 21) föreslagit riksdagen i fråga om tillfällig löneförbättring åt viss nordiska museets personal kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen anmäla.

Tillfällig  
löneförbätt-  
ring åt viss  
nordiska  
museets per-  
sonal.  
[21.]

24:o) Kungl. Maj:t har (punkt 22) föreslagit riksdagen att för beredande för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 av tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare m. fl. vid nordiska museet samt vid livrustkammaren med i stats-

Tillfälliga  
lönetillägg åt  
vissa vakt-  
mästare vid

nordiska  
museet och  
vid livrust-  
kammaren.

rådsprotokollet angivna belopp anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 5,000 kronor.

[22.]

Utredningen återfinnes å sid. 39—40 i statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1923—1924 utgår anslaget för ändamålet med ett belopp av 4,700 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebär beredande av tillfälligt lönetillägg till ytterligare en eldare vid museet.

Utskottet anser sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och hemställer följaktligen,

att riksdagen må för beredande för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 av tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare m. fl. vid nordiska museet samt vid livrustkammaren med i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 3 januari 1924 angivna belopp anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 5,000 kronor.

Dyrtidstill-  
lägg åt nor-  
diska mu-  
seets och liv-  
rustkamma-  
rens perso-  
nal.

[23.]

25:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 23) föreslagit riksdagen i fråga om dyrtidstillägg åt nordiska museets och livrustkammarens personal kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen anmäla.

Brandsäker-  
hetsanord-  
ningar vid  
nordiska  
museet.

[24.]

26:o) Kungl. Maj:t har (punkt 24) föreslagit riksdagen att för vidtagande av brandsäkerhetsanordningar i nordiska museets byggnad å Djurgården för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 26,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Utredningen återfinnes å sid. 41—47 i statsrådsprotokollet.

Utskottet, som ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hemställer, att riksdagen må för vidtagande av brandsäkerhetsanordningar i nordiska museets byggnad å Djurgården för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 26,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Kulturhisto-  
risk museum  
i Lund.

[25.]

27:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 25) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till kulturhistoriska museet i Lund anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 25,000 kronor, att under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för museets förvaltningsomkostnader och i främsta rummet till avlöning åt två vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

28:o) Kungl. Maj:t har (punkt 26) föreslagit riksdagen att till Norrlands kulturhistoriska museum i Härnösand för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå till de undersökningar rörande lapskt folkliv och lapskt språk, som anordnas genom museets försorg.

Norrlands  
kulturhisto-  
riska muse-  
um i Härnös-  
sand.  
[26.]

Utredningen återfinnes å sid. 48—55 i statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1923—1924 utgår ett extra anslag av 5.000 kronor till arvode åt en vid museet anställd amanuens. Kungl. Maj:ts förslag innebär nu, att anslaget ej för framtiden skall utgå till en vid ifrågavarande museum fast anställd amanuens utan i stället ställas till museets förfogande för utförande genom dettas försorg av forskningar i lapskt folkliv och lapskt språk.

Utskottet, som ej har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till Norrlands kulturhistoriska museum i Härnösand för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor, att enligt de närmaste bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå till de undersökningar rörande lapskt folkliv och lapskt språk, som anordnas genom museets försorg.

29:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till musikhistoriska museet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor, att på de villkor och under de förbehåll, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till museets ändamål.

Musikhisto-  
risk museum.  
[27.]

30:o) Kungl. Maj:t har (punkt 28) föreslagit riksdagen att till svenska skolmuseet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,000 kronor, att på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål.

Svenska  
skolmuseet.  
[28.]

Utredningen återfinnes å sid. 56—59 i statsrådsprotokollet.

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med ett belopp av 10,000 kronor. Nu föreslås för nästkommande budgetår ett till 7,000 kronor nedsatt belopp. Departementschefen har uttalat, att det förefölle honom, som om under nuvarande förhållanden de beräknade utgifterna för vissa museets ändamål skulle kunna något nedbringas. I såväl den förslagsstat, som förelades 1923 års riksdag, som i den nu för budgetåret 1924—1925 föreslagna staten vore upptagna rätt avsevärda belopp till skolkinematografiska förevisningar. Det borde med avseende härå uppmärksammas, att Kungl. Maj:t i annan

ordning för just detta ändamål beviljat avsevärda belopp. Så hade Kungl. Maj:t genom beslut den 14 juli 1922 anvisat åt centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening såsom bidrag för anordnande genom svenska skolmuseet av skolkinematografiska förevisningar ett belopp av 4,000 kronor och genom beslut den 24 augusti 1923 ett belopp av 9,000 kronor för samma ändamål. Sagda belopp hade av Kungl. Maj:t anvisats från statens biografbyrås överskottsmedel, och ansåge departementschefen dylikt tillskott även för framtiden kunna beredas från nämnda överskottsmedel, därest desamma därtill lämnade tillgång.

Utskottet, som fäst sig vid den utväg, departementschefen sålunda anvisat för tillgodoseende av museets behov, vill uttala sin anslutning härtill. Utskottet, som alltså ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till svenska skolmuseet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,000 kronor, att på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål.

### Kyrkliga ändamål.

Kleresistaten.  
[29.]

31:o Kungl. Maj:ts har (punkt 29) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till kleresistaten, nu 90,000 kronor, med 60,000 kronor till 150,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 60 i statsrådsprotokollet.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen är föranledd av att anslaget under de senare åren på grund av de höga markegångsprisen blivit i anse-  
senlig mån överskridet.

Utskottet anser sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må höja det ordinarie förslagsanslaget till kleresistaten, nu 90,000 kronor, med 60,000 kronor till 150,000 kronor.

Ersättning  
för prästerskapets  
tionde.  
[30.]

32:o Kungl. Maj:t har (punkt 30) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde, nu 4,377,500 kronor, med 86,600 kronor till 4,464,100 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 60—61 i statsrådsprotokollet.

Ifrågavarande ersättning kommer jämlikt grunderna för lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om er-

sättning därför den 9 december 1910 att årligen stegras intill år 1944, då den slutligen skall fixeras. Anslaget för ändamålet motsvaras till viss del av de till statsverket från församlingarna ingående tiondeavgifterna, vilka å riksstatens inkomstsida upptagas under titel »Prästerskapets till statsverket indragna tionde». Nämnade avgifter hava i 1924 års statsverksproposition upptagits med ett från 2,577,000 kronor till 2,646,500 kronor förhöjt belopp.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må höja det ordinarie förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde, nu 4,377,500 kronor, med 86,600 kronor till 4,464,100 kronor.

33:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t under punkt 31 föreslagit riksdagen i fråga om pastor vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Pastor vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin.

[31.]

34:o) Kungl. Maj:t har (punkt 32) föreslagit riksdagen att till avlöning åt pastorn vid svenska Olaus Petri-församlingen i Hälsingfors anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 6,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 62—67 i statsrådsprotokollet.

Pastor vid svenska Olaus Petri-församlingen i Hälsingfors.

[32.]

Kungl. Maj:ts föreliggande framställning synes utskottet närmast vara föranledd av behovet för de i Finland vistande svenska undersåtar att äga en av svenska staten erkänd och officiellt understödd religiös och kulturell samlingspunkt. Visserligen stå i Finland en del av våra landsmän så till vida i en bättre ställning än i andra länder, att de ofta hava tillfälle att åhöra gudstjänst på svenska, men en sammanhållning mellan rikssvenskarna i Finland förmedelst en svensk församlings bildning och en av svenska staten avlönad svensk pastor är av stor nationell och jämväl social betydelse samt ägnad att i sin mån bidraga till en samverkan mellan Sverige och Finland på det kyrkliga och andligt kulturella området.

Utskottet, som alltså finner goda skäl tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till avlöning åt pastorn vid svenska Olaus Petri-församlingen i Hälsingfors anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 6,000 kronor.

35:o) Kungl. Maj:t har (punkt 33) föreslagit riksdagen att av det utav 1923 års riksdag beviljade extra anslaget till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett belopp av 3,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

Stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket.

[33.]

Utredningen återfinnes å sid. 67 i statsrådsprotokollet.

Riksdagen har år 1923 av det utav 1920 års riksdag beviljade extra anslaget till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, för budgetåret 1923—1924 anvisat återstoden, 2,250 kronor, ävensom för enahanda ändamål beviljat ytterligare ett extra anslag av 8,550 kronor samt därav för budgetåret 1923—1924 anvisat ett belopp av 1,350 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunde erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det utav 1923 års riksdag beviljade extra anslaget till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett belopp av 3,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

Bidrag till  
avlönning  
åt svenska  
sjömans-  
präster i  
vissa  
utländska  
hamnstäder.  
[34.]

36:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 34) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, såsom bidrag till avlönande av svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 41,500 kronor.

Dyrtidstill-  
lägg åt sven-  
ska sjömans-  
präster i vissa  
utländska  
hamnstäder.  
[35.]

37:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 35) föreslagit riksdagen i fråga om dyrtidstilllägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen anmäla.

Flyttning av  
kyrka och  
prästgård  
från Muo-  
nionalusta  
till Muodos-  
lombolo.  
[36.]

38:o) Kungl. Maj:t har (punkt 36) föreslagit riksdagen att för flyttning av kyrkan och prästgården i Muonionalusta kapellförsamling till Muodoslombolo för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 30,600 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 69—74 i statsrådsprotokollet.

En under byggnad varande väg från Pajala genom kapellförsamlingens största byar, vilken tidigare påbörjats av väghållningsdistriktet med statsbidrag, utföres från och med år 1919 helt och hållet på statens bekostnad. Enligt fastställd plan skulle denna väg gå fram till Muodoslombolo, beläget omkring 8 kilometer väster om Muonionalusta, varefter den skulle fortsätta norrut. Från Muodoslombolo skulle biväg dragas till Muonionalusta. I samband med bestämmandet av vägens sistberörda sträckning har fråga uppkommit om förflyttning av kapellförsamlingens kyrka och prästgård från

Muonionalusta till Muodoslombolo. Den senare byn har alltmera blivit kapellförsamlingens centralpunkt. Genom den under utförande varande vägen kommer Muodoslombolo ännu mera att bliva en knutpunkt. Enär en flyttning av kyrka och prästgård på förslaget sätt skulle medföra, att den nya vägen mellan nämnda bägge orter skulle kunna utföras på ett enklare sätt än avsett, igångsattes en utredning angående kostnaden för en förflyttning av kyrka och prästgård till lämplig tomt i Muodoslombolo.

Denna kostnad hade uppskattats till 34,000 kronor. De åtaganden, som gjorts av församlingsmedlemmar, kunde uppskattas till ett värde av 2,000 kronor. Därest vägen Muodoslombolo—Muonionalusta utfördes på ett enklare sätt, d. v. s. såsom ödebygdeväg, beräknades kostnadsminskningen uppgå till 23,100 kronor, varvid till grund för beräkningen legat priserna i november 1922. Denna besparing skulle helt komma statsverket till godo. Under förutsättning att en dylik förenkling kunde komma till stånd och den därigenom gjorda besparingen finge disponeras för flyttning av kyrka och prästgård, skulle det direkta statsanslag, som behövde ifrågasättas, stanna vid ett relativt ringa belopp. Hela kostnaden för berörda flyttning beräknades till 32,000 kronor. På sätt framgår av statsrådsprotokollet har departementschefen till 30,600 kronor reducerat det belopp, som han ansett nu bära äskas hos riksdagen.

På grund av de utav departementschefen till stöd för förslaget anförda skälen tillstyrker utskottet den föreliggande framställningen och hemställer förty,

att riksdagen må för flyttning av kyrkan och prästgården i Muonionalusta kapellförsamling till Muodoslombolo för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 30,600 kronor.

39:o) Kungl. Maj:t har (punkt 37) föreslagit riksdagen att till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 30,490 kronor.

Ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 75—78 i statsrådsprotokollet.

[37.]

För innevarande budgetår utgår ifrågavarande anslag med 29,490 kronor. Den nu äskade förhöjningen av anslaget avser att bereda något ökade arvoden åt extra biträden vid domkapitlen i Uppsala, Karlstad och Luleå.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 30,490 kronor.

Provisorisk  
lönereglering  
åt tjänstemän  
vid de eckle-  
siastika kon-  
sistorierna.

[38.]

40:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 38) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

A) medgiva, att provisorisk lönereglering enligt följande grunder må under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 gälla i fråga om notarier och amanuenser vid de ecklesiastika konsistorierna, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må befinnas erforderliga:

1) Det provisoriska avlöningstillägget utgår med följande belopp för hela året räknat:

a) till notarie vid domkapitel med 2,500 kronor, dock att avlöningstillägget icke må utgå med högre belopp än att detsamma jämte den inkomst, som under närmast föregående räkenskapsår å vederbörande tjänst uppburits av sådana avlöningsbidrag och sportler, som jämlikt cirkuläret den 13 juni 1902 angående fastställande av avlöningsstat för tjänstemännen vid de ecklesiastika konsistorierna fortfarande må utgå till konsistorienotarie, uppgår till: beträffande notarien vid Visby domkapitel sammanlagt högst 2,500 kronor och beträffande notarie vid annat domkapitel sammanlagt högst 2,700 kronor;

b) till notarien vid Stockholms stads konsistorium med 1,800 kronor;

c) till amanuens vid domkapitlen i Uppsala och Luleå med 1,700 kronor, vid domkapitlen i Linköping, Skara, Strängnäs, Växjö och Lund med 1,500 kronor samt vid domkapitlen i Västerås, Göteborg, Karlstad och Härnösand med 1,000 kronor.

2) Av det provisoriska avlöningstillägget till notarie utgå två tredjedelar lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar. För amanuens utgår avlöningstillägget i samma ordning som arvodet;

B) till bestridande av kostnaderna för omförmälda provisoriska lönereglering anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 42,000 kronor, av vilket anslag högst 883 kronor 33 öre må enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter användas till höjande av ersättningen för vikariat under konsistorienotaries semester.

Kyrkors  
underhåll.  
[39.]

41:o) Kungl. Maj:t har (punkt 39) föreslagit riksdagen att höja det i riksstaten under rubriken: Kyrkors underhåll upptagna ordinarie förslagsanslaget: ersättningar, nu 160,400 kronor, med 105,600 kronor till 275,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 81 i statsrådsprotokollet.

Den ifrågasatta höjningen är föranledd därav, att på grund av de höjda markegångsprisen anslaget under de senare åren överskridits med avsevärda belopp.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må höja det i riksstaten under rubriken: Kyrkors underhåll upptagna ordinarie förslagsanslaget: ersättningar, nu 169,400 kronor, med 105,600 kronor till 275,000 kronor.

## Akademier m. m.

42:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 40) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för bestridande av de på Sverige ankommande årsavgifterna för år 1924 till den internationella unionen för geodesi och geofysik för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av 1,300 kronor. Årsavgifter till internationella unionen för geodesi och geofysik. [40.]

43:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 41) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till utarbetande av en katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,500 kronor. Katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur. [41.]

44:o) Kungl. Maj:t har (punkt 42) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till underhåll av det vetenskapsakademien tillhöriga, i dess fastighet i Djursholm förvarade och av styrelsen för makarna Mittag-Lefflers matematiska stiftelse förvaltade matematiska biblioteket för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor, att utgå enligt de grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer. Underhåll av vetenskapsakademiens, av makarna Mittag-Leffler donerade matematiska bibliotek. [42.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 84—96 i statsrådsprotokollet.

Kungl. Maj:ts förslag avser beredande av bidrag från statens sida för underhåll av det till vetenskapsakademien av professorn G. Mittag-Leffler och hans maka skänkta, i sitt slag nästan enastående och utomordentligt dyrbara matematiska bibliotek.

Utskottet har genom besök, som ledamöter av utskottet å ort och ställe gjort, bildat sig en uppfattning om omfattningen och värdet av den gjorda donationen och finner synnerligen goda skäl tala för det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må såsom bidrag till underhåll av det vetenskapsakademien tillhöriga, i dess fastighet vid Djursholm

förvarade och av styrelsen för makarna Mittag-Lefflers matematiska stiftelse förvaltade matematiska biblioteket för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor, att utgå enligt de grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Tryckningskostnader m. m. för vitterhetsakademien.

[43.]

45:o) Kungl. Maj:t har (punkt 43) föreslagit riksdagen att minska det i riksstaten under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till tryckningskostnader samt utgivande av planschverk över fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum m. m., nu 18,000 kronor, med 4,000 kronor till 14,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 97 i statsrådsprotokollet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må minska det i riksstaten under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till tryckningskostnader samt utgivande av planschverk över fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum m. m., nu 18,000 kronor, med 4,000 kronor till 14,000 kronor.

Underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum och myntkabinettet jämte en i ämnet väckt motion.

46:o) Kungl. Maj:t har i förslaget till riksstat upptagit det under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum och myntkabinettet med oförändrat belopp, 2,000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr V. Rydén väckt motion (nr 93) har hemställts, bland annat, att riksdagen måtte höja det ordinarie reservationsanslaget till underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum och myntkabinettet, nu 2,000 kronor, med 2,000 kronor till 4,000 kronor.

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»Fornminnesvårdens omorganisation och den därmed sammanhängande frågan om nybyggnad för statens historiska museum — som för närvarande är inrymt inom synnerligen otillfredsställande lokaler inom nationalmuseet — är som bekant sedan åtskilliga år tillbaka under utredning. I avvaktan härpå har beklagligen de kulturella intressen, varom här är fråga, icke på de senaste åren kunnat tillgodoses såsom vederbort. Detta förhållande, vilket torde vara väl bekant inom sakkunniga kretsar, är desto beklagligare med hänsyn till Sveriges ställning som en gammal kulturnation och den framskjutna plats som fornforskningen inom vårt land sedan gammalt intagit.

Under sådana förhållanden är det ägnat att väcka förvåning, att de ytterst blygsamma anslag, som vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien för nästkommande budgetår begärt, än ytterligare i statsverkspropositionen beskurits. Jag vill erinra, att ny riksantikvarie nyligen utnämnts,

vid vilkens knytande till institutionen allmänt fästats stora förhoppningar. Särskilt med hänsyn härtill borde det varit angeläget undvika dylika ytterliga inknappningar, varigenom den nye chefens möjligheter till välbehövliga initiativ ytterligare kringskurits.

I sin skrivelse i ämnet den 4 september 1923 hade akademien föreslagit en höjning av den hittillsvarande ordinarie anslagsposten till underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum från 2,000 kronor till 4,000 kronor. Det är, såsom akademien också själv framhållit, visserligen sant, att detta innebär en fördubbling av det hittillsvarande anslaget, men det bör å andra sidan ihågkommas, att även en summa av 4,000 kronor för här ifrågavarande ändamål under alla omständigheter, och i all synnerhet vid jämförelse med förhållandena inom motsvarande museer inom- och utomlands, måste anses vara synnerligen blygsamt tilltagen. Ett dylikt belopp lär knappast göra det möjligt att mer än nödortfigt upprätthålla museivården, men kan däremot ingalunda möjliggöra de större omordningar i museet, som på grund av den alltfjämt undanskjutna frågan om anskaffande av nya lokaler för statens historiska museum dock måste utföras, om museet skall kunna på ett någorlunda tillfredsställande sätt fylla de anspråk på dess anordning, som man måste ha rätt kräva av en dylik institution. Man måste dock ihågkomma, att det i detta fall gäller en institution, som sedan gammalt ansetts intaga en rangplats bland övriga liknande museer i världen. Det torde givetvis också vara önskligt, att statens historiska museum såsom ett centralmuseum med avseende på sin anordning icke skall behöva stå alltför mycket tillbaka för andra liknande institutioner, åtminstone icke för dem, som förefinnas inom vårt eget land.

Då under sådana förhållanden det av akademien begärda beloppet av 4,000 kronor lär vara ett ofrånkomligt minimum, såvida icke museets ledande krafter skola dömas till fullständig översamhet med avseende på sina försök att även inom de nuvarande otillfredsställande lokalerna finna en modus vivendi för de växande samlingarnas ordnande, anser jag det synnerligen olyckligt, att Kungl. Maj:t icke tillmötesgått akademiens anslagskrav på denna punkt.»

Det i motionen framlagda förslaget åsyftar att möjliggöra ett bättre utnyttjande av de lokaler, i vilka statens historiska museum för närvarande är inrymt. Otillräckligheten av dessa lokaler har med tiden kommit att göra sig allt mer kännbar, och museets trångboddhet har medfört stora svårigheter såväl i avseende å samlingarnas ordnande som beträffande deras vetenskapliga bearbetande. Utskottet, som väl inser behovet för museet att att kunna så långt sig göra låter, utnyttja till buds stående lokalutrymmen, har i betraktande härav funnit kravet på ökade medel för detta ändamål vara av beskaffenhet att ej kunna undanskjutas, därest museet över huvud skall vara i stånd att fylla de anspråk, som ställas på detsamma. Då utskottet sålunda finner starka skäl tala för ett bifall till det motionsvis nu framställda yrkandet, hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till herr Rydéns förenämnda motion i dess ovan angivna del, höja det under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till underhåll och fortsättning av

inredningen i statens historiska museum och myntkabinettet, nu 2,000 kronor, med 2,000 kronor till 4,000 kronor.

Vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken m. m.

[44.]

47:o Kungl. Maj:t har (punkt 44) föreslagit riksdagen

*dels* att, med uteslutande av det i riksstaten under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till Visby ruiners vård och underhåll, under samma rubrik uppföra ett ordinarie reservationsanslag till vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken med ett belopp av 5,000 kronor,

*dels ock* att till omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 8,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 98—111 i statsrådsprotokollet.

Utskottet anser goda skäl vara förebragta för Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må

a) med uteslutande av det i riksstaten under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till Visby ruiners vård och underhåll, under samma rubrik uppföra ett ordinarie reservationsanslag till vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken med ett belopp av 5,000 kronor,

b) till omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 8,000 kronor.

Ökade medel för bestridande av vissa utgifter för fornminnesvärden

[45]

jämte en i ämnet väckt motion.

48:o Kungl. Maj:t har (punkt 45) föreslagit riksdagen att för beredande av ökade medel för de ändamål, som avses med de å ordinarie stat för vitterhetsakademien uppförda reservationsanslagen till rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m. samt till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar m. m., för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag å 13,000 kronor, att användas huvudsakligen för akademiens utgifter för resekostnader för fornminnesvärden.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 111—112 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *V. Rydén* väckt motion (nr 93), däri, bland annat, hemställts, att riksdagen måtte upptaga det i Kungl. Maj:ts förslag till riksstat angivna extra reservationsanslaget å 13,000 kronor för beredande av ökade medel för de ändamål, som avses med de å ordinarie stat för akademien uppförda reservationsanslagen till rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m., samt till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar m. m. med 15,000 kronor.

Till stöd för berörda yrkande har motionären anfört följande:

»Det sedan flera år tillbaka upptagna fyllnadsanslaget för bestridande av 'vissa utgifter för fornminnesvården' som år 1922 utgick med 18,000 kronor, förra halvåret 1923 med 9,000 kronor men som för budgetåret 1923—1924 sänktes till 15,000 kronor hade uti akademiens anslagsberäkning för nästkommande budgetår upptagits med samma sänkta belopp som det nuvarande, eller 15,000 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid föreslagit en ytterligare nedsättning till 13,000 kronor. Ifrågavarande anslag är avsett såsom fyllnad till de båda ordinarie anslagen: 1) till rese- och transportkostnader, fornlämningsvård, lyshållning m. m. å 7,000 kronor samt 2) till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningsm. m. å 6,000 kronor. Trots den vidsträckt ram, som satts för dessa tre anslags användning, hava dock desamma i verkligheten måst användas så gott som uteslutande till expensutgifter, konserveringsarbeten samt oundvikliga tjänsteresor, påkallade av ärenden, som det åligger akademien att avgöra, eller sådana, rörande vilka akademien anbefallts eller på annat sätt anmodats att avgiva yttranden, t. ex. framställningar om att på grund av planerade odlings- eller byggnadsföretag få borttaga en fast fornlämnings eller förslag till restaurering av äldre byggnadsminnesmärken o. s. v. De ifrågavarande tjänsteresorna hava på senare tid måst göras i allt större utsträckning med hänsyn till den ökade betydelse man numera tillmäter fornminnena landet runt. Tillbörlig hänsyn till allmänhetens berättigade krav på skyndsamhet vid avgörandet av författningsenliga ansökningar hava också gjort det nödvändigt att göra undersökningsresor och dylikt allt tätare genom även avlägsna bygder. De övriga ändamål, som avsetts att gagnas med dessa anslag, hava däremot trots deras behjärtansvärda karaktär måst så gott som helt stå tillbaka. Anslagens otillräcklighet för de med dem avsedda ändamålen belysas för övrigt därav, att det visat sig nödvändigt för Kungl. Maj:t att vid flera tillfällen bereda akademien fyllnad från allmänna expensanslaget eller andra till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel. Under sådana förhållanden måste den vidtagna sänkningen av det redan förut avknappade anslaget betraktas som obefogad.

Även i vissa andra avseenden har Kungl. Maj:t vidtagit nedprutningar i akademiens anslag. Emellertid anser jag mig härutinnan icke böra hemställa om ändring, även om mycket goda skäl otvivelaktigt härför kunna anföras. Jag har nämligen velat inskränka mig till de punkter, där rättelse synts mig vara alldeles ofrånkomlig.»

Ifrågavarande anslag utgick för år 1922 med 18,000 kronor och för förra halvåret 1923 med 9,000 kronor samt är för budgetåret 1923—1924 bestämt till 15,000 kronor.

Den av Kungl. Maj:t nu ifrågasatta ytterligare sänkningen av anslaget torde komma att än mer beskära akademien i dess möjligheter att fullgöra sina uppgifter i avseende å fornminnesvården i landet. Utskottet vill erinra om den utveckling, som för närvarande kännetecknar den allmänna kulturminnesvården, och om den ökade omfattning, arbetena i fornminnesvårdens tjänst numera tagit. Därest den från såväl den vetenskapliga forskningens som det allmänna kulturintressets synpunkt betydelsefulla faktor, som ligger i en rationellt bedriven forn- och kulturminnesvård, skall kunna behörigen

upprätthållas, är det enligt utskottets mening oundgängligt, att akademien förfogar över erforderliga medel för nu ifrågavarande ändamål. Enligt vad utskottet inhämtat, har redan den beskärning av ifrågavarande anslag, som ägde rum vid 1923 års riksdag, vållat akademien stora svårigheter, och den nu av Kungl. Maj:t föreslagna ytterligare nedsättningen synes vara ägnad att till bristningsgränsen skärpa desamma — ett förhållande, vartill den ifrågasatta besparingens obetydliga omfattning knappast synes rättfärdiga. Utskottet, som sålunda funnit övertygande skäl tala för ett bifall till det motionsvis nu framställda kravet, hemställer,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Rydéns motion i nu berörda del, för beredande av ökade medel för de ändamål, som avses med de å ordinarie stat för vitterhetsakademien uppförda reservationsanslagen till rese- och transportkostnader, fornlämningsars vård, lyshållning m. m. samt till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämnings m. m. för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag å 15,000 kronor, att användas huvudsakligen för akademiens utgifter för resekostnader för fornminnesvården.

Ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid vitterhetsakademien. 49:o) Kungl. Maj:t har (punkt 46) föreslagit riksdagen att till beredande av ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 31,250 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 112—119 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår har riksdagen för ändamålet anvisat ett extra anslag av 25,200 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, förutom anslag till redan befintlig extra ordinarie personal, beredande av medel för anställande av en administrativ tjänsteman såsom biträde åt riksantikvarien. Utskottet finner behovet i förevarande hänseende väl styrkt. Departementschefen har i detta hänseende räknat med ett arvodesbelopp, motsvarande avlöning till en tjänsteman i 16:e löneklassen av avlöningsreglementets löneplan för ordinarie befattningshavare. Från akademiens sida har härutinnan uttalats såsom önskligt, att såväl med hänsyn till de förekommande göromålens art som ock angelägenheten av att kunna för befattningen påräkna fullt kvalificerad innehavare av löningen för denne finge beräknas efter 19:e löneklassen. Då, efter vad utskottet inhämtat, ifrågavarande befattningshavare beräknas komma att vissa månader av året icke behöva tagas fullt i anspråk och i anledning härav hans sammanlagda avlöning enligt 19:e löneklassen skulle i stort sett motsvara vad departementschefen tänkt sig för full tjänstgöring året om enligt 16:e löneklassen, har utskottet ej velat motsätta sig detta från akademien framkomna önskemål.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till beredande av ökade medel till avlö-  
nande av icke-ordinarie befattningshavare vid vitterhets-,  
historie- och antikvitetsakademien för budgetåret 1924—1925  
anvisa ett extra anslag av 31,250 kronor.

50:o) Kungl. Maj:t har (punkt 47) föreslagit riksdagen att

*dels* vidtaga sådan ändring i den ordinarie staten för akademien för de  
fria konsterna, att den under avdelningen Betjäning för 1 andre vaktmästare  
upptagna förmånen av »bostad av akademien» för denne uteslutes och i  
stället tillägges den i samma avdelning uppförde eldaren, samt att, med bi-  
behållande av gällande bestämmelser om ålderstillägg, avlöningen för andre  
vaktmästaren höjes från dess nuvarande belopp 1,275 kronor till 1,600 kro-  
nor, därav lön 900 kronor, tjänstgöringspenningar 550 kronor och ortstillägg  
150 kronor, och den kontanta avlöningen för eldaren sänkes från dess nu-  
varande belopp 1,900 kronor, till 1,575 kronor, därav lön 925 kronor och  
tjänstgöringspenningar 650 kronor,

*dels ock* i riksstaten upptaga det ordinarie anslaget till avlöningar m. m.  
vid akademien för de fria konsterna med oförändrat belopp, 75,525 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 119—120 i statsrådsprotokollet.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag,  
hemställer,

att riksdagen må

a) vidtaga sådan ändring i den ordinarie staten för akade-  
mien för de fria konsterna, att den under avdelningen Betjä-  
ning för 1 andre vaktmästare upptagna förmånen av »bostad  
av akademien» för denne uteslutes och i stället tillägges den  
i samma avdelning uppförde eldaren, samt att, med bibe-  
hållande av gällande bestämmelser om ålderstillägg, avlö-  
ningen för andre vaktmästaren höjes från dess nuvarande  
belopp 1,275 kronor till 1,600 kronor, därav lön 900 kronor,  
tjänstgöringspenningar 550 kronor och ortstillägg 150 kronor,  
och den kontanta avlöningen för eldaren sänkes från dess  
nuvarande belopp 1,900 kronor, till 1,575 kronor, därav lön  
925 kronor och tjänstgöringspenningar 650 kronor,

b) i riksstaten upptaga det ordinarie anslaget till avlönin-  
gar m. m. vid akademien för de fria konsterna med oför-  
ändrat belopp, 75,525 kronor.

51:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 48) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande bud-  
getår ägt rum, till beredande av ökade medel till vissa i  
staten för akademien för de fria konsterna uppförda ända-  
Ökade medel  
för vissa i  
staten för  
akademien  
för de fria

konsterna  
upptagna  
ändamål.

[48.]

mål, nämligen: till belysning, undervisningsmaterie-  
ll m. m., till samlingarnas ökande och underhåll, till städning, ren-  
hållning samt betjäningens beklädnad ävensom till elevernas  
studieresor anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra an-  
slag av 11,300 kronor.

Skolan för  
dekorativ  
konst.

[49.]

52:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 49) hemställer utskottet,  
att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande bud-  
getår ägt rum, såsom bidrag till uppehållande av verksam-  
heten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för de-  
korativ konst för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra  
anslag av 14,000 kronor.

Arvoden åt  
biträdande  
lärare, expen-  
ser m. m. för  
musikaliska  
akademien.

[50.]

53:o) I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 50) hemställer  
utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande bud-  
getår ägt rum, till beredande av ökade medel för följande  
i musikaliska akademiens stat upptagna ändamål anvisa för  
budgetåret 1924—1925 såsom extra anslag:

a) beträffande anslaget till arvoden åt biträdande lärare  
och andra utgifter för undervisningen ett belopp av 5,000  
kronor;

b) i fråga om anslaget för biblioteket ett belopp av 1,500  
kronor;

c) vad angår anslaget till expenser m. fl. dylika utgif-  
ter, däribland instrumenters vård och underhåll, ett be-  
lopp av 6,000 kronor.

Brandförsäk-  
ring av opera-  
byggnaden  
och drama-  
tiska teaterns  
byggnad  
m. m.

[51.]

54:o) Kungl. Maj:t har (punkt 51) föreslagit riksdagen att till gäldande  
av årspremier för brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska tea-  
terns byggnad samt av viss, staten tillhörig, huvudsakligen i nämnda bygg-  
nader förvarad löseegendom ävensom av en av departementschefen i stats-  
rådsprotokollet omnämnd förrådsbyggnad och där förvarad löseegendom för  
budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 53,047 kronor, att utgå  
med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 126—128 i statsrådsprotokollet.

För ifrågavarande ändamål har riksdagen för innevarande budgetår an-  
visat ett belopp av 52,910 kronor.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag,  
hemställer förty,

att riksdagen må till gäldande av årspremier för brand-  
försäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns bygg-  
nad samt av viss, staten tillhörig, huvudsakligen i nämnda

byggnader förvarad löseegendom ävensom av en av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omnämnd förrådsbyggnad och där förvarad löseegendom för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 53,047 kronor, att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

## Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

55:o) Under denna punkt har Kungl. Maj:t framlagt en tablå över Uppsala universitets ekonomiska ställning, sådan densamma kunnat beräknas vid utgången av år 1923.

Uppsala  
universitets  
reservfond.  
[52.]

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran i berörda hänseende, har, med hänvisning till vad departementschefen i ärendet anfört (sid. 129—134 i statsrådsprotokollet), allenast velat detta för riksdagen anmäla.

56:o) Kungl. Maj:t har (punkt 53) föreslagit riksdagen att till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor, att utgå från statsverkets fond av rusdrycksmedel och disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Uppehållande av rasbiologiska institutets verksamhet  
[53.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 134—135 i statsrådsprotokollet.

jämte i ämnet väckta motioner.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *A. Petré*n m. fl. (nr 16) och den andra inom andra kammaren av herr *B. Holmgren* m. fl. (nr 22), däri hemställts, att riksdagen ville höja det till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1924—1925 äskade extra reservationsanslaget av 55,000 kronor till 60,000 kronor, att utgå från statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Beträffande de till stöd för motionerna framlagda förslagen får utskottet hänvisa till motionen I: 16.

Alltsedan år 1921 har riksdagen beviljat anslag å extra stat till uppehållande av rasbiologiska institutets i Uppsala verksamhet. För år 1922 utgick anslaget med 60,000 kronor, för förra halvåret 1923 med 30,000 kronor och för budgetåret 1923—1924 utgår detsamma med 55,000 kronor.

Vid beviljande av anslag för ändamålet för förra halvåret 1923 yttrade riksdagen bland annat:

»I avseende å den av Kungl. Maj:t för år 1922 fastställda staten för ifrågavarande institut, vilken stat slutar å ett belopp av 60,000 kronor, har riksdagen fäst sig vid en till reseersättning med 18,000 kronor upptagen

anslagspost. Med hänsyn till numera nedsatta resekostnader torde kunna ifrågasättas, huruvida icke någon jämkning härutinnan kan vara påkallad. Då emellertid institutet nyligen börjat sin verksamhet och någon erfarenhet vare sig i avseende å densammas bedrivande eller beträffande beräkningen av övriga anslagsposter ej kan föreligga, har riksdagen ej nu velat uttala sig för några ändrade beräkningsgrunder beträffande institutets stat.»

Med hänsyn bland annat till detta riksdagens uttalande framlade Kungl. Maj:t för 1923 års riksdag förslag om beviljande för ändamålet av ett till 55,000 kronor nedsatt anslagsbelopp. Anslagsposten till reseersättningar har i den av Kungl. Maj:t för budgetåret 1923—1924 fastställda staten fixerats till 14,500 kronor, då däremot i förhållande till 1922 års stat vissa avlöningsposter förete öknings.

Utskottet, som av vad av motionärerna anförts icke blivit övertygat om att ej inom ramen för det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget institutet kan i behörig omfattning utöva sin verksamhet, hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å ovanberörda i ämnet väckta motioner, i vad desamma skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor, att utgå från statsverkets fond av rusdrycksmedel och disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Lärararvoden m. m. vid Uppsala universitet.

[54.]

57:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 54) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Uppsala anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 58,810 kronor, att med iakttagande av de för vissa fall av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivna grunder med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i samma statsrådsprotokoll omförmälda ändamål; skolande de belopp, som ur berörda anslag anordnas till anställande av en lektor i danska språket och litteraturen samt lektorer i tyska, franska och engelska språken ävensom till arvode åt en assistent vid fysiska institutionen anses utgå ur vederbörande av 1921, 1919 och 1923 års riksdagar för dessa ändamål beviljade anslag.

Materiell för vissa institutioner m. m.

58:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 55) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till materiell för vissa institutioner m. m. vid

universitetet i Uppsala anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 113,050 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omförmälda ändamål.

vid Uppsala  
universitet.  
[55.]

59:o) Kungl. Maj:t har (punkt 56) föreslagit riksdagen att  
dels i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen A) avlöningar m. m., e) Tjänstemän och betjänte vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. under rubriken »kirurgiska kliniken» — med uteslutande av vad där förekommer angående en amanuens, tillika underkirurg — i stället uppföra en underkirurg, tillika biträdande överläkare, med ett arvode av 3,000 kronor jämte hyresbidrag av 750 kronor att utgå till gift innehavare av befattningen, med anmärkning därjämte, att sagda belopp skola utgå under villkor, att motsvarande anslagsbelopp uppföras för befattningen å akademiska sjukhusets stat;

Arvode till  
underkirur-  
gen vid  
kirurgiska  
kliniken vid  
akademiska  
sjukhuset  
i Uppsala.  
[56.]

dels ock för berörda ändamål höja det ordinarie anslaget till universitetet, universitetsstaten, med 2,500 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 139—146 i statsrådsprotokollet.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget torde vara att betrakta såsom en konsekvens av de utav riksdagen beslutade nybyggnadsanordningarna vid akademiska sjukhuset i Uppsala.

Utskottet har mot förslaget ej funnit anledning till erinran i annat hänseende än att benämningen biträdande överläkare lämpligen torde utbytas mot förste underläkare. Dessliques förutsätter utskottet, att ifrågavarande befattning efter ansökan i vederbörlig ordning tillsättes av universitetskanslern.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen A) avlöningar m. m., e) Tjänstemän och betjänte vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. under rubriken »kirurgiska kliniken» — med uteslutande av vad där förekommer angående en amanuens, tillika underkirurg — i stället uppföra en underkirurg, tillika förste underläkare, med ett arvode av 3,000 kronor jämte hyresbidrag av 750 kronor att utgå till gift innehavare av befattningen, med anmärkning därjämte, att sagda belopp skola utgå under villkor, att motsvarande anslagsbelopp uppföras för befattningen å akademiska sjukhusets stat;

b) för berörda ändamål höja det ordinarie anslaget till universitetet, universitetsstaten, med 2,500 kronor.

Amanuens  
vid pedia-  
triska klini-  
ken vid  
akademiska  
sjukhuset  
i Uppsala.

[57.]

60:o) Kungl. Maj:t har (punkt 57) föreslagit riksdagen att  
*dels* i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen A) avlöningar m. m., c) Tjänstemän och betjante vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. under rubrik »pediatriska kliniken» uppföra 1,000 kronor såsom arvode åt en amanuens, tillika amanuens vid pediatrika polikliniken, med anmärkning därjämte, att sagda arvodesbelopp skall utgå till amanuensen under villkor, att ett lika stort belopp tilldelas honom från akademiska sjukhusets stat;

*dels ock* för berörda ändamål höja det ordinarie anslaget till universitetet, universitetsstaten, med nämnda belopp, 1,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 146—148 i statsrådsprotokollet.

Jämväl detta förslag torde vara att betrakta såsom en följd av de nya sjukhusbyggnaderna i Uppsala. Utskottet, som ansett sig böra tillstyrka det samma, hemställer,

att riksdagen må

a) i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen A) avlöningar m. m., c) Tjänstemän och betjante vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. under rubrik »pediatriska kliniken» uppföra 1,000 kronor såsom arvode åt en amanuens, tillika amanuens vid pediatrika polikliniken, med anmärkning därjämte, att sagda arvodesbelopp skall utgå till amanuensen under villkor, att ett lika stort belopp tilldelas honom från akademiska sjukhusets stat;

b) för berörda ändamål höja det ordinarie anslaget till universitetet, universitetsstaten, med nämnda belopp, 1,000 kronor.

Vid bifall till vad utskottet ovan under punkterna 59 och 60 tillstyrkt kommer det ordinarie anslaget till Uppsala universitet, universitetsstaten, nu 1,098,127 kronor, att ökas med 3,500 kronor till 1,101,627 kronor.

Lärarytråde  
vid praktiska  
språköv-  
ningar i ryska  
vid Uppsala  
universitet.

[58.]

61:o) Kungl. Maj:t har (punkt 58) föreslagit riksdagen att till arvode åt lärarytråde vid de praktiska språkövningarna i ryska vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 148—153 i statsrådsprotokollet.

För närvarande utgår för ändamålet ett anslag av 500 kronor. Utskottet, som finner övertygande skäl vara förebragta för den av Kungl. Maj:t ifrågasatta höjningen av anslaget, hemställer,

att riksdagen må till arvode åt lärarytråde vid de praktiska språkövningarna i ryska vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

62:o) I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 59) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i enlighet med vad som alltsedan höstterminen 1914 på grund av riksdagens upprepade gånger lämnade medgivande ägt rum, medgiva, att av det med ritmästarbefattningen vid universitetet i Uppsala förenade arvode å 800 kronor ett belopp av 300 kronor för år räknat må tills vidare utgå till arvode åt en amanuens vid universitetets konstmuseum samt att återstoden av ritmästararvodet, eller 500 kronor för år, må tills vidare användas till arvode åt en lärare, som i enlighet med särskilda, av det större akademiska konsistoriet givna bestämmelser skall meddela undervisning i utförande av ritningar för vetenskapligt ändamål.

Disposition  
av arvodet  
till ritmästare  
vid  
Uppsala  
universitet.  
[59.]

63:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 60) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Lund anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 73,625 kronor, att med iakttagande av de för vissa fall av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivna grunder med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i samma statsrådsprotokoll omförmälda ändamål, skolande de belopp, som ur berörda extra anslag anordnas till anställande av lektorer i tyska, franska och engelska språken, anses utgå ur det av 1919 års riksdag för detta ändamål beviljade anslag.

Lärararvoden m. m.  
vid Lunds  
universitet.  
[60.]

64:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 61) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till materiell för vissa institutioner vid universitetet i Lund m. m. anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 65,025 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omförmälda ändamål.

Materiell för  
vissa institu-  
tioner m. m.  
vid Lunds  
universitet.  
[61.]

65:o) Kungl. Maj:t har (punkt 62) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till täckande av de kostnader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund under år 1923, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 150,000 kronor.

Bidrag till  
täckande av  
driftkostna-  
derna vid  
Malmöhus  
läns sjuk-  
vårdsinrätt-

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 158—162 i statsrådsprotokollet.

ningar  
i Lund.  
[62.]

Vid 1921 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att såsom bidrag till täckande av ifrågavarande merkostnader under år 1920 anvisa ett anslag av 500,000 kronor. Riksdagen beviljade för ändamålet ett belopp av allenast 300,000 kronor. Såsom bidrag till täckande av 1921 års merkostnader föreslog Kungl. Maj:t 1922 års riksdag anvisa ett anslag av 300,000 kronor, vilket jämväl av riksdagen beviljades. Beträffande 1922 års merkostnader äskade Kungl. Maj:t av 1923 års riksdag ett bidrag av 250,000 kronor, vilket emellertid av riksdagen nedsattes till 200,000 kronor. Nu har för 1923 års merkostnader av universitetskanslern ifrågasatts ett statsbidrag av 250,000 kronor. Departementschefen åter har ansett sig böra begränsa kravet till 150,000 kronor.

Det anslag, varom här är fråga, har sin upprinnelse i de av lasarettets egenskap av klinisk undervisningsanstalt betingade merkostnader, vilka för-  
anletts av de under de senare åren ökade driftkostnaderna. Anslaget har följaktligen, såsom departementschefen framhåller, karaktären av kristids-  
anslag, vilket jämväl bestyrkes av de successivt sjunkande belopp, varmed det utgått och nu föreslås utgå. Då den hastighet för anslagets avveckling, som får anses inrymd i Kungl. Maj:ts förslag, synes lämpligt avvägd, får utskottet hemställa,

att riksdagen må såsom bidrag till täckande av de kost-  
nader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften  
vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund under år 1923, an-  
visa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 150,000  
kronor.

Materiell-  
anslaget till  
patologisk-  
anatomiska  
institutionen  
vid Lunds  
universitet.  
[63.]

66:o) Kungl. Maj:t har (punkt 63) föreslagit riksdagen att  
dels för beredande av höjning till 6,000 kronor av det i utgiftsstaten för  
universitetet i Lund, avdelningen B) Till materiell m. m., under rubriken  
patologisk-anatomiska institutionen upptagna anslagsbeloppet å 3,750 kronor,  
öka det ordinarie anslaget till nämnda universitet, universitetsstaten, med  
2,250 kronor;

dels ock till förstärkning av patologisk-anatomiska institutionens anslag till  
materiell m. m. för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,000  
kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 162—164 i statsrådsprotokollet.

Det föreliggande förslaget är föranlett av den genom riksdagens medver-  
kan åvägabragta utvidgningen av patologiska institutionen. Utskottet, som  
tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, hemställer förty,

att riksdagen må

a) för beredande av höjning till 6,000 kronor av det i  
utgiftsstaten för universitetet i Lund, avdelningen B) Till  
materiell m. m., under rubriken patologisk-anatomiska insti-

tutionen upptagna anslagsbeloppet å 3,750 kronor, öka det ordinarie anslaget till nämnda universitet, universitetsstaten, med 2,250 kronor;

b) till förstärkning av patologisk-anatomiska institutionens anslag till materiell m. m. för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor.

67:o) Kungl. Maj:t har (punkt 64) föreslagit riksdagen att till arvode åt lärarbiträde vid praktiska språkövningar i ryska vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

Lärarbiträde  
vid praktiska  
språk-  
övningar i  
ryska vid  
Lunds  
universitet.  
[64.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 164—167 i statsrådsprotokollet.

I likhet med vad utskottet tillstyrkt i motsvarande hänseende beträffande Uppsala universitet (ovan punkt 61) hemställer utskottet,

att riksdagen må till arvode åt lärarbiträde vid praktiska språkövningar i ryska vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

68:o) I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *E. Björnsson* m. fl. (nr 56) och den andra inom andra kammaren av herrar *C. Lindskog* och *V. Rydén* (nr 51) har hemställts,

Motioner an-  
gående in-  
rättande av  
en ny pro-  
fessur i kemi  
vid Lunds  
universitet  
m. m.

att riksdagen måtte besluta om beviljande av nödiga anslag för inrättande av en ny professur i kemi vid Lunds universitet, av en ny amanuensbefattning och en ny vaktmästarbefattning vid samma universitets kemiska institution och för ökning av anslaget till materiell m. m. för samma institution för nästa budgetår med 4,000 kronor,

samt att vid bifall härtill från staten för Lunds universitet anslaget för laboratoriefattningen i kemi avföres.

Till stöd för detta förslag har av motionärerna andragits följande.

»Sedan genom dåvarande laboratorns i kemi vid Lunds universitet utnämning till professor vid universitetet i Uppsala den 23 augusti 1918 ett lämpligt tillfälle inträtt till en av många som nödvändig ansedd omorganisation av undervisningen i kemi vid universitetet i Lund, började matematisk-naturvetenskapliga sektionen därstädes omedelbart vidtaga åtgärder för en sådan omorganisations genomförande. Dessa åtgärder utmynnade närmast i, att sektionen enligt beslut den 16 december 1918 anmodade f. d. professor P. Klason i Stockholm, f. d. professor O. Widman och professor L. Ramberg i Uppsala samt professor B. Holmberg i Stockholm att till sektionen inkomma med förslag till nyordnande av undervisningen samt till eventuell förstärkning av lärarekrafterna i kemi vid universitetet.

Till efterkommande av sektionens nämnda anmodan inlämnade professor Klason en den 11 februari 1919 daterad skrivelse, innehållande en historik över den kemiska undervisningens vid Lunds universitet utveckling med därur dragna slutsatser om dess så småningom inträdda otillräcklighet, varför på det livligaste förordades, att sektionen till vederbörande ville avgiva förslag om inrättandet av ytterligare en professur i kemi inom filosofiska fakulteten sålunda, att densamma finge en professur i oorganisk kemi och en i organisk

kemi med skyldighet för innehavarna att hålla vardera fyra föreläsningar i veckan inom ramen av sina ämnen samt med biträde av erforderliga amanuenser respektive docenter leda de i varje ämne erforderliga övningarna.

Herrar Widman, Ramberg och Holmberg avgåvo i mars 1919 ett gemensamt yttrande, i det följande betecknat som WRH:s, i vilket inledningsvis kemiens under de senare årtiondena utomordentligt snabba utveckling skisseras med hänvisningar till Guldberg-Waages, Horstmanns, Gibbs', van't Hoff's och Arrhenius' insatser inom termodynamikens kemiska tillämpningar och beträffande lösningars egenskaper, vidare till kolloidkemiens snabba fram-marsch, radioaktivitetens upptäckt och vittfattande konsekvenser, Werners teori för komplexföreningar, som givit den oorganiska kemien en mäktig impuls, van't Hoff-Le Bels stereokemiska principer, som varit av samma betydelse för den redan förut tack vare Kekules strukturformler synnerligen livligt bearbetade organiska kemien, samt slutligen också till, hurusom nu speciellt den organiska kemien också mera direkt anknyter sig till fysiologiska och biologiska vetenskaper, i det att även den rena kemien allt mer börjar syssla med de i de levande organismerna försiggående eller av dem direkt eller indirekt förorsakade materieomvandlingarna, och vidare i att allt svårhanterligare organiska natursubstanser utsätts för analytisk genomforskning och syntetiska försök. Med anknytning till den på senare år genomförda omorganisationen av tekniska högskolan påpeka WRH därjämte, hurusom ett för båda områdena nyttigt samarbete mellan vetenskap och teknik också i vårt land mera bestämt börjat etableras, vilket särskilt femtio års erfarenheter från Tyskland visat vara synnerligen förmånligt såväl för den kemiska forskningen som med hänsyn till kemiens allt mera ingripande betydelse för tekniken också för denna, och att ej heller en universitetsprofessor i kemi får vara främmande för ämnets praktiska tillämpningar anges vara desto mera önskvärt, som numera allt fler akademiskt utbildade kemister söka sig till och få anställning i praktisk verksamhet, varför den lägre kemiundervisningen vid våra universitet ej längre kan anses fylla sitt ändamål, om den, betraktad som utbildning för de studerandes blivande levnadsbanor, endast tar sikte på lärarkallet.

Härefter fortsätta WRH:

Av dessa antydningar torde framgå, att om man har anspråk på att vid ett universitet en i modern mening allsidig kemisk undervisning skall meddelas och att handledning vid forskningen där skall kunna lämnas inom åtminstone de flesta av kemiens grenar, så är detta med ämnets stora omfattning och den mänskliga förmågans begränsning för framtiden ej möjligt, därest ämnet allt fortfarande skall företrädas av blott en professor. Så är i allmänhet ej heller fallet vid Nordens universitet och ej ens vid dess tekniska högskolor, ty en granskning av Minerva för år 1912/1913 ger vid handen, att i Uppsala finnas tre professorer i kemi (av vilka en har skyldighet att vetenskapligt representera och undervisa i 'allmän och oorganisk kemi', en i 'organisk kemi' och en, som dock innehar personlig professur, i 'fysikalisk kemi'). I Lund finnes en professor och en laborator i kemi, vid Stockholms högskola finnes en professor i 'oorganisk' och en i 'organisk kemi', vid Kristiania universitet två professorer i 'kemi' och vid Köpenhamns tre, vilka samtidigt äro professorer i Polytekniske Laereanstalt, vid vilken dessutom flera professurer i tillämpad kemi finnas. Helsingfors' universitet har två professorer och en adjunkt i 'kemi', och tekniska högskolan därstädes har en professor och en adjunkt i 'kemi' samt en professor i 'kemisk teknologi'.

Trondhjems tekniska högskola har en professur i 'allmän kemi', en i 'organisk kemi', en i 'teknisk oorganisk' och en i 'teknisk organisk kemi', och vår egen tekniska högskola i Stockholm har för närvarande en professur i 'oorganisk och elektrokemi', en i 'organisk och analytisk kemi' och en i 'kemisk teknologi', men vid innevarande riksdag föreligger kunglig proposition på inrättandet av en ny professur, nämligen i 'oorganisk kemi', varefter de två förut först nämnda professionerna skulle komma att omfatta 'teoretisk och elektrokemi' samt 'organisk kemi'.

Till denna översikt kan nu fogas, att 1919 års riksdag beviljade tekniska högskolans anhållan om en ny professur, nämligen i »oorganisk kemi», och att Polytekniske Laeranstalt sedan juli 1919 har en ny professur i »kemi». — Med hänsyn till kemiens omfattning har man alltså överallt annorstädes vid universiteten och de tekniska högskolorna i Sverige och grannländerna funnit flere ordinarie lärare i ren kemi vara erforderliga, och WRH förordade i överensstämmelse därmed inrättandet av ännu en professur i kemi vid Lunds universitet, varvid de föreslå benämningarna professur i »oorganisk och teoretisk kemi» och i »organisk kemi» för de båda, som därefter skulle komma att förefinnas.

För den sålunda föreslagna lärarebesättningen anges lokalfrågan lätt kunna lösas,

»eftersom snart en ny medicinsk-kemisk institutionsbyggnad kommer till stånd och de därefter lediga laboratorierna åtminstone lika länge som den i bruk varande kemiska institutionen böra kunna användas. Professorn i organisk kemi skulle därför kunna få sina laboratorielokaler förlagda till den nu av medicinska fakulteten disponerade delen av den kemiska institutionskomplexen — — —».

Som redan då kemien i Lund var ytterst trångbodd i sin gamla lokal, förutsatte för övrigt WRH

»som naturligt och nödvändigt, att den östra delen av den kemiska byggnaden, sedan medicinerna utflyttat, under alla omständigheter övertages av den rena kemien, tills densamma en gång i framtiden fått ett eget nytt hem».

Vad undervisningens fördelning mellan de båda professorerna beträffar, så tänka sig WRH, att professorn i oorganisk och teoretisk kemi skulle leda övningarna i kvalitativ och kvantitativ analys samt i fysikalisk kemi, under det att professorn i organisk kemi skulle få ansvara för övningarna i undervisningsexperiment samt i oorganisk och organisk syntes, varjämte vardera professorn skulle leda de högre laborationer och föreläsa över de delar av kemien, som motsvaras av benämningarna på professorerna. Som biträden vid ledandet av övningarna och förberedelserna till föreläsningarna anses vardera professorn ha behov av två amanuenser, under det att laboratorn, som närmast haft karaktären av assistent, ehuru ordinarie sådan, skulle försvinna. Som avslutning anföra WRH i denna punkt:

»Skulle sedermera exempelvis ännu någon amanuensplats bli av nöden, så bli dock de sammanlagda ekonomiska uppoffringar, som statsverket får ikläda sig för att få undervisningen i kemi vid Lunds universitet tidsenligt ordnad, försvinnande små, när man betänker ämnets numera av alla insedda utomordentliga vikt och betydelse för utvecklingen av ett lands resurser av skilda slag».

Härefter övergå WRH till förslag angående fördelning av examination och institutionsföreståndarskap samt till formaliteter, som bleve av nöden, därest redan den nya professuren kunde komma till stånd vid 1920 års riksdag, varefter de avsluta sin skrivelse med följande:

»På grund av vad som ovan anförts få vi alltså föreslå sektionen att för närvarande vidtaga vederbörliga åtgärder för

att ännu en professur i kemi inrättas;  
att laboratorstjänsten i kemi i samband därmed indrages;  
att ännu en amanuensbefattning vid kemiska institutionen inrättas; och  
att behövlig del av medicinsk-kemiska institutionens nuvarande lokaler reserveras för att användas till organiskt-kemiskt laboratorium.»

De nu refererade sakkunnigeutlåtandena behandlades i sektionen vid möten den 3 och 14 april 1919, varvid dåvarande professorn i kemi, J. M. Lovén, i samband med en skriftlig granskning av dessa utlåtanden gjorde gällande, att han för sin del ej önskade någon kollega i kemi vid universitetet, varför han hemställde:

»Jag får därför för min del föreslå, att inga åtgärder vidtagas för tillsättande av en professur i kemi eller någon del därav vid detta universitet, förr än min nu innehavande professur blivit ledig, samt beträffande laboratorsbefattningen alternativt, att den antingen ofördröjligen ledigförklaras eller, om det ej röner bifall, att sektionen gör vederbörlig framställning om ytterligare uppskov med dess besättande, till dess min efterträdare blivit utnämnd och tillträtt sitt ämbete.»

Sektionen beslöt

»att hemställa om tillstånd att låta med åtgärder för tillsättandet av laboratorsbefattningen i kemi vid universitetet anstå, tills professor Lovén vid uppnådd pensionsålder lämnat sin tjänst och denna blivit med ordinarie innehavare besatt samt den nye professorn hunnit taga under övervägande, huru enligt hans mening i föreliggande ärende borde förfaras»,

och enligt upprepade av Kungl. Maj:t meddelade tillstånd har sedan dess laboratorstjänsten förblivit obesatt.

Sedan efter professor Lovéns bortgång professor L. Smith blivit hans efterträdare, upptog denne, med instämmande av professor H. Wallengren, i skrivelse till större akademiska konsistoriet den 30 maj 1922 åter ärendet, varvid han anslöt sig till de förut tillkallade sakkunnigas meningar, bemötte framkomna betänkligheter mot att professorerna också skulle leda de lägre övningarna i kemi med hänvisning till, att så utan olägenhet är förhållandet vid laboratorierna såväl i Uppsala som vid Stockholms högskola, och att amanuenserna vid Lunds kemiska institution av gammal slentrian använts för göromål, för vilka mindre kvalificerad — respektive okvalificerad — arbetskraft bort ifrågakomma och sålunda ej alltid varit tillgängliga vid den egentliga undervisningen. Smiths skrivelse innebär en anhållan, att konsistoriet skulle bland sina petita till 1923 års riksdag upptaga:

en *ny professur i kemi* samt

en *ny amanuensbefattning* i kemi med ett arvode av 1,200 kronor, och att i samband därmed laboratorsbefattningen i kemi skulle indragas.

Som avslutning anför Smith:

»Vad den nya *professurens omfattning, fördelningen av undervisningen* mellan de båda professorerna o. s. v. beträffar, synes mig de sakkunniga i allt väsentligt ha funnit de riktiga uppslagen, men vore det väl ändamålsenligast, att sektionen finge framdeles inkomma med förslag i dessa frågor.»

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen tillstyrkte enhälligt den 31 maj 1922 Smiths och Wallengrens förslag, och detsamma var fallet med större akademiska konsistoriet den 1 juli samma år, vilket därvid till protokollet tog sina petitakommitterades yttrande i ärendet, vilket var av följande lydelse:

»De tidigare tillfrågade sakkunniga och den nyutnämnde professorn i ämnet äro i allt väsentligt ense om nödvändigheten av den föreslagna anordningen, och vederbörande sektion biträder deras uppfattning. Då varken det trängande behovet av bättre ordnad och utvidgad undervisning i detta synnerligen viktiga ämne eller Kungl. Maj:ts meddelade tillstånd till visst begränsat uppskov med återbesättandet av den sedan flera år lediga laboratorsbefattningen medgiva dröjsmål med denna angelägenhets tillfredsställande slutliga ordnande, hemställer kommittéerade, att konsistoriet ville ingå till Kungl. Maj:t med framställning i enlighet med matematisk-naturvetenskapliga sektionens ifrågavarande förslag.»

Det förtjänar dessutom anmärkas, att i samband med konsistoriets behandling av väckt förslag om inrättandet av en personlig professur åt professor Albert Nilsson i estetik och litteraturhistoria professor Forssman vid samma möte bland annat anförde:

»Ingen finns, som kan påstå, att detta är ett trängande universitetsintresse, men samtidigt förekommer vid detta sammanträde en begäran om en professur i kemi, vilket enligt mitt förmenande är kanske universitetets viktigaste behov för närvarande.»

Denna mening biträdde också konsistoriet, i det att det ansåge,

»att det av professor Forssman i ovanintagna anförande framhävda önskemålet angående inrättandet av en ny professur i kemi vore för universitetet av större vikt än inrättandet av en personlig professur för professorn Albert Nilsson.»

I enlighet med sitt beslut av 1 juli hemställde större konsistoriet hos kanslersämbetet för rikets universitet om utverkande av nådig proposition till 1923 års riksdag om inrättandet vid Lunds universitet av en ny professur i kemi och av en ny amanuensbefattning vid därvarande kemiska institution ävensom i samband därmed om indragning av laboratorsbefattningen i kemi, och en sådan nådig proposition blev också av kanslersämbetet den 22 augusti 1922 kraftigt förordad.

Då emellertid de gjorda framställningarna angående ordnandet av kemiundervisningen vid Lunds universitet ej ledde till någon Kungl. Maj:ts åtgärd, upprepade professor Smith i skrivelse till större konsistoriet den 4 maj 1923 sin hemställan från föregående år, vilken av vederbörande sektion, med ej motiverad reservation av professor Charlier, tillstyrktes den 5 maj och likaledes vann större konsistoriets tillstyrkan vid sammanträde den 30 maj. Konsistoriet upprepade därvid föregående års motivering samt framhävde särskilt, att

»konsistoriet räknade utav de under punkterna II: 8, 11 och 12 begärda nya befattningarna en ny professur i kemi som den för närvarande angelägnaste, vars inrättande i själva verket vore ett ur undervisningssynpunkt oavvisligt behov.»

Endast en av konsistoriets ledamöter, nämligen professor Bergman, uttalade en avvikande mening, i det han av hänsyn till det statsfinansiella läget ansåg sig böra yrka avstyrkande även av denna framställning.

Sedan större konsistoriet i ärendet gjort samma framställning till kanslersämbetet som föregående år, yttrade detta i underdånig skrivelse den 15 augusti 1923:

»Då förevarande petitum härmed åter för Kungl. Maj:t framlägges, får kanslersämbetet för rikets universitet för sin del ånyo kraftigt förordad en så snar lösning som möjligt av spörsmålet i fråga. Kanslersämbetet tillåter sig

därvid i underdånighet dels hänvisa till vad de i ärendet hörda sakkunniga yttrat om det uppenbara behovet av förstärkning av lärarkrafterna i kemi vid universitetet i Lund, dels erinra därom, att uppehållandet av undervisningen i ämnet för närvarande kan sägas vara grundat på ett provisorium, vilket snarast bör ersättas med ordnade förhållanden, något som tydligast torde framgå därav, att återbesättandet av den lediga ordinarie laboratorisbefattningen fått — senast enligt nådigt beslut den 13 juli 1923 — anstå alltsedan den sista laboratorien den 23 augusti 1918, alltså för jämnt fem år sedan, utnämndes till professor vid universitetet i Uppsala, dels ock framhålla, att den begärda omorganisationen, om den genomföres på nu föreslaget sätt, icke kommer att medföra större ökning i årliga utgifter än 4,200 kronor.

Med hänvisning i övrigt till bilagda handlingars innehåll får kanslersämbetet härmed livligt förorda, att till 1924 års riksdag må avlåtas nådig proposition i överensstämmelse med konsistoriets förslag.»

Ej heller nu ha universitetetsmyndigheternas bemödanden att få ifrågasätta förhållanden tillfredsställande ordnade vunnit Kungl. Maj:ts understöd, men som detta givetvis endast kan ha berott på det statsfinansiella läget och vi äro av den uppfattningen, att här ett önskemål föreligger, som ej blott är av trängande art med hänsyn till uppehållandet av den akademiska undervisningen i södra Sverige, utan också beträffar en vetenskapsgren, som mer än någon annan har betydelse för utnyttjandet av landets naturliga hjälpmedel, så förmena vi, att riksdagen i detta fall även utan regeringsinitiativ bör bevilja nödiga medel för förhållandenas ordnande. Som ovan anförts, skulle för detta enligt herrar Widman, Ramberg och Holmberg erfordras, dels inrättandet av en ny professur och en ny amanuensbefattning i kemi vid Lunds universitet, i samband varmed laboratoristjänsten därstädes skulle indragas, dels vid dess ledigblivande apterande av hitillsvarande medicinskt-kemiska institutionen till organiskt-kemiskt laboratorium. Som den senare frågan förut ej kunnat bli aktuell, ha universitetsmyndigheterna hittills inskränkt sig till framställningar beträffande lärarkrafterna, men då den nya medicinskt-kemiska institutionen nu kommit så långt, att avflyttningen från den gamla redan instundande sommar kommer att taga sin början, föreligger alltså tillfälle för en ny kemie professor i Lund att omedelbart få egna laboratorielokaler, vilket givetvis är en nödvändig förutsättning för att denna professor skall kunna utveckla vederbörlig intensitet i sin undervisning och forskning.

Härmed komma dock ytterligare anspråk på statsmedel att ställas, ty även om Lunds universitets egna fonder torde kunna och böra bestrida de engångsutgifter, som bliva av nöden för de nuvarande medicinskt-kemiska laboratorielokalernas apterande till och utrustning för det nya ändamålet, så bli dock anslag till en ny vaktmästare och till ökning av årsanslaget för den kemiska institutionen i dess helhet av nöden. Förhållandet är nämligen det, att för närvarande kostnaderna för hela den kemiska laboratoriekomplexens uppvärmning, vilken sker från en gemensam centraluppvärmningsugn, bestridas av kemiska och medicinskt-kemiska institutionerna tillsammans i förhållande till vars och ens totala värmeytor, under det att själva eldningen skötes av de båda institutionernas vaktmästare omväxlande. Vid medicinarnas bortflyttning kommer således till en början eldningen beständigt att få ombesörjas av kemiska institutionen ensam, vilket uppenbarligen, även om ej någon som helst förändring av lärarkrafterna vidtages, kommer att göra anställandet av ännu ett ordinarie biträde nödvändigt, då

omöjlig en person kan medhinna alla såväl eldnings- som vanliga vaktmästargöromål. Men härtill kommer den i och med övertagandet av den medicinskt-kemiska avdelningen ökade direkta bränslekostnaden, vilken enligt från nämnda avdelning erhållna uppgifter år 1922 uppgick till 1,700 kronor, varmed alltså den rena kemiens årsanslag bör höjas. Vi vilja dessutom erinra därom, att även denna ökning i utgifter förr eller senare är ofrånkomlig oberoende av inrättandet av en ny professur, enär den utomordentliga trångboddheten inom nuvarande kemiska institution, som ovan påpekats och också i matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Lund även av professor Lovén framhållits, gör en ökning av denna institutions lokaler med de snart lediga medicinskt-kemiska under alla omständigheter nödvändig. — Med det ökade experimentella forkningsarbete, som inrättandet av en ny professur, därest denna skall uppfylla sitt ändamål, måste medföra, bli givetvis också ökade medel till bestridandet av kostnaderna för gas, vatten, elektricitet, kemikalier m. m. av nöden. Denna kostnadsökning beräkna vi för budgetåret 1924—1925 till 2,300 kronor, utgörande cirka 20 procent av skillnaden mellan kemiska institutionens begärda anslag till materiell m. m. för samma tid (enligt universitetets riksdagspetita 13,600 kronor) och dess bränslekostnad (denna antagen lika med 1922 års, eller 2,240 kronor).

Sammanlagda ökningen av anslag för uppvärmning, gas, vatten o. s. v. skulle sålunda uppgå till 4,000 kronor, och om man bortser från ålders- och dyrtidstillägg samt tillfälliga löneförbättringar, utgör anslagsbehovet för:

|                                      |              |
|--------------------------------------|--------------|
| en ny professur . . . . .            | kronor 7,500 |
| en ny amanuensbefattning . . . . .   | » 1,200      |
| en ny vaktmästarbefattning . . . . . | » 1,750.     |

Då vi förutsätta, att den nuvarande laboratorbefattningen skall indragas, bör man för att bedöma den kostnadsökning, statsverket vid bifall till denna vår motion skulle få vidkännas för Lunds universitet, minska ovannämnda belopp med 4,500 kronor.

Ehuru vi anse, att de skäl, som ovan anförts för kravet på ökade lärarkrafter i kemi, redan i och för sig äro så starka, att de trots det bekymmersamma statsfinansiella läget borde förmå riksdagen att bevilja nödiga anslag, kunna vi dock icke underlåta att erinra därom, att den personliga professur i estetik och litteraturhistoria vid Lunds universitet, som riksdagen föregående år beviljade, efter all sannolikhet inom kort kommer att försvinna, vadan ökningen i de verkliga utgifterna för detta universitet på grund av bifall till vårt förslag skulle minskas med ytterligare 7,200 kronor.»

Behovet av en omorganisation av lärarkrafterna i kemi vid Lunds universitet torde ligga i öppen dag, om man tager i betraktande, hur detta ämne är representerat vid andra högskolor. Kravet på en förbättring härutinnan har vid ärendets förberedande behandling, såsom i motionerna påvisas, så kraftigt betonats, att föga synes vara att tillägga därutöver. Att en lösning av denna fråga är ett av universitetets allra angelägnaste önskemål framgår oförtydbart av myndigheternas yttranden, och utskottet vill vidare erinra därom, att den nu föreliggande framställningen icke kommer såsom ett nytt och för riksdagen okänt krav från universitetets sida. Tvärtom framhölls år 1923, då inom riksdagens kamrar frågan debatterades angående inrättande av en personlig professur i estetik med litteraturhistoria, att kravet

Utskottets  
yttrande.

på en ny professur i kemi för närvarande var för universitetet av den mest angelägna beskaffenhet och att detta krav, sedan länge känt och av erfarenheten allt mer och mer bestyrkt, med tiden icke kunde tillbakavisas.

En lösning av frågan om kemiundervisningen i Lund är emellertid icke allenast att betrakta såsom ett ensidigt universitetsintresse, även om från undervisningens synpunkt denna uppfattning vid universitetet helt naturligt varit den förhärskande. Kemiens är med den enorma utveckling, som på detta område i vår tid ägt rum, av en utomordentlig betydelse; samarbetet mellan vetenskap och teknik har alltmer börjat vinna insteg, och den praktiska tillämpningen av de vetenskapliga resultaten har tillfört och kan än mer tillföra landet värden av en omfattande ekonomisk betydelse. Den intima kontakten mellan vetenskaplig forskning och industri på just kemiens område har inom andra länder visat sig synnerligen fruktbringande, och ett fortgående på den hos oss redan beträdda vägen att i de ämnen, beträffande vilka sådant är av betydelse, lätta på den akademiska avskildheten och att vid universiteten ej allenast taga sikte på lärarutbildningen utan även på den praktiska tillämpningen inom industrien bör hälsas med den största tillfredsställelse. Inrättande av en kemiprofessur skulle genom en fördelning å två professorer av den synnerligen betungande undervisnings- och examinationsskyldighet, som för närvarande åligger professorn i kemi, bereda ökade möjligheter till en dylik fruktbringande samverkan mellan den kemiska vetenskapens representanter vid Lunds universitet och den kemiska industriens tekniska krafter och måste därför enligt utskottets förmenande, sett från nationalekonomisk synpunkt, betraktas såsom en klok och insiktsmedveten åtgärd, som kan bära rika frukter för landets materiella odling.

Utskottet har vid anförda förhållanden funnit så starka skäl föreligga för inrättande av ytterligare en kemiprofessur vid Lunds universitet, att utskottet ansett sig böra tillstyrka det motionsvis härutinnan framlagda förslaget.

I avseende å den undervisnings- och examinationsskyldighet, som bör åligga de båda professurernas innehavare, torde bestämmelser böra meddelas av universitetskanslern.

Med en ny professur i kemi äro intimt sammanbundna även ett par andra av motionärerna påyrkade anslagskrav, nämligen ytterligare en amanuensbefattning i ämnet samt en ny vaktmästarbefattning vid den kemiska institutionen ävensom visst anslag till materiellutrustning. Vad man med en ny kemiprofessur vid universitetet vill vinna, torde utan tvivel i väsentlig grad bliva förfelat, därest innehavaren av denna professur bleve i avseende å sin verksamhet bunden av brist på erforderliga hjälpkrafter och materiella resurser. Utskottet anser det vara en fördel, att vad härutinnan erfordras redan från början blivit i samband med den nya professuren klarlagt, och har utskottet vid prövning av dessa krav ansett desamma vara så nära samhörande med den förstnämnda huvudfrågan, att utskottet funnit sig böra tillstyrka vad härutinnan äskats.

Beträffande de ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till vad utskottet sålunda förordat må först erinras, hurusom, på sätt motionärerna framhålla, den nuvarande laboratorsbefattningen i kemi skulle i samband med en ny professur i ämnet indragas. Ökningen å universitetets ordinarie avlöningsstat skulle uppgå till summan av avlöning till en professor, 7,500 kronor, avlöning till en amanuens, 1,200 kronor, och avlöning till en vaktmästare, 1,750 kronor, tillhopa 10,450 kronor. Drages härifrån den nuvarande laboratorslönen, 4,500 kronor, kvarstår ett belopp av, fränsett tillfällig löneförbättring, provisoriskt lönetillägg och dyrtidstillägg, 5,950 kronor, vilket sålunda betecknar den ordinarie anslagsökningen.

Vad angår materiellutrustningen, räkna motionärerna med ett belopp av 4,000 kronor. Utskottet har häremot intet att erinra, men, då utskottet förutsätter, att för ett kommande år en säkrare beräkning i detta hänseende låter sig göra, har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att detta belopp tills vidare varder såsom reservationsanslag uppfört å extra stat.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av herr Björnssons m. fl. samt herrar Lindskogs och Rydén's ovan berörda motioner,

a) — med uteslutande av vad i utgiftsstaten för universitetet i Lund, avdelningen A) avlöningar m. m. a) Professorer m. fl., filosofiska fakulteten, matematisk-naturvetenskapliga sektionen förekommer rörande en laborator i kemi — i stället uppföra

1) därsammastädes ytterligare en professor i kemi med enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma universitetsprofessorer i allmänhet, och med skyldighet för tjänstens innehavare att vara underkastad de för nämnda förmånens åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna;

2) i samma utgiftsstat under avdelningen A) avlöningar m. m. c) Tjänstemän och betjante vid universitetets samlingar och inrättningar m. m., kemiska institutionen ytterligare en amanuens med ett arvode av 1,200 kronor;

3) i samma utgiftsstat under sistnämnda avdelning och rubriker ytterligare en vaktmästare med enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma den nuvarande vaktmästaren vid kemiska institutionen, och med skyldighet att vara underkastad de för dessa förmånens åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna;

b) vid bifall till vad under a) föreslagits höja det ordinarie bestämda anslaget till universitetet i Lund, universitetsstaten, med 5,950 kronor;

c) till materiell m. m. för universitetets kemiska institution för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,000 kronor.

Vid bifall till vad utskottet under punkterna 66 och 68 här ovan tillstyrkt kommer det ordinarie anslaget till Lunds universitet, universitetsstaten, nu 947,928 kronor, att ökas med 8,200 kronor till 956,128 kronor.

Materiell för  
geografiska  
institutionen  
vid Lunds  
universitet.  
[65.]

69:o) Kungl. Maj:t har (punkt 65) föreslagit riksdagen att till materiell m. m. för geografiska institutionen vid universitetet i Lund anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 167—170 i statsrådsprotokollet.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,  
att riksdagen må till materiell m. m. för geografiska institutionen vid universitetet i Lund anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Instrument  
för kemiska  
institutionen  
vid Lunds  
universitet.  
[66.]

70:o) Kungl. Maj:t har (punkt 66) föreslagit riksdagen att till inköp av instrument för den kemiska institutionen vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 170—173 i statsrådsprotokollet.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till inköp av instrument för den kemiska institutionen vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,000 kronor.

Ytterligare  
medel till  
materiell  
m. m. för  
vissa institu-  
tioner och in-  
rättningar  
vid Lunds  
universitet.  
[67.]

71:o) Kungl. Maj:t har (punkt 67) föreslagit riksdagen att för beredande av ytterligare medel till materiell m. m. för de av departementschefen under punkt 67 i statsrådsprotokollet angivna institutionerna och inrättningarna vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 173—177 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår har riksdagen för ändamålet anvisat ett anslag av 75,000 kronor. Utskottet, som ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hemställer förty,

att riksdagen må för beredande av ytterligare medel till materiell m. m. för de av departementschefen under punkt 67 av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivna institutionerna och inrättningarna vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

72:o) I en inom andra kammaren av herr *V. Rydén* väckt motion (nr 94) har hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett extra reservationsanslag av 18,000 kronor för utförandet och publicerandet av zonobservationer vid Lunds observatorium samt därav för budgetåret 1924—1925 anvisa 4,500 kronor.

Till stöd för detta yrkande har motionären anfört följande:

»Bland de riksdagspetita från Lunds universitet, som icke upptagits i årets statsverksproposition, är det särskilt ett — såsom jag redan i remissdebatten anförde — som synes mig synnerligen behjärtansvärt och som jag därför motionsvis dristar mig bringa under riksdagens prövning. Jag avser därmed det ärende, som beröres i följande inläga till större akademiska konsistoriet i Lund från professorn i astronomi C. V. L. Charlier:

'Genom beslut av 1879 och 1884 års riksdag har till Lunds observatorium anslagits en summa av 16,500 kronor för deltagande i ett internationellt astronomiskt arbete för katalogiserande av alla stjärnor på himlen till den 9:de storleken samt för tryckning av de vid Lunds observatorium erhållna resultaten. Detta arbete är ock för länge sedan avslutat och resultaten såväl från Lund som från övriga deltagande observatorier av trycket utgivet. I planen ingick, att ej blott stjärnornas orter för en bestämd tid skulle bestämmas, utan att även deras rörelse genom observationer skulle härledas. Härföre är det nödvändigt, att observationerna efter viss tid (cirka 30 à 40 år) skulle återupprepas helst med samma instrument, som första gången kommit till användning.

Oaktat de nuvarande tryckta internationella förhållandena, som försvåra samarbetet mellan vetenskapsmännen inom olika länder, har också ett dylikt arbete på flera ställen redan planerats (ett observatorium är redan färdigt med arbetet) och vid Lunds observatorium har observator Gyllenberg med stor framgång börjat nyobserverandet av de 11,450 stjärnor, som ingå i »Lundazonen». Om vederbörligt ekonomiskt bistånd erhålles, torde redan om 3 år dessa observationer vara avslutade och till trycket färdiga. Det anslag, som härför erfordras, hava vi med största möjliga reduktion av kostnaderna beräknat till 18,000 kronor, häri inberäknat tryckningskostnader.

Observator Gyllenberg utför gratis såväl de egentliga observationerna som en stor del av reduktionerna. Anslaget skulle användas uteslutande till sådant arbete, som av honom ej kan utföras, nämligen avläsning av mikroskop och ur samt observationsremsor, korrektioner för instrumentfel (som så långt som möjligt utföres av observatorn), reduktioner för refraktion och precession m. m., särskilt vidlyftiga räkningar, som ej utan astronomisk räknehjälp kunna utföras. Därtill tryckning av resultaten, som, om den skulle bestridas av anslaget till lärda verks utgivande, skulle på ett betänkligt sätt minska möjligheten att därmed understödja andra förtjänta vetenskapsidkare, såsom ock av K. Maj:t anfördes vid hemställandet om 1884 års anslag.

Oaktat den prisförhöjning, som ägt rum sedan år 1879, torde arbetet inklusive tryckningen nu kunna utföras för 18.000 kronor eller ungefär samma kostnad som för 40 år sedan. Detta har delvis möjliggjorts därigenom att ej så fullständig del av observationsresultaten nu skulle publiceras som vid de första observationerna.

Jag anhåller därför vördsamt, att konsistoriet ville hos K. Maj:t och riksdag göra hemställan om ett anslag å 18,000 kronor för utförandet och publicerandet av zonobservationer vid Lunds observatorium. Anslaget skulle utgå antingen med hela beloppet på en gång eller proportionellt fördelat på 3 eller eventuellt på 4 år.'

Motion angående anslag för utförandet och publicerandet av zonobservationer vid Lunds observatorium.

Detta av universitetsmyndigheterna tillstyrkta anslagskrav har, som ovan nämnts, ej föranlett någon framställning till riksdagen. Det synes mig emellertid ur flera synpunkter beklagligt, om denna framställning bleve lämnad obeaktad. Ifrågavarande observations- och forskningsarbete, som på sin tid utfördes under samarbete mellan 15 observatorier i Europa och Förenta staterna, utgör en av grundvalarna för den moderna astronomiska forskningen. Vart och ett av de i samarbetet deltagande observatorierna anskaffade ett för ändamålet avsett specialinstrument, en s. k. meridiancirkel av fastställd storlek, och övertog var sin zon av norra stjärnhimmeln, inom vilken zon läget å varje i instrumentet synlig stjärna fastställdes. Av svenska observatorier deltog Lunds observatorium i samarbete — på enskild väg anskaffades medel till meridiancirkeln, och riksdagen anslag i övrigt erforderliga medel för arbetets utförande. Om man tager hänsyn till dåvarande penningvärde och de då som nu tryckta tiderna, torde den på sin tid beviljade summan av 16,500 kronor få anses utgöra ett talande bevis för det höga vetenskapliga värde man tillmätte detta samarbete — en värdesättning, vars riktighet också av erfarenheten blivit till fullo bestyrkt.

Under sådana förhållanden vore det högeligen att beklaga, om Sverige nu skulle undandraga sig arbetets fullföljande. Lundaobservatoriet har, icke minst genom den nuvarande föreståndarens vetenskapliga gärning, världsrykte. Vårt land har också skonats från den ödeläggelse av vetenskapligt forskningsarbete, som gått fram över stora delar av vår världsdel. Det synes mig vara en hederssak för vårt land, att vi bereda Lundaobservatoriet möjlighet att göra de förnyade observationer, som ingå i den ursprungliga planen, och att publicera de viktigaste resultaten av de nya undersökningarna.

Då det gäller en kostnadssumma, som, väsentligen genom vederbörandes oegennyttiga och oavlönade arbete, bragts ned till det nu begärda beloppet, synas icke ens de nuvarande tiderna kunna rättfärdiga ett avslag. Anslagssumman, 18,000 kronor, torde, på sätt Charlier jämnväl ansett möjligt, kunna fördelas på fyra år.»

Utskottets  
yttrande.

Redan vid ett tidigare tillfälle har riksdagen behjärtat det ändamål, som i motionen beröres, och genom beviljande av anslag möjliggjort de vetenskapliga undersökningar, som i detta avseende bedrivits från Lunds observatorium. Det gäller nu ett fullföljande av dessa arbeten, ett fullföljande, som förutsattes, då anslag för ändamålet första gången beviljades, och som vårt land icke synes böra undandraga sig. Med hänsyn dessutom till att dessa arbeten torde böra bedrivas, medan ännu professor Charlier är i tillfälle att leda desamma, och i betraktande av önskvärdheten av att vårt land ej undandrager sig fullföljandet och slutförandet av sin andel i ett internationellt vetenskapligt samarbete, har utskottet ansett sig böra tillstyrka den i ämnet väckta motionen.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till herr Rydén's ovanberörda motion, för utförande och publicerande av zonobservationer vid Lunds observatorium bevilja ett belopp av 18,000 kronor samt därav såsom extra reservationsanslag anvisa för budgetåret 1924—1925 en summa av 4,500 kronor.

73:o) Kungl. Maj:t har (punkt 68) föreslagit riksdagen att för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare och amanuenser m. m. vid karolinska medikokirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 93,005 kronor, att med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda ändamål.

Lärararvoden  
m. m. vid ka-  
rolinska in-  
stitutet.  
[68.]

Av utredningen i ärendet (statsrådsprotokollet sid. 178—180) framgår, att det nu föreslagna anslaget företer en minskning med 5,000 kronor i förhållande till vad under innevarande budgetår för motsvarande ändamål utgår.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare och amanuenser m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 93,005 kronor, att med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omförmälda ändamål.

74:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 69) hemställer utskottet, att riksdagen må till materiell m. m. för vissa institutioner vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 17,800 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omförmälda ändamål.

Materiell  
m. m. för  
vissa institu-  
tioner vid ka-  
rolinska in-  
stitutet.  
[69.]

75:o) Kungl. Maj:t har (punkt 70) föreslagit riksdagen att å ordinarie stat för karolinska mediko-kirurgiska institutet uppföra ett kvinnligt tekniskt biträde vid allmänna barnbördshusets obstetriska klinik med en avlöning av 2,000 kronor, därav 1,300 kronor lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, samt med rätt till tre ålderstillägg å 200 kronor efter respektive 5, 10 och 15 år, skolande av varje ålderstillägg 100 kronor anses utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar; ävensom för detta ändamål höja det ordinarie anslaget till avlöningar m. m. vid institutet med 2,000 kronor.

Kvinnligt  
tekniskt bi-  
träde vid ob-  
stetriska kli-  
niken å all-  
männa barn-  
bördshuset.  
[70.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 181—184 i statsrådsprotokollet.

Utskottet finner goda skäl vara anförda till förmån för Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må å ordinarie stat för karolinska mediko-kirurgiska institutet uppföra ett kvinnligt tekniskt biträde vid allmänna barnbördshusets obstetriska klinik med en avlöning av

2,000 kronor, därav 1,300 kronor lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, samt med rätt till tre ålderstillägg å 200 kronor efter respektive 5, 10 och 15 år, skolande av varje ålderstillägg 100 kronor anses utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar; ävensom för detta ändamål höja det ordinarie anslaget till avlöningar m. m. vid institutet med 2,000 kronor.

Amanuens vid karolinska institutets kemiska institution. [71.] 76:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 71) föreslagit angående arvode åt ytterligare en amanuens vid karolinska institutets kemiska institution kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen anmäla.

Materiell för karolinska institutets klinik och poliklinik för öron-, näs- och halssjukdomar. [72.] 77:o) Kungl. Maj:t har (punkt 72) föreslagit riksdagen att för förberedande av ett anslag å 500 kronor till materiell m. m. för karolinska institutets klinik och poliklinik för öron-, näs- och halssjukdomar öka institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 500 kronor. Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 184—185 i statsrådsprotokollet.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må för beredande av ett anslag å 500 kronor till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets klinik och poliklinik för öron-, näs- och halssjukdomar öka institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 500 kronor.

Materiell för pediatrika kliniken vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn. [73.] 78:o) Kungl. Maj:t har (punkt 73) föreslagit riksdagen att till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets pediatrika klinik å kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 500 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 186—187 i statsrådsprotokollet.

Utskottet, som funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hemställer förty,

att riksdagen må till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets pediatrika klinik å kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 500 kronor.

79:o) Kungl. Maj:t har (punkt 74) föreslagit riksdagen att för beredande av höjning av anslaget till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets hygieniska institution från 2,600 kronor med 1,400 till 4,000 kronor öka institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 1,400 kronor.

Materiell  
m. m. för ka-  
rolinska insti-  
tutets hygie-  
niska institu-  
tion.

[74.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid 187—190 i statsrådsprotokollet.

Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer fördenskill,

att riksdagen må för beredande av höjning av anslaget till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets hygieniska institution från 2,600 kronor med 1,400 till 4,000 kronor öka institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 1,400 kronor.

80:o) Kungl. Maj:t har (punkt 75) föreslagit riksdagen att för beredande av höjning av anslaget till materiell m. m. för rättsmedicinska institutionen med 600 kronor från nuvarande belopp 1,800 kronor till 2,400 kronor öka karolinska mediko-kirurgiska institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 600 kronor.

Materiell  
m. m. för ka-  
rolinska insti-  
tutets rätta-  
medicinska  
institution.

[75.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 191—192 i statsrådsprotokollet.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må för beredande av höjning av anslaget till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets rättsmedicinska institution med 600 kronor från nuvarande belopp 1,800 kronor till 2,400 kronor öka institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 600 kronor.

Vid bifall till vad utskottet ovan under punkterna 77, 79 och 80 tillstyrkt, kommer det ordinarie reservationsanslaget till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, nu 69,600 kronor, att ökas med 2,500 kronor till 72,100 kronor.

81:o) Kungl. Maj:t har (punkt 76) föreslagit riksdagen att dels till materiell m. m. för patologisk-anatomiska institutionen för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor;

dels ock till täckande av för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 beräknade brister i anslaget till samma institution för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 10,500 kronor.

Materiell an-  
slag för ka-  
rolinska insti-  
tutets patolo-  
giska institu-  
tion.

[76.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 192—198 i statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1923—1924 har riksdagen beviljat ett anslag av 7,000 kronor för täckande av för år 1922 beräknad brist i materiellanslaget för ifrågasatt institution. Det nu begärda anslaget å 10,500 kronor avser täckande av brist för såväl första halvåret 1923 som budgetåret 1923—1924.

Utskottet, som ej funnit något att erinra mot vare sig sistnämnda anslag å 10,500 kronor eller det ifrågasatta förstärkningsanslaget för budgetåret 1924—1925, hemställer förty,

att riksdagen må

a) till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets patologisk-anatomiska institution för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor;

b) till täckande av för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 beräknade brister i anslaget till samma institution för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 10,500 kronor.

Mikroskop  
för undervis-  
ningen i bak-  
teriologi vid  
karolinska  
institutet.

82:o) Kungl. Maj:t har (punkt 77) föreslagit riksdagen att till inköp av 5 mikroskop för undervisningen i bakteriologi vid karolinska institutet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 199—200 i statsrådsprotokollet.

[77.]

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må till inköp av 5 mikroskop för undervisningen i bakteriologi vid karolinska mediko-kirurgiska institutet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor.

Ökade medel  
till materiell  
av ökade medel  
till materiell i  
allmänhet för  
karolinska in-  
stitutet.

83:o) Kungl. Maj:t har (punkt 78) föreslagit riksdagen att för beredande av ökade medel till materiell i allmänhet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 28,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 200—201 i statsrådsprotokollet.

[78.]

För ändamålet utgår för innevarande budgetår ett extra anslag av 40,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för beredande av ökade medel till materiell i allmänhet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 28,000 kronor.

Katalogise-  
ringsarbeten  
vid karolin-  
ska institu-  
tets bibliotek.

84:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 79) och under hänvisning till utredningen i ämnet (sid. 201—202 i statsrådsprotokollet) hemställer utskottet,

[79.]

att riksdagen må medgiva, att av den i det ordinarie reservationsanslaget till materiell m. m. för vissa institutioner

och kliniker vid karolinska mediko-kirurgiska institutet ingående posten till underhåll och förökande av biblioteket må från och med den 1 juli 1924 tills vidare användas högst 1,000 kronor årligen till katalogisering och därmed jämförligt arbete vid biblioteket.

85:o) Kungl. Maj:t har (punkt 80) föreslagit riksdagen att  
*dels* till ytterligare lärarkrafter vid tandläkarinstitutet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 14,400 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet framställt förslag;  
*dels ock* medgiva, att under tiden intill den 1 juli 1925 inflytande elevavgifter vid tandläkarinstitutet må, i den mån Kungl. Maj:t prövar sådant vara av oavvisligt behov påkallat, användas till uppvärmning och belysning m. m. av institutets lokaler samt till materiell.

Förstärkning  
 av tandläkar-  
 institutets  
 lärarkrafter  
 m. m.  
 [80.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 202—204 i statsrådsprotokollet.

Till ytterligare lärarkrafter vid tandläkarinstitutet har riksdagen för innevarande budgetår beviljat ett extra anslag av 11,400 kronor. Den ifrågasatta ökningen står i överensstämmelse med en för riksdagen i samband med institutets utvidgning förelagd plan och är att betrakta som en konsekvens av institutets pågående utvidgning. Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) till ytterligare lärarkrafter vid tandläkarinstitutet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 14,400 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 framställt förslag;

b) medgiva, att under tiden intill den 1 juli 1925 inflytande elevavgifter vid tandläkarinstitutet må, i den mån Kungl. Maj:t prövar sådant vara av oavvisligt behov påkallat, användas till uppvärmning och belysning m. m. av institutets lokaler samt till materiell.

86:o) Kungl. Maj:t har (punkt 81) föreslagit riksdagen att  
*dels* medgiva, att den till ett belopp av 84,283 kronor uppgående besparingen å anslaget på tilläggsstat för år 1922 till täckande av brist i serafimerlasarettets räkenskaper för sistnämnda år må användas till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för budgetåret 1924—1925;

*dels ock* för budgetåret 1924—1925 till beredande av ökade medel till uppehållande av serafimerlasarettets verksamhet under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 anvisa ett extra anslag av 50,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 205—211 i statsrådsprotokollet.

Ökade medel  
 för uppe-  
 hållande av  
 serafimer-  
 lasarettets  
 verksamhet.  
 [81.]

För innevarande budgetår har riksdagen för ändamålet anvisat ett anslag av 150,000 kronor. Med hänsyn till vad i ärendet förekommit tillstyrker utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att den till ett belopp av 84,283 kronor uppgående besparingen å anslaget på tilläggsstat för år 1922 till täckande av brist i serafimerlasarettets räkenskaper för sistnämnda år må användas till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för budgetåret 1924—1925;

b) för budgetåret 1924—1925 till beredande av ökade medel till uppehållande av serafimerlasarettets verksamhet under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 anvisa ett extra anslag av 50,000 kronor.

Upp-  
hållande av  
verksam-  
heten vid  
allmänna  
barnbörds-  
huset.  
[82.]

87:o) Kungl. Maj:t har (punkt 82) föreslagit riksdagen att till uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset i Stockholm för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 117,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 211—215 i statsrådsprotokollet.

För ändamålet har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 75,000 kronor. Den nu ifrågasatta anslagsökningen är föranlett av de utvidgningar av barnbördshuset, som med Kungl. Maj:ts och riksdagens medgivande vidtagits.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset i Stockholm för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 117,000 kronor.

Undervisning  
i epidemi-  
ologi.  
[83.]

88:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 83) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till anordnande vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala av klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 9,400 kronor, att användas enligt av vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 9 januari 1919 angivna grunder samt av Kungl. Maj:t i övrigt meddelade bestämmelser.

Tryckning av  
doktorsav-  
handlingar.  
[84.]

89:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 84) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för budgetåret 1924—1925 anvisa såsom särskilda

extra reservationsanslag att utgå enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser,

a) såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet ett belopp av 30,000 kronor,

b) såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg ett belopp av 6,000 kronor.

90:o) I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 85) hemställer utskottet,

Kurser i skyddskopp-  
ympning.

[85.]

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till arvoden å 100 kronor åt biträdande läkare samt till kostnader för materiell m. m., 25 kronor, vid en var av två kurser i skyddskoppympning vid vardera av universiteten i Uppsala och Lund samt vid en var av fyra dylika kurser vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 1,000 kronor.

91:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 86) hemställer utskottet,

Ersättning  
åt vissa  
opponenter  
vid disputa-  
tioner.

[86.]

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till ersättning för opposition å disputationssavhandling åt person, som icke tillhör vederbörande universitets eller karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkår, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,500 kronor.

92:o) Kungl. Maj:t har (punkt 87) föreslagit riksdagen att som bidrag till uppehållande av verksamheten vid Institut d'études scandinaves vid Paris universitet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t må finna gott bestämma.

Institut  
d'études  
scandinaves  
i Paris.

[87.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 218—226 i statsrådsprotokollet.

Såsom framgår av utredningen i ärendet, skulle det anslag, som nu ifrågasättes, i främsta rummet hava till syftemål upprätthållandet och stärkandet av de kulturella förbindelserna mellan Sverige och Frankrike. Detta skulle ske företrädesvis dels genom anordnande vid universitetet i Paris av föreläsningar av svenska vetenskapsmän över Sverige och svensk kultur samt svenska förhållanden i övrigt, dels genom inköp av läroböcker, avsedda för den svenske lektorns undervisning, dels ock genom en upplysningsbyrå till tjänst för svenska lärare och studenter. Institutet skulle bliva en medelpunkt för svenska vetenskapsidkare och studerande, som bedriva studier i Paris.

Utskottet får på de av departementschefen anförda skälen tillstyrka det framlagda förslaget och hemställer,

att riksdagen må som bidrag till uppehållande av verksamheten vid Institut d'études scandinaves vid Paris universitet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t må finna gott bestämma.

Farma-  
ceutiska  
institutet.  
[88.]

93:o Kungl. Maj:t har (punkt 88) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie anslaget till farmaceutiska institutet, nu 58,400 kronor, med 7,500 kronor till 50,900 kronor.

Anslagsminskningen är föranledd därav, att ur staten för institutet utslutits en där befintlig för lokalhyra avsedd anslagspost, vilken genom institutets förflyttning till nya lokaler blivit överflödig.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må minska det ordinarie anslaget till farmaceutiska institutet, nu 58,400 kronor, med 7,500 kronor till 50,900 kronor.

Ökade medel  
för vissa i  
staten för  
farma-  
ceutiska in-  
stitutet  
uppförda  
ändamål.  
[89.]

94:o Kungl. Maj:t har (punkt 89) föreslagit riksdagen att för beredande av ökade medel under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 för vissa i farmaceutiska institutets stat upptagna ändamål, nämligen till materialier m. m., till uppvärmning m. m. och till egendomens underhåll m. m. anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 14,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 226—229 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår har riksdagen för samma ändamål anvisat ett anslag av 15,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för beredande av ökade medel under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 för vissa i farmaceutiska institutets stat upptagna ändamål, nämligen till materialier m. m., till uppvärmning m. m. och till egendomens underhåll m. m. anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 14,000 kronor.

### **Tekniska högskolan m. m.**

Tekniska  
högskolan.  
[90.]

95:o Kungl. Maj:t har (punkt 90) föreslagit riksdagen att dels besluta sådan ändring i staten för tekniska högskolan, att i stället för en specialläraryrbesättning i jäsningsteknik med ett arvode av 1,200 kronor

från och med den 1 juli 1924 där uppföres en speciallärarbefattning i jäsningslära med enahanda arvode,

*dels* i riksstaten upptaga det ordinarie anslaget till tekniska högskolan: Avlöningar med oförändrat belopp, 362,750 kronor,

*dels ock* minska det för tekniska högskolan uppförda ordinarie reservationsanslaget till vissa omkostnader för upprätthållande av högskolans verksamhet, nu 64,000 kronor, med 4,500 kronor till 59,500 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 230—231 i statsrådsprotokollet.

Det belopp å 4,500 kronor, varmed berörda ordinarie reservationsanslag skulle minskas, avser stipendier åt lärare vid högskolan för utrikes studieresor.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) besluta sådan ändring i staten för tekniska högskolan, att i stället för en speciallärarbefattning i jäsnings-teknik med ett arvode av 1,200 kronor från och med den 1 juli 1924 där uppföres en speciallärarbefattning i jäsningslära med enahanda arvode,

b) i riksstaten upptaga det ordinarie anslaget till tekniska högskolan: Avlöningar med oförändrat belopp, 362,750 kronor,

c) minska det för tekniska högskolan uppförda ordinarie reservationsanslaget till vissa omkostnader för uppehållande av högskolans verksamhet, nu 64,000 kronor, med 4,500 kronor till 59,500 kronor.

96:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 91) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 27,450 kronor att, i överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden den 2 januari 1924 angivits, utgå såsom arvoden åt speciallärare i samma ämnen och med enahanda belopp som under budgetåret 1923—1924.

Arvoden åt vissa speciallärare vid tekniska högskolan.

[91.]

97:o) Kungl. Maj:t har (punkt 92) föreslagit riksdagen att till de av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda fyllnadsarvoden samt till avlöning åt av departementschefen angiven vaktbetjäning m. m. vid tek-

Vissa fyllnadsarvoden och avlöning åt viss

vaktbetjäning m. m. vid tekniska högskolan. niska högskolan anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 22,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 232—233 i statsrådsprotokollet.

[92.]

För budgetåret 1923—1924 har anvisats ett extra anslag av 20,690 kronor, därav 18,690 kronor till vissa fyllnadsarvoden och avlöning åt viss vaktbetjäning samt 2,000 kronor till bestridande av ökade bokbindningskostnader vid högskolans bibliotek. Den nu ifrågasatta anslagshöjningen avser dels att bereda högskolan tillfälle att övertaga ett antal exemplar av ingenjörsvetenskapsakademiens publikationer att användas som bytesobjekt med in- och utländska lärda institutioner och sällskap dels ock att möjliggöra en mindre höjning av anslagsposten till bokbindningskostnader.

Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, hemställer förty,

att riksdagen må till de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omfördälda fyllnadsarvoden samt till avlöning åt av departementschefen i samma statsrådsprotokoll angiven vaktbetjäning m. m. vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 22,000 kronor.

Tillfälliga lärarbiträden och assistenter vid tekniska högskolan.

[93.]

98:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 93) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till tillfälliga lärarbiträden och assistenter vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 25,000 kronor.

Samlingar och laborationer vid tekniska högskolan.

[94.]

99:o) Kungl. Maj:t har (punkt 94) föreslagit riksdagen att till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan, på sätt Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 234—238 i statsrådsprotokollet.

För nu löpande budgetår har riksdagen för ifrågavarande ändamål anvisat ett anslag av 100,000 kronor.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan, på sätt Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma.

100:o) Kungl. Maj:t har (punkt 95) föreslagit riksdagen att till beredande av ökade medel för tekniska högskolan till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 180,000 kronor.

Ökade medel till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. vid tekniska högskolan.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 238—239 i statsrådsprotokollet.

Under en följd av år har riksdagen på extra stat anvisat ökade medel för här ifrågavarande ändamål samt även vid flera tillfällen beviljat anslag på tilläggsstat till förstärkande av förevarande ordinarie anslag. Sålunda hava för ändamålet anvisats extra anslag: för år 1922 av 250,000 kronor, för förra halvåret 1923 av 75,000 kronor och för budgetåret 1923—1924 av 130,000 kronor. Härjämte har av 1923 års riksdag beviljats ytterligare ett extra anslag å 40,000 kronor till täckande av motsedda brister för år 1922 och förra halvåret 1923 å anslaget ifråga.

[95.]

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till beredande av ökade medel för tekniska högskolan till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 180,000 kronor.

101:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t föreslagit (punkt 96) angående täckande av brist å tekniska högskolans anslag till bränsle, lyshållning m. m. för budgetåret 1923—1924 kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen anmäla.

Täckande av brist å tekniska högskolans anslag till bränsle, lyshållning m. m. för budgetåret 1923—1924.

[96.]

102:o) Kungl. Maj:t har (punkt 97) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa såsom särskilda extra anslag

*dels* till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid Chalmers tekniska institut ett belopp av 34,000 kronor,

*dels ock* till bibliotek, samlingar och laboratorier vid samma institut ett belopp av 16,000 kronor.

Uppvärmning, belysning m. m. för Chalmers tekniska institut.

[97.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 240—241 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår har riksdagen till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid institutet anvisat ett anslag av 40,000 kronor. Anslaget till bibliotek, samlingar och laboratorier är föreslaget till samma belopp, varmed det för löpande budgetår utgår. Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1924—1925 anvisa såsom särskilda extra anslag

a) till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid Chalmers tekniska institut ett belopp av 34,000 kronor,

b) till bibliotek, samlingar och laboratorier vid samma institut ett belopp av 16,000 kronor.

Nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut. [98.] 103:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 98) föreslagit angående nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen anmäla.

## Skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen.

104:o) I förslaget till riksstat har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln upptagit det ordinarie förslagsanslaget skolöverstyrelsen med oförändrat belopp, 522,400 kronor.

I en inom första kammaren väckt motion (nr 4) har herr *K. J. Ekman* yrkat, att riksdagen ville vid sitt beslut om anslag till uppehållande av skolöverstyrelsens verksamhet fästa såsom villkor, att genom Kungl. Maj:ts försorg åtgärder vidtagas för att, om så efter verkställd utredning befinnes kunna ske, antalet inspektörer och konsulenter inom skolöverstyrelsen måtte kunna inskränkas.

Något anslag till »uppehållande av skolöverstyrelsens verksamhet» finnes icke upptaget i förslag till riksstat för budgetåret 1924—1925. Emellertid lär av motionens innehåll att döma kunna antagas, att motionären närmast haft i åtanke det av Kungl. Maj:t begärda extra anslaget för inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen, och kommer utskottet att under följande punkt till saklig behandling upptaga motionärens förslag. Utskottet inskränker sig därför nu till att hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie förslagsanslaget skolöverstyrelsen med oförändrat belopp, 522,400 kronor.

Inspektion och sakkunniga biträden. [99.]

105:o) Kungl. Maj:t har (punkt 99) föreslagit riksdagen att för inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 9,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 243—244 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft den under näst-föregående punkt omförmälda, av herr *K. J. Ekman* väckta motionen (nr I: 4), och tillåter sig utskottet att i avseende de av motionären till stöd för förslaget anförda skäl hänvisa till motionen.

Utskottets yttrande.

Anslaget för nu ifrågavarande ändamål, vilket för år 1922 utgjorde 28,000 kronor och för förra halvåret 1923 14,000 kronor, sänktes för budgetåret 1923—1924 till 16,000 kronor. Då anslaget för sistnämnda budgettermin av Kungl. Maj:t ställdes till vederbörandes förfogande, förordnades, att arvoden

skulle till fyra inspektörer och konsulenter utgå med sammanlagt 7,500 kronor, därav 2,500 kronor till en konsulent för nykterhetsundervisningen. Återstoden av anslaget skulle skolöverstyrelsen äga rätt använda till tillfälliga utgifter för med anslaget avsedda ändamål. Detta Kungl. Maj:ts beslut innebär en indragning från och med den 1 juli 1923 av sex inspektörs- och konsulentbefattningar, till vilka arvoden förut utgått från ifrågavarande anslag. Departementschefen har nu, vid övervägande, huruvida en ytterligare nedsättning av anslaget skulle kunna äga rum, uttalat den uppfattningen, att man borde kunna åtminstone i viss grad fortgå på den genom 1923 års riksdagsbeslut inslagna vägen att ersätta årsavlönade inspektörs- och konsulentbefattningar med mera tillfälligt anställda biträden. En sådan anordning syntes så mycket hellre böra tillgripas, som därigenom borde kunna vinnas besparing. Med hänsyn härtill har nu anslaget föreslagits för budgetåret 1924—1925 utgå med ett till 9,000 kronor begränsat belopp.

Då i ovanberörda motion göres gällande, att av de vid början av år 1923 till 17 uppgående inspektörs- och konsulentbefattningarna inom skolöverstyrelsen endast ett par sedan den 1 juli 1923 lära vara indragna, är detta, såsom framgår av det nyss sagda, icke med verkliga förhållandena överensstämmande. I avseende å vad motionären dessutom anfört må allenast erinras därom, att de i motionen åberopade bibliotekskonsulenterna äro å skolöverstyrelsens ordinarie stat uppförda befattningar, vilka icke kunna utan vidare indragas. Då motionen följaktligen vilar på en felaktig uppfattning dels om de åtgärder, som i förevarande avseende genom Kungl. Maj:ts föranstaltande vidtagits, dels ock om möjligheten att indraga ordinarie statsbeställningar, om vilkas behövlighet och nytta någon tvekan aldrig varit rådande, har utskottet icke kunnat biträda det yrkande, som i motionen framställts.

I det av Kungl. Maj:t ifrågasatta beloppet torde jämväl ingå ett arvode av 2,500 kronor till en konsulent för nykterhetsundervisningen. Då utskottet i annat sammanhang tillstyrker detta arvode att utgå från statsverkets fond av rusdrycksmedel, synes det nu föreslagna beloppet, 9,000 kronor, böra minskas med berörda arvodessumman 2,500 kronor till 6,500 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med avslag å herr Ekmans ovanberörda motion, för inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 6,500 kronor.

106:o) Kungl. Maj:t har (punkt 100) föreslagit riksdagen att till arvode åt byggnadssakkunnigt biträde hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 4,800 kronor.

I en av herr *K. J. Ekman* inom första kammaren väckt motion (nr 23), har hemställts, att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts förslag om anvisande

Byggnads-  
sakkunnigt  
biträde.

[100.]

till arvode åt byggnadssakkunnigt biträde hos skolöverstyrelsen av ett extra anslag å 4,800 kronor.

I avseende å de av motionären till stöd för detta yrkande anförda skäl hänvisar utskottet till motionen nr I:4.

Utskottets  
yttrande.

Sedan ett flertal år har hos skolöverstyrelsen varit anställt ett byggnadssakkunnigt biträde. Arvodet åt detta biträde utgår för budgetåret 1923—1924 med 4,800 kronor eller samma belopp, som nu ifrågasättes för nästkommande budgettermin.

Motionären anför, att »det byggnadssakkunniga bitrådets huvudsakliga verksamhet torde vara att avgiva yttranden över klagomål rörande ifrågasatta nybyggnader för skolans räkning, över förvägrat tillstånd att få sammanbygga lärarbostad med skolhus m. m. dylikt». Då härigenom uppenbarligen en skev uppfattning gives om omfattningen och arten av de göromål, som tillkomma ifrågavarande befattningshavare, har utskottet ansett sig böra lämna en mera ingående redogörelse i detta hänseende.

Ärenden angående klagomål rörande ifrågasatta nybyggnader för skolans räkning förekomma, enligt vad utskottet inhämtat, mycket sällan, och ärenden angående förvägrat tillstånd att få sammanbygga lärarbostad med skolhus handläggas så gott som aldrig inom skolöverstyrelsen. Det byggnadssakkunniga bitrådets verksamhet inom överstyrelsen är huvudsakligen begränsad till frågor av rent byggnadsteknisk art. De ärenden, i vilka vederbörandes medverkan påkallas, äro *dels* frågor om sökt dispens från bestämmelserna angående sammanbyggande av skollokaler och tjänstebostäder, *dels* av lokala skolmyndigheter eller folkskolinspektörer till skolöverstyrelsen ingivna framställningar om granskning och bedömande av ritningar till skolanläggningar, *dels* frågor om upptagande av skolbyggnadslån, *dels* och andra byggnadsärenden, vilka på grund av remiss eller av annan anledning skola prövas av överstyrelsen.

I nästan samtliga ärenden av förstnämnda art — nämligen i frågor om sökt dispens från bestämmelserna angående sammanbyggande av skollokaler och tjänstebostäder — infordras yttranden av det byggnadssakkunniga bitrådet. Även om dessa yttranden äro till sin omfattning mindre vidlyftiga, kräva de icke dess mindre ett ingående och tidsödande arbete; de äro ofta åtföljda av utarbetade skisser med förslag till större eller mindre jämkningar i byggnadsplanen, varigenom större ändamålsenlighet eller ekonomisk besparing åsyftas. Antalet ärenden av detta slag utgjorde, enligt vad utskottet inhämtat, 16 under år 1922 och 13 under år 1923.

Den andra gruppen av ärenden, nämligen framställningar om granskning av ritningar till skolanläggningar, har enligt vad utskottet förspott, på senaste tiden visat tendens till ökning. Den folkskolinspektören åliggande skyldigheten att granska och yttra sig över ritningar till nya folkskolebyggnader och till ombyggnad av äldre sådana ställer, särskilt när byggnads-

företaget är av mera omfattande eller invecklad art, stora krav på inspektörens insikt i hithörande spörsmål, och det är av vikt, att han genom hänvändelse till skolöverstyrelsen kan erhålla råd och hjälp hos den inom överstyrelsen förefintliga sakkunskapen. Även från de lokala skolmyndigheterna påkallas understundom medverkan av det byggnadssakkunniga biträdet till lösande av skolbyggnadsproblem, som förefalla vederbörande i ett eller annat avseende invecklade. På detta område skulle uppenbarligen ett ytterligare utnyttjande av den byggnadssakkunniges rådgivande verksamhet kunna tillföra det allmänna mycket stora fördelar.

Till nästan alla ärenden om upptagande av skolbyggnadslån infordras numera av skolöverstyrelsen de uppgjorda ritningarna, och överstyrelsens prövning av låneärendena är synnerligen ingående och omsorgsfull. Vid denna prövning tages självfallet hänsyn till, att nybyggnaderna icke planeras onödigt stora eller innehålla obehövliga utrymmen eller betinga för höga byggnadskostnader. Härvid biträder den byggnadssakkunnige med granskning av ritningarna, och genom dylika granskningar i förening med därav föranledda förhandlingar med de lokala skolmyndigheterna torde avsevärda besparingar hava åstadkommits. Antalet låneärenden, över vilka skolöverstyrelsen årligen har att yttra sig, kunna, efter vad utskottet inhämtat, uppskattas till något mer än 150.

Det är givetvis av stor betydelse för överstyrelsen att för sin nu berörda verksamhet hava tillgång till en byggnadssakkunnig person inom ämbetsverket. Vid bedömande av hithörande spörsmål är den byggnadstekniska sakkunskapen i lika hög grad erforderlig som den pedagogiska. Bäst komma de olika synpunkterna till sin rätt vid personliga överläggningar mellan de på olika områden sakkunniga, och härigenom undvikes en tidsödande omgång och skriftväxling.

Utom vad nu anförts om det byggnadssakkunniga bitrådets verksamhet, vill utskottet allenast erinra, att hans sakkunskap jämväl tagits i anspråk vid planläggning av vissa seminariebyggnader, för granskning av ritningar till högre folkskolor och kommunala mellanskolor samt vid planläggning av byggnader för småskoleseminarier.

Utskottet har sålunda den uppfattningen, att förefintligheten av en byggnadsteknisk sakkunskap inom skolöverstyrelsen varit och alltfortfarande är av mycket stor betydelse för överstyrelsen vid handläggningen av den mängd byggnadsfrågor, som behandlas inom ämbetsverket. Att, såsom motionären synes ifrågasätta, låta byggnadsstyrelsen övertaga den befattning med ifrågasvarande ärenden, som nu åligger den byggnadssakkunnige, skulle — fränsett den onödiga omgången, tidsförlusten och besvärliga skriftväxlingen, som därav skulle föranledas — säkerligen icke medföra någon besparing för det allmänna. Då utskottet följaktligen är övertygat om att den nuvarande anordningen med den byggnadstekniska sakkunskapen representerad inom skolöverstyrelsen är den, som ej allenast är sakligt mest berättigad utan jämväl

för det allmänna minst ekonomiskt betungande, har utskottet icke kunnat tillstyrka det i motionen framförda yrkandet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Ekmans ovanberörda motion, till arvode åt byggnadssakkunnigt biträde hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 4,800 kronor.

Bestridande  
av expedi-  
tionsvakts-  
göromål hos  
skolöver-  
styrelsen.  
[101.]

107:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 101) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för bestridande av expeditionsvaktsgöromål hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 1,800 kronor.

Lokal åt skol-  
översty-  
relsen.  
[102.]

108:o) Kungl. Maj:t har (punkt 102) föreslagit riksdagen till förhyrande av ämbetslokaler åt skolöverstyrelsen för tiden 1 oktober 1924—30 september 1925 anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 57,300 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 244—245 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett anslag av 57,800 kronor. Den nu ifrågasatta minskningen med 500 kronor är föranledd därav, att överstyrelsen kunnat frånträda ett utav de rum, som överstyrelsen förhyrt i Auditoriebyggnaden.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till förhyrande av ämbetslokaler åt skolöverstyrelsen för tiden 1 oktober 1924—30 september 1925 anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 57,300 kronor.

## De allmänna läroverken m. m.

Diverse  
behov vid  
högre lära-  
rinnesemi-  
nariet.  
[103.]

109:o) Kungl. Maj:t har (punkt 103) föreslagit riksdagen *dels* medgiva, ej mindre att under förra halvåret 1924 samt under vart och ett av budgetåren 1924—1925, 1925—1926 och 1926—1927 må ur de vid statens normalskola för flickor inflytande inskrivnings- och terminsavgifter till expenser för högre lärarinneseminariet uttagas ett belopp av högst 17,000 kronor för helt år räknat,

än även att vaktmästaren samt eldaren vid högre lärarinneseminariet må för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring till belopp av 400 kronor för vaktmästaren samt 250 kronor för eldaren;

*dels ock* till diverse behov vid högre lärarinneseminariet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 58,860 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 246—251 i statsrådsprotokollet.

För tillgodoseende av vissa behov vid högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor anvisade riksdagen för budgetåret 1923—1924 ett anslag av 63,610 kronor. Det nu ifrågasatta anslagsbeloppet uppvisar i förhållande härtill en minskning med 4,750 kronor. Härav belöpa sig 1,600 kronor på ett för närvarande obehövt hyresanslag och 1,200 kronor på nedsatt anslag till hushållsskolan, medan återstående 1,950 kronor utgöra det belopp, som av 1923 års riksdag beviljats för täckande av brist i hushållsskolans hyresanslag.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) medgiva,

ej mindre att under förra halvåret 1924 samt under vart och ett av budgetåren 1924—1925, 1925—1926 och 1926—1927 må ur de vid statens normalskola för flickor inflytande inskrivnings- och terminsavgifter till expenser för högre lärarinneseminariet uttagas ett belopp av högst 17,000 kronor för helt år räknat,

än även att vaktmästaren samt eldaren vid högre lärarinneseminariet må för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring till belopp av 400 kronor för vaktmästaren samt 250 kronor för eldaren;

b) till diverse behov vid högre lärarinneseminariet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 58,860 kronor.

110:o) I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 104) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till arvoden åt timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminariet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 21,000 kronor.

Arvoden åt timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminariet.

[104.]

111:o) Kungl. Maj:t har (punkt 105) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 såsom särskilda extra anslag anvisa

*dels* till täckande av brist å det ordinarie anslaget till högre lärarinneseminariet för förra halvåret 1923 ett belopp av 707 kronor,

*dels ock* till täckande av brist å anslaget till arvoden åt timlärare och vikarier för samma halvår ett belopp av 1,084 kronor.

Täckande av brist i två anslag till högre lärarinneseminariet för förra halvåret 1923.

[105.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 252—254 i statsrådsprotokollet.

Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,  
att riksdagen må för budgetåret 1924—1925 såsom särskilda  
extra anslag anvisa

a) till täckande av brist å det ordinarie anslaget till  
högre lärarinneseminariet för förra halvåret 1923 ett belopp  
av 707 kronor,

b) till täckande av brist å anslaget till arvoden åt tim-  
lärare och vikarier för samma halvår ett belopp av 1,084  
kronor.

Motion angä-  
ende ändrad  
benämning  
å vissa be-  
fattnings-  
havare vid de  
allmänna  
läroverken  
m. fl. läro-  
anstalter.

112:o) I en inom första kammaren av herr *M. Hellberg* väckt motion  
(nr 19) har hemställts, att riksdagen ville förklara sig icke hava något att  
invända mot att föreskrift utfärdas därom, att i författningar rörande de all-  
männa läroverken — och med den jämförliga läroanstalter — den nuva-  
rande tjänstetiteln lektor utbytes mot förste lektor och den nuvarande titeln  
adjunkt mot lektor.

I avseende å de av motionären till stöd för berörda yrkande anförda skäl  
tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Vid 1920 års riksdag hade Kungl. Maj:t framlagt förslag i överensstäm-  
melse med det yrkande, som nu motionsvis framförts. Då nu denna fråga  
återigen bragts under riksdagens omprövning vill utskottet erinra om vad  
riksdagen i denna sak anförde vid behandlingen år 1920 av den då fram-  
lagda kungl. propositionen i ämnet. Riksdagen, som avslag Kungl. Maj:ts  
förslag, yttrade härvid:

»Då enahanda fråga så sent som år 1918 blivit av riksdagen prövad i  
samband med då beslutad lönereglering för ifrågavarande lärarkårer och  
därvid icke befunnits förtjäna beaktande samt då sedan dess några sådana  
omständigheter icke inträffat, som skulle kunna föranleda ett frångående av  
den då hävdade uppfattningen i ämnet, anser riksdagen — jämväl under  
beaktande av den nu pågående utredningen om skolväsendets organisation  
— skäl icke förefinnas att bifalla Kungl. Maj:ts förslag.»

Då frågan om en ändrad läroverksorganisation nu blivit bragt närmare  
sitt avgörande och det ej synes lämpligt att ur densamma lösrycka en om  
ock mindre väsentlig detalj, har utskottet, som ej heller i övrigt kunnat  
finna de av motionären anförda skälen övertygande, icke ansett sig böra  
frånga den uppfattning i ämnet, varåt riksdagen upprepade gånger och så  
sent som år 1920 givit uttryck. Utskottet vill jämväl erinra om de konse-  
kvenser, ett bifall till motionen kan tänkas leda till beträffande lärare vid  
en stor del med de allmänna läroverken jämställda undervisningsanstalter.

Utskottet hemställer alltså,

att herr *Hellbergs* ovanberörda motion icke må av riks-  
dagen bifallas.

113:o) Kungl. Maj:t har i förslaget till riksstat uppfört det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med oförändrat belopp, 7,651,377 kronor.

De allmänna  
läroverken.  
[106.]

Utredningen i ärendet återfinnes under punkt 106, sid. 254—256, i statsrådsprotokollet.

I en av herr V. Rydén inom andra kammaren väckt motion (nr 95) har emellertid hemställts, att riksdagen ville besluta, att i riksstaten för budgetåret 1924—1925 under det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken åter upptaga anslagsposten till resestipendier åt lärare i främmande levande språk och att för detta ändamål höja samma anslag med 15,000 kronor, från i statsverkspropositionen beräknade 7,651,377 kronor till 7,666,377 kronor.

Motion om  
resestipen-  
dier åt lärare  
i främmande  
levande  
språk.

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»I det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ha sedan många år tillbaka bland övriga anslagsposter även ingått anslag till resestipendier, dels ett belopp av 15,000 kronor till resestipendier åt lärare i främmande levande språk, dels ett belopp av 6,000 kronor till reseunderstöd åt lärare särskilt vid de läroverk, där provårskurs är anordnad. Under krigsåren voro dock ifrågavarande resestipendier av naturliga skäl inhiherade. Vid riksdagarna 1920 och 1921 anvisades, efter framställning från Kungl. Maj:t, på extra stat förslagsanslag å respektive 15,000 kronor och 6,000 kronor till förstärkande av nämnda anslagsposter i reservationsanslaget, varigenom de disponibla anslagssummorna för angivna ändamål under åren 1921 och 1922 kommo att uppgå till respektive 30,000 kronor och 12,000 kronor. Vid riksdagarna 1922 och 1923 ifrågasattes intet extra anslag för berörda ändamål, utan beslöts tvärtom efter framställning från Kungl. Maj:t och, såsom det synes, väsentligen eller uteslutande av statsfinansiella skäl att minska reservationsanslaget till de allmänna läroverken med belopp, svarande mot de till resestipendier och reseunderstöd avsedda anslagsposterna. Från och med år 1923 hava sålunda inga medel funnits disponibla för berörda ändamål, och i statsverkspropositionen till innevarande riksdag har intet anslag härtill blivit ifrågasatt.

Det avbrott, som sålunda inträtt i läroverkslärarnas studieresor till de stora kulturländerna, är tvivelsutan till verklig skada för vårt undervisningsväsende och skadan blir större, ju längre avbrottet får fortgå. Det är i våra dagar mer än någonsin av vikt för lärarna att i främmande land få tillfälle att följa den pedagogiska utvecklingen samt tillgodogöra sig och sin undervisning de uppslag och förbättringar, som denna utveckling kan bringa. Alldeles särskilt är det av betydelse för lärarna i främmande språk att, så långt möjligt är, kunna uppehålla den direkta kontakten med de länder, i vilkas språk de undervisa. Vår tid har med allt skäl varit angelägen om att låta det *talade* språket komma till sin rätt, att låta det verkligt levande språket intaga en central plats i språkundervisningen. För att språkläraren skall vara i stånd att meddela en undervisning av antydd art, måste det vara av synnerlig vikt, att han genom besök i vederbörande främmande land får tillfälle att vidmakthålla och utveckla sin egen färdighet att använda dess språk i tal som skrift samt att på samma gång göra direkta iakttagelser beträffande landets säregna förhållanden i olika hänseenden. Under

snart ett årtionde hava möjligheterna för lärarna i främmande språk vid våra skolor att med stöd av statsstipendier vistas ute i Tyskland, England, Frankrike o. s. v. varit stängda med endast ett par års avbrott. Utan men för språkundervisningen vid läroverken kan ett sådant tillstånd icke upprätthållas. Det är nämligen icke möjligt att i längden för detta ändamål enbart bygga på lärarnas benägenhet och förmåga att härför offra av egna medel, utan det måste anses vara en nödvändighet för staten att här lämna sitt ekonomiska bistånd. Önskvärt vore, att båda de nämnda anslagsposterna till befrämjande av lärares studieresor i främmande land kunde återupptagas i reservationsanslaget. Lämpligen torde dock en sådan åtgärd för närvarande böra begränsas till det anslag, som är avsett till resestipendier åt lärare i främmande språk, vilket anslag synes mest oundgängligt.»

Utskottets  
yttrande.

Vad först beträffar den sakliga innebörden av den i ämnet väckta motionen, har utskottet funnit starka skäl tala för ett tillmötesgående av det önskemål, motionären här framlägger. De resestipendier, vilka i motionen åsyftas, äro enligt utskottets mening av en i viss mån annan art än andra resestipendier, för vilka särskilda anslag tillförene varit å åttonde huvudtiteln uppförda men nu tills vidare därur uteslutits, i det att de avse att tillgodose ett mera påtagligt undervisningsintresse och utgöra en betydelsefull förutsättning för en rationell språkundervisning vid läroverken.

Om utskottet också sålunda är med motionären ense därom, att medel böra göras för ändamålet tillgängliga, är utskottet tveksamt, huruvida härför nödvändigt behöver tillgripas den av motionären anvisade utvägen med en höjning av reservationsanslaget till de allmänna läroverken. På sätt departementschefen under nästföljande punkt erinrar, utgjorde reservationerna å sagda anslag vid början av budgetåret 1923—1924 632,459 kronor. Även med frånräknande av det belopp, som enligt vad under nämnda punkt omförmäles, är avsett att tagas i anspråk från berörda reservationer, eller 361,800 kronor kvarstår dock en betydande besparing, vilken väl lämnar utrymme för ett tillgodoseende jämväl av det av motionären åsyftade ändamålet. Dock förutsätter utskottet, att den disposition av reservationerna, som utskottet sålunda anser sig böra förorda, ej må ske, därest andra viktiga undervisningsändamål därigenom skulle komma att åsidosättas.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med oförändrat belopp, 7,651,377 kronor;

b) i anledning av herr Rydén's ovanberörda motion medgiva, att under budgetåret 1924—1925 må från reservationerna å förberörda anslag användas intill 15,000 kronor till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid de allmänna läroverken.

114:o) Kungl. Maj:t har (punkt 107) föreslagit riksdagen att till arvoden åt extra och vikarierande lärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 200,000 kronor.

Extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken.

[107.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 256—260 i statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1923—1924 är för ändamålet uppfört ett anslag av 530,400 kronor. I sin utredning och sitt förslag för budgetåret 1924—1925 har skolöverstyrelsen ifrågasatt en ökning av antalet extra lärare med 12 utöver det antal, som kunde bekostas med de för budgetåret 1923—1924 tillgängliga medlen, samt i anledning härav föreslagit en ökning av anslaget för kommande budgettermin med 39,600 kronor till 570,000 kronor. Departementschefen har förklarat sig icke kunna avvisa skolöverstyrelsens framställning om beredande av ökade medel för ifrågavarande ändamål men har ansett kostnadsökningen kunna begränsas till 31,400 kronor. Det extra anslaget skulle enligt departementschefens beräkning sålunda uppgå till 561,800 kronor. Emellertid har departementschefen, ansett, att av reservationerna å reservationsanslaget till de allmänna läroverken skulle för nu ifrågavarande ändamål kunna tagas i anspråk ett belopp av 361,800 kronor, varigenom den på riksstaten uppförda anvisningen skulle kunna begränsas till 200,000 kronor.

Vid anmälan om sitt beslut om anslag för nu ifrågavarande ändamål för budgetåret 1923—1924 yttrade riksdagen, att riksdagen, utan att ingå på spörsmålet, huruvida de av skolöverstyrelsen uppgjorda och av departementschefen godtagna beräkningsgrunderna i avseende å läroverkslärarnas tjänstgöringstid vore de riktiga, dock av vad i ärendet förebragts funno tillräckliga skäl föreligga att bifalla Kungl. Maj:ts då framlagda förslag.

I anslutning till vad riksdagen sålunda anfört och med vidhållande av den uppfattning, varåt riksdagen upprepade gånger givit uttryck beträffande läroverkslärarnas tjänstgöringstid, har utskottet icke velat motsätta sig bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 200,000 kronor.

115:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 108) hemställer utskottet,

Extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken.

[108.]

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 64,400 kronor.

Extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken.  
[109.]

116:o) I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 109) hemställer utskottet,  
att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 13,500 kronor.

Extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken.  
[110.]

117:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 110) hemställer utskottet,  
att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 3,265 kronor.

Undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken  
[111.]  
jämte en i ämnet väckt motion.

118:o) Kungl. Maj:t har (punkt 111) föreslagit riksdagen att  
*dels* minska det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken från dess nuvarande belopp, 42,500 kronor, med 21,500 kronor till 21,000 kronor;  
*dels ock* medgiva, att såsom bidrag till arvode åt manlig lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken må från och med den 1 juli 1924 från nämnda anslag utgå 42 kronor 50 öre för veckotimme, under villkor att vederbörande kommun för ändamålet tillskjuter minst samma belopp.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 264—266 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en av herr O. H. Waldén inom andra kammaren väckt motion (nr 109), däri hemställts,  
att riksdagen måtte till undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken för budgetåret 1924—1925 bevilja ett ordinarie förslagsanslag av 42,500 kronor.

I avseende å de av motionären till stöd för förslaget anförda skälen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

För budgetåret 1923—1924 är för ändamålet anvisat ett anslag av 42,500 kronor. Ifrågavarande undervisning är avsedd för manliga lärjungar vid de allmänna läroverken och är frivillig. Arvodet utgår nu till lärare med 85 kronor för veckotimme och bestrides helt av statsmedel. Det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget innebär en ändrad anordning, varigenom för vinnande av begränsning i statens utgifter för slöjdundervisningen vederbörande kommuners ekonomiska medverkan påkallas. Kommunalt bidrag har uppställts såsom förutsättning för utgående av statsunderstöd, och skall enligt förslaget stat och kommun bidraga med halva det belopp, som hittills utgått. Genom denna åtgärd har en nedsättning kunnat vidtagas i anslaget med hälften eller alltså till i runt tal 21,000 kronor. Motionären åter framhåller det enligt hans mening principiellt oriktiga i att på kommunen lägga kostnaderna för om också en del av den egentliga undervisningen.

Med hänsyn till en befarad obenägenhet från kommunernas sida att bidra till ett ändamål, som förut bekostats av staten, menar motionären kunna riskeras, att slöjdundervisningen vid de flesta läroverk, där den nu vore inför, måste nedläggas.

Enligt utskottets mening förefinnas goda skäl för ett tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag. Då i stort sett städerna kunna sägas vara i förhållande till landsbygden särdeles gynnade i avseende å undervisningsanstalter, har utskottet ej kunnat finna annat än billigt och rättvist, att kommun, på sätt föreslås, lämnar bidrag till ett frivilligt övningsämne vid ett läroverk. Något principiellt oriktigt i en dylik anordning har utskottet icke kunnat finna, och då härjämte det bidrag, som från kommunerna ifrågasättes, uppgår till relativt blygsamt belopp, har utskottet ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Waldéns ovanberörda motion, i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag,

a) minska det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken från dess nuvarande belopp, 42,500 kronor, med 21,500 kronor till 21,000 kronor;

b) medgiva, att såsom bidrag till arvode åt manlig lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken må från och med den 1 juli 1924 från nämnda anslag utgå 42 kronor 50 öre för veckotimme, under villkor att vederbörande kommun för ändamålet tillskjuter minst samma belopp.

119:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 112) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete vid statens samskolor anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 3,300 kronor.

Extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete vid de allmänna läroverken.

[112.]

120:o) Kungl. Maj:t har (punkt 113) föreslagit riksdagen att till arvoden åt skolläkare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag å 59,000 kronor.

Arvoden åt skolläkare vid de allmänna läroverken.

[113.]

Utredning i ärendet återfinnes å sid. 268—271 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår utgår ifrågavarande anslag med 58,000 kronor. Anslagets storlek står i direkt proportion till antalet under höstterminen närvarande lärjungar vid de allmänna läroverken, och är den nu ifrågasatta höjningen beroende av den för höstterminen 1924 beräknade ökningen i lärjungeantalet.

Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, hemställer

att riksdagen må till arvoden åt skolläkare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag å 59,000 kronor.

Provårskurs i  
Göteborg.  
[114.]

121:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 114) att för upprätt-hållande under läsåret 1924—1925 vid ett högre läroverk i Göteborg av provårskurs för blivande lärare vid de allmänna läroverken anvisa för bud-getåret 1924—1925 ett extra anslag av 15,500 kronor.

Utredning i ärendet återfinnes å sid. 271—273 i statsrådsprotokollet.

Utskottets  
yttrande.

Mot Kungl. Maj:ts förslag, som innebär ett upptagande för budgetåret 1924—1925 av anslag för ändamålet till enahanda belopp, som utgår för innevarande budgetår, har utskottet intet att erinra.

I detta sammanhang har utskottet ansett sig böra framhålla följande. Under erinran, hurusom enligt då gällande författningsbestämmelser i ämnet rektor vid provårsläroverk skulle, därest han tjänstgjorde såsom föreståndare för provårskursen, utöver honom tillkommande ordinarie avlöningsförmåner åtnjuta särskilt arvode av högst 1,500 kronor för år, påpekade riksdagens år 1922 församlade revisorer, att till rektorer vid provårsläroverk utöver sagda arvode av 1,500 kronor utbetalats ersättning för handledning av prov-årskandidater, och uttalade revisorerna såsom anmärkningsvärt befunnet, att skolöverstyrelsen oaktat bestämmelserna i ämnet ansett sig kunna tillerkänna ifrågavarande rektorer gottgörelse i nämnda hänseende.

Vid ärendets behandling inom statsutskottet framhöll utskottet, att gällande författningsbestämmelser i ämnet samt den till grund för densamma lig-gande utredningen och motiveringen syntes böra så tolkas, att arvodet till rektor vid provårsläroverk skulle utgå med högst angivna belopp av 1,500 kronor, och uttalade utskottet sin anslutning till den uppfattning, som revi-sorerna i detta hänseende gjort gällande. Härjämte uttalade utskottet sin förväntan, att någon ytterligare ersättning för handledning av provårskandi-dater utöver berörda arvodesbelopp framdeles icke bleve till vederbörande utbetald. I anledning härav utfärdade Kungl. Maj:t vissa bestämmelser, enligt vilka bland annat föreskrevs, att rektor, som tillika tjänstgör såsom före-ståndare för provårskurs och på grund därav äger uppbära särskilt arvode å högst 1,500 kronor, ej må utöver berörda arvode undfå ersättning för arbete, som står i samband med provårskursen. I det yttrande av skolöverstyrelsen, som föreligger under nu ifrågavarande punkt, gör överstyrelsen gällande, att de sålunda utfärdade ändrade bestämmelserna kunde tänkas innebära vissa konsekvenser ifråga om ersättning för de s. k. rektorskonferenserna. Då emellertid, framhåller överstyrelsen, enligt gällande provårsstadga § 10 mom. 1 dessa konferenser med dithörande föreläsningar icke ovillkorligen åläge vederbörande rektorer utan kunde, under viss förutsättning, komma

att uppdragas åt annan lämplig person, syntes det överstyrelsen uppenbart, att ersättning även för dessa konferenser och föreläsningar fortfarande måste ingå i här ifrågavarande anslag.

Den av överstyrelsen åberopade bestämmelsen i gällande provårsstadga är av följande lydelse:

»Därest ej annorlunda föreskrivits, skola av föreståndaren för provåret eller, om hinder för honom möter, av annan lämplig person varje termin under ett erforderligt antal timmar hållas sammanträden med lärarkandidaterna för behandling, i form av föredrag, referat eller diskussion, av viktigare frågor rörande den allmänna uppfostrings- och undervisningslärans tillämpning på de särskilda uppgifter, som tillkomma i främsta rummet de allmänna läroverken men även övriga läroanstalter, vilka provårsutbildningen avser, samtliga dessa läroanstalters allmänna anordning och den för dem gällande lagstiftningen samt, där så lämpligen kan ske, viktigare delar av det svenska undervisningsväsendets historia och nuvarande organisation.»

Utskottet har i anledning av skolöverstyrelsens yttrande velat uttala den uppfattningen, att det bör åligga vederbörande provårsföreståndare att mot åtnjutande av det honom såsom sådan tillerkända arvodet och utan särskild ersättning därutöver hålla dessa s. k. rektorskonferenser och föreläsningar, börande, för den händelse sistnämnda uppgift överlämnas åt annan person, det följaktligen ankomma på vederbörande föreståndare att av eget arvode bestrida härmed förenade särskilda kostnader. Lämnar ovanberörda bestämmelse i provårsstadgan rum för tvekan härutinnan, bör skyldigheten i angivna hänseende genom en ändrad och förtydligande formulering mera exakt framhållas.

Under uttalande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må för upprätthållande under läsåret 1924—1925 vid ett högre läroverk i Göteborg av provårskurs för blivande lärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 15,500 kronor.

122:o) I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 115) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet vad för innevarande budgetår ägt rum, för anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska och engelska vid de allmänna läroverken med flera läroanstalter anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 5,000 kronor.

Anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska och engelska vid de allmänna läroverken.  
[115.]

123:o) Kungl. Maj:t har (punkt 116) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till täckande efter Kungl. Maj:ts beprövande av utgifter, som skola bestridas av ljus- och vedkassan vid allmänt läroverk, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 3,500 kronor.

Bidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor.  
[116.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 275—277 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett anslag av 10,000 kronor.

Utskottet, som funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hemställer, att riksdagen må såsom bidrag till täckande, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av utgifter, som skola bestridas av ljus- och vedkassan vid allmänt läroverk, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 3,500 kronor.

Kommunala mellanskolor.

[117.]

124:o) Beträffande Kungl. Maj:ts förslag angående det ordinarie förslagsanslaget till kommunala mellanskolor jämte en i ämnet väckt motion kommer utskottet, att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen anmäla.

Undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor.

[118.]

125:o) Kungl. Maj:t har (punkt 118) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor från dess nuvarande belopp, 17,000 kronor, med 3,000 kronor till 20,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 282—285 i statsrådsprotokollet.

Anslagets höjning, som ytterst beror på det ökade antalet kommunala mellanskolor, har beräknats med hänsyn till det belopp, som under läsåret 1922—1923 verkligen tagits i anspråk för ifrågavarande ändamål.

Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må höja det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor från dess nuvarande belopp, 17,000 kronor, med 3,000 kronor till 20,000 kronor.

Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor.

[119.]

126:o) Kungl. Maj:t har (punkt 119) föreslagit riksdagen, att dels medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 500 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 400 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

dels ock för berörda ändamål anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 285—286 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår utgår ifrågavarande anslag med 200,000 kronor.

På grund av ökningen av de kommunala mellanskolornas antal har anslagets belopp visat sig otillräckligt. Den nu ifrågasatta anslagssumman är beräknad dels med hänsyn till de verkliga utgifterna för ändamålet under

år 1922, dels ock under förutsättning av bifall till Kungl. Maj:ts förslag angående ändrade grunder för statsunderstöd åt kommunala mellanskolor.

Utskottet, som tillstyrkt berörda förslag i vad detsamma inverkar på beräkningen av nu erforderligt statsanslag, har intet att erinra mot den nu föreliggande framställningen och hemställer förty,

att riksdagen må

a) medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 500 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 400 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

b) för berörda ändamål anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor.

127:o) I en inom andra kammaren av herr *V. Rydén* väckt motion, nr 96, har hemställts, att riksdagen ville i riksstaten för budgetåret 1924—1925 till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala mellanskolor på extra stat bevilja ett reservationsanslag av 3,500 kronor.

Motion angående resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala mellanskolor.

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»Till resestipendier åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor har under en följd av år från och med riksdagen 1913 på extra stat anvisats ett reservationsanslag, som till en början uppgick till 1,200 kronor men enligt beslut vid riksdagen år 1920 höjdes till 3,500 kronor, detta särskilt med hänsyn till de kommunala mellanskolornas tillväxt i antal och storlek. Liksom övriga anslag till resestipendier var också det nu ifrågakommande under krigsåren indraget.

I 1922 och 1923 års statsverkspropositioner upptogs emellertid av statsfinansiella skäl intet anslagsäskande till ifrågakommande ändamål, och något anslag blev ej därtill beviljat vid nämnda riksdagar. Ej heller i årets statsverksproposition äskas därtill några medel.

Med hänvisning till de skäl, som anförts i motionen nr 95, och då behovet av väl utbildade lärare i levande språk givetvis är detsamma beträffande mellanskolorna som i fråga om realskolorna, får jag, under erinran jämväl om den starka utveckling, i vilken de kommunala mellanskolorna äro stadda — de uppgå för närvarande till 77 — hemställa, — — — — —.»

Enahanda skäl, som föranlett utskottet att tillstyrka beredande av medel till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid de allmänna läroverken, kunna enligt utskottets mening anföras till förmån för det nu beträffande de kommunala mellanskolornas lärare motionsvis gjorda yrkandet. Utskottet är följaktligen i sak ense med motionären men håller före, att, i ungefärlig överensstämmelse med vad som ifrågasatts beträffande dylika resestipendier för de allmänna läroverkens lärare, för ändamålet erforderliga

medel böra kunna tills vidare anvisas från det ordinarie förslagsanslaget till kommunala mellanskolor. Någon ökning av sagda förslagsanslag av denna anledning synes icke erforderlig.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av herr Rydén's ovanberörda motion, medgiva, att under budgetåret 1924—1925 må från det ordinarie förslagsanslaget till kommunala mellanskolor utgå högst 3,500 kronor till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala mellanskolor.

Reservations-  
anslaget till  
privatläro-  
verken  
[120.]  
jämte en i  
ämnet väckt  
motion.

128:o Kungl. Maj:t har (punkt 120) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverken, nu 751,000 kronor, med 76,000 kronor, till 675,000 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen:

|                                        |        |           |
|----------------------------------------|--------|-----------|
| enskilda mellanskolor . . . . .        | kronor | 18,225:—  |
| högre flickskolor . . . . .            | »      | 422,550:— |
| högre goss- och samskolor . . . . .    | »      | 208,575:— |
| enskilda lärarinneseminarier . . . . . | »      | 25,650:—  |

att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 675,000 kronor.

Utredningen i ämnet återfinnes å sid. 286—288 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *V. Rydén* väckt motion (nr 97), däri hemställts, att riksdagen ville i riksstaten för budgetåret 1924—1925 till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid privatläroverk på extra stat bevilja ett reservationsanslag av 9,000 kronor.

Till stöd för detta förslag har motionären anfört följande:

Sedan åtskilliga år tillbaka har riksdagen beviljat anslag till resestipendier åt lärarpersonalen vid privatläroverk, med undantag likväl för krigsåren, då anslaget liksom övriga anslag till resestipendier var indraget. Anslaget, som alltjämt varit uppfört på extra stat, uppgick för år 1920 till 9,000 kronor men höjdes i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag av 1920 års riksdag för år 1921 till 18,000 kronor, med vilket belopp det jämväl uppfördes i 1922 års stat.

I 1922 och 1923 års statsverkspropositioner upptogs emellertid av statsfinansiella skäl intet anslagsäskande för ifrågavarande ändamål, och något anslag blev ej därtill beviljat vid nämnda riksdagar. Ej heller i årets statsverksproposition äskas därtill några medel.

På väsentligen samma skäl, som anförts i motionen nr 95, anser jag det vara av vikt, särskilt för lärarna i främmande språk, att anslag för nu ifrågavarande ändamål åter må utgå, om ock med hänsyn till det statsfinansiella läget med det låga belopp, vartill anslaget uppgick före den vid riksdagen 1920 beslutade förhöjningen. Givetvis böra stipendier av förevarande art endast komma lärare med full tjänstgöring till godo.

Under riksstatens åttonde huvudtitel finnes sedan åtskilliga år tillbaka uppfört ett ordinarie reservationsanslag till privatläroverk, från vilket utgår understöd åt ett flertal enskilda läroanstalter. Anslaget omfattar fyra olika anslagsposter, avsedda för enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier. Under de senare åren har anslaget utgått med ett belopp av 751,000 kronor, däri de nämnda anslagsposterna ingått med respektive 20,000 kronor, 470,000 kronor, 232,500 kronor och 28,500 kronor.

Departementschefen har nu erinrat, att under årens lopp reservationer uppstått å anslaget, enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning vid slutet av år 1922 uppgående till 103,187 kronor. Det har därför synts departementschefen möjligt att nu taga i anspråk en del av nämnda besparingar och därigenom i någon mån bidra till budgetens lättande. Departementschefen har i sådant hänseende tänkt sig ett belopp av 76,000 kronor, varigenom förevarande anslag, nu 751,000 kronor, skulle nedbringas till 675,000 kronor. Den nedsättning av anslaget, som på nu angivet sätt skulle åvägbringas, borde proportionellt fördelas på de olika i anslaget ingående anslagsposterna samt vad som erfordras för utfyllnad till de nu utgående beloppen, eller sammanlagt 76,000 kronor, tagas från besparingarna å anslaget.

Utskottet har mot den nu ifrågasatta anordningen intet att erinra.

Vad angår det motionsvis framställda yrkandet, har utskottet funnit, i likhet med vad utskottet anfört i motsvarande hänseende beträffande de allmänna läroverkens och de kommunala mellanskolornas lärare, starka skäl förefinnas för ett tillmötesgående av detsamma. Då den av departementschefen åberopade reservationen lämnar inom sig utrymme för ett tillgodo-seende av motionärens förslag, har utskottet ansett sig böra på det sätt tillstyrka detsamma, att ett medgivande lämnas, att av ifrågavarande reservation ett belopp av 9,000 kronor må utgå till det i motionen åsyftade ändamålet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverken, nu 751,000 kronor, med 76,000 kronor, till 675,000 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen:

|                                                                              |        |            |
|------------------------------------------------------------------------------|--------|------------|
| enskilda mellanskolor . . . . .                                              | kronor | 18,225: —  |
| högre flickskolor . . . . .                                                  | »      | 422,550: — |
| högre goss- och samskolor . . . . .                                          | »      | 208,575: — |
| enskilda lärarinneseminarier . . . . .                                       | »      | 25,650: —  |
| att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 675,000 kronor; |        |            |

b) i anledning av herr Rydén's ovanberörda motion medgiva, att av förefintliga reservationer å nämnda anslag må utgå för budgetåret 1924—1925 ett belopp av högst 9,000 kronor till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid privatläroverk.

Lönetillägg  
åt lärarinnor  
vid stats-  
understödda  
enskilda läro-  
anstalter.

129:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om det ordinarie förslagsanslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen

[121.]

anmäla.

Tillfällig  
löneförbättring  
åt lärar-  
personalen  
vid privat-  
läroverken.

130:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om extra förslagsanslaget till tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- eller samskolor samt enskilda lärarinneseminarier, kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen

[122.]

anmäla.

Fackskolan  
för huslig  
ekonomi i  
Uppsala

131:o) I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 123) hemställer utskottet,

[123.]

att riksdagen må, i enlighet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 75,000 kronor.

Understöd  
till utbild-  
ningskurser  
för lärarinnor  
i hushålls-  
göromål.

[124.]

132:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 124) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i enlighet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 16,000 kronor, att under de villkor, Kungl. Maj:t må finna lämpligt föreskriva, utgå till styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm och till Göteborgs allmänna folkskolestyrelse med högst 8,000 kronor till vardera.

Understöd åt  
vissa anstal-  
ter för ut-  
bildande av  
lärarinnor i  
handarbete

[125.]

133:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 125) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i överensstämmelse med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 27,100 kronor, att med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes,

utgå till Maria Nordenfelts högre handarbetslärarinneseminarium i Göteborg, föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm samt Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm.

## Folkundervisningen.

134:o) Kungl. Maj:t har (punkt 126) föreslagit riksdagen att  
dels bestämma, att från och med den 1 juli 1924 läraren i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Umeå skall åtnjuta avlöning enligt samma grunder som övriga lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier;

Folkskoleseminarierna.  
[126.]

dels ock minska den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna, nu 1,880,480 kronor, med 80 kronor till 1,880,400 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 300—304 i statsrådsprotokollet.

Den föreslagna löneregleringen för trädgårdsläraren vid seminariet i Umeå beräknas föranleda en merutgift från reservationsanslaget till folkskoleseminarierna å 2,200 kronor. Någon ökning av nu ifrågavarande anslag har emellertid av denna anledning icke ansetts erforderlig.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer förty,

att riksdagen må

a) bestämma, att från och med den 1 juli 1924 läraren i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Umeå skall åtnjuta avlöning enligt samma grunder som övriga lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier;

b) minska den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna, nu 1,880,480 kronor, med 80 kronor till 1,880,400 kronor.

135:o) I enligt med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 127) hemställer utskottet, att riksdagen må uppföra den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: stipendier för elever vid folkskoleseminarier med oförändrat belopp, 198,225 kronor.

Stipendier för elever vid folkskoleseminarier.  
[127.]

136:o) Kungl. Maj:t har (punkt 128) föreslagit riksdagen att för beredande av höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 305—306 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom andra

[128.]  
samt en i ämnet väckt motion.

kammaren av herr *I. Österström m. fl.* väckt motion (nr 124), däri hemställt, att riksdagen för beredande av höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier ville anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Till stöd för sitt yrkande hava motionärerna anfört följande:

Bland de många beskrifningar, som åttonde huvudtiteln i årets statsverksproposition utvisar, torde få vara till sina konsekvenser så betänkliga, som de avsevärda nedprutningarna på anslagen till understöd åt medellösa eller mindre bemedlade studerande vid utbildningsanstalter av olika slag. Vi tillåta oss att i detta avseende särskilt erinra om stipendierna till elever vid folkskoleseminarier. De för detta ändamål erforderliga medlen utgå dels från en särskild post, ingående i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, dels från ett extra reservationsanslag för beredande av höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna. Beträffande först nämnda anslag har Kungl. Maj:t icke ifrågasatt någon nedsättning. Så mycket hårdare drabbar beskrifningen däremot det extra reservationsanslaget, vilket upptagits allenast till ett belopp av 50,000 kronor för budgetåret 1924—1925.

Ännu under första halvåret 1923 utgick anslaget efter ett årsbelopp av 125,000 kronor, men sänktes av 1923 års riksdag till 100,000 kronor. Dåvarande departementschefen uttalade emellertid, att han ingalunda ansåge det tidigare stipendiebeloppet vara för högt, men funne sig nödsakad att »för närvarande» föreslå en sänkning, så att stipendierna från att ha utgått under år 1921 med ett medeltal av 189 kronor för stipendiat och under år 1922 med ett medeltal av 172 kronor för stipendiat till i medeltal 160 kronor för stipendiat. Det nu föreslagna beloppet innebär en nedskärning till omkring 125 kronor för stipendiat och år. Att märka är att skolöverstyrelsen, åt vilken stipendiefördelningen är anförtrödd och som kan förutsättas besitta den mest ingående kännedomen om förhållandena på området, uttalat, att starka skäl tala för en väsentlig höjning av det tidigare utgående anslaget. Endast det statsfinansiella läget har hindrat överstyrelsen att taga konsekvenserna av denna ståndpunkt, varför överstyrelsen begränsat sig till att hemställa om oförändrat belopp.

För var och en som besjålas av intresse för folkundervisningens höjande genom en god lärarrekrytering och som samtidigt något känner de svårigheter av ekonomisk art, under vilka folkskoleseminarierna arbeta, står det klart, att den väg, på vilken Kungl. Maj:t här slagit in, är betänklig och bidrager att ytterligare öka de ekonomiskt svaga samhällslagrens svårigheter att vinna utbildning till lärare vid folkskola.

Skolöverstyrelsen har kunnat åberopa en avsevärd stegring av antalet elever vid folkskoleseminarierna, vilket för närvarande utgör omkring 2,900 eller 800 flera än då överstyrelsen först ingav sin framställning om förhöjning av stipendieanslaget. Och därjämte står man inför det faktum, att de befolkningslager, ur vilka folkskoleseminariernas elever företrädesvis utgå, genom den ekonomiska depressionen kommit i en väsentligen svårare ställning än tidigare. Dessa båda fakta tala onekligen med synnerlig styrka för en höjning av det för innevarande budgetår utgående anslaget. Om vi trots detta avstå från yrkande i denna riktning sker det uteslutande av hänsyn till de budgetära svårigheterna. Däremot kunna vi icke inse, att dessa svårigheter kunna tillerkännas sådan tyngd, att de skola få föranleda starkare restriktioner än för budgetåret 1923—1924.

För beredande av höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier anvisade 1920 års riksdag dels på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 125,000 kronor, dels ock på tilläggsstat för 1920 ett förslagsanslag, högst 55,000 kronor. Avsikten med ifrågavarande anslag var att möjliggöra en höjning av stipendiebeloppen, så att sagda belopp, som av 1913 års riksdag beräknats till 100 kronor i medeltal för behövande elev och läsår, skulle kunna från och med höstterminen 1920 beräknas till i medeltal 200 kronor för behövande elev och läsår. För berörda ändamål upptogs jämväl i 1922 års riksstat ett förslagsanslag, högst 125,000 kronor och i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 62,500 kronor. För budgetåret 1923—1924 föreslog Kungl. Maj:t en sänkning av anslagsbeloppet till 100,000 kronor. Tillika föreslogs, att anslaget skulle förändras till reservationsanslag. Riksdagen anvisade i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning för sagda budgetår ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har nu hemställt om ifrågavarande anslags bibehållande vid oförändrat belopp. Departementschefen har emellertid ansett sig böra utgå från förhållandena under år 1918, då stipendiebeloppet per stipendiat och läsår utgjorde omkring 125 kronor. Efter denna beräkningsgrund borde det extra anslaget bestämmas till 50,000 kronor. Av motionärerna har upptagits det av skolöverstyrelsen i ämnet avgivna förslaget.

De stipendier, varom nu är fråga, fylla enligt utskottets mening en synnerligen betydelsefull uppgift, i det att de bidraga till att lätta svårigheterna för begåvade obemedlade elever att fullfölja sin utbildning för lärarbanan. Utskottet håller före, att, därest ifrågavarande stipendier skola medföra åsyftad nytta, de böra utgå med högre belopp än vad Kungl. Maj:ts förslag medgiver, och först då kunna de mera verksamt bidraga till att lätta den skuldbörda, som efter vad erfarenheten visat, lärarkåren måst i stor utsträckning under seminarietiden åsamka sig. Utskottet, som följaktligen funnit starka skäl tala för ett bifall till motionärernas förslag, har dock av statsfinansiella skäl ansett anslaget böra begränsas till 75,000 kronor och hemställer,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och den i ämnet väckta motionen, för beredande av höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

137:o) Kungl. Maj:t har (punkt 129) föreslagit riksdagen att till anordnande av studentkurser vid folkskoleseminarierna i Strängnäs, Växjö, Stockholm och Kalmar, av parallellavdelningar vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Landskrona, Umeå, Karlstad och Luleå samt av preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 240,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid 306—314 i statsrådsprotokollet.

Studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier  
[129.]

samt i ämnet väckta motioner.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

*dels* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 36) av herr *E. P. Vrang* m. fl. och den andra inom andra kammaren (nr 106) av herr *J. W. Billqvist* m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om indragning av första parallellavdelningen vid Skara seminarium, för anordnande av sådan avdelning anvisa ett belopp av 10,500 kronor utöver det anslag å 240,000 kronor, som av Kungl. Maj:t begärts under punkt 129 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen;

*dels ock* en inom första kammaren av herr *A. Pers* väckt motion (nr 57) däri hemställts, att riksdagen ville besluta, att från och med läsåret 1926—1927 vid folkskoleseminariet i Skara skall anordnas en tvåårig utbildningskurs för småskollärarinnor för förvärvande av kompetens till lärarbefattning vid egentlig folkskola.

I avseende å de av motionärerna till stöd för deras förslag anförda skäl tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Till studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier har riksdagen anvisat för budgetåret 1923—1924 ett extra reservationsanslag av 376,700 kronor. I anledning av den konstaterade nedgången i lärarbristen hava åtgärder vidtagits till minskning av lärarutbildningen, i det att studentkurserna vid folkskoleseminarierna i Uppsala och Lund med läsåret 1923—1924 nedlagts; härigenom besparades av sistberörda anslag ett belopp av 35,300 kronor. För vidtagande av en ytterligare inskränkning av lärarproduktionen har nu skolöverstyrelsen föreslagit indragning av första klassen av parallellavdelningen vid seminariet i Landskrona ävensom första klassen av motsvarande avdelning vid seminariet i Skara, detta sista dock under förutsättning, att i stället för parallellavdelningen vid Skaraseminariet, vilken avdelning skulle successivt upphöra, skulle från och med läsåret 1926—1927 inrättas en särskild utbildningskurs för småskollärarinnor till vinnande av folkskollärarkompetens. Departementschefen har anslutit sig till överstyrelsens uppfattning, i vad angår indragning av berörda parallellavdelningar, men beträffande den av överstyrelsen i fråga om Skaraseminariet uppställda förutsättningen förklarar sig hysa mycken tvekan om lämpligheten av att ersätta parallellavdelningen vid sistnämnda seminarium med den ifrågasatta utbildningskursen för småskollärarinnor, då härigenom syftemålet med berörda inskränkingsåtgärder delvis skulle förfelas. Dock har departementschefen icke ansett sig nu behöva definitivt taga ställning till denna fråga, utan ansett densamma böra bli beroende på en framtida förnyad undersökning av förhållandena på detta område. I övrigt beräknar departementschefen anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1924—1925 till 330,000 kronor. Med hänsyn till en å anslagstiteln från en föregående budgettermin förefintlig reservation å omkring 96,000 kronor, har anslaget nu ansetts kunna bestämmas till 240,000 kronor.

I ovanberörda av herrar Vrang m. fl. och Billqvist m. fl. väckta motioner har framhållits önskvärdheten av att riksdagen för nästkommande budgetår beviljade medel till en parallellavdelning vid Skara seminarium i avvaktan på att skolöverstyrelsen framlägger fullständiga förslag till anordnande av omförmälda utbildningskurser för småskollärarinnor. Herr Pers åter har i i sin motion betonat vikten av att vid Skaraseminariet en dylik utbildningskurs komme till stånd redan från och med läsåret 1926—1927.

I avseende å de av departementschefen föreslagna inskränkningsåtgärderna har utskottet icke funnit anledning till erinran, och har utskottet förty icke funnit skäl tillstyrka de av herr Vrang m. fl. och herr Billqvist m. fl. väckta motionerna. Skulle en ytterligare nedgång i lärarbristen visa sig och till följd därav anordningar för en ytterligare begränsning av lärarproduktionen vara av nöden, förutsätter utskottet, att de regleringsåtgärder, som i så fall bliva behövliga, i första hand drabba de enskilda folkskoleseminarier, till vilka Kungl. Maj:t i det följande äskat och utskottet jämväl tillstyrker särskilt anslag. Dock böra härvid från Kungl. Maj:ts sida vederbörliga dispositioner vidtagas i så god tid, att ifrågavarande seminarier icke ställas inför onödiga svårigheter i avseende å ordnande av sin undervisning.

Det av herr Pers motionsvis framlagda yrkandet finner utskottet värt allt beaktande, ej minst med hänsyn till den uppfattning, varåt 1922 års riksdag i en särskild skrivelse givit uttryck, då riksdagen anhållit om skyndsamt utredning angående inrättande av utbildningskurser för småskollärarinnor för vinnande av folkskollärarkompetens. Utskottet är med motionären ense därom, att en dylik kurs lämpligen bör anordnas vid Skaraseminariet redan från och med läsåret 1926—1927. Något beslut av riksdagen i detta hänseende lärer nu icke erfordras, men förväntar utskottet, att förberedande åtgärder varda av vederbörande vidtagna, så att framställning i ämnet kan vara att förvänta i så pass god tid, att ett realiserande av detta önskemål varder möjliggjort.

Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Vrangs m. fl. och herr Billqvists m. fl. ovanberörda motioner, till anordnande av studentkurser vid folkskoleseminarierna i Strängnäs, Växjö, Stockholm och Kalmar, av parallellavdelningar vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Landskrona, Umeå, Karlstad och Luleå samt av preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 240,000 kronor;

b) att herr Pers omförmälda motion må anses besvarad med vad utskottet ovan under denna punkt anfört.

Hyresersättning till rektorerna vid vissa folkskoleseminarier.

[130.]

138:o) Kungl. Maj:t har (punkt 130) föreslagit riksdagen att till bestridande av hyresersättning till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Lund, Karlstad och Umeå, utan rätt för sagda rektorer att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 12,500 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 314—315 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett extra anslag av enahanda belopp, som nu föreslås. I avseende å beräkningen av anslaget föreligger nu allenast en mindre jämkning, föranledd av en förhöjning av hyresersättningen till rektorn vid seminariet i Umeå.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till bestridande av hyresersättning till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Lund, Karlstad och Umeå, utan rätt för sagda rektorer att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 12,500 kronor.

Hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg.

[131.]

139:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 131) hemställer utskottet, att riksdagen må, i enlighet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande av hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg, utan rätt för vederbörande lärare att å ifrågavarande hyresbidrag åtnjuta dyrtidstillägg, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 12,000 kronor.

Förhyrande av vissa lokaler för folkskoleseminariet i Göteborg m. m.

[132.]

140:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 132) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i överensstämmelse med vad för innevarande budgetår ägt rum, till förhyrande av vissa lokaler för folkskoleseminariet i Göteborg samt till dessa lokalers uppvärmning, belysning och städning m. m. anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 2,675 kronor.

Tillbyggnad av gymnastikhuset vid folkskoleseminariet i Göteborg.

[133.]

141:o) Kungl. Maj:t har (punkt 133) föreslagit riksdagen att för utförande av vissa ändringsarbeten å gymnastikhuset vid folkskoleseminariet i Göteborg anvisa för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag ett belopp av 25,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 316—319 i statsrådsprotokollet.

De ifrågasatta ändringsarbetena avse dels en ändamålsenligare anordning av avklädningsrummen, lärarrummet och duschrummet, dels ock en omläggning av uppvärmningssystemet i gymnastikhuset genom kokskaminernas er-

sättande med centraluppvärmning. Totalkostnaderna beräknas till 45,000 kronor, varav för budgetåret 1924—1925 nu äskas ett belopp av 25,000 kronor.

Utskottet, som anser sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hemställer, att riksdagen må för utförande av vissa ändringsarbeten å gymnastikhuset vid folkskoleseminariet i Göteborg anvisa för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag ett belopp av 25,000 kronor.

142:o) Kungl. Maj:t har (punkt 134) föreslagit riksdagen medgiva att till bestridande av kostnaderna för inredning och möblering av den nya byggnaden vid folkskoleseminariet i Umeå samt för anläggande av trädgård och idrottsplan vid seminariet må av det överskott, som kan uppkomma å de för uppförande av byggnader för nämnda seminarium anvisade anslag å tillhopa 2,084,000 kronor, användas ett belopp av högst 175,000 kronor.

Inredning och möblering av nybyggnaden för folkskoleseminariet i Umeå m. m.

[134.]

I anledning av detta Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen redan fattat beslut, varom utskottet velat härigenom erinra.

143:o) I en av herr *V. Rydén* inom andra kammaren väckt motion (nr 98) har hemställts, att riksdagen må, med godkännande i huvudsak av föreliggande nya av arkitekten A. V. Fagerström utarbetade ritningar alt. B, av det till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Linköping beviljade beloppet av 1,800,000 kronor anvisa för budgetåret 1923—1924 såsom extra reservationsanslag ett belopp av 13,000 kronor.

Motion ang. anslag till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Linköping.

Över detta förslag kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen anmäla.

144:o) Kungl. Maj:t har (punkt 135) föreslagit riksdagen att till understöd åt Ateneums folkskoleseminarium och Göteborgskvinnliga folkskoleseminarium anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 16,000 kronor, att utgå på de villkor och med det belopp till vartdera seminariet, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

Understöd åt enskilda folkskoleseminarier.

[135.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 320—322 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår utgår ifrågavarande anslag med 20,000 kr. Departementschefen har framhållit, att därest en ytterligare begränsning av lärarutbildningen vid ettdera eller båda seminarierna skulle visa sig av behovet påkallad, det borde tagas under omprövning, huruvida en dylik begränsning bör medföra jämkning i de belopp, som komma att tilldelas vederbörande seminarium. Med anslutning till vad departementschefen sålunda anfört vill utskottet allenast erinra om vad utskottet i samma hän-

seende här ovan under punkt 137 uttalat. Utskottet, som i övrigt ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till understöd åt Ateneums folkskoleseminarium och Göteborgs kvinnliga folkskoleseminarium anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 16,000 kronor, att utgå på de villkor och med det belopp till vardera seminariet, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Statens småskoleseminarier

136.]

jämte en i ämnet väckt motion.

145:o) Kungl. Maj:t har (punkt 136) föreslagit riksdagen att dels bestämma, 1:o) att extra ordinarie ämnes- och övningsskollärare vid statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek skola, i likhet med vikarierande ämnes- och övningsskollärare vid samma seminarier, äga åtnjuta avlöning till belopp av 2,800 kronor för år för manlig lärare och 2,400 kronor för år för kvinnlig lärare; 2:o) att extra ordinarie lärare och vikarie å tillfälligtvis ledig befattning vid nämnda seminarier skola under tjänstledighet för styrkt sjukdom äga åtnjuta dem eljest tillkommande arvode med avdrag av ett belopp, motsvarande en tredjedel av den på ledighetstiden belöpande delen av arvodet samt 3:o) att extra ordinarie ämnes- och övningskollärare vid ifrågavarande seminarier skola äga uppbära, utöver läraren eljest tillkommande arvode, ett särskilt lönetillägg av 200 kronor för år, dels ock minska det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 138,475 kronor, med 8,475 kronor till 130,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 322—326 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herrar *C. A. Carlsson* och *N. S. Norling* väckt motion (nr 66), däri hemställts, att riksdagen måtte göra följande ändring i vad Kungl. Maj:t under punkten statens småskoleseminarier föreslagit, nämligen

dels bestämma

att lärarpersonalen vid statens småskoleseminarium i Hagaström skall i avlöning åtnjuta i motionen närmare angivna avlöningsförmåner; samt

att arvodet till vikarierande rektor vid seminariet skall utgå med det belopp och på det sätt, Kungl. Maj:t för varje särskilt fall förordnar;

dels föreskriva

att för åtnjutande av de avlöningsförmåner, som sålunda föreslagits för ordinarie befattningshavare vid seminariet i Hagaström, skola i tillämpliga delar gälla de bestämmelser, som innehållas i nådiga kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 542) angående avlöningsförmåner för lärarpersonalen vid statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek m. m.;

dels förklara

att en var, som med eller efter ingången av juli månad 1924 tillträder befattning vid statens småskoleseminarium i Hagaström, skall vara pliktig underkasta sig ovannämnda villkor och bestämmelser;

*dels* medgiva att de av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna i nämnda kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 542) måtte i tillämpliga delar komma att gälla även seminariet i Hagaström;

*dels ock* vid bifall till detta förslag höja det under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier från av Kungl. Maj:t föreslagna 130,000 kronor till 164,900 kronor.

Beträffande vad av motionärerna till stöd för deras förslag anförts tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Mot Kungl. Maj:ts förslag angående införande av vissa bestämmelser rörande avlöning åt extra ordinarie och vikarierande lärare vid ifrågavarande seminarier har utskottet icke funnit anledning till erinran. Det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 138,475 kronor. Den ifrågasatta sänkningen har möjliggjorts genom att en del av en å anslagstiteln förefintlig reservation togs i anspråk.

Det motionsvis framförda förslaget om seminariets i Hagaström överförande till ordinarie stat har redan av skolöverstyrelsen underställts Kungl. Maj:ts prövning. På sätt framgår av statsrådsprotokollet, har departementschefen icke ansett sig under nuvarande förhållanden kunna tillstyrka en anordning i detta syfte; ej heller utskottet har funnit skäl föreligga för en dylik åtgärd.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag av herrar Carlssons och Norlings ovanberörda motion,

a) bestämma, 1:o) att extra ordinarie ämnes- och övningsskollärare vid statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek skola, i likhet med vikarierande ämnes- och övningsskollärare vid samma seminarier, äga åtnjuta avlöning till belopp av 2,800 kronor för år för manlig lärare och 2,400 kronor för år för kvinnlig lärare; 2:o) att extra ordinarie lärare och vikarie å tillfälligtvis ledig befattning vid nämnda seminarier skola under tjänstledighet för styrkt sjukdom äga åtnjuta dem eljest tillkommande arvode med avdrag av ett belopp, motsvarande en tredjedel av den på ledighetstiden belöpande delen av arvodet samt 3:o) att extra ordinarie ämnes- och övningsskollärare vid ifrågavarande seminarier skola äga uppbära, utöver läraren eljest tillkommande arvode, ett särskilt lönetillägg av 200 kronor för år,

b) minska det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 138,475 kronor, med 8,475 kronor till 130,000 kronor.

Verksamheten vid statens småskoleseminarier i Lycksele och Hagaström.  
[137.]

146:o) Kungl. Maj:t har (punkt 137) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa:

*dels* för uppehållande av verksamheten vid statens småskoleseminarier i Lycksele och Hagaström ett belopp av 96,600 kronor,

*dels* för anskaffning av undervisningsmateriell och böcker vid småskoleseminariet i Lycksele ett belopp av 13,000 kronor,

*dels ock* för anskaffning av böcker och inventarier vid småskoleseminariet i Hagaström ett belopp av 2,100 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 327—330 i statsrådsprotokollet.

För uppehållande av verksamheten vid de under denna punkt omnämnda småskoleseminarierna har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett extra anslag av 89,430 kronor. Den nu ifrågasatta ökningen av nämnda anslag är närmast föranledd av fullföljandet av Lycksele-seminariets organisation i enlighet med vid 1920 års riksdag bestämda planen.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa:

a) för uppehållande av verksamheten vid statens småskoleseminarier i Lycksele och Hagaström ett belopp av 96,600 kronor,

b) för anskaffning av undervisningsmateriell och böcker vid småskoleseminariet i Lycksele ett belopp av 13,000 kronor,

c) för anskaffning av böcker och inventarier vid småskoleseminariet i Hagaström ett belopp av 2,100 kronor.

Understöd åt småskoleseminarier.  
[138.]

147:o) Kungl. Maj:t har (punkt 138) föreslagit riksdagen att minska det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 381,000 kronor, med 51,000 kronor till 330,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 331 i statsrådsprotokollet.

Den föreslagna sänkningen av anslaget grundar sig på uppgifter från riksräkenskapsverket rörande utgifterna under år 1922.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må minska det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 381,000 kronor, med 51,000 kronor till 330,000 kronor.

Tillfällig löneförbättring för lärare vid vissa småskoleseminarier.  
[139.]

148:o) Kungl. Maj:t har (punkt 139) föreslagit riksdagen att

*dels* besluta, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagit, skall för budgetåret 1924—1925 utgå med  $\frac{3}{4}$  av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier;

*dels ock* för sådant ändamål anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 30,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 332 i statsrådsprotokollet.

För ändamålet utgår för innevarande budgetår ett anslag av 22,500 kronor. Som detta anslag för år 1922 väsentligt överskridits, ifrågasättes nu en höjning av anslagsbeloppet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) besluta, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, skall för budgetåret 1924—1925 utgå med  $\frac{3}{4}$  av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier;

b) för sådant ändamål anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 30,000 kronor.

149:o) I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *N. J. F. Almqvist* (nr 166) och den andra inom andra kammaren av herrar *C. Sehlin* och *R. Wagnsson* (nr 231) har hemställts, att riksdagen ville till allmänna fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

Motion angående anslag till fortbildningskurser för lärare vid folkskolor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för berörda förslag anförda skäl hänvisar utskottet till motionerna.

Under en följd av år har riksdagen beviljat anslag dels till anordnande, dels till understödjande av fortbildningskurser i olika ämnen för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor. Senast beviljade 1921 års riksdag på extra stat för år 1922 till fortbildningskurser för ifrågavarande lärare följande reservationsanslag, nämligen: till fortbildningskurser i allmänhet 75,000 kronor, till särskilda fortbildningskurser i gymnastik 41,600 kronor, till särskilda kurser i skolträdgårdsskötsel 19,300 kronor samt till särskilda kurser i simning och livräddning 4,680 kronor, samtliga anslagsposter att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva. Skolöverstyrelsen gjorde framställning om anslag till liknande fortbildningskurser för år 1923. Vid anmälan av anslagsbehoven under riksstatens åttonde huvudtitel för första halvåret 1923 förklarade dåvarande departementschefen, att han icke ansåg anslag för dessa ändamål borde för sistnämnda tid hos riksdagen äskas. Departementschefen framhöll, att de statsfinansiella förhållandena nödvändiggjorde den allra största sparsamhet med statens medel samt att ifrågavarande kurser visserligen vore för sitt ändamål fördelaktiga men dock icke alldeles oundgängliga. För

Utskottets yttrande.

budgetåret 1923—1924 har anslag för ändamålet icke varit uppfört å riksstaten, och ej heller för budgetåret 1924—1925 har förslag i detta hänseende från Kungl. Maj:ts sida framlagts. I ovanberörda motioner har nu yrkats på ett återupptagande av statens understödjande av de s. k. allmänna fortbildningskurserna med det belopp, som senast varit för dessa kurser anvisat.

Ehuru utskottet fullt uppskattar den betydelsefulla uppgift dessa kurser hava för lärarnas fortsatta utbildning, har utskottet likväl måst ställa sig tveksamt inför förslaget att nu uppföra å riksstaten anslag till ifrågavarande ändamål. Då med hänsyn till den statsekonomiska situationen ett kortare uppskov med anslag till dylika kurser till för statens ekonomi fördelaktigare tider torde kunna försvaras, har utskottet icke funnit sig kunna tillmötesgå vad i berörda motioner äskas.

Utskottet hemställer alltså,

att herr Almqvists samt herrar Sehlin och Wagnssons ovanberörda motioner icke må av riksdagen bifallas.

Motioner  
angående  
revision av  
boställsord-  
ningen för  
lärarperso-  
nalen vid  
folk- och små-  
skolor m. m.  
samt angä-  
ende ändring  
i § 10 folk-  
skolestadgan.

150:o) I förslaget till riksstat har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln upptagit det ordinarie förslagsanslaget till avlöning m. m. åt folkskolinspektörer med oförändrat belopp, 330,000 kronor.

I en inom första kammaren väckt motion (nr 3) har herr *K. J. Ekman* hemställt, att riksdagen ville besluta att vid anslagen till folkskoleväsendet och särskilt till folkskoleinspektionen foga såsom villkor,

*dels* att Kungl. Maj:t ville ombesörja en revision av boställsordningen för lärarpersonalen vid folk- och småskolorna ävensom av motsvarande författningar för andra vid folkundervisningen anställda lärare till närmare överensstämmelse med riksdagens år 1918 fattade beslut i ämnet och med uttryckliga bestämmelser om rätt till klagan över beslut rörande byggnad och underhåll av de i dessa boställsordningar avsedda lägenheter; och

*dels* att Kungl. Maj:t ville förstärka skolöverstyrelsen och vederbörande folkskolinspektörer att vid handläggningen av frågor rörande skolhusbyggnader och lärarbostäder tillse, att sträng sparsamhet iakttages och att alla onödiga utgifter undvikas.

Vidare har herr *K. J. Ekman* i en inom första kammaren väckt motion (nr 5) hemställt att riksdagen vid anslaget till folkskoleväsendet och särskilt till folkskolinspektionen ville foga det villkor, att Kungl. Maj:t måtte, efter verkställd utredning, vidtaga den ändring i § 10 folkskolestadgan och övriga tilläventyrs därmed sammanhängande författningsbestämmelser, att i de i nämnda paragraf avsedda ärenden domkapitlets beslut skall bliva lagligen gällande vare sig det går folkskolinspektören emot eller icke, så att ändring i beslutet icke måtte kunna ske utan besvärstälans fullföljd i vanlig ordning.

De av motionären i ovanberörda två motioner framställda yrkandena äro formellt så avfattade, att vissa av motionären närmare preciserade önskemål skulle såsom villkor fogas till anslagen till folkskoleväsendet och särskilt till folkskolinspektionen. Något eller några anslag med dessa rubriker äro icke i förslaget till riksstat för budgetåret 1924—1925 uppförda. Utskottet har emellertid ansett sig böra tolka motionärens yrkanden så, som om desamma avsåges att förbindas med det första i riksstaten förekommande anslag av den grupp anslag, motionären synes hava åsyftat, och har utskottet följaktligen ansett sig böra till saklig behandling upptaga sagda motioner i samband med det ordinarie förslagsanslaget till avlöning m. m. åt folkskolinspektörer.

I avseende å de skäl, som motionären anfört till förmån för de framställda yrkandena, hänvisar utskottet till motionerna.

I den förstnämnda motionen påkallar motionären till en början en revision av boställsordningen för lärarpersonalen vid folk- och småskolorna.

Utskottets  
yttrande.

Motionären berör tillkomsten av gällande boställsordning och betecknar denna tillkomst såsom »högst märklig». Till komplettering och beriktigande av vad motionären i detta hänseende anfört vill utskottet erinra om följande. I samband med de förslag till lönereglering för folk- och småskolans lärarpersonal, som på sin tid framlades av den s. k. lärarlönenämnden, hade nämnden i syfte att åvägabrunga en större enhetlighet och reda i förutvarande bestämmelser angående lärarkårens naturaförmåner utarbetat och framlagt förslag till en särskild »boställsordning». Någon boställsordning i egentlig mening var dock icke detta. Lärarlönenämnden betecknade förslaget såsom vissa »grunder» rörande den lärarpersonalen tillförsäkrade bostadsförmånen och förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle utfärda de normerande bestämmelser, som kunde vara erforderliga och gagneliga som vägledning vid tillämpningen av dessa grunder.

I sitt utlåtande över lärarlönenämndens betänkande erinrade 1902 års löneregleringskommitté, att vid närmast föregående löneregleringar för förevarande lärarkårer stadgandet om lärarnas naturaförmåner lämnats oförändrat. Kommittén sade sig visserligen finna det önskvärt, att naturaförmåner reglerades i samband med den kontanta avlöningen men framhöll emellertid, att ett sammanbindande av dessa frågor dock icke syntes vara under alla förhållanden nödvändigt. Vad som mest ådroge sig uppmärksamheten, då man toge i betraktande de olika förhållanden i fråga om lärarbostäder, som då vore tillfinnandes, vore enligt kommitténs mening de stora ojämnheter, som på detta område mötte. Helt naturligt vore därför, att slitningar ofta förekommit mellan vederbörande boställshavare och skoldistriktet i fråga om bostadens beskaffenhet, ersättning för bostad m. m. dylikt. Det vore utan tvivel under sådana förhållanden enligt kommitténs mening önskvärt, att bestämmelserna angående lärarnas naturaförmåner erhöles en sådan

avfattning, att såvitt möjligt anledningar till tvistigheter förekommes och att av bestämmelserna framginge å ena sidan, vilka de skyldigheter vore, som distrikten borde hava sig ålagda, samt å den andra, vilka rättigheter vederbörande boställshavare kunde yrka på. I stort sett hade kommittén funnit det av lärarlönenämnden framlagda förslaget kunna anses ägnat att tillfredsställa berättigade anspråk å ömse sidor. I ett par fall hade emellertid kommittén funnit sig böra göra vissa erinringar. Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 22 mars 1918 av löneregleringsfrågan i dess helhet uttalade föredragande departementschefen sin anslutning i stort sett till löneregleringskommitténs förslag men berörde icke närmare spörsmålet om lärarpersonalens naturaförmåner. Något förslag beträffande antagande av boställsordning för lärarpersonalen framlades icke.

I den skrivelse, vari riksdagen anmälde sina beslut i anledning av Kungl. Maj:ts då framlagda löneregleringsförslag, upptog emellertid riksdagen spörsmålet angående lärarpersonalens naturaförmåner och framhöll bland annat, att riksdagen delade den uppfattningen, att det syntes vara lämpligt att giva nu förevarande stadganden en mot nutida förhållanden bättre svarande avfattning. Ett reglerande av dessa frågor genom en särskild boställsordning hade riksdagen funnit sig böra godtaga. Vid prövning av det härutinnan framlagda förslaget hade riksdagen ansett sig kunna biträda de huvudgrunder, på vilka detsamma vore fotat; dock ansåg riksdagen de erinringar, som av löneregleringskommittén framställes, vara förtjänta av närmare beaktande, och hade desamma jämväl vunnit anslutning från riksdagens sida. Särskilt erinrade riksdagen om den varsamhet, som syntes vara av nöden, då det gällde meddelande av erforderliga övergångsbestämmelser i ärendet. Riksdagens beslut i ämnet var så avfattat, att som villkor för erhållande av statsbidrag enligt de av riksdagen beslutade grunderna skulle gälla, bland annat, att lärarnas avlöningsförmåner, såväl den kontanta avlöningen som ock naturaförmånerna, fullt motsvarade vad i sådant avseende stadgas; och medgav riksdagen tillika, att i fråga om tillämpningen av vissa av riksdagen angivna grunder — varunder jämväl nyssberörda villkor inbegripits — finge det ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som i detta avseende kunde befinnas erforderliga.

I anledning av att riksdagen, på sätt angivits, upptog frågan om boställsordning för lärarpersonalen, bemyndigade Kungl. Maj:t den 22 juli 1918 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst sex sakkunniga att inom departementet biträda med beredning av frågan om boställsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolor. Såsom sakkunniga tillkallades av departementschefen ledamöterna av riksdagens andra kammare W. Bäckström, C. R. Jansson i Falun och A. W. Gustafson i Kasenberg, folkskollärarinnan Kerstin Hellgren, rektorn vid kommunala mellanskolan i Malmö M. E. Svanlund samt byggnadssakkunniga biträdet hos skolöverstyrelsen, arkitekten J. T. Åkerlund. På grundvalen av det av nämnda sakkunniga

avgivna förslaget, i vilket Kungl. Maj:t vidtog vissa jämkningar i inskränkande riktning och till förmån för de byggnadsskyldiga kommunerna, utfärdade Kungl. Maj:t sedermera den 18 september 1918 kungörelse angående boställsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolor (nr 792). Denna boställsordning har sedermera med föranledande av två särskilda riksdags-skrivelser åren 1921 och 1922 blivit i vissa avseenden ändrad. (Jämför kungl. kungörelser den 26 september 1921, nr 601, och den 15 juni 1922, nr 319).

Motionären gör nu gällande, att i den av Kungl. Maj:t utfärdade boställsordningen voro i förhållande till riksdagens beslut betydande ändringar vidtagna, vilka inneburo »en skärpning av bestämmelserna, som riksdagen icke avsett och som i hög grad fördyrat kostnaderna för uppförande av dessa bostäder». Som exempel härpå anför motionären: »Riksdagen hade godkänt en helt allmän bestämmelse av innehåll, att lärarbostad kunde förläggas antingen i skolhuset eller i särskild byggnad i närheten. I författningen är stadgat, att tjänstebostad *skall*, utom i visst skäligen betydelselöst undantagsfall, vara förlagd till särskilt hus i skolans närhet.» I detta hänseende torde förtjäna att erinras om följande: I det av lärarlönenämnden framlagda förslaget till grunder rörande lärarpersonalens bostadsförmåner fanns intagen följande bestämmelse: »Lärarbostad skall vara förlagd antingen till särskilt i skolans närhet liggande hus eller ock till skolhuset, skolan i sistnämnda fall ingången till lärarbostaden vara skild från ingången till skollokalen». Någon erinran häremot gjordes icke av riksdagen år 1918. I ovanberörda kungörelse den 18 september 1918 föreskrevs, § 2 mom. 1., att tjänstebostad skulle, där ej annat kunde föranledas av föreskrifterna i mom. 2 av samma paragraf, vara förlagd till särskilt hus i skolans närhet; i mom. 2 föreskrevs, att där skolhus vore avsett för endast en läraravdelning och tjänstebostaden omfattade högst två rum med kök, ävensom där tjänstebostad i övrigt ej lämpligen kunde förläggas till särskilt hus, finge den inrymmas i skolhuset, dock borde i sådant fall bostaden ej vara belägen över eller under skollokalen, och skulle bostaden vara väl avskild från denna och dess ingång skild från ingången till skollokalen. Sedan riksdagen i skrivelse den 8 juni 1921, nr 257, anhallit, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta en sådan ändring i boställsordningen, att tjänstebostad kunde förläggas över skollokal och att bostad för folkskollärare om 3 rum och kök finge inrymmas i skolhus, avsett för endast en läraravdelning, föreskrev Kungl. Maj:t (kungl. kungörelsen den 26 september 1921), att boställsordningens § 2 mom. 2 skulle hava följande ändrade lydelse: »Där skolhus är avsett för endast en läraravdelning, ävensom i annat fall, där tjänstebostad ej lämpligen kan förläggas till särskilt hus, må tjänstebostaden kunna inrymmas i skolhuset, dock att bostaden icke i något fall må förläggas under skollokalen och bostad för vanlig lärare icke heller över densamma; skolan bostaden vara väl avskild från skollokalen och dess ingång skild

från ingången till skollokalen.» Genom den år 1921 vidtagna ändringen medgavs sålunda rätt att inrymma icke blott tjänstebostad om högst två rum med kök utan vilka tjänstebostäder som helst, således även tjänstebostad för vanlig folkskollärare, i sådant skolhus, som är avsett för endast en läraravdelning. Den ökade frihet i fråga om tjänstebostadens förläggning, som härigenom beretts skoldistriktet, har, efter vad utskottet för sport, i stor utsträckning utnyttjats. Dessutom hava, enligt vad utskottet har sig bekant, särskilda skoldistrikt begärt och erhållit Kungl. Maj:ts medgivande att oavsett boställsordningens föreskrifter förlägga tjänstebostad eller tjänstebostäder i skolhus, som är avsett för mer än en läraravdelning.

Motionären framhåller vidare, att »bestämmelserna i boställsordningen om, att alla rummen och även köket skola stå i *direkt* förbindelse med varandra — — — funnos alldeles icke i det av riksdagen godkända förslaget.» I lärarlönenämndens förslag till grunder var angivet, att rummen skulle vara sammanhängande. Löneregleringskommittén fann det icke lämpligt att under alla förhållanden fordra detta. Kommittén erinrade därom, att i moderna bostadsanordningar av den storlek, varom vore fråga, ej sällan två rum vore förlagda å nedre botten och ett rum i en övre våning, varför kommittén ansåg det vara tillfyllest, att föreskrift meddelades i syfte, att rummen skulle stå i lämplig förbindelse med varandra. Såsom ovan erinrats, uttalade riksdagen år 1918 sin anslutning till denna erinran från löneregleringskommitténs sida. I meranämnda kungörelse den 18 september 1918 föreskrevs i detta hänseende, att rummen skulle stå i lämplig, direkt förbindelse med varandra.

Härjämte anmärker motionären, att bestämmelserna om syn alls icke funnos i det av riksdagen godkända förslaget. Härom heter det i motionen: »Sådan skall förrättas av folkskolinspektören ensam (eller annan av skolöverstyrelsen utsedd person). Någon rätt att överklaga synen finnes icke stadgad; och folkskolinspektören skall sedermera tillse, att det påsynade blivit fullgjort». Några bestämmelser eller uttalanden rörande av- och tillträdessyn förelågo visserligen icke vid 1918 års riksdag, men sådana äro uppenbarligen av den natur, att de böra i samband med föreskrifter angående tjänstebostad meddelas. Kungl. Maj:t ägde enligt riksdagens medgivande att utfärda de närmare föreskrifter, som befunnas erforderliga i avseende å tillämpningen av de utav riksdagen godtagna grunderna beträffande lärarnas bostadsförmån. I förenämnda kungörelse den 18 september 1918 föreskrev Kungl. Maj:t i detta hänseende, att, då efter utgången av juni månad 1919 tjänst av ordinarie eller tills vidare anställd innehavare avträdes eller tillträdes, syn skulle hållas å tjänstebostaden med tillhörande hus, trädgård och övriga anläggningar. Av- och tillträdessyn skulle förrättas av vederbörande statens folkskolinspektör eller lämplig person, som skolöverstyrelsen efter framställning av inspektören därtill förordnade, i närvaro av ombud för skolrådet samt av- och tillträdande lärare eller deras ombud. Syn finge

ej hållas tidigare än tre månader före dagen för tjänstebostadens avträädande, respektive tillträädande eller senare än tre månader efter samma dag. Förrättningsmannen skulle vid synen föra protokoll och däri göra anteckning av behövliga reparationer. Befunnas å tjänstebostaden med tillhörande hus, trädgård eller övriga anläggningar skador eller brister hava uppkommit, vilka uppenbarligen vållats genom avträädarens eller hans husfolks vårdslöshet, skulle sådant i protokollet särskilt anmärkas. Protokollet skulle underskrivas av förrättningsmannen och förvaras hos folkskolinspektören, vilken, så snart ske kunde, ägde att tillställa skolrådet avskrift därav. Folkskolinspektören skulle vid inspektion, som förrättas närmast efter ett år från syneförrättningen, tillse, att vid synen anmärkta reparationer blivit verkställda. Sedan riksdagen i särskilda skrivelser den 8 juni 1921, nr 257, och den 1 april 1922, nr 82, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om sådan ändring i kungl. kungörelsen den 18 september 1918, att den tid, inom vilken av- och tillträdessyn skulle äga rum, utsträckes till fyra månader, ävensom att syneförrättningar å lärarboställen endast då måtte förekomma, när vederbörande tillträädare eller skoldistrikt sådant yrkade, har Kungl. Maj:t genom särskilda kungörelser den 26 september 1921 och den 15 juni 1922 vidtagit de av riksdagen påyrkade ändringarna, varjämte Kungl. Maj:t i sistnämnda kungörelse gjort det tillägget, att, om under loppet av fem år varken boställshavare eller skoldistrikt påkallat syn, sådan skall vid näst därefter infallande lärarombyte verkställas, ändå att yrkande därom icke framställles. Genom de sålunda vidtagna ändringarna har, enligt vad utskottet har sig bekant, antalet boställssyner i hög grad inskränkts. I avseende å de av motionären anmärkta förhållandena beträffande syneförfarandet ifråga om lärarboställen är att erinra därom, att denna syn icke är att i rättsligt hänseende likställa med exempelvis den i ecklesiastik boställsordning föreskrivna av- och tillträdessynen. Någon besvärshänvisning finnes i kungörelsen angående lärarpersonalens boställsordning icke intagen, och detta av den anledning, att syneförrättaren icke här äger någon som helst befogenhet att besluta eller meddela föreskrifter av ekonomisk innebörd. Då i författningen stadgas, att folkskolinspektören skall tillse, att vid synen anmärkta reparationer blivit verkställda, är detta ett åliggande för inspektören, som sammanfaller med hans allmänna befogenhet att tillse, att skolhus och lärarbostäder äro för sitt ändamål lämpliga.

Då motionären vidare yttrar sig om »normalritningar till skolanläggningar för folkskolan jämte anvisningar och beskrivningar» och synes vilja göra gällande, att dessa obligatoriskt måste följas av skoldirektionen, vill utskottet allenast erinra om följande. Dessa ritningar äro, såsom också i texten till desamma angives, ingalunda avsedda att i detalj följas vid uppförandet av skolbyggnader. De äro närmare att anse som exempel på huru man under vissa givna förhållanden *kan* lösa ett skolbyggnadsproblem. Somliga ritningar upptaga i fråga om utrymmen och lokaler endast vad som kan

anses oundgängligen nödvändigt, andra åter upptaga dessutom vissa specialrum för särskilda undervisningsgrenar, vilka rum äro önskvärda och här och var inrättats långt före normalritningarnas tillkomst. Då det är av vikt, att även specialrummen, där skoldistriktet anser sig böra inrätta sådana, på lämpligaste sättet anpassas för sitt ändamål, hava de medtagits i ritningarna. Vad särskilt beträffar det av motionären påtalade förhållandet, att alla ritningarna innehålla badrum, må erinras, att badrum finnas från de mest primitiva i anknytning till anläggningens tvättstuga och upp till sådana med simbassäng. Det står skoldistriktet fritt att välja bland de olika förslagen och även att helt utesluta detta utrymme liksom övriga, som icke äro oundgängligen nödvändiga för skolverksamhetens bedrivande. De till normalritningarna hörande anvisningarna kunna icke tolkas såsom föreskrifter och hava ej heller avfattats såsom sådana. De avse att utgöra, vad namnet angiver, anvisningar om huru skolanläggningens olika detaljer lämpligen kunna utföras, varvid hänsyn tagits till åstadkommande av nödig kostnadsbesparing. Då motionären yttrar, att »dessa ritningar lära numera slaviskt följas av folkskolinspektörerna vid insynandet av nya skolhus och lärarbostäder», är detta icke med verkliga förhållandena överensstämmande.

Då motionären i sin ifrågavarande motion nr 3 påkallar en revision av boställsordningen för lärarpersonalen, yrkar motionären på en uttrycklig bestämmande om rätt till klagan över beslut rörande byggnad och underhåll av de i boställsordningen avsedda lägenheter. Sådana bestämmelser finnas redan, i det vederbörande lagar och författningar medgiva rätt till besvär över kyrkostämmas, skolråds, länsstyrelses och domkapitels beslut. Frånsett Kungl. Maj:t är icke åt någon annan myndighet än de nu nämnda befogenhet medgiven att besluta ifråga om byggnad och underhåll av ifrågavarande lägenheter.

Till sist yrkar motionären i samma motion, att Kungl. Maj:t måtte förståndiga vederbörande att iakttaga sträng sparsamhet och undvika alla onödiga utgifter. Efter vad utskottet inhämtat, har skolöverstyrelsen haft ett dylikt förståndigande sedan hösten år 1920, och hava folkskolinspektörerna genom överstyrelsen likaledes erhållit direktiv i denna riktning. Utskottet har i detta hänseende vidare inhämtat, att överstyrelsens verksamhet på detta område koncentrerat sig förnämligast på granskningen av de ansökningar om medgivande av rätt att för skolbyggnader upptaga lån, som från skoldistriktet till Kungl. Maj:t ingivas. Vid nämnda granskningsarbete tillses i främsta rummet, att distriktet icke uppföra skolbyggnader, som tillsvidare kunna anstå eller som i förhållande till skolorganisation eller barnantal äro för stort tilltagna. Granskningen är, efter vad för utskottet meddelats, i dessa avseenden mycket noggrann och föranleder ofta en ganska ingående skriftväxling med vederbörande lokala skolmyndighet eller folkskolinspektören. Icke sällan leda dessa undersökningar till beskärning av byggnadsprogrammet, förenkling av ritningarna och nedbringande av byggnadskost-

naderna. I vissa fall hava i anledning av överstyrelsens yttranden byggnadsföretagen uppskjutits.

Av vad utskottet sålunda ifråga om de i motionen nr 3 framförda yrkandena anført, torde framgå, att utskottet icke funnit några skäl förefinnas att nu påkalla en revision av boställsordningen för lärarpersonalen. Mycket av vad motionären till stöd härför anført har, såsom utskottet uppvisat, berott på missuppfattning av den nuvarande boställsordningens tillkomst, innehåll och rättsliga verkningar. I den mån befogade önskemål om förbättringar göras gällande, anser utskottet, att man bör fortgå på den väg, som hittills beträffs, nämligen att genom partiella ändringar och tillägg införa vad som kan vara ägnat att bidraga till klarhet och överskådlighet i avseende å personalens och skoldistriktens ömsesidiga rättigheter och skyldigheter. Vad angår motionärens yrkande om vädjan till iakttagande av all sparsamhet, är utskottet villigt erkänna, att kostnaderna för skolväsendet i många kommuner varit betungande, men är utskottet övertygat därom, att under nuvarande förhållanden all tänkbar sparsamhet på detta område iakttages, även utan särskild uppmaning från Kungl. Maj:t. Utskottet har följaktligen icke ansett sig kunna tillstyrka de i förevarande motion nr 3 gjorda yrkandena.

Vad så beträffar det av samme motionär i motionen nr 5 framställda yrkandet, vill utskottet i anledning härav anføra följande. Den av motionären här påtalade bestämmelsen i gällande folkskolestadga är av följande lydelse.

»Förslag till reglemente skall därefter upprättas av skolrådet, sedan kyrkostämman för sin del fattat beslut angående de reglementets bestämmelser, om vilka det enligt denna stadga tillkommer kyrkostämman att besluta.

Skolrådets förslag till reglemente skall jämte i ärendet förda protokoll översändas till statens vederbörande folkskolinspektör, som har att med eget yttrande överlämna detsamma till vederbörande domkapitel för prövning och godkännande. Skulle domkapitlet emellertid vid nämnda prövning finna sig icke kunna godkänna av inspektören gjort yrkande, skall domkapitlet med eget yttrande översända samtliga handlingar i ärendet till skolöverstyrelsen, och ankommer det därefter på överstyrelsen att, efter skolrådets hörande, besluta rörande reglementet i dess helhet.

På enahanda sätt behandlas förslag av ändring i det fastställda reglementet.

Reglemente eller ändring däri, som godkänts av domkapitlet, skall genom domkapitlets försorg i avskrift eller avtryck insändas till skolöverstyrelsen inom tre månader efter det godkännandet meddelats.»

Dessa bestämmelser hava tillkommit under medverkan från riksdagens sida. I samband med det förslag, som Kungl. Maj:t förelade 1913 års riksdag angående en central ledning — en överstyrelse — för folkskoleväsendet

i riket, utvecklades av föredragande departementschefen i det vid Kungl. Maj:ts proposition i ämnet fogade statsrådsprotokollet området för den nya överstyrelsens verksamhet, och angavs därvid bland annat överstyrelsens tilltänkta befattning med de i folkskolestadgan föreskrivna skolreglementena. Vad av departementschefen då anfördes står i full överensstämmelse med innehållet i ovanberörda stadgebestämmelser. Beträffande den då utvecklade och sedermera i författningstexten utformade anordningen förklarade riksdagen, på sätt framgår av dess skrivelse den 30 maj 1913, Nr 8, att riksdagen endast velat uttala, att i det fall, då reglementsförslaget på grund av meningsskiljaktighet mellan inspektören och domkapitlet underställes överstyrelsens prövning, överstyrelsen bör före ärendets avgörande inhämta vederbörande skolråds yttrande i saken.

Den anordning, vilken av riksdagen år 1913 i berörda hänseende godtogs, finner utskottet praktisk och ändamålsenlig, och har icke ansett skäl föreligga att härutinnan förorda någon ändring. Anser utskottet sig sålunda böra redan i sak avstyrka motionen, har utskottet vid betraktande av den formella sidan av motionärens yrkande funnit det vara uteslutet att vid å riksstaten uppförda anslag såsom villkor knyta kravet på en administrativ anordning av det slag, som ifrågasatts.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med avslag å herr Ekmans ovanberörda motioner, nr I: 3 och 5, i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till avlöning m. m. åt folkskolinspektörer med oförändrat belopp, 330,000 kronor.

Tilläggs-  
ersättning för  
expenser åt  
folkskol-  
inspektörer.  
[140.]

151:o) Kungl. Maj:t har (punkt 140) föreslaget riksdagen att  
*dels* bestämma, att folkskolinspektör skall från och med den 1 juli 1924  
äga uppbära tilläggsersättning för expenser med ett till 200 kronor sänkt  
belopp,

*dels ock* till bestridande av tilläggsersättning för expenser åt folkskolin-  
spektörer anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 10,400 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 333 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett extra anslag av 13,000 kronor, därvid tilläggsersättningen beräknats till 250 kronor för varje inspektör.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) bestämma, att folkskolinspektör skall från och med den  
1 juli 1924 äga uppbära tilläggsersättning för expenser med  
ett till 200 kronor för år sänkt belopp,

b) till bestridande av tilläggsersättning för expenser åt folkskolinspektörer anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 10,400 kronor.

152:o) Kungl. Maj:t har (punkt 141) föreslagit riksdagen att — med utslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, nu 300,000 kronor — därstädes i stället för samma ändamål uppföra ett ordinarie reservationsanslag å 250,000 kronor.

Resekost-  
nadsersätt-  
ning åt folk-  
skolinspek-  
törer.  
[141.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 333—334 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr O. H. Waldén väckt motion (nr 108), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att i riksstaten bibehålla ett ordinarie förslagsanslag till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer samt uppföra det samma med ett belopp av 250,000 kronor.

Till stöd för detta yrkande har motionären anfört följande:

»I bilaga till 1924 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, upptages under punkt 141 anslag till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, och har Kungl. Maj:t föreslagit dels nedsättning av det för budgetåret 1923—1924 bestämda anslaget å 300,000 kronor med 50,000 kronor till 250,000 kronor, dels ändring av förslaget natur från förslagsanslag till reservationsanslag samt av grunderna för förslaget utgående.

Ändringarna motiveras huvudsakligen med att genom dem skulle en besparing i statens utgifter vinnas. Visserligen anser även jag, att åtgärder för begränsning av statens utgifter böra vidtagas överallt, där de kunna anses befogade. Det synes mig dock ägnat att väcka förvåning, att strävandet i den angivna riktningen skall gå ut på en begränsning av folkskolinspektörernas resor. I den nu gällande, den 15 december 1914 utfärdade instruktionen för folkskolinspektörer, kontraserad av dåvarande ecklesiastikministern K. G. Westman, framhäves, att den tillsyn över skolväsendet, som åligger inspektör, har han att i främsta rummet utöva genom besök i de olika skoldistrikten och där befintliga skolor. En folkskolinspektör eftersträvar därför helt naturligt att göra inspektionsbesöken till huvudsak i sin verksamhet. Det går tydligen stick i stäv mot instruktionens mening och mot den hittillsvarande utvecklingen, om statsmakterna skulle vidtaga åtgärder, som egentligen innebure, att den inspektör bäst fyllde sin plikt mot sin arbetsgivare, staten, som reste så litet som möjligt.

Folkskolinspektörernas verksamhet är huvudsakligen dels kontrollerande, dels rådgivande. Det är inspektörerna, som å statens vägnar närmast skola tillse, att de anslag, som staten lämnar åt folkundervisningen, bliva använda enligt gällande föreskrifter och på ett sätt, som motsvarar folkundervisningens viktiga uppgift för det uppväxande släktets bildning och fostran. De anslagsbelopp, som det här gäller, äro avsevärda. I årets statsverksproposition upptages sålunda för folkskolor, fortsättningsskolor och högre folkskolor avsedda anslag, vilka skola stå under folkskolinspektörernas kontroll, till ett sammanlagt belopp av omkring 53,600,000 kronor. Det är givetvis ett statsintresse av största vikt, att dessa medel bliva använda på ett sätt, som motsvarar de med anslagen avsedda ändamålen, men det står

i ringa överensstämmelse härmed att begränsa den verksamhet, som i särskild grad är ämnad att befordra en sådan användning av medlen. Vid sin kontrollerande verksamhet hava inspektörerna givetvis att tillse, att de för anslagens åtnjutande gällande villkoren blivit av skoldistriktet uppfyllda. Framför allt hava de dock att kontrollera lärarnas verksamhet och vaka över att denna verkligen giver bästa möjliga resultat i fråga om barnens undervisning och uppfostran. Men skall en sådan kontroll kunna utövas, måste inspektörerna tydligen ej alltför sällan besöka de särskilda lärarna i deras skolor, varför de i stor utsträckning måste ägna sin tid åt resor.

Ej mindre viktig än den nu nämnda verksamheten är den, som avser att stödja det vid skolorna bedrivna arbetet. En inspektör blir kanske i främsta rummet en rådgivare. Han måste stå lärarpersonalen till tjänst med råd och anvisningar angående skolarbetets ändamålsenliga bedrivande. Särskilt gäller detta i vår tid, då i många avseenden en nydaning på undervisningsområdet gör sig gällande. Han skall emellertid också städse vara beredd att stå skolråd och skolstyrelser till hjälp med råd och upplysningar. Det kan gälla olika sidor av det egentliga skolarbetet men också skolväsendets lämpliga anordning samt ett ändamålsenligt och ekonomiskt tillgodo-seende av skolornas byggnadsbehov m m.

Av det nu anförda torde med tydlighet framgå, att en folkskolinspektör icke kan på förhand uppgöra en bindande plan för sina resor. Naturligtvis skall han, såsom och instruktionen föreskriver, så långt som möjligt i förväg planlägga resorna. Men det kommer alltid för honom oförutsedda resor, som nödvändiggöra avvikelser från den ursprungliga planen. Det är därför icke möjligt, att inspektörernas resor alltid ske efter en på förhand av överordnad myndighet godkänd plan, utan något utrymme måste finnas för resor av mera tillfällig natur.

För ett ändamålsenligt tillgodo-seende av de nu nämnda olika behoven skulle den av departementschefen i statsverkspropositionen förordade ordningen för planläggande av inspektörernas resor och fördelning av medel för dessa lägga mycket stora hinder i vägen. Enligt denna ordning skulle för varje inspektör av skolöverstyrelsen ett visst maximibelopp till resor för år bestämmas. Dessutom skulle skolöverstyrelsen tillse, att av reservationsanslaget ett visst belopp skulle stå till buds, därest för någon inspektör det bestämda beloppet ej skulle räcka till de för honom nödvändiga resorna, i vilket fall han på särskild framställning skulle kunna få ytterligare anslag.

Det är tydligt, att en sådan ordning skulle bliva icke blott hinderlig utan också tung och byråkratisk. Man torde kunna utgå ifrån att överstyrelsen för att främja det ändamål, för vilket folkskolinspektionen är till, vid sin första fördelning av anslaget ville tilldela varje inspektör så stort belopp som möjligt. Men härigenom kunde lätt den situationen uppstå, att vid slutet av budgetåret några medel till resor icke voro tillgängliga. Det skulle då kunna inträffa, att ett skolråd, som tillkallat inspektören för en viktig angelägenhet, finge till svar, att staten icke tilläte inspektören att resa. Det vore ej förvånande, om man ute i skoldistriktet skulle hava svårt att förstå en dylik ordning. Om överstyrelsen till undvikande av sådana situationer som den nämnda ansåge sig nödsakad att reservera ett mera avsevärt belopp för sådana oförutsedda behov, bleve följden tydligen den, att de belopp, som kunde lämnas till de regelbundna resorna, bleve så begränsade, att huvudändamålet med folkskolinspektionen kunde äventyras. För övrigt föreligger med den föreslagna ordningen också den faran, att ett brådskanie

besök icke skulle kunna komma till stånd, därför att det nödvändiga medgivandet från överstyrelsen icke hunne inhämtas.

Av det sagda framgår, att den ordning i förevarande hänseende, som departementschefen förordnat, enligt min mening skulle bli till skada för vårt folkskoleväsen och kunna leda till åsidosättande av viktiga statsintressen samt stå i strid mot folkskolinspektionens i instruktionen fastställda uppgift. Med det sagda har jag dock icke velat förneka, att icke större planmässighet i fråga om folkskolinspektörernas resor bör eftersträvas. Det synes mig därför lämpligt, att mera ingående föreskrifter angående inspektörernas resor lämnas av skolöverstyrelsen och att därvid tillses, att resplanerna uppgöras med största hänsyn till nödig sparsamhet samt, i den utsträckning så är lämpligt, efter enhetliga grunder för hela landet. Sker detta, torde anslaget till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, då detta, såsom av departementschefen framhålles, av vissa skäl under alla omständigheter kan väntas nedgå, kunna hållas ungefär vid det belopp, som i statsverkspropositionen upptagits, utan att anslaget göres till reservationsanslag, och det ur budgetssynpunkt eftersträfvade syftet alltså vinnas. Om anslaget får behålla karaktär av förslagsanslag, undvikas emellertid de olägenheter, som i det föregående angivits.»

Departementschefen har till en början påpekat, att en minskning av kostnaderna för inspektörernas resor utan vidare syntes komma att inträda därigenom, att en hel del arbetsuppgifter med besök å ort och ställe ej längre föreläge, ävensom genom på sina håll vidtagna sänkningar av skjutstaxorna. Rådande förhållanden påkallade emellertid enligt departementschefens mening en sådan ordning, att statsverkets utgifter för nu ifrågavarande ändamål måste i förväg överblickas och trygghet vinnas för utgifternas hållande inom vederbörlig ram. För detta ändamål föreslås, att anslagets natur ändras från förslagsanslag till reservationsanslag. I samband med granskningen av folkskolinspektörernas förslag till resplaner skulle skolöverstyrelsen för varje inspektör fastställa det belopp, vartill kostnaderna för inspektionsresor inom hans inspektionsområde under budgetåret högst finge uppgå. Anslaget har med hänsyn härtill ansetts kunna sänkas till 250,000 kronor.

Utskottet är i så måtto ense med departementschefen, att statens utgifter för nu ifrågavarande ändamål böra hållas inom en ram, som endast lämnar rum för sådana kostnader, vilka äro föranledda av ett verkligt behov. Då det emellertid gäller att anlägga en strängare hushållningssynpunkt på utgifterna för det ändamål, varom nu är fråga, är utskottet tveksamt, huruvida de av departementschefen anvisade utvägarna äro att förorda och huruvida de ekonomiska fördelar för statskassan, som till äventyrs härigenom skulle vinnas, icke komma att uppvägas av de olägenheter och praktiska svårigheter för skolväsendet, som skulle följa av ett bifall till departementschefens uppfattning.

Genom beskärning av möjligheten för folkskolinspektörerna att förmedelst resor och inspektioner skaffa sig kännedom om skolväsendets ställning inom sina respektive inspektionsområden är att befara, att inspektörsbefattningarna

Utskottets  
yttrande.

komma att övergå till av expeditionsgöromål mer eller mindre tyngda administrativa tjänster. En dylik utveckling står icke i överensstämmelse med andan i gällande inspektörsinstruktion och skulle otvivelaktigt leda till förfång för skolväsendet och skoldistriktet. Då i avseende å det praktiska realiserandet av den utav departementschefen tänkta anordningen vissa belopp för år skulle av skolöverstyrelsen utmätas för bestridande av kostnaderna för inspektionsresor inom de olika distrikten, har departementschefen visserligen ansett, att hänsyn jämväl bör tagas till behovet av tillfälliga inspektionsbesök, men huru och i vilken utsträckning detta sistnämnda behov lämpligast bör eller kan tillgodoses, har icke angivits, och utskottet föreställer sig, att stora praktiska svårigheter skola i detta hänseende yppa sig. Utskottet har fördenskull icke funnit sig böra tillstyrka förslaget om ändrad natur å ifrågavarande anslag.

Såsom nyss antytts, behjärtar utskottet till fullo departementschefens strävan att söka hålla kostnaderna för inspektionsresorna inom vederbörlig anslagsram. Detta syftemål anser utskottet lika väl kunna nås därigenom att skolöverstyrelsen övervakar, att inspektionsresorna varda planlagda på det mest ändamålsenliga och för statsverket billigaste sätt, och därigenom att överstyrelsen noga tillser, att kostnaderna hålla sig inom ramen för det anvisade anslaget. Utskottet har under denna förutsättning ansett beloppet av anslaget kunna bestämmas till vad Kungl. Maj:t i detta hänseende föreslagit.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Waldéns ovanberörda motion, minska det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, nu 300,000 kronor, med 50,000 kronor till 250,000 kronor.

Motion ang.  
anslag till  
bidrag för  
uppförande  
av byggnader  
för folkskole-  
väsendet i  
riket m. m.

153:o) I en inom andra kammaren av herr *V. Hedlund* i Östersund väckt motion (nr 104) har hemställts, att riksdagen måtte å extra stat för budgetåret 1924—1925 bevilja ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor såsom statsbidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket, att riksdagen ville besluta, att de grunder, som innefattas i sakkunnigas i motionen återgivna förslag till förordning angående statsbidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket, måtte godkännas att tjäna till huvudsaklig ledning för bidrags beviljande, att riksdagen måtte besluta, att bidrag enligt nyssnämnda grunder må utgå jämväl för folkskolebyggnader, om vilkas uppförande beslut fattats efter ingången av juli månad år 1923, samt

att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må befinnas erforderliga för beviljande av statsbidrag för ifrågavarande ändamål.

I avseende å de av motionären till stöd för förslaget andragna skäl får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets  
yttrande.

Sedan riksdagen i skrivelse den 15 juni 1920 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, i vad mån och på vilket sätt staten kunde lämna bidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket, samt därefter fortast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, blev utredningen i detta hänseende anförtrödd åt särskilda sakkunniga, vilka den 22 juni 1923 avgåvo betänkande och förslag i ämnet. Detta förslag är för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Det spörsmål, för vilket motionären påkallar uppmärksamheten, berör ett synnerligen behjärtansvärt ändamål och syftar att tillgodose en i hög grad viktig samhällsangelägenhet. Med hänsyn till riksdagens uttalande av den brådskande naturen av ifrågavarande utredning hade det varit önskligt, att åtgärder nu kunnat av riksdagen vidtagas till förmån för det av motionären åsyftade ändamålet. Då emellertid vederbörande myndigheters yttranden över ovanberörda sakkunnigförslag ännu ej inkommit till Kungl. Maj:t och det synes vanskligt att genom bifall till en enskild motion föregripa den slutliga utredningen i ämnet, har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka motionärens förslag och hemställer alltså,

att herr Hedlunds ovanberörda motion ej må av riksdagen bifallas.

154:o) Kungl. Maj:t har (punkt 142) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 43,300,000 kronor, med 3,300,000 kronor till 46,600,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 335—337 i statsrådsprotokollet.

Statsbidrag  
till avlöning  
åt lärare vid  
folkskolor

[142.]

jämte åtskil-  
liga i ämnet  
väckta  
motioner.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

*dels* en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion (nr 2), däri hemställts, att riksdagen ville vid beviljande av anslag till statsbidrag för avlöning av lärarepersonal vid folk- och småskolor fästa det villkor, att genom Kungl. Maj:ts försorg utredning verkställes och åtgärder vidtagas för åstadkommande av sådan ändring i gällande bestämmelser rörande anställning av lärare vid småskolor och utbetalande av löner och statsbidrag till dessa, att för tjänsten vid småskolan icke må utgå lön eller statsbidrag efter annan grund än den för småskollärare i allmänhet gällande;

*dels* en inom första kammaren av *densamme* väckt motion (nr 6), däri hemställts, att riksdagen ville vid beslutandet av anslag till statsbidrag för avlöning av lärare vid folk- och småskolor eller därmed jämförliga skolor mera bestämt och tydligt än hittills skett utsäga vilka de omständigheter och villkor äro, som berättiga till eller som orsaka förlust av statsbidraget, varvid synes vara angeläget, att statsbidraget icke skall kunna förloras, därest icke brott föreligger mot bestämda, det vederbörande skoldistriktet särskilt, i laga ordning meddelade beslut och föreskrifter;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *U. G. Schedin m. fl.* (nr 161) och den andra inom andra kammaren av herr *K. A. Westman* i Brobygård *m. fl.* (nr 228), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte vid fattandet av beslut rörande anslag till folkskoleväsendet i motiveringen anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att omarbета för folkskoleundervisningen gällande författningar i syfte att bereda kommunerna skälig trygghet mot att för folkskoleundervisningens utveckling åläggas alltför tryckande ekonomiska bördor genom administrativa myndigheters åtgärder och därvid särskilt beakta,

a) att med hänsyn till såväl ekonomiska som principiella skäl villkoren för erhållande av statsbidrag till folkskollärares avlöning böra återföras till den av riksdagen fastsällda lydelsen samt

b) att det enligt riksdagens mening är önskvärt, att de föreskrifter, vilka meddelas i folkskolestadgan och i särskild boställsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolor rörande kommuns skyldighet att tillhandahålla lärarbostäder, efter omarbetande med tillgodogörande av vunnen praktisk erfarenhet, måtte föreläggas riksdagen till godkännande.

Vad särskilt beträffar det i sistnämnda motioner gjorda yrkandet, är det samma formellt knutet vid »anslag till folkskoleväsendet». Något anslag med denna rubrik är icke uppfört i förslag till riksstat för budgetåret 1924—1925. Utskottet har emellertid ansett sig böra till saklig behandling upptaga sagda yrkande i samband med sitt utlåtande angående förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Vidkommande de av motionärerna till stöd för de olika yrkandena framlagda skälen tillåter sig utskottet, i den mån ej annat framgår av det följande, hänvisa till motionerna.

Utskottets  
yttrande.

Vad Kungl. Maj:t ifråga om förevarande anslag föreslagit har ej givit utskottet anledning till erinran.

Vad så beträffar de ovanberörda motionsvis framställda yrkandena, vill utskottet först yttra sig om herr Ekmans ovannämnda motion nr 2 i första kammaren.

Motionären har till stöd för sitt här framställda yrkande anfört följande:

»Enligt folkskolestadgan den 26 september 1921 § 1 skall den allmänna barnundervisningen i riket meddelas i folkskolan, som innefattar dels småskola (= klasserna 1—2), dels egentlig folkskola (= klasserna 3—6). För lärarkompetens till den egentliga folkskolan erfordras folkskolläraryxamen, för kompetens till småskolan är nog med småskolläraryxamen (§ 18). Ett vid § 18 fogat övergångsstadgande utvisar, att enligt tidigare författningar icke ens småskolläraryxamen erfordras för behörighet att undervisa i småskolan, utan endast prövning inför folkskoleinspektör, stundom icke ens detta. Innan småskoleseminarierna inrättades, anställdes nämligen i stor utsträckning i småskolan lärarkrafter utan officiellt intygad lärarekompetens. Denna omständighet har gjort, att i folkskolestadgan sedan gammalt funnits ett

stadgande, motsvarande det i nuvarande folkskolestadga i § 2 mom. 3 in-  
tagna stadgandet, om rätt för vederbörande att i småskolan anställa fullt ut-  
bildad folkskollärare, trots de ökade kostnader, icke blott för kommunen  
utan även för staten, som därmed följa. I den särskilda folkskolestadgan  
för Stockholm av den 22 juni 1923 (förut 8 november 1901) finnes till och  
med stadgad en skyldighet för huvudstaden att där anställa folkskollärare,  
varför i Stockholms folkskolor icke finnas anställda några småskollärare eller  
småskollärarinnor. Denna bestämmelse, liksom bestämmelsen i den allmänna  
folkskolestadgans § 2 mom. 3, är att betrakta närmast såsom en kvarleva  
från den tid, då några särskilda kompetensfordringar icke gällde för anstäl-  
landet av lärare i småskolan och man därför var angelägen om att i huvud-  
stadens skolor och i de andra skolor, där man så önskade, alltid fullt kom-  
petenta lärarkrafter skulle vara att påräkna. Men sedan numera vid små-  
skoleseminarierna en fullt tillfredsställande utbildning av lärarkrafter för  
småskolorna meddelas och avgångsexamen därifrån är en ovillkorlig kom-  
petensfordran för anställning vid småskolan, finnes ingen anledning att vid-  
hålla ett system, som tillför småskolan i betydande utsträckning överkvalifi-  
cerade lärarkrafter och åsamkar stat och kommun onödiga utgifter till högst  
avsevärda belopp.

Skillnaden i löneförmåner framgår av efterföljande tablå, som dock endast  
upptager kontanta minimilöner:

|                                  |       | L ö n e g r a d |       |       |  |
|----------------------------------|-------|-----------------|-------|-------|--|
|                                  |       | 2               | 3     | 4     |  |
| Folkskollärare: manlig . . . . . | 2,100 | 2,400           | 2,700 | 3,000 |  |
| därav statsbidrag . . .          | 1,910 | 2,210           | 2,510 | 2,810 |  |
| kvinnlig . . . . .               | 1,900 | 2,100           | 2,300 | 2,500 |  |
| därav statsbidrag . . .          | 1,710 | 1,910           | 2,110 | 2,310 |  |
| Småskollärare: manlig . . . . .  | 1,400 | 1,550           | 1,700 | 1,850 |  |
| därav statsbidrag . . .          | 1,280 | 1,430           | 1,580 | 1,730 |  |
| kvinnlig . . . . .               | 1,200 | 1,350           | 1,500 | 1,650 |  |

Till dessa minimilöner komma sedan, utom stadgade naturaförmåner, kom-  
munala lönetillskott, dyrtidstillägg, övertidsersättningar m. m., m. m., så att  
lönerna i de flesta fall äro väsentligen högre än vad ovanstående tabell ut-  
visar.

Av tabellen framgår emellertid redan, vilket slöseri med skattebetalares  
medel, som ligger uti den nämnda anordningen. Den är lika avvita, som  
om man ville i de högre läroverkens nedersta klasser anställa lektorer med  
deras för ett helt annat ändamål avsedda högre kompetens och därmed föl-  
jande högre avlöning.

Enligt gällande grunder för statsbidrags utgående till avlönande av lärare  
vid folk- och småskolor utgår statsbidrag efter examenskompetensen (folk-  
skollärarexamen, respektive småskollärarexamen), men är icke beroende av  
huruvida lärarens tjänstgöring omfattar folkskole- eller småskolestadiet. Härav  
följer, att Stockholms stad och de övriga orter, som infört samma anord-  
ning, äga att för de å småskolestadiet undervisande examinerade folkskollä-  
rarna och folkskollärarinnorna uppbära det för lärare med folkskolekompe-  
tens utgående större statsbidraget.

En omläggning så, att statsbidraget skulle utgå icke efter examenskom-  
petens utan efter *anställningens beskaffenhet*, skulle, så vitt man nu kan  
bedöma, enbart å statsbidraget till Stockholms stad medföra en inbesparing

av omkring 200,000 (tvåhundratusen) kronor, *dyrtidstilläggen oberäknade*. Stockholms folkskoledirektion har visserligen i ett yttrande över en liknande motion vid förra årets riksdag beräknat, att nettobesparingen för statsverket skulle uppgå till endast omkring 90,000 (nittiotusen) kronor, *dyrtidstilläggen oberäknade*. Men därvid är att märka, bland annat, att skoldirektionen, såsom de vid dess yttrande fogade tabellerna utvisade, vid sina beräkningar endast tagit hänsyn till lönebeloppen i *första lönegraden*. Hade de verkligen åtnjutna lönegraderna medtagits, hade resultatet blivit ett helt annat. Att en övergång från det ena systemet till det andra kan medföra någon tidsutdräkt är naturligt; men säkerligen behöver övergångstiden icke bliva särdeles lång, då givetvis måste förutsättas, att de lärare eller lärarinnor med folkskollärarkompetens, som undervisa i småskola, förflyttas vid uppkommande ledigheter till lärareplatser i den egentliga folkskolan. (Jämför folkskolestadgan § 22 mom. 4—5.)

För hela riket är antalet folkskollärare (respektive lärarinnor), som uteslutande undervisa i småskolan, för närvarande 322, därav i Stockholm 277.»

Såsom framgår av motionen, åsyftar motionären närmast folkskoleväsendet i Stockholm. Enligt den för folkundervisningen i Stockholm numera gällande stadgan av den 22 juni 1923 fordras för anställning vid Stockholms folkskolor såsom ordinarie eller extra ordinarie lärare, bland annat, att hava i föreskriven ordning avlagt folkskollärarexamen eller, då fråga är om anställning för undervisning å småskolestadiet, antingen folkskollärarexamen eller småskollärarexamen. Det förefinnes följaktligen icke, såsom motionären påstår, en skyldighet för Stockholms stad att för småskolestadiet anställa folkskollärare utan en rättighet att å detta stadium välja mellan folkskollärare eller småskollärare. Denna rättighet tillkommer emellertid även varje skoldistrikt i riket. I folkskolestadgan 2 § mom. 3 heter det nämligen: »För uppehållande av undervisningen i småskola må, där kyrkostämman så beslutar, användas ordinarie eller extra ordinarie folkskollärare, tillsatt i den ordning, som i §§ 19—21 eller i § 24 sägs». Flera skoldistrikt, särskilt stadssamhällen, hava begagnat sig av den kommunala självbestämningsrätten i förevarande hänseende och i större eller mindre utsträckning anställt folkskollärarinnor i småskolan. Enligt gällande grunder för statsbidrags utgående till avlönande av lärare vid folk- och småskolor utgår statsbidraget efter examenskompetensen och är sålunda icke beroende av, huruvida lärarens tjänstgöring omfattar folkskole- eller småskolestadiet. De skoldistrikt, vilka för småskolestadiet anställt examinerade lärarinnor, äga sålunda att för dem uppbära det för lärare med folkskollärarkompetens utgående högre statsbidraget. Motionären åsyftar nu en ändring härutinnan i så måtto, att för lärarbefattning å småskolestadiet icke skall utgå lön eller statsbidrag efter annan grund än den för småskollärarinnor i allmänhet gällande.

Utskottet vill erinra därom, att en motion med motsvarande syfte av samma motionär väcktes vid 1923 års riksdag; denna motion, som allenast tog sikte på förhållandena i Stockholm, avstyrktes av första kammarens första tillfälliga utskott och blev av första kammaren avslagen. Då nu i stort sett ena-

handa förslag ånyo framlagts, må endast framhållas, att motionen med hänsyn till sin innebörd otvivelaktigt är av beskaffenhet att handläggas av tillfälligt utskott, om också dess formella avfattning föranlett dess hänvisande till statsutskottet.

Det syfte, motionären vill ernå, nämligen att avlöning och statsbidrag skall utgå närmast med hänsyn till det stadium i folkskolan, på vilket läraren är anställd och har sin tjänstgöring — d. v. s. småskollärlön på småskolestadiet och folkskollärlön på folkskolestadiet — måste givetvis leda till en uppdelning av lärarkrafterna på folkundervisningens båda huvudområden, småskolan och den egentliga folkskolan; detta innebär, att för småskolestadiet skulle anställas endast småskollärarinnor och för det egentliga folkskolestadiet endast folkskollärare. Utskottet har ej kunnat undgå att finna, hurusom en dylik åskådning principiellt sett torde äga fog för sig. Då numera efter småskoleseminariernas senaste omorganisation småskollärarytbildningen kan anses hava blivit betydligt stärkt och förbättrad, kan från kompetensens synpunkt intet skäl anföras, varför icke de vid de nuvarande småskoleseminarierna utbildade lärarna böra över hela riket undervisa å det stadium av skolan, för vilket de äro avsedda. Det torde jämväl kunna sägas, att en anordning med undervisning av folkskollärare å småskolestadiet innebär i viss mån ett anlåtande av överkvalificerad arbetskraft, vilket förhållande lika litet inom skolväsendet som på andra områden är att förorda. Motionären berör de ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till sitt yrkande. I detta hänseende torde vara vanskligt att i brist på exakta uppgifter göra några mera bestämda beräkningar. Oavsett emellertid den ekonomiska sidan av saken hyser utskottet den uppfattningen, att den i motionen ifrågasatta anordningen förtjänar att från principiellt skolorganisatorisk och pedagogisk synpunkt tagas under närmare övervägande och bliva föremål för vederbörlig utredning av sakkunnig myndighet. Denna utredning bör uppenbarligen taga sikte på en lösning av de svårigheter, som äro förbundna med den ifrågasatta anordningens realiserande och vilka icke synas hava blivit av motionären tillfullo beaktade.

Den ifrågasatta omläggningen kan givetvis ej med ens genomföras utan gör en successiv avveckling av rådande förhållanden nödvändig. Först i den mån sådana nuvarande folkskollärarinnor, vilka undervisa å småskolestadiet, avgå från sina befattningar, kunna småskollärarytjänster i stället upprättas. Avvecklingen kan följaktligen taga en avsevärd tid i anspråk och även medföra för undervisningens vidkommande åtskilliga olägenheter. Men även efter genomförandet av en omläggning av angivna beskaffenhet kunna svårigheter i ett eller annat avseende tänkas uppstå, på vilka utskottet nu saknar anledning att närmare ingå, men vilka utskottet förutsätter böra bliva föremål för närmare beaktande.

Utskottet har följaktligen intet att invända mot att en utredning i berörda hänseende kommer till stånd, men hyser utskottet den bestämda upp-

fattningen, att en dylik utredning icke bör knytas såsom villkor vid utgående av ett å riksstaten uppfört anslag, utan bör såsom en fullt fristående fråga behandlas och avgöras. Utskottet, som alltså avstyrker det i förevarande motion framställda yrkandet, i vad det avser fästandet vid ifrågavarande anslag av villkor om sagda utredning, tillstyrker, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande ändring i gällande bestämmelser, i syfte att avlöning och statsbidrag till lärare på småskolestadiet må utgå allenast efter de grunder, som i detta hänseende gälla för småskollärare i allmänhet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill sagda utredning må kunna giva anledning.

Vad vidare beträffar det i ovanberörda motion I:6 framställda förslaget, har utskottet, då motionären icke lämnat någon som helst anvisning om vilka brister enligt hans mening förefinnas i gällande statsbidragsbestämmelser och då i övrigt några skäl icke anförts till förmån för motionärens yrkande, icke funnit motionen ifråga böra vinna avseende.

I avseende å det i ovanberörda av herrar Schedin m. fl. och Westman i Brobygård m. fl. väckta motioner framförda yrkandet vill utskottet framhålla följande:

I motionen göres gällande, att Kungl. Maj:t i kungörelsen angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning infört nya villkor för åtnjutande av statsbidrag till folkskollärares avlöning utöver dem, som fastställts av riksdagen. De åsyftade villkoren, vilka återfinnas i § 18 av samma kungörelse äro av följande lydelse:

a) att skolan är anordnad i enlighet med gällande föreskrifter;

c) att skoldistriktet för undervisningen tillhandahåller lämpliga lokaler samt ändamålsenliga skolmöbler och erforderlig undervisningsmaterieil.

Motionärerna framhålla, att Kungl. Maj:t »härigenom förklarar, att såsom villkor för erhållande av statsbidrag skola gälla ej blott av riksdagen fastställda villkor utan därutöver alla de, som Kungl. Maj:t eller underordnade myndigheter kunna finna lämpligt att föreskriva i administrativ väg».

Såsom motionärerna erinra, återfinnas nyssberörda villkor icke bland dem, vilka riksdagen, på sätt framgår av dess skrivelse nr 394/1918, uppställt för erhållande av statsbidrag. Emellertid har riksdagen i samband med fastställande av vederbörliga villkor för statsbidrags erhållande medgivit, att ifråga om tillämpningen av de av riksdagen godkända grunderna i berörda hänseende Kungl. Maj:t må äga att utfärda de närmare föreskrifter, som i detta avseende kunde finnas erforderliga. I detta åt Kungl. Maj:t lämnade medgivande inbegripes enligt utskottets mening en rätt för Kungl. Maj:t att utfärda villkor av den art, som i motionerna påtalas. Det torde också förefinnas så mycket mindre anledning att här tala om villkor, vilka föreskrivits utöver de av riksdagen fastställda, och därigenom tillskriva

Kungl. Maj:t ett åsidosättande av riksdagens beslut, som dels dessa av Kungl. Maj:t ensamt utfärdade villkor innebära en kodifiering av en mångårig praxis, dels ock staten uppenbarligen måste tillförsäkra sig nödig kontroll i avseende å användningen av de betydande belopp, som anvisas för folkundervisningen i landet. Utskottet har följaktligen icke kunnat dela motionärernas uppfattning i denna del.

Motionärerna beröra vidare tillkomsten av gällande boställsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolan och påpeka, hurusom enligt deras uppfattning »den av Kungl. Maj:t utfärdade boställsordningen på flera viktiga punkter företer avvikelser från lärarlönenämndens och lönerегleringskommitténs förslag, vilket riksdagen gjort till sitt». Beträffande tillkomsten av sagda boställsordning hänvisar utskottet till vad utskottet i detta hänseende under punkt 150 här ovan anført. I avseende å vissa av motionärerna berörda detaljer har utskottet likaledes under punkten 150 här ovan uttalat sig. En av motionärerna nu framförd anmärkning har utskottet ansett sig böra i detta sammanhang upptaga till skärskådande.

I lärarlönenämndens förslag till grunder rörande lärarpersonalens bostadsförmån fanns en bestämmelse av följande innehåll: »Där lärarbostad icke innehåller det sålunda stadgade antalet rum, skall läraren enligt hyrespriserna å orten erhålla stadgad kontant ersättning för vad i sådant avseende brister, dock att ogift manlig ordinarie folkskollärare, vars bostad innehåller två rum och kök, icke äger rätt till särskild ersättning. Därest lärare icke åtnjuter bostad in natura, skall han enligt priserna å orten erhålla hyresersättning: ordinarie manlig folkskollärare, som är gift eller åtnjuter familjetillägg, ävensom kvinnlig folkskollärare, som åtnjuter familjetillägg, för tre rum och kök; ordinarie manlig folkskollärare, som är ogift, ävensom ordinarie kvinnlig folkskollärare, som icke åtnjuter familjetillägg, för två rum och kök; samt annan lärare för ett rum och kök; ävensom ersättning för bränsle». Motionärerna anmärka nu, att Kungl. Maj:t, såsom framgår av § 12 mom. 1 och 2 i kungörelsen den 18 september 1918 angående ifrågasvarande boställsordning, »utan vidare uteslutit dessa särskiljande bestämmelser av gifta och ogifta lärare».

Motionärerna hava här förbisett en av de väsentligaste grunderna för lärarlönenämndens löneförslag och den avvikelse, som Kungl. Maj:t och riksdagen i detta hänseende vidtog. Lärarlönenämnden grundade nämligen i avseende å de kommunalt anställda lärarna sina lönerегleringsförslag på den s. k. behovsprincipen, vars innebörd är, att befattningshavare, som är familjeförsörjare, skall åtnjuta högre avlöning än befattningshavare, som icke är familjeförsörjare. Denna princip tillämpade lärarlönenämnden beträffande den kontanta lönen genom att föreslå särskilda lönetillägg till familjeförsörjare och ifråga om bostadsförmånen genom att för familjeförsörjare förorda ett större rumsantal. Behovsprincipen underkändes av löne-

regleringskommittén, och ej heller Kungl. Maj:t eller riksdagen ansågo sig böra godtaga densamma. För lärarpersonalen vid folkskolorna kom sålunda i realiteten att föreligga endast två löneplan, ett för manliga och ett för kvinnliga folkskollärare. Uppenbarligen hade Kungl. Maj:t att taga hänsyn härtill vid utfärdande av förenämnda kungörelse angående boställsordning. Skulle nu till ogift manlig lärare lämnas ersättning för två rum och till gift lärare ersättning för tre rum, komme i verkligheten för manliga lärare två olika löneplan efter behovsprincipens förutsättningar att införas, något som riksdagen genom underkännande av denna princip icke avsett.

Även om utskottet måste fasthålla vid den uppfattningen, att, såsom ock vid lönefrågans behandling förutsattes, boställsordningen bör betraktas såsom ett lönespörsmål och bostaden såsom en ren löneförmån, finner dock utskottet, att av praktiska skäl en jämkning i nu förevarande avseende kan äga fog för sig. Därest nämligen en ogift ordinarie manlig folkskollärare allenast är i åtnjutande av två rum och kök, synes han icke böra under alla förhållanden tillerkännas ersättning för det bristande tredje rummet. Utskottet tänker därvid särskilt på de lärarbostäder, som uppförts eller påbörjats före den 1 januari 1919 och som enligt boställsordningen skola, därest de i övrigt äro tjänliga, även efter sagda tidpunkt anses som lagliga. I dessa fall synes den ordningen böra kunna tillämpas, att ogift ordinarie manlig folkskollärare, som bebor tjänstebostad av två rum och kök, vilken uppförts eller påbörjats före den 1 januari 1919, icke äger rätt till ersättning för bristande utrymme, därest tjänstebostaden i övrigt fyller de för bostad av nyssnämnda storlek föreskrivna bestämmelser.

Utskottet förbiser icke, att en ändring av denna innebörd står i principiell motsättning till grunderna för 1918 års lönereglering, men har dock av praktiska skäl velat förorda densamma. Därvid vill emellertid utskottet betona, att den nu förordade avvikelser från gällande bestämmelser icke må tagas till intäkt för rubbning i övrigt av de föreskrifter, som i detta hänseende äro i boställsordningen givna; där full ersättning utgår, bör denna utgå med samma belopp för ogift som för gift manlig lärare, d. v. s. för minst tre rum och kök.

Motionärerna hava ansett, att de föreskrifter, som i boställsordningen meddelas rörande kommuns skyldighet att tillhandahålla lärarbostäder, böra efter omarbetande föreläggas riksdagen till godkännande. Utskottet har under punkten 150 uttalat sig mot en allmän revision av boställsordningens föreskrifter och i stället framhållit den meningen, att, i den mån befogade krav på förbättringar framkomma, man genom partiella ändringar och jämkningar, på sätt redan i några fall skett, bör kunna vinna samma mål, motionärerna åsyfta. Härav följer, att utskottet icke heller i denna del funnit sig böra tillstyrka motionärernas förslag.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

samt med avslag å herr Ekmans ovanberörda motion I: 2, i vad densamma avser fästande vid ifrågavarande anslag av villkor om viss i motionen åsyftad utredning, höja det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 43,300,000 kronor, med 3,300,000 kronor till 46,600,000 kronor;

b) att riksdagen, i anledning av herr Ekmans förenämnda motion I: 2, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning rörande ändring i de i ämnet gällande bestämmelser i syfte att avlöning och statsbidrag till lärare på småskolestadiet icke må utgå efter annan grund än den för småskollärare i allmänhet gällande, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill sagda utredning må kunna giva anledning;

c) att riksdagen må avslå herr Ekmans ovanberörda motion I: 6;

d) att riksdagen må finna herr Schedins m. fl. och herr Westmans i Brobygård m. fl. ovan omförmälda motioner besvarade genom vad utskottet ovan anført.

155:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 143) föreslagit ifråga om anslag till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom velat för riksdagen anmäla.

Folkunder-  
visningens  
befrämjande  
i rikets nord-  
ligaste gräns-  
orter.  
[143.]

156:o) Kungl. Maj:t har (punkt 144) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål, nu 185,000 kronor, med 25,000 kronor till 160,000 kronor.

Lappmarks  
ecklesiastik-  
verk, folk-  
bildnings-  
ändamål.  
[144.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 337—338 i statsrådsprotokollet.

Det nu föreslagna anslagsbeloppet är beräknat med hänsyn till utgifterna för läsåret 1923—1924.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må minska det ordinarie förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål, nu 185,000 kronor, med 25,000 kronor till 160,000 kronor.

157:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 145) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till beredande av möjlighet till skolgång för fattiga, på längre avstånd från skola boende skolpliktiga

Upphjälpande  
av folk-  
skoleväsen-  
det inom  
Hotagens och  
Frostvikens  
församlingar.  
[145.]

barn inom Hotagens och Frostvikens församlingar anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 3,000 kronor att användas enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Motion ang. 158:o) I en inom första kammaren av herrar *N. J. F. Almkvist* och *G. Rosén* väckt motion (nr 167) har hemställts, att riksdagen ville besluta, *dels* att den Skytteanska lappfolkskolan i Tärna skall omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med den genom statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet försorg verkställa utredningen, *dels* för detta ändamål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett belopp av 50,000 kronor.

Beträffande detta förslag kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen anmäla.

Avlönande av 159:o) Kungl. Maj:t har (punkt 146) föreslagit riksdagen att till avlönande av lärare åt vid vanföranstalter och kustersanatorier intagna barn i skolåldern anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 23,000 kronor. Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 339 i statsrådsprotokollet.

[146.] För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett anslag av 20,000 kronor. Med hänsyn till en enligt budgetredovisningen uppkommen merutgift för år 1922 har nu anslaget föreslagits utgå med ett till 23,000 kronor förhöjt belopp.

Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till avlönande av lärare åt vid vanföranstalter och kustersanatorier intagna barn i skolåldern anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 23,000 kronor.

Anordnande 160:o) Kungl. Maj:ts har (punkt 147) föreslagit riksdagen att av undervisning i hushållsgöromål i egentlig folkskola. *dels* godkänna sådan ändring i grunderna för utgående av statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola, att hinder för utbekommande av sådant statsbidrag ej skall möta därav, att undervisningen i ämnet varit inställd å de för vederbörande skola i distriktets reglemente såsom lovdagar angivna dagarna, under förutsättning dock att det sålunda avkortade antalet undervisningsdagar icke understiger 30;

*dels* ock i riksstaten upptaga det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av undervisning i hushållsgöromål i egentlig folkskola med oförändrat belopp, 267,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 340—342 i statsrådsprotokollet.

Den föreliggande utredningen giver vid handen, att en lucka förefinnes i gällande bestämmelser om ifrågavarande statsbidrags utgående nämligen

därutinnan, att — i motsats mot vad fallet är beträffande statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid högre folkskolor — stadgande saknas därom, att i undervisningstiden må inräknas de i vederbörande skoldistriktets reglemente såsom lovdagar angivna dagarna. Kravet på en sådan ändring av förevarande bestämmelser, som möjliggör ett dylikt inräknande, har departementschefen funnit fullt befogat, varvid han emellertid i likhet med skolöverstyrelsen ansett fordran på en minimitid av 30 undervisningsdagar under alla förhållanden böra upprätthållas. Någon ändring av beloppet å det nu i riksstaten till 267,000 kronor upptagna ordinarie förslagsanslaget till anordnande av undervisning i hushållsgöromål i egentlig folkskola har icke ansetts erforderlig.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) godkänna sådan ändring i grunderna för utgående av statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola, att hinder för utbekommande av sådant statsbidrag ej skall möta därav, att undervisningen i ämnet varit inställd å de för vederbörande skola i distriktets reglemente såsom lovdagar angivna dagarna, under förutsättning dock att det sålunda avkortade antalet undervisningsdagar icke understiger 30;

b) i riksstaten upptaga det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av undervisning i hushållsgöromål i egentlig folkskola med oförändrat belopp, 267,000 kronor.

161:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 148) hemställer utskottet,

att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriell m. m. för folkskolor med oförändrat belopp, 5,000 kronor.

Undervisningsmateriell m. m. för folkskolor.

[148.]

162:o) Kungl. Maj:t har (punkt 149) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till understödjande av folkskolebarns ferieresor, nu 125,000 kronor, med 10,000 kronor, till 115,000 kronor.

Understödjande av folkskolebarns ferieresor

[149.]

jämte i ämnet väckta motioner.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 343—344 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels en inom andra kammaren av herrar *K. Magnusson* i Kalmar och *R. Wagnsson* väckt motion (nr 130), däri hemställts, att riksdagen med utslutande av det nu utgående ordinarie förslagsanslaget till understödjande av folkskolebarns ferieresor å 125,000 kronor, ville för nästa budgetår upp-

föra ett ordinarie förslagsanslag till understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor å 365,000 kronor;

*dels ock* en inom samma kammare av herr *K. J. Söderberg* väckt motion (nr 185), däri hemställts, att riksdagen ville besluta att till understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor för budgetåret 1924—1925 bevilja ett förslagsanslag av 375,000 kronor.

I avseende å de av motionärerna till stöd för berörda yrkanden anförda skäl tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottets  
yttrande.

Under en lång följd av år har riksdagen beviljat anslag till understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor, senast för år 1922 ett belopp av 175,000 kronor. För första halvåret 1923 anvisades emellertid, i enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag, blott ett anslag av 125,000 kronor till understödjande av folkskolebarns ferieresor. Till studieresor beviljades alltså inga medel, och så skedde ej heller för budgetåret 1923—1924, utan upptogs anslaget för sistnämnda år till samma belopp, 125,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har gjort framställning om anslag för budgetåret 1924—1925 ej blott för ferieresor utan även för studieresor. För ferieresorna beräknade överstyrelsen en kostnad av 125,000 kronor. Sammanlagt begärdes för båda de ifrågavarande ändamålen ett anslag av 375,000 kronor.

För understödjande av folkskolebarns ferieresor tillstyrker departementschefen, att anslag för budgetåret 1924—1925 beviljas med ett av järnvägsstyrelsen såsom erforderligt beräknat belopp, 115,000 kronor, vilket innebär en sänkning i förhållande till innevarande budgetårs anslag med 10,000 kronor. Vad studieresorna beträffar har departementschefen icke ansett sig kunna förorda, att medel till detta ändamål begäres hos 1924 års riksdag. I ovanberörda motioner hava emellertid yrkanden i detta hänseende framställts.

Kungl. Maj:ts till 1922 års riksdag avlåtna förslag i ämnet innebar ett inställande tills vidare av de förutvarande studieresorna. Detta var betingat av den rådande depressionen. Riksdagen förklarade då — under livligt behjärtande av betydelsen utav dessa resor, vare sig de vore ferie- eller studieresor — att enligt riksdagens mening under dåvarande ekonomiska situation det av Kungl. Maj:t då framlagda förslaget erbjöde en väl anpassad interimsanordning. Emellertid betonade dock riksdagen vikten av att den verksamhet, som här avsåges, i sina förutvarande former kunde återupptagas, så snart tidsläget sådant medgäve.

Utskottet hyser fortfarande den uppfattning, åt vilken riksdagen sålunda givit uttryck. Under framhållande av önskvärdheten av att omständigheterna snart måtte medgiva anslagets uppförande i dess förutvarande omfattning, har utskottet ansett den ekonomiska ställningen mana till försik-

tighet i avseende å alltför starka höjningar å de av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppen, och har utskottet vid detta förhållande icke funnit sig böra tillstyrka de i ämnet väckta motionerna.

I detta sammanhang har utskottet ansett sig böra fästa uppmärksamheten å ett förhållande, däri en rättelse synes utskottet önskvärd. Skolöverstyrelsen har i ett den 10 oktober 1922 i förevarande ämne avgivet utlåtande påpekat vissa omständigheter, som synas giva vid handen, att det allmännas verkliga kostnader för ifrågavarande resor icke uppgå till de belopp, som från statsverket levereras till statens järnvägar såsom täckning av pris-skillnaden mellan den av barnen erlagda biljettavgiften och biljettens normala pris. Då statens järnvägar erhåller fulla biljettpriset för alla studieresande skolbarn, måste studieresorna medföra ett tillskott i järnvägarnas driftresultat. Till jämförelse har överstyrelsen meddelat, att flertalet enskilda järnvägar i landet kunnat lämna lika stor nedsättning i biljettpriset vid folkskolebarns ferie- och studieresor som statens järnvägar, utan att dessa enskilda järnvägar dock äro berättigade till eller komma i åtnjutande av någon som helst ersättning härför från det allmänna. Då syftet med den verksamhet, varom nu är fråga, enligt utskottets uppfattning är av sådan allmän samhällelig betydelse, att i förevarande fall ersättning icke bör påkallas utöver statsbanornas självkostnader, synes utskottet giltiga skäl föreligga för att åtgärder vidtagas, att barnens biljettavgifter bringas ned till belopp, som kunna anses överensstämma med järnvägsdriftens självkostnader. Utskottet anser sig böra hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t tacktes anhålla om att bestämmelser utfärdas i berörda hänseende.

Under uttalande härav hemställer utskottet,

a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Magnussons och Wagnssons ovanberörda motion ävensom herr Söderbergs förenämnda motion, i vad dessa motioner skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd-jande av folkskolebarns ferieresor, nu 125,000 kronor, med 10,000 kronor, till 115,000 kronor;

b) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte utfärda bestämmelser beträffande folkskolebarns ferie- och studieresor i syfte att barnens biljettavgifter bringas ned till belopp, som stå i överensstämmelse med statsbanornas självkostnader.

163:o) I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 150) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, bevilja för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 10,400 kronor, att utgå till upprätthållande under

Svensk undervisning åt svenska barn i utlandet.

[150.]

läsåret 1924—1925 av svensk undervisning åt svenska barn: i Berlin med högst 2,200 kronor, i London med högst 6,000 kronor och i Hamburg med högst 2,200 kronor, samtliga beloppen enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa.

Motion angående anslag till understöd åt svenska skolan i Kina.

164:o) I en inom andra kammaren av herr *S. Bengtsson* i Norup väckt motion (nr 117) har hemställts, att ett statsunderstöd av 7,000 kronor måtte beviljas svenska skolan i Kina att under budgetåret 1924—1925 utgå under de villkor och enligt de bestämmelser Kungl. Maj:ts regering finner lämpligt fastställa.

Till stöd för detta yrkande har motionären anfört följande:

»Genom Kungl. Maj:ts resolution av 24 november 1923 har den till Kungshnan, provinsen Honan, förlagda svenska skolan i Kina på av skolans föreståndare filosofie licentiat David Olsson gjord och av kungl. skolöverstyrelsen tillstyrkt framställning tillerkänts realskoleexamensrätt under en tid av tre år, räknad från och med läsåret 1923—1924.

Denna skola, som äges av en i Sverige grundad förening, kallad Andelsföreningen svenska skolan i Kina, vars styrelse utse medlemmarna, nio till antalet, av skolans styrelse i Kina, är sålunda genom denna resolution ställd på i huvudsak samma plan som en del enskilda läroanstalter i Sverige.

I nära anslutning till den gjorda framställningen om medgivande av realskoleexamensrätt för svenska skolan i Kina har nämnda andelsförening i skrivelse av den 12 sistlidne november till regeringen ingivit ansökan om ett statsbidrag till denna numera av staten erkända läroanstalt beräknat till 7,000 kronor per år i och för bedrivande av skolans verksamhet.

Skolstyrelsen har i utlåtande av den 3 december 1923 efter en särdeles välvillig motivering hemställt att under budgetåret 1924—1925 måtte svenska skolan i Kina beredas ett statsunderstöd av sagda belopp att utgå under de villkor och enligt de bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt att fastställa.

Då i detta ärende jämväl infordrat utlåtande från statskontoret först kunnat inkomma under innevarande år vid en tidpunkt, då arbetet å statsverkspropositionen redan förelåg avslutat, och då denna i och för sig icke särdeles stora anslagsfråga torde ur vägande synpunkter finnas förtjänt av beaktande, lär det ej kunna anses obefogat att i motionsväg bringa densamma under riksdagens prövning.

Såsom av ovanberörda handlingar framgår, har kungl. skolöverstyrelsen, förutom på de till densamma ingivna skolredogörelserna, i väsentliga delar byggt sin värdesättning av skolan, dess arbete och förutsättningarna för detta arbetes bedrivande på yttrande av professor Knut B. Westman, vilken på anmodan av skolöverstyrelsen under 12—16 maj 1923 verkställt inspektion vid svenska skolan i Kina, och av minister David Bergström, vilken jämväl besökt skolan och under åren 1920—1922 på skolstyrelsens anhöllan fungerat som skolans inspektor.

I den utförliga inspektionsberättelsen, som av professor Westman avgivits, lämnas ingående redogörelse för skolan, dess förläggning och uppgift, dess lokaler, dess lärare och undervisning, dess skolhem, arbete för karaktärsfostran m. m.

Professor Westmans den 28 maj 1923 dagtecknade inspektionsberättelse slutar med följande ord:

Inom andelsföreningen svenska skolan i Kina förberedes för närvarande en ansökan om statsunderstöd till skolan. Det synes mig, att en sådan ansökan kan tillstyrkas, då den kan väl motiveras såväl genom skolans betydelsefulla uppgift som genom dess redan ådagalagda förmåga att fylla densamma.

Förvisso befinner sig skolan ännu på ett begynnelsestadium. Men förvärvandet av den nu befintliga lärarestaben ävensom det nu beslutade bygget beteckna två viktiga steg framåt till höjande och konsoliderande av dess arbete. Vinnes under den närmaste tiden rätten att förrätta realskoleexamen och eventuellt också statsunderstöd, blir detta en mycket avsevärd faktor i skolans vidare utveckling. Och man torde då med tillförsikt kunna betrakta dess framtida ställning och möjlighet att fylla sin betydelsefulla uppgift som betryggad.

I det yttrande av den 14 augusti 1923, som minister Bergström på anmodan ingivit till skolöverstyrelsen, har denne, jämte sitt vitsordande av det nitiska, goda och förtjänstfulla arbete, som skolans styrelse och dess lärarkår i sitt kall nedlagt, särskilt understrukt betydelsen av att elever från denna skola kunna beräknas bli Sverige och svenska intressen till icke ringa gagn på grund av den kunskap och färdighet de från barnsben äga i kinesiska språket och vilken kunskap och färdighet de genom den svenska skolans försorg kunna få ytterligare befastad och utvecklad.

Det är nämligen så att i denna skola, där undervisningsspråket är svenska och där engelska är det först inträdande främmande språket på undervisningsschemat, såsom andra främmande språk ingår tyska eller kinesiska, ettdera språket obligatoriskt med början i 4:e klassen. Härigenom öppnar sig bland annat utsikt för svensk handel och industri att vid fortsatt arbete på Kina kunna för detta arbete vinna och tillvarata lämpliga unga svenskar, utgångna från denna skola, vilka äga det stora företrädet som en tidigt förvärvat kunskap i kinesiska språket och förtrogenhet med de kinesiska förhållandena skänka.

Till vad som nu framhållits i avseende å själva skolan och dess undervisning bör fogas, att den andelsförening, som äger skolan och genom skolans styrelse och lärarkår bedriver dess verksamhet, hittills ensam bestritt alla därmed förenade kostnader såsom lärarelöner, uppförande och reparation av byggnader samt i övrigt allt vad till undervisningen och dess skötsel hör. Föräldrarna bekosta barnens resor och deras direkta underhåll i skolhemmet. Terminsavgifter i skolan ha endast betalats av ett fåtal elever. Nybyggnaderna för skolan och skolhemmet, vilka planlagts av andelsföreningen, hava krävt och komma att kräva betydande kostnader.

Med hänsyn härtill och då denna för svenska barn avsedda skola och den vid densamma bedrivna undervisningen från behörigt sakkunnigt håll erkänts vara förtjänt av ekonomiskt understöd från statens sida, läser det få anses lämpligt, att ett skäligt statsanslag nu beviljas för detta ändamål från och med det år, varunder den realskoleexamensrätt som blivit skolan tillerkänd inträder.

Såsom kungl. skolöverstyrelsen i sitt utlåtande i ämnet framhållit, åtnjuta redan vissa läroanstalter i utlandet understöd från svenska statens sida i form av anslag till särskild svensk undervisning åt svenska barn. För svenska skolan i Kina, vilken, på grund av den stora svårigheten att icke säga ogör-

ligheten för barnens föräldrar att från ett så avlägset land och på det tidiga skolstadium som nu är i fråga sända dem för skolgång till Sverige, fått till uppgift att fullt och helt föra sina lärjungar fram från den första förberedande klassen till realskoleexamen, lärar sålunda fullt fog få anses föreligga för en framställning i syfte att främja detta undervisningsbehov, och bör för skolans understödande ett skäligen anslag från statens sida beviljas.»

Utskottets  
yttrande.

Den skola, för vilken anslag av statsmedel nu ifrågasättes, har till syfte att i Kina giva svenska barn en svensk utbildning, motsvarande den, som i hemlandets skolor leder upp till realskoleexamen. Skolan räknar för närvarande över 50 lärjungar, till största delen barn av svenska missionärer, och är att betrakta som ett led i strävandena att bevara den svenska kulturen hos de i främmande land boende svenskar. Med hänsyn till de kostnader, skolans verksamhet medfört, har framställning gjorts om beredande av ett anslag av 7,000 kronor såsom bidrag för uppehållande av nämnda verksamhet. Denna framställning har blivit tillstyrkt av skolöverstyrelsen, som vitsordat, att skolan av allt att döma på ett i det hela tillfredsställande sätt fyllt sin uppgift. Jämväl statskontoret har i infordrat yttrande förklarat omständigheterna tala för utverkande hos riksdagen av något understöd till skolan. Då emellertid i ärendet icke förebragts någon utredning beträffande skolans ekonomi, ansåg statskontoret det kunna ifrågasättas, att anslaget bestämdes till ett lägre belopp än vad som begärts, exempelvis 5,000 kronor. Statskontorets yttrande inkom emellertid till vederbörande statsdepartement så sent, att hänsyn till berörda framställning icke kunde tagas vid statsverkspropositionens utarbetande.

Utskottet, som tagit del av samtliga till detta ärende hörande handlingar, har funnit goda skäl föreligga för att ifrågavarande skola beredes ett understöd från svenska statens sida. Skolan fyller utan tvivel en betydelsefull uppgift, och de yttre förutsättningarna för dess verksamhet samt dess organisation i övrigt synes lämna full garanti för att skolan i stort sett kan vinna det mål, den satt sig före.

I fråga om storleken av det bidrag från statens sida, som ifrågasättes, har, såsom nämnts, statskontoret föreslagit 5,000 kronor, därvid statskontoret åberopat, att någon utredning rörande skolans ekonomi icke vore i ärendet förebragt. Utskottet, som fått till sig överlämnad en redogörelse för skolverksamhetens ekonomiska ställning för år 1923, har funnit densamma lämna stöd för ett tillstyrkande av det högre beloppet, 7,000 kronor. För åtnjutande av ett sålunda tillmätt statsbidrag torde utöver de villkor, som uppställts för utövande av den skolan medgivna realskoleexamensrätten, i tillämpliga delar böra föreskrivas villkor av samma art som de, vilka fastställts för statsunderstöd till andra svenska skolor i utlandet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till herr Bengtssons ovanberörda motion, för budgetåret 1924—1925 bevilja ett extra

anslag av 7,000 kronor såsom understöd under sagda budgetår åt svenska skolan i Kina, att utgå under de villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa.

165:o) Kungl. Maj:t har (punkt 151) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, nu 3,000,000 kronor, med 575,000 kronor, till 2,425,000 kronor. Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 345—347 i statsrådsprotokollet.

Understöd  
för avlönande  
av lärare vid  
fortsättnings-  
skolor  
[151.]

Följande motioner beträffande fortsättningsskolan hava blivit till utskottet remitterade, nämligen,

jämte i äm-  
net väckta  
motioner.

*dels* en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion (nr 7), däri hemställts, att riksdagen ville vid beviljandet av anslag till folkskoleväsendet och särskilt till fortsättningsskolornas verksamhet fästa det villkor, att gällande bestämmelser rörande fortsättningsskoleväsendet måtte ändras därhän, att, med bibehållande av fortsättningsskolan såsom obligatorisk för städerna, det måtte tillåtas skoldistriktet på landet att själva bestämma, huruvida de vilja inrätta fortsättningsskola eller icke;

*dels* en av *densamme* väckt motion (nr 162), däri hemställts, att riksdagen ville besluta att i samband med beviljande av anslag till fortsättningsskolan uttala sig för en omarbetning av kungl. stadgan den 16 september 1918 för fortsättningsskolan därhän,

att fortsättningsskolan på landet, där sådan förekommer, blir i regeln ett-årig och med något mera sammanträngd kurs än nu;

samt att undervisning i fortsättningsskola ej må äga rum, så framt icke ett visst minimiantal lärjungar faktiskt kan påräknas;

*dels* en inom första kammaren av herr *N. A. Nilsson* väckt motion (nr 163), däri hemställts, att riksdagen måtte i samband med beviljande av anslag till fortsättningsskolan uttala sig för ändring av gällande bestämmelser rörande fortsättningsskoleväsendet därhän, att med bibehållande av fortsättningsskolan såsom obligatorisk för städerna, det måtte tillåtas församlingar och skoldistrikt på landet, även sådana, som före ett eventuellt besluts ikraftträdande anordnat fortsättningsskola, att själva bestämma, huruvida de vilja inrätta och, vad den senare kategorien vidkommer, huruvida de vilja fortsätta med fortsättningsskola eller icke;

*dels* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *J. Johansson* i Friggeråker och *C. G. Schedin*, (nr 164) och den andra inom andra kammaren av herr *K. A. Westman* i Brobygård m. fl. (nr 227), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte i motiveringen till sitt beslut rörande anslag till folkskoleväsendet införa ett uttalande till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande lämpligheten att ändra bestämmelserna i kungl. stadgan den 16 sept. 1918 för fortsätt-

ningsskolan 6 § så, att fortsättningsskola på landet må kunna anordnas på det sätt, att den omfattar endast en årskurs och minst etthundraåttio undervisningstimmar, förlagda utom den egentliga folkskolans ordinarie undervisningstid;

*dels ock* en inom andra kammaren av herr *J. Jönsson* i Revinge väckt motion (nr 166), däri föreslagits, att i lagen om fortsättningsskolor göres tillägget, att skoldistrikt, vilka inrättat ett sjunde obligatoriskt skolar, erhålla rätt att anordna fortsättningsskola såsom en kortare ettårig kurs, varjämte anhållits, att utskottet formulerar en sådan tilläggsbestämmelse.

De i förstberörda fem motioner framställda yrkandena äro formellt så avfattade, att de förbundits med anslag, vilka under de i sagda yrkanden angivna rubriker icke finnas upptagna i det förslag till riksstat för budgetåret 1924—1925, som utskottet närmast har att behandla. Med hänsyn emellertid till det sakliga innehållet i nämnda yrkanden har utskottet ansett sig böra till behandling upptaga desamma i samband med anslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor. Likaså har utskottet funnit det sakliga innehållet i herr Jönssons ovanberörda motion motivera densammas upptagande till behandling under förevarande punkt.

I avseende på de utav motionärerna till stöd för de olika förslagen andragna skälen får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottets  
yttrande.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag har icke givit utskottet anledning till erinran.

De motionsvis gjorda yrkandena rikta sig dels mot fortsättningsskolans karaktär av obligatorisk skola, dels mot omfattningen av fortsättningsskolans lärotid.

I förstnämnda hänseende vill utskottet framhålla följande. Den fortsättningsskola, som kom till stånd genom 1918 års skolreform, var icke någon ny skolart. Fortsättningsskolan är av gammalt datum och leder sitt ursprung ända tillbaka till år 1877. Även om denna skola gjort en ej obetydlig insats i folkundervisningen, kom den dock aldrig att bliva någon allmän ungdomsskola. En av de väsentligaste orsakerna härtill var skolans frivilliga karaktär, som gjorde, att den betraktades mera som en tillfällig anordning; den lyckades endast draga till sig en ringa del av de från folkskolan avgångna eleverna. En av huvudpunkterna i det reformförslag, som förelades 1918 års riksdag och av riksdagen i allt väsentligt godkändes, innebär därför, att fortsättningsskolan skulle vara obligatorisk, med skyldighet för skoldistriktet att inrätta och för lärjungarna att besöka sådana skolor. Riksdagen gav ock uttryck åt den uppfattningen, att det icke skulle bliva möjligt för fortsättningsskolan att förverkliga den uppgift, som förelades den, med mindre att skoldistriktet bleve skyldiga att upprätta erforderligt antal skolor och ungdomen förpliktats att besöka dessa skolor. En synnerligen

vidsträckt ram är emellertid i gällande skolstadga medgiven, inom vilken skoldistriktet må på olika sätt och allt efter förefallande behov kunna anordna skolor av nu ifrågavarande slag.

Motionsvis har nu yrkats på ett partiellt upphävande av fortsättningskolans obligatoriska karaktär, dels i så måtto att skolan visserligen skulle i städerna fortfarande vara obligatorisk men att på landsbygden skoldistriktet skulle bestämma, huruvida fortsättningsskola skulle finnas eller icke, dels ock därutinnan att fortsättningsskolans förekomst skulle ställas i förhållande till ett visst minimiantal lärjungar, som kan vara att påräkna. Utskottet måste ställa sig bestämt avvisande mot varje anordning, som innebär en rubbning i vad i nu förevarande hänseende blivit av riksdagen beslutat. Förslaget om upphävande av fortsättningskolans obligatoriska karaktär för landsbygdens vidkommande vill utskottet beteckna såsom betänkligt, i det att härigenom landsbygdens barn skulle ställas i en i förhållande till städernas ungdom ogynnsam ställning.

Att svårigheter förefinnas för skoldistriktet vid övergången till den nya ordningen är utskottet villigt erkänna. Detta har ock av riksdagen förutsetts, och riksdagen har förklarat, att skoldistriktet efter medgivande av Kungl. Maj:t må, där förhållandena sådant påkalla, kunna även efter utgången av år 1926 under viss tid i större eller mindre mån vinna befrielse från vad eljest åligger distriktet. Denna bestämmelse inrymmer följaktligen en befogenhet för Kungl. Maj:t att i skälig utsträckning dispensera från vederbörande föreskrifter, och föreställer sig utskottet, att Kungl. Maj:t därvid särskilt tager hänsyn till de svårigheter, som kunna möta i avlägsna och glest befolkade delar av landet, framför allt i Norrland.

De olägenheter, som vissa motionärer förmena vara förenade med den obligatoriska karaktären av ifrågavarande skolform, sammanhånga emellertid med den andra i ett par av ovanberörda motioner påtalade frågan, nämligen om omfattningen av fortsättningsskolans lärotid.

Då i vissa motioner yrkas, att fortsättningsskola på landet må kunna anordnas genom en ettårig årskurs, är detta ett förslag, som, i den form det föreligger, utskottet icke anser sig kunna biträda, då härigenom fortsättningsskolans karaktär och uppgift skulle förryckas. I en motion (II: 166) är emellertid yrkandet om ettårig fortsättningsskolekurs begränsat till sådana fall, där skoldistriktet inrättat ett sjunde obligatoriskt skolor. Utskottet föreställer sig, att fall kunna förefinnas, där skolväsendets allmänna anordning och utveckling är sådan, att utan förryckande av fortsättningsskolans uppgift jämkningar i nu gällande bestämmelser skulle kunna företagas, varigenom skulle möjliggöras, att fortsättningsskoleplikten inom ett skoldistrikt med obligatorisk sjuårig folkskola skulle kunna fullgöras under sista året i folkskolan samt ytterligare ett år i fortsättningsskola. Denna fråga är emellertid i annat sammanhang bragt under riksdagens prövning, och föreställer sig utskottet, att den härvid bliver föremål för ett mera allmänt skärskå-

dande. Att såsom motionären synes avse nu vidtaga utan vidare en ändring i gällande föreskrifter, har utskottet icke funnit sig böra förorda.

Utskottet har vid nu anförda förhållanden icke funnit sig kunna biträda de motionsvis gjorda yrkandena och hemställer alltså,

a) att riksdagen må minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, nu 3,000,000 kronor, med 575,000 kronor till 2,425,000 kronor;

b) att riksdagen må avslå

1) herr Ekmans motion nr I: 7;

2) herr Ekmans motion nr I: 162;

3) herr Nilssons motion nr I: 163;

4) herrar Johanssons i Friggeråker och Schedins samt herr Westmans i Brobygård m. fl. motioner, nr I: 164 och II: 227;

5) herr Jönssons i Revinge motion nr II: 166.

Motioner an-  
gående an-  
slag för be-  
redande av  
arvodesför-  
höjning åt  
lärare vid  
fortsättnings-  
skola.

166:o) I en inom första kammaren väckt motion, nr 21, har herr *J. P. Johansson* hemställt, att riksdagen till arvodesförhöjning i enlighet med av 1921 års riksdag bestämda grunder åt lärare vid fortsättningsskola under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 ville för budgetåret 1924—1925 bevilja ett extra förslagsanslag av 475,000 kronor.

Vidare har i en inom andra kammaren av herr *K. J. Söderberg* väckt motion, nr 184, föreslagits, att riksdagen måtte besluta, dels att arvodet till lärare vid fortsättningsskola och ersättningsskola, som upprättats efter av 1918 års riksdag angiva grunder, samt för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd och ämnet arbetskunskap vid dylik skola skall utgå efter de grunder som fastställts av 1921 års riksdag.

dels ock att för beredande av denna arvodesförhöjning anvisa på extra stat för budgetåret 1924—1925 ett anslag av 600,000 kronor.

Till stöd för den av herr Johansson väckta motionen har av motionären anförts följande:

»För budgetåret 1923—1924 anvisade föregående års riksdag ett extra förslagsanslag av 590,000 kronor till arvodesförhöjning i enlighet med av 1921 års riksdag bestämda grunder åt lärare vid fortsättningsskola av 1918 års typ.

I framställning till innevarande års riksdag föreslår Kungl. Maj:t uti statsverkspropositionen under punkt nr 33 att ifrågakarande anslag helt och hållet skall indragas.

Det beslut, som av 1921 års riksdag fattades angående här ifrågakarande arvodesförhöjning, föranleddes av en utav Kungl. Maj:t därom gjord framställning, grundad på av skolöverstyrelsen ingiven hemställan i ärendet. I denna hemställan erinrade överstyrelsen bland annat därom, att redan i den till 1877 års riksdag avgivna propositionen angående fortsättningsskolor den

grundsatsen uttalats, att undervisningen i denna skola, såsom mera krävande än undervisningen i folkskolan, uppenbarligen borde medföra en något högre ersättning än den senare, att vidare folkundervisningskommittén, lärarlönenämnden, de år 1916 av chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallade särskilda sakunniga för utredning av frågorna om den lägre tekniska undervisningen, fortsättningsskolan och handelsundervisningen, ävensom skolöverstyrelsen och Kungl. Maj:t anslutit sig till samma grundsats samt att slutligen 1918 års lagtima riksdag i överensstämmelse därmed fattat sitt beslut rörande avlöning åt lärare vid fortsättningsskola. Genomsnittsavlöningen för undervisningstimme i folkskola beräknades närmast före år 1919 utgöra 2 kronor, och med denna såsom utgångspunkt fastställdes lönesatserna för fortsättningsskolan till minst 3 kronor för undervisningstimme i arbetskunskap samt minst 2 kronor 50 öre i övriga ämnen. Detta förhållande mellan avlöningarna för undervisningen i folkskola och fortsättningsskola hade emellertid helt omkastats genom den nya lönereglering för folkskolans lärare, som med år 1919 trätt i kraft. Genom denna kom ersättningen för undervisningen i fortsättningsskolorna, i stället för att, såsom avsett var, överstiga ersättningen för undervisningen i folkskola, att ställa sig avsevärt lägre än denna senare. Därtill komme ytterligare, att de av 1918 års riksdag fastställda arvodesbeloppen till följd av den inträdda sänkningen i penningvärdet icke längre kunde anses motsvara vad riksdagen vid deras fastställande ansett utgöra skälig ersättning för arbete i denna skola.

Överstyrelsen fann på grund av det sålunda anförda en förhöjning av minimiarvodena för lärare i fortsättningsskolorna vara en tvingande nödvändighet, därest det skulle bli va möjligt att inom eller utom folkskollärarkåren förvärva lärare, som voro väl kvalificerade för arbetet i dessa skolor och som med villighet och intresse ville ägna sig däråt. Utgående ifrån att genomsnittsavlöningen för undervisningstimme i folkskolan efter den nya löneregleringens genomförande enligt verkställd beräkning uppginge till 3 kronor 15 öre, hemställde överstyrelsen om en förhöjning av arvodena till fortsättningsskolans lärare med 1 krona för undervisningstimme, alltså för undervisning i arbetskunskap från 3 kronor till 4 kronor och för undervisning i övriga ämnen från 2 kronor 50 öre till 3 kronor 50 öre. Härigenom skulle i viss mån, ehuru icke fullt, den rubbade proportionen mellan ersättningarna för undervisningen i folkskolan och fortsättningsskolan återställas.

I den av Kungl. Maj:t med anledning av överstyrelsens ovannämnda framställning till 1921 års riksdag avlätna propositionen i ärendet uttalade föredragande departementschefen, att han med hänsyn till de skäl, som förebragts, funne det synnerligen angeläget, att någon förbättring i avlöningsförhållandena komme till stånd, på det att svårigheter icke måtte möta att få lärarbefattningarna vid sagda skolor på önskvärt sätt besatta och den så gynnsamt påbörjade utvecklingen av ifrågavarande skolor icke måtte hämmas, samt hemställde, att riksdagen måtte föreskriva, att arvodet till lärare i fortsättningsskola av 1918 års typ måtte utgå med minst de belopp, som av överstyrelsen föreslagits.

Vid prövning av denna Kungl. Maj:ts framställning fann riksdagen med hänsyn till den rubbning, som inträtt i den år 1918 beslutade proportionen mellan avlöningen för undervisningen i folkskola och fortsättningsskola, vilken proportion ytterligare ändrats till fortsättningsskolornas nackdel genom de dyrtidstillägg, som utginge till folkskollärarna, skäl tala för något högre ersättning åt fortsättningsskolans lärare. På grund av det finansiella läget

ansåg sig riksdagen dock böra medgiva arvodesförhöjning med endast hälften av det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet eller med 50 öre för undervisningstimme. I samband härmed betonade riksdagen, att dyrtidstillägg icke borde utgå på de sålunda höjda beloppen.

De skäl, vilka föranledde den av 1921 års riksdag medgivna arvodesförhöjningen, äro fortfarande gällande. Penningvärdet i allmänhet har ännu icke återställts till vad det var vid den tid, då de ursprungliga arvodesbeloppen för fortsättningsskolornas lärare beräknades och av riksdagen fastställdes, och fortfarande är genomsnittsavlöningen för arbetet i fortsättningsskolan lägre än den för arbetet i folkskolan. Den arvodeshöjning, som utgått till fortsättningsskolornas lärare, måste därför fortfarande anses vara i hög grad av behovet påkallad. En indragning av densamma skulle otvivelaktigt komma att medföra synnerligen menliga följder för den nya fortsättningsskolans utveckling, särskilt i det avseendet att därigenom en tillfredsställande lösning av den redan förut svåra frågan om rekryteringen av fortsättningsskolornas lärarkår skulle i hög grad försvåras. Detta vore så mycket mer att beklaga, som framgången av fortsättningsskolans verksamhet är i främsta rummet beroende av, huruvida man lyckas för densamma förvärva lärare, vilka äga de särskilda förutsättningar, som för denna uppgift äro nödvändiga. Men uppenbart är, att det icke kan bliva möjligt att finna lämpliga lärare villiga att åtaga sig det i olika hänseenden krävande och mödosamma arbetet i fortsättningsskolan, därest icke för detta arbete utgår en avlöning, som kan anses utgöra en någorlunda skäligen ersättning därför. Erfarenheten i detta hänseende har redan oförtydligt bekräftat, att så är förhållandet.

I sin framställning till Kungl. Maj:t har skolöverstyrelsen hemställt, att nämnda anslag måtte för budgetåret 1924—1925 höjas till 625,000 kronor. Såsom redan förut framhållits, har Kungl. Maj:t icke kunnat förorda, att medel härtill äskas hos 1924 års riksdag, detta såväl av statsfinansiella skäl som med hänsyn till den numera inträdda höjningen av penningvärdet. Härvid är emellertid att märka, att, efter det riksdagen senast föregående år fattade beslut om här berörda arvodesförhöjning, någon avsevärd förändring av penningvärdet ej ägt rum. Oavsett detta kvarstår dock fortfarande det för arvodesförhöjningen gällande huvudskälet, nämligen den rådande disproportionen mellan den ersättning, som utgår för arbetet i folkskolan och det i fortsättningsskolan, till nackdel för detta senare, vilket förhållande än mera markeras därigenom, att dyrtidstillägg utgår på avlöningen till folkskolans lärare men icke på arvodet till lärarna i fortsättningsskolan.

Överstyrelsen har i sin framställning räknat med att 1,100 nya undervisningsavdelningar under året skulle tillkomma, medan Kungl. Maj:t ansett, att man på grund av anförda skäl bör räkna med allenast 600 nya avdelningar. Utgår man från Kungl. Maj:ts beräkning i förevarande fall, skulle med bibehållande av nuvarande grunder för arvodesförhöjning åt lärare i fortsättningsskolan för 5,292 avdelningar erfordras ett belopp av 476,280 kronor.»

Beträffande de av herr Söderberg till stöd för hans yrkande anförda skäl hänvisar utskottet till motionen.

Vid 1921 års riksdag hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *ej mindre* föreskriva, att arvodet till lärare i fortsättningsskola och ersättningsskola, som upprättas efter av 1918 års riksdag angiva grunder, skulle

utgöra för undervisningstimme i fortsättningsskola minst 3 kronor 50 öre och för undervisningstimme i ersättningsskola minst 2 kronor 10 öre, dock att dels arvodet för undervisning i manlig eller kvinnlig slöjd skulle utgöra minst 2 kronor 45 för undervisningstimme i fortsättningsskola och 1 krona 75 öre i ersättningsskola samt arvodet för undervisning i hushållsgöromål minst 14 kronor för arbetsdag, omfattande minst fem undervisningstimmar, dels ock arvodet för undervisning i ämnet arbetskunskap i fortsättningsskola till lärare, som förklarats därtill berättigad, skulle utgå med minst 4 kronor för undervisningstimme; med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser i fråga om dessa arvodens åtnjutande, som kunde befinnas erforderliga;

än även höja det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskola, då 2,050,000 kronor, med 1,905,000 kronor till 3,955,000 kronor.

Detta Kungl. Maj:ts förslag avsåg ett återställande av den rubbade proportionen mellan avlöningen för undervisning i folkskolan och i fortsättningsskolan. Då timavlöningen i folkskolan beräknades till 2 kronor, fastställdes timarvodet i den nya fortsättningsskolan till 3 kronor för ämnet arbetskunskap och 2 kronor 50 öre för övriga läsämnen. Då efter 1918 års reglering timavlöningen i folkskolan kunde beräknas till 3 kronor 15 öre, hade timarvodet i fortsättningsskolan föreslagits till respektive 4 kronor och 3 kronor 50 öre. Vidare var en proportionellt motsvarande höjning föreslagen uti de lönebelopp, vilka utgingo för undervisning i hushållsgöromål och slöjd i fortsättningsskola samt för undervisning i ersättningsskola. För genomförande av denna löneförhöjning redan år 1921 hade på tilläggsstat för samma år föreslagits ett belopp av 720,000 kronor. Dyrtidstillägg voro icke avsedda att utgå å ifrågavarande löner.

Vid anmälan av sitt beslut i ämnet yttrade riksdagen, bland annat, följande:

»Den år 1918 beslutade proportionen mellan avlöningen för undervisningen i folkskolan och i fortsättningsskolan har än mer rubbats till fortsättnings skolans nackdel genom de dyrtidstillägg, som utgå till folkskolans lärare. Riksdagen finner i anledning härav skäl tala för något högre ersättning åt fortsättningsskolans lärare än vad nu är fallet. Dock anser riksdagen det finansiella läget mana till särskild försiktighet i avseende å anslagsökningar av sådan storlek som den ifrågavarande och har därför ansett, att en nedsättning med hälften av vad Kungl. Maj:t föreslagit bör vidtagas i avseende å den del av förslaget, som avser arvodesförhöjning åt ifrågavarande lärare. Vidare anser riksdagen det vara mindre lämpligt att under nuvarande förhållanden definitivt fastslå det utav Kungl. Maj:t för arvodesförhöjning föreslagna beloppet. Fastmera synes detsamma böra tillsvidare erhålla en provisorisk karaktär, och torde utvecklingen under den närmaste tiden komma att visa, i vad mån en definitiv reglering i angivna hänseende bör vidtaga.

Den ifrågasatta anslagsförhöjningen synes därför i stället böra utgå såsom ett tillfälligt förstärkningsanslag å extra stat. Då av den utav Kungl. Maj:t ifrågasatta anslagshöjningen av 1,905,000 kronor ett belopp av 1,080,000 kronor beräknats avse ersättning för förhöjda arvoden för år 1922, torde förstärkningsanslaget böra upptagas till halva detta belopp eller 540,000 kronor, varvid motsvarande nedsättningar böra vidtagas beträffande de särskilda föreslagna arvodesbeloppen. Återstoden eller 825,000 kronor avser beredande av anslag till nya fortsättningsskolor, i följd varav det ordinarie anslaget bör ökas med detta belopp till 2,875,000 kronor. Det å tilläggsstat ifrågasatta anslaget å 720,000 kronor är beräknat för kalenderåret 1921. Riksdagen, som anser, att arvodesförhöjningen bör begynna med höstterminen 1921, har för ändamålet beviljat ett belopp av 225,000 kronor. Lika med departementschefen vill riksdagen betona, att dyrtidstillägg icke böra utgå å de sålunda tillfälligt förhöjda arvodena».

I anslutning härtill beslöt riksdagen medgiva, att arvodet till lärare i fortsättningsskola och ersättningsskola, som upprättas efter av 1918 års riksdag angivna grunder, finge under höstterminen 1921 samt år 1922 utgöra för undervisningstimme i fortsättningsskola minst 3 kronor och för undervisningstimme i ersättningsskola minst 1 krona 80 öre, dock att dels arvodet för undervisning i manlig eller kvinnlig slöjd finge under samma år utgöra minst 2 kronor 10 öre för undervisningstimme i fortsättningsskola och 1 krona 50 öre i ersättningsskola samt arvodet för undervisning i hushållsgöromål minst 12 kronor för arbetsdag, omfattande minst fem undervisningstimmar, dels ock arvodet för undervisning i ämnet arbetskunskap i fortsättningsskola till lärare, som förklarats därtill berättigad, finge under likaledes samma år utgå med minst 3 kronor 50 öre för undervisningstimme; med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser i fråga om dessa arvodens åtnjutande, som kunde befinnas erforderliga.

Härjämte beslöt riksdagen att

dels höja det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskola, då 2,050,000 kronor, med 825,000 kronor till 2,875,000 kronor,

dels till förhöjt understöd för höstterminen 1921 för avlönande av lärare vid fortsättningsskola anvisa på tilläggsstat för nämnda år ett förslagsanslag av 225,000 kronor,

dels ock för beredande av arvodesförhöjning åt lärare vid fortsättningsskola i enlighet med ovan angivna grunder anvisa på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag av 540,000 kronor.

För första halvåret 1923 beviljades för ändamålet ett förslagsanslag av 330,000 kronor att utgå enligt de av 1921 års riksdag angivna grunder; för budgetåret 1923—1924 anvisade riksdagen enligt enahanda grunder ett förslagsanslag av 590,000 kronor.

Departementschefen har nu, på sätt framgår av statsrådsprotokollet, punkt

151, icke ansett sig kunna förorda, att medel för ifrågavarande ändamål äskas hos 1924 års riksdag, detta såväl av statsfinansiella skäl som med hänsyn till den numera inträdda höjningen av penningvärdet. Departementschefen påpekar, att penningvärdet nu är betydligt högre än vid arvodesförhöjningen år 1921 och jämväl högre än år 1918, då det ursprungliga arvodet bestämdes.

De skäl, vilka föranledde den av riksdagen år 1921 och jämväl följande år medgivna arvodesförhöjningen, föreligga enligt utskottets mening allt fortfarande. Genomsnittsavlöningen för arbetet i fortsättningsskolan är lägre än den för arbetet i folkskolan, och utskottet anser en dylik anordning vara ej endast i och för sig oriktig och olämplig utan även ägnad att hejda den reform av vår praktiska skolundervisning, vartill många och berättigade förhoppningar knutits. Då riksdagen år 1921 beslöt medgiva ifrågavarande arvodesförhöjning, var det uppenbarligen riksdagens avsikt att låta densamma snart ersättas av en definitiv reglering. Riksdagen hade icke tänkt sig, att denna arvodesförhöjning skulle helt bortfalla. Då behovet av en dylik förhöjning enligt utskottets mening alltjämt föreligger och då densamma bör äga bestånd allt intill dess en definitiv reglering på detta område kommer till stånd, har utskottet funnit sig böra biträda syftemålet med det i motionerna framställda förslaget. Emellertid har utskottet med hänsyn till det nuvarande finansiella läget ansett sig böra för budgetåret 1924—1925 föreslå en begränsning av arvodesförhöjningen till ungefär hälften av vad som för närvarande utgår. I följd härav föreslår utskottet, att det i motionen I:21 föreslagna anslagsbeloppet minskas till 237,500 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av herr J. P. Johanssons och herr Söderbergs ovanberörda motioner, må

a) medgiva, att arvodet till lärare i fortsättningsskola och ersättningsskola, som upprättats efter av 1918 års riksdag angivna grunder, må under budgetåret 1924—1925 utgöra för undervisningstimme i fortsättningsskola minst 2 kronor 75 öre och för undervisningstimme i ersättningsskola minst 1 kronor 65 öre, *dock att dels* arvodet för undervisning i manlig eller kvinnlig slöjd må för samma tid utgöra minst 1 krona 95 öre för undervisningstimme i fortsättningsskola och 1 krona 40 öre i ersättningsskola samt arvodet för undervisning i hushållsgöromål minst 11 kronor för arbetsdag, omfattande minst fem undervisningstimmar, *dels ock* arvodet för undervisning i ämnet arbetskunskap i fortsättningsskolan till lärare, som förklarats därtill berättigad, må under likaledes samma tid utgå med minst 3 kronor 25 öre för undervisningstimme; med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de

närmare bestämmelser i fråga om dessa arvodens åtnjutande, som kunna finnas erforderliga;

b) för beredande av arvodesförhöjning åt lärare vid fortsättningsskola i enlighet med under a) angivna grunder anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 237,500 kronor.

Utbildnings-  
kurser för  
lärare vid  
fortsättnings-  
skolor  
[152]  
jämte en i  
ämnet väckt  
motion.

167:o) Kungl. Maj:t har (punkt 152) föreslagit riksdagen att till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 130,000 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 347—348 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *V. Rydén* väckt motion (nr 100), däri hemställts, att i riksdagens beslut angående anslag till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor för budgetåret 1924—1925 måtte inrymmas medgivande av i motionen närmare angiven innebörd.

Till stöd för detta förslag har i motionen anförts följande:

»Då det gäller förverkligandet av 1918 års riksdags beslut om fortsättningsskolan, är, såsom redan i framställningen till riksdagen i detta ämne betonades, frågan om anskaffande av lämpliga lärare en av de mest betydelsefulla och svårösta. För utbildande av lärare för denna skola hava såsom bekant med anlitande av för ändamålet utav riksdagen beviljade anslag från och med år 1919 anordnats särskilda utbildningskurser. Jämväl i årets statsverksproposition är anslag för detta ändamål upptaget. Den utbildning, som hittills anordnats, har dock enbart avsett ett av fortsättningsskolans läroämnen, nämligen arbetskunskap, och framför allt tagit sikte på den yrkesbestämda fortsättningsskolan i anslutning till jordbruk med binnärningar.

Emellertid har behov alltmer gjort sig kännbart att också kunna anordna särskild utbildning för lärare i ett annat av fortsättningsskolans läroämnen, nämligen medborgarkunskap. Detta behov har vid upprepade tillfällen framförts av skolöverstyrelsen. Senast i sin framställning om anslagsäskanden hos innevarande års riksdag har överstyrelsen upptagit denna fråga och betonat behovet av att tillfälle beredes till utbildning för undervisning i medborgarkunskap, vilket torde kunna sägas vara fortsättningsskolans i vissa avseenden viktigaste ämne och som också ställer större fordringar på lärarens personlighet och hans intresse för samt hans insikt i och erfarenhet från samhällslivet än något av de övriga.

Det arbete jag under de senare åren personligen nedlagt för främjande av undervisningen i detta ämne — dels som föreläsare, dels som författare — har övertygat mig om så väl det enastående livliga intresse, som förefinnes för ifrågavarande undervisning, som också om det behov av råd och ledning vid undervisningsarbetets bedrivande, som mången gång är av nöden. Det synes mig uppenbart, att det för erhållandet av impulser och vägled-

ning för en riktig behandling av det ifrågavarande svåra och i många hänseenden krävande ämnet skulle vara av synnerligt värde, om tilfälle kunde beredas lärare vid fortsättningsskolor att deltaga i särskilda för ändamålet anordnade kurser. Vid dylika kurser skulle kunna mottagas ett betydligt större antal deltagare än vid kurserna i arbetskunskap, och de kunde göras avsevärt kortare än dessa. En eller annan kurs årligen skulle säkerligen bliva av stort gagn.

Jag anser därför önskvärt, att åtminstone ett försök må komma till stånd och att i detta syfte medgivande lämnas, att av det anslag för budgetåret 1924—1925 till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor, som riksdagen må komma att bevilja, erforderlig del får användas till anordnande av en utbildningskurs i medborgarkunskap.»

Av 1923 års riksdag beviljades för ändamålet ett belopp av 150,000 kronor att jämte ett på anslaget beräknat överskott å 90,000 kronor användas under budgetåret 1923—1924. Ifrågavarande anslag är avsett att bereda medel för utbildning av lärare i ämnet arbetskunskap inom de nya obligatoriska fortsättningsskolorna av 1918 års typ. Anslaget är för budgetåret 1924—1925 av statsfinansiella skäl nedsatt till 130,000 kronor.

I ovanberörda motion har påpekats önskvärdheten, att erforderlig del av det ifrågasatta anslaget måtte få användas till en försöksvis anordnad utbildningskurs i ämnet medborgarkunskap. Utskottet finner de av motionären anförda synpunkterna värda allt beaktande, och förväntar, att vid anslagets fördelning med behörigt hänsynstagande härtill en utbildningskurs i sagda ämne varder vederbörligen anordnad.

Utskottet, som i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

a) att riksdagen må till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 130,000 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

b) att herr Rydén's ovanberörda motion må anses besvarad med vad utskottet ovan anför.

168:o) Kungl. Maj:t har (punkt 153) föreslagit riksdagen att *dels* besluta sådan ändring, att gälla från och med den 1 juli 1924, i de av 1918 års lagtima riksdag fastställda grunder och villkor för utgående av statsbidrag till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola (riksdagens skrivelser den 24 maj 1918, nr 248 sid. 80 f., B. mom. 2, och den 19 juni 1918, nr 394 sid. 78, I, första stycket, och II, första stycket), att för parallellavdelning av årsklass må, efter prövning i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer, utgå statsbidrag med 2,400 kronor till skola med en mer allmän läggning av sin praktiska undervisning och med 2,650 kronor till skola, där undervisningen enligt beslut av Kungl. Maj:t är inriktad på visst yrke eller yrkesgrupp;

Understöd åt  
högre folk-  
skolor  
[153]  
jämte en i  
ämnet väckt  
motion.

*dels ock* minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor, nu 912,000 kronor, med 37,000 kronor till 875,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 349—351 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *V. Rydén* väckt motion (nr 99), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att — med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder och villkor för utgående av statsbidrag till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola — höja det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor, nu 912,000 kronor, med 14,000 kronor till 926,000 kronor.

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts följande:

»Det betydelsefulla beslutet angående upprättande av praktiska ungdomsskolor, som fattades av 1918 års lagtima riksdag, omfattade jämväl den högre folkskolan, i det att grundläggande bestämmelser för denna skolas organisation genom sagda beslut fastställdes. Därigenom skapades förutsättningar för den högre folkskolans framtida utveckling. Särskilt är att märka, att för denna skola upptogs två olika typer, nämligen en allmän och en yrkesbestämd. Även om skolor enligt förstnämnda typ skola så långt som möjligt hava en praktisk läggning, är det dock framför allt de yrkesbestämda skolorna, som äro ägnade att tillgodose en direkt på olika sidor av det praktiska livet inriktad utbildning. I och med den yrkesbestämda högre folkskolan har skapats en skolform, som, på samma gång den lämnar ökad allmänt medborgerlig bildning, direkt förbereder lärjungarna för olika grenar av arbetslivet, såsom jordbruk, industri, handel och husligt arbete, och såsom en med realskolan och den kommunala mellanskolan sidoställd skola med daglig undervisning i hög grad är ägnad att motverka en icke önskvärd alltför stark tillströmning till de båda nyssnämnda mera teoretiska skolarterna.

Den yrkesbestämda högre folkskolan har också under den korta tid, den funnits till, haft att uppvisa en jämförelsevis stark utveckling. Efter fem år finnas nämligen 22 högre folkskolor av denna typ. Dessa utgöra ungefär tredjedelen av hela antalet, som uppgår till 67. Den angivna siffran för de yrkesbestämda skolornas antal ger dock icke en riktig uppfattning av deras utveckling. De yrkesbestämda skolorna äro nämligen i regel större än de allmänna. Detta framgår bland annat därav, att deras klasser i större utsträckning äro uppdelade på parallellavdelningar. Under det att av de 45 allmänna högre folkskolorna blott 10 hava någon klass uppdelad på parallellavdelningar, förekommer sådan uppdelning inom 17 av de 22 yrkesbestämda skolorna. Dessutom är att märka, att det endast är bland de senare, som skolor med något större antal parallellavdelningar förefinnas.

Den begränsning av anslagsmöjligheterna till högre folkskolor, som föreslås i punkt 153 under åttonde huvudtiteln i årets statsverksproposition, kommer därför att huvudsakligen gå ut över de yrkesbestämda högre folkskolorna. Enligt sagda förslag skulle Kungl. Maj:it för varje år bestämma, huru stort belopp av förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor som finge utgå till parallellavdelningar, vilket belopp sedan skulle fördelas av skolöverstyrelsen.

Om nämnda förslag må först sägas, att dess antagande skulle innebära

en makt för Kungl. Maj:t, som icke torde gälla beträffande andra förslagsanslag under åttonde huvudtiteln. Då det eljest ansetts lämpligt, att för anslag till ett visst ändamål fastställes ett bestämt maximibelopp, har riksdagen plägat besluta i detta hänseende. Riksdagen skulle i förevarande fall egentligen överlämna sin rätt i en anslagsfråga till Kungl. Maj:t och sedan ej kunna öva något inflytande på det sätt, varpå det ifrågavarande behovet bleve tillgodosett. En sådan ordning är enligt min mening så mycket betänkligare, som det tydligen är avsikten, att Kungl. Maj:t skulle använda den sålunda erhållna makten till att i ett viktigt avseende hämma den utveckling på det praktiska bildningsarbetets område, som 1918 års riksdags beslut om praktiska ungdomsskolor var ämnat att åstadkomma. Den rätt Kungl. Maj:t skulle erhålla komme nämligen, såsom framgår av departementschefens yttrande, att användas för att i hög grad minska möjligheterna till erhållande av anslag åt parallellavdelningar vid högre folkskolor. I statsverkspropositionen räknas med att en nedsättning med 51,000 kronor i det av skolöverstyrelsen beräknade anslagsbehovet skulle kunna vidtagas. Detta innebär, att omkring 20 av de nuvarande parallellavdelningarna skulle indragas och några möjligheter till anslag åt nya avdelningar icke finnas.

Den jämförelse, som göres med de allmänna läroverken, synes icke hållbar. Visserligen är för dessa läroanstalter möjligheten till anslag för parallellavdelningar begränsad. Detta sammanhänger med att anslagen åt de allmänna läroverken alltid varit reservationsanslag. Men det är riksdagen, som bestämmer anslagens storlek, och särskilt vid fastställande för varje år av anslaget till extralärare avväger behovet av ökat antal parallellavdelningar. Det är att märka, att Kungl. Maj:t hos årets riksdag äskat anslag, som skulle möjliggöra ökning av extralärarnas antal med 10, varigenom en motsvarande ökning i antalet parallellavdelningar vid de allmänna läroverken skulle möjliggöras, under det att som sagt en indragning av avdelningar vid de högre folkskolorna ställes i utsikt.

Även i ett annat avseende är emellertid jämförelsen med de allmänna läroverken missvisande. Dessa läroanstalter hava tydligen nått en helt annan stabilitet än de yrkesbestämda högre folkskolorna, vilka i själva verket befinna sig i sin tillkomstperiod. Det är därför mycket lättare att för de förra på förhand beräkna det behövliga antalet parallellavdelningar än för de senare. Många av de högre folkskolorna äro ännu icke färdiga med alla sina klasser. Skola de kunna normalt utvecklas, måste de få tillfälle att växa uppåt genom tillfogande av nya klasser med erforderligt antal klassavdelningar. Eljest kan följden bli, att lärjungar, som kommit in i skolan för att genomgå en fullständig kurs, måste avvisas till följd av brist på anslag till parallellavdelningar. Det är också tydligt, att en så pass ny skolform, som det här gäller, icke från början kan vara känd. Allteftersom den å en ort vinner förtroende, ökas givetvis tillströmningen av lärjungar, och behovet av uppdelning på parallellavdelningar framträder. Det synes vara ett tydligt statsintresse att tillmötesgå ett sådant behov och sålunda befrämja ungdomens utrustning för ett framgångsrikt deltagande i det praktiska arbetet. Åtgärder i motsatt riktning stå uppenbarligen i bestämd strid mot de principer, som lågo till grund för det enhälliga beslutet om praktiska ungdomsskolor.

Den ifrågasatta besparingen skulle emellertid till väsentlig del vinnas, därigenom att det normala medelantalet elever i en klass eller avdelning för rätt till anordnande eller bibehållande av parallellavdelning skulle för

de yrkesbestämda högre folkskolorna höjas från 30 till 35 eller till samma antal, som i förevarande hänseende gäller för de allmänna högre folkskolorna. Den olikhet på detta område mellan de båda typerna av högre folkskolor, som nu gäller, fastställdes genom 1918 års riksdagsbeslut i ämnet. Olikheten motiverades därmed, att i de yrkesbestämda högre folkskolorna i synnerlig grad individuell undervisning är nödvändig. Undervisningen måste nämligen där i väsentlig mån upptaga laborationer och andra praktiska övningar, vilka icke kunna bedrivas med alltför stora avdelningar. Den vunna erfarenheten har ådagalagt, att den begränsning av avdelningarnas storlek, som sålunda vidtogs, varit erforderlig för undervisningens framgångsrika bedrivande. Den utökning av antalet lärjungar i avdelningarna, som nu ifrågasättes, skulle därför komma att verka i hög grad hinderlig på arbetet i de yrkesbestämda skolorna och i själva verket äventyra det med dem avsedda resultatet. Det må också framhållas, att ett antal av 35 skulle passa illa samman med det för de särskilda bidragen till undervisning i slöjd eller i hushållsgöromål fastställda lärjungeantalet. Till undervisning i slöjd utgår bidrag om varje avdelning innehåller minst 10 lärjungar, till undervisning i hushållsgöromål för avdelning om minst 8, högst 16 lärjungar.

Då de båda föreslagna ändringarna enligt min mening stå i strid mot de grunder, som vunno riksdagens enhälliga godkännande vid fattande av beslutet om upprättande av praktiska ungdomsskolor och skulle i hög grad verka hindrande för den lovande utvecklingen av de yrkesbestämda högre folkskolorna, anser jag, att det ifrågavarande förslaget icke bör vinna riksdagens bifall utan att de nu gällande grunderna för understöd åt högre folkskolor fortfarande böra tillämpas. Sker detta, synes det för sådant understöd avsedda förslagsanslaget böra fastställas till det av skolöverstyrelsen beräknade beloppet 926,000 kronor.»

Utskottets  
yttrande.

Med hänsyn till väntad ökning av antalet parallellavdelningar har skolöverstyrelsen beräknat förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor till 926,000 kronor.

I likhet med vad som föreslagits ifråga om de kommunala mellanskolorna har departementschefen ansett sig böra tillstyrka en sådan ändring i gällande bestämmelser, att behovet av nya parallellavdelningar blir för varje särskilt fall underkastat prövning av skolöverstyrelsen, på det att en regulator måtte erhållas med avseende å de på statsbidragssumman för närvarande automatiskt verkande stadgandena om klassuppdelning. En dylik anordning har förordats såväl med hänsyn till den likformighet, som råder mellan dessa båda skoltyper inbördes, som även ur kostnadssynpunkt. I likhet med vad departementschefen förordat i fråga om kommunala mellanskolor skulle följaktligen även beträffande yrkesbestämda högre folkskolor det normala medelantalet elever i en klass för rätt till anordnande eller bibehållande av parallellavdelning höjas från 30 till 35.

Sistnämnda siffra gäller redan nu ifråga om de allmänna högre folkskolorna. Med hänsyn till den föreslagna ändringen i grunderna har departementschefen för budgetåret 1924—1925 räknat med ett till 875,000 kronor nedsatt anslagsbelopp.

De yrkesbestämda högre folkskolorna, beträffande vilkas understödjande

ändrade grunder nu ifrågasättas, äro i förevarande hänseende icke jämförbara med vare sig de kommunala mellanskolorna eller de allmänna högre folkskolorna. Medan man för den teoretiska undervisning, som sistnämnda två skolformer närmast äsyfta att bibringa, väl kan räkna med ett elevtal av högst 35 för varje klass, låter en dylik beräkning sig ej tillämpa i avseende å de för den praktiska utbildningen avsedda yrkesbestämda högre folkskolorna, därest man åt sistnämnda skolform över huvud vill bereda utvecklingsmöjligheter och dymedest främja ungdomens utrustning för ett framgångsrikt deltagande i det praktiska arbetet. Utskottet har ej kunnat undgå att finna de synpunkter, som i detta hänseende kommit till uttryck i förberörda motion, vara värda allt beaktande, och har utskottet förty icke funnit sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Emellertid har utskottet öfvervägt, huruvida på annat sätt en besparing i det allmännas kostnader för de högre folkskolorna kan åvägabringas. Utskottet har då uppmärksammat, hurusom tjänstgöringstiden för lärare med full tjänstgöring i yrkesbestämd högre folkskola omfattar 22 till 26 timmar i veckan. För motsvarande lärare i allmän högre folkskola och i kommunal mellanskola utgör timtalet 24 till 28 timmar i veckan. Denna skillnad mellan å ena sidan de yrkesbestämda högre folkskolorna och å den andra de allmänna högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna finner utskottet ej längre vara av förhållandena motiverad, och förutsätter utskottet, att genom ändring i vederbörande stadga timtalet för den yrkesbestämda högre folkskolans lärare varder bestämt till vad som gäller i detta hänseende för lärare i den allmänna högre folkskolan.

Med hänsyn till sistnämnda förhållande och då utskottet funnit det av överstyrelsen beräknade beloppet vara i vissa hänseenden väl högt tillmätt, har utskottet ansett kostnaderna böra kunna hållas inom ramen för anslagets nuvarande belopp, 912,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen må, med bifall till herr Rydén's ovanberörda motion, avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder och villkor för utgående av statsbidrag till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola;

b) att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motion, i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor med oförändrat belopp, 912,000 kronor.

169:o) Kungl. Maj:t har (punkt 154) föreslagit riksdagen att öka det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i högre folkskolor, nu 35,000 kronor, med 25,000 kronor till 60,000 kronor.

Den ifrågasatta anslagshöjningen är beräknad efter de enligt riksräkningsverkets budgetredovisning för år 1922 utgående direkta utgifterna å anslaget.

Anordnande av slöjd i högre folkskolor.

[154.]

Utskottet hemställer,

att riksdagen må öka det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i högre folkskolor, nu 35,000 kronor, med 25,000 kronor till 60,000 kronor.

Understöd åt 170:o) Kungl. Maj:t har (punkt 155) föreslagit riksdagen att ur riksstaten sällskapets utesluta det under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget å för folkunder- 7,570 kronor till sällskapets för folkundervisningens befrämjande högre visningens befrämjande folkskola. skola.

[155.]

Kungl. Maj:ts förslag är föranlett därav, att, enligt vad i statsrådsprotokollet (sid. 351) meddelas, ifrågavarande högre folkskola med utgången av läsåret 1922—1923 blivit nedlagd.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må ur riksstaten utesluta det under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget å 7,570 kronor till sällskapets för folkundervisningens befrämjande högre folkskola.

Understöd åt 171:o) Kungl. Maj:t har (punkt 156) föreslagit riksdagen att minska det folkhög- ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor, nu 830,000 kronor skolor. med 30,000 kronor till 800,000 kronor.

[156.]

jämte en i ämnet väckt motion.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 352—353 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *B. Eriksson* i Grängesberg och *S. Bengtsson* i Norup väckt motion (nr 44), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta,

a) dels att nu gällande bestämmelser för statsbidrag till folkhögskolor måtte oförändrat bibehållas, dels ock för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till understöd av folkhögskolor med oförändrat belopp 830,000 kronor,

b) för budgetåret 1924—1925 bevilja en förhöjning av de ordinarie understöden till folkhögskolor, att utgå med högst tio procent, samt för sagda ändamål anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 75,000 kronor.

Till stöd för ifrågavarande förslag har av motionärerna anförts följande:

»I statsverkspropositionen har under åttonde huvudtiteln, punkt 156, föreslagits en nedsättning i anslaget till understöd åt folkhögskolor, som synes medföra otillbörligt försämrade villkor för dessa skolor.

Kungl. Maj:t har dels ansett det under de senaste åren utgående anslaget till ökat understöd kunna såsom obehövt utgå, dels ställt i utsikt en skärpning av fordringarna för understöd i allmänhet, varigenom det ordinarie förslagsanslaget skulle kunna nedbringas från förutvarande 830,000 kronor till 800,000 kronor.

Vad först beträffar det extra understödet har detta från och med 1919 utgått såsom en procentuell förhöjning av det ordinarie statsbidraget för att

bereda skolorna någon lättnad i de av den allmänna prishöjningen föranledda svårigheterna. Senaste riksdagen beviljade för ändamålet 75,000 kronor, vilket skulle medföra en förhöjning av det ordinarie understödet med 10 procent.

Enligt vårt förmenande är det ännu för tidigt att helt borttaga detta extra understöd. Den allmänna prisnivåns faktiska läge, särskilt kostnaderna för byggnadsunderhåll m. m., gör underhållskostnaderna för skolorna alltför så dryga, att en förstärkning av understödet i många fall måste anses behöfvig. Härtill kommer, efter vad som kan inhämtas av skolöverstyrelsens yttrande i ärendet, att folkhögskolorna haft och hava ganska betungande utgifter på grund av den i författningen bestämda skyldigheten att tillhandahålla lärarna bostäder, vilken medför stora hyres- eller byggnadskostnader. På grund av den omständigheten, att skolorna numera i långt högre utsträckning än förr få mottaga obemedlade elever, ha i allmänhet inkomsterna genom undervisningsavgifter nedgått och därmed behovet av understöd från det allmänna ökat.

Folkhögskolornas ekonomiska ställning är visserligen ganska olika. Ett mindre antal skolor, som ägas och underhållas av landsting, torde genom de understöd de erhålla av landstinget vara tryggade för brist i sin budget. Men i flertalet fall, då skolorna ägas av föreningar och bidragen från ortsmyndigheter äro mera knappt tillmätta, hava de förvisso rätt brydsamt att få täckning för sina nödvändiga utgifter.

Det synes oss därför behöfvigt, att detta förstärkningsanslag fortfarande får utgå men givetvis endast för att tilldelas de skolor, som därav visa sig vara i verkligt behov.

I fråga om den inskränkning i folkhögskolornas rätt till delaktighet i understöd av det ordinarie anslaget, som departementschefen ställt i utsikt, kunna vi ej underlåta att ge uttryck åt starka betänkligheter. Indragningen skulle, synes det, särskilt kunna gå ut över understöden för parallellundervisning. Härmed vilja vi påpeka, att folkhögskolorna på grund därav att de icke kräva några bestämda förkunskaper av sina elever — åtminstone icke för första årskursen — i förevarande fall ej kunna jämnställas med t. ex. kommunala mellanskolor. Eleverna äro ofta vid inträdet med hänsyn till sin underbyggnad ytterst ojämna, varav följer, att parallellundervisning ofta måste anordnas, även då sådan under andra omständigheter ej skulle vara erforderlig på grund av klassens storlek. Under den korta tid, dessa skolor hava sina elever om hand, måste undervisningen göras mycket intensiv, om eleverna skola vinna någon verklig förkovran, särskilt när det t. ex. gäller ett sådant läroämne som modersmålet.

Enligt nu gällande bestämmelser rörande statsbidrag förutsättes redan en särskild prövning för understöd till parallellundervisning, och vi kunna icke föreställa oss, att en ytterligare åtstramning, som skulle kunna medföra en skadlig inskränkning av lärarkrafterna och därmed följande försämring av undervisningsresultatet, kunde leda till något gagn för folkhögskolornas elever.

Det synes oss därför icke rådligt, att riksdagen genom bifall till den i och för sig obetydliga nedsättningen av anslagsbeloppet giver anledning till sämre villkor för folkhögskolornas möjligheter att erhålla statsbidrag, än som kunna vara med deras viktiga uppgift förenliga.

Utöver de ordinarie understöden, till folkhögskolorna har från och med år 1919 enligt beslut av riksdagen utgått extra understöd. För detta ändamål är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett extra förslagsanslag av 75,000 kronor.

Utskottets  
yttrande.

Vad beträffar detta tilläggsanslag som ursprungligen motiverats av de ekonomiska svårigheter, vari folkhögskolorna råkat genom den abnorma prisstegringen under krisåren, har departementschefen ansett detsamma, på grund av den numera inträdda förbättringen i penningens köpkraft och även med hänsyn till kravet på sparsamhet med statsutgifterna, böra bortfalla med budgetåret 1924—1925. Förslag om anslagets fortsatta utgående föreligger emellertid i ovanberörda motion.

Jämväl ifråga om de ordinarie understöden har departementschefen ifrågasatt en inskränkning av statsverkets kostnader. Departementschefen har ansett särskild uppmärksamhet böra ägnas framställda äskanden om understöd till anordnande av parallellundervisning, i fråga om vilken enligt författningen i ämnet gäller, att understöd därtill må utgå, då parallellundervisning med hänsyn till elevernas olika förkunskaper eller behovet av uppdelning i skilda arbetslag prövas nödvändig. Genom någon skärpning av de fordringar, som i tillämpningen pläga uppställas för att förutsättningar för parallellundervisnings anordnande skola anses föreligga, har departementschefen ansett möjligt att något nedbringa utgifterna från anslaget. Under angivna förutsättning anser departementschefen, att det nuvarande ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor bör kunna sänkas från 830,000 kronor till 800,000 kronor för budgetåret 1924—1925. Även i detta hänseende har i motionen yrkats på ett bibehållande av nuvarande förhållanden.

I fråga om den av departementschefen i utsikt ställda skärpningen för delaktighet i det ordinarie anslaget har utskottet ej kunnat undgå hysa starka betänkligheter. Det gives i statsrådsprotokollet icke någon antydan om de grunder, efter vilka en dylik skärpning eventuellt skulle komma att tillämpas. Även om en viss varsamhet bör iakttagas i avseende å anordnande av parallellavdelningar, kan utskottet icke tillstyrka åtgärder, vilka tilläventyrs skulle kunna leda till att denna skolforms legitima utveckling bleve till skada för framför allt landsbygdens ungdom träd för nära. Utskottet vill sålunda tillstyrka, att det ordinarie anslaget bibehålles vid sitt hittillsvarande belopp, 830,000 kronor.

Folkhögskolorna kämpa i de flesta fall med ekonomiska svårigheter, och ett borttagande av nu utgående tilläggsanslag skulle än mer öka nämnda svårigheter. Då den verksamhet, som dessa skolor utöva, är av utomordentlig betydelse för särskilt landsbygdens ungdom och en nedskärning av de ekonomiska förutsättningarna för denna verksamhets bedrivande skulle för skolorna vara till stor skada, anser utskottet starka skäl tala för bibehållande av det nu utgående tilläggsanslaget.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må,

a) i anledning av ovanberörda motion och med avslag å

Kungl. Maj:ts förslag om minskning av det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor, i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra nämnda anslag med oförändrat belopp, 830,000 kronor;

b) i anledning av ovanberörda motion, för beredande av ökat understöd åt folkhögskolor, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 75,000 kronor.

172:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 157) hemställer utskottet,

att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor med oförändrat belopp, 140,000 kronor.

Stipendier åt elever vid folkhögskolor.  
[157.]

173:o) Kungl. Maj:t har (punkt 158) föreslagit riksdagen att till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 50,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 355 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

*ej mindre* en inom andra kammaren av herrar *B. Eriksson* i Grängesberg och *S. Bengtsson* i Norup väckt motion (nr 43), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta

*dels* att nu gällande bestämmelser angående stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid folkhögskolor måtte oförändrat bibehållas,

*dels* höja anslaget till förstärkandet av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor för budgetåret 1924—1925 från i propositionen begärda 50,000 kronor med 30,000 kronor till 80,000 kronor,

*än även* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *J. Johansson* i Friggeråker m. fl. (nr 165) och den andra inom andra kammaren av herr *H. Karlström* i Lummelunda m. fl. (nr 243), i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville besluta höja det av Kungl. Maj:t under punkt 158 begärda anslaget till höjda stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid folkhögskolor från 50,000 till 80,000 kr. och att stipendierna skola utgå under samma villkor, som under budgetåret 1923—1924 varit gällande.

Med stöd för det i motionen II:43 framförda yrkandet hava motionärerna anfört följande:

»I statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, punkterna 157 och 158, har det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt folkhögskoleelever uppförts till samma belopp som föregående år eller 140,000 kronor, medan

Höjda stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid folkhögskolor  
[158.]  
jänte i ämnet väckta motioner.

det extra anslaget för beredande av höjda stipendier till dessa elever nedsatts från förutvarande 80,000 kronor till 50,000 kronor, i samband varmed stipendiebeloppen skulle sänkas för obemedlade elever från högst 30 till högst 25 kronor per månad, under det månadsbeloppen för mindre bemedlade elever fortfarande skulle få utgå med högst 15 kronor.

Nedsättningen av dessa stipendier synes hava gått med en mindre välbetänkt fart, som alls icke svarar mot den verkliga nedgången i kostnaden för en elevs vistelse vid folkhögskola, och torde, om den genomföres så som nu är föreslaget, i hög grad försvåra tillträdet till folkhögskolorna för obemedlad ungdom.

De framställningar och yttranden, från folkhögskolans lärarförening, folkhögskoleinspektören och skolöverstyrelsen, vartill departementschefen hänvisar, synes tydligt giva vid handen, att redan den av förra riksdagen vidtagna nedsättningen av stipendiebeloppen för obemedlade elever från förutvarande 35 till 30 kronor per månad gått längre än skäligt, ehuru skolöverstyrelsen för sin del av statsfinansiella skäl ej anser sig kunna förorda en höjning.

Enligt styrelsens för lärarföreningen uppgift torde inackorderingsavgifterna för eleverna vid folkhögskolorna i allmänhet uppgå till 70 à 75 kronor i månaden, vilket skulle utgöra en höjning av förkrigspriserna med omkring 75 procent. Styrelsens uttalande, att den sänkning av understöden, som verkställdes av riksdagen 1923, »skulle för många ekonomiskt mindre välsituerade stänga vägen till folkhögskolorna», synes tyvärr också bliva besannat. Enligt vad vi inhämtat, visar relevantalet vid folkhögskolornas nu pågående huvudklasser en nedgång av över 300 i jämförelse med relevantalet vid motsvarande klasser under närmast föregående läsår.

Skulle en återgång till de understödsnormer, som gällde före kriget och som föröfrigt bestämdes av riksdagen redan 1912, nu verkställas, har man all anledning frukta ett ännu svårare bakslag i fråga om anslutningen till folkhögskolorna. Det synes oss också påfallande, att den nu föreslagna nedsättningen skall gå ut över de obemedlade eleverna.

Det är bekant, att folkhögskolorna under de senare åren, i långt högre grad än förut var fallet, fått mottaga elever från den egentliga kroppsarbetareklassen eller från småbrukarhem. Denna företeelse kan väl icke anses annat än glädjande, men om den så påbegynta utvecklingen ej skall avbrytas, om fattiga bildningssökande unga män och kvinnor ej skola förmenas att begagna de utbildningsmöjligheter, som folkhögskolorna erbjuda, är det nödvändigt att staten icke tillmäter sin hjälp alltför njuggt. Det synes oss därför av största behov påkallat, att icke någon sänkning i de redan förut alltför låga understödsbeloppen äger rum, utan att stipendierna även för nästa år må få utgå med högst 30 kronor för obemedlade och högst 15 kronor för mindre bemedlade elever per månad, och att på grund härav det det förutnämnda förstärkningsanslaget beviljas med oförändrat belopp.»

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen för beredande av höjda stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid folkhögskolor under läsåret 1922—1923 på extra stat för förra halvåret 1923 ett förslagsanslag, högst 43,000 kronor. Till samma ändamål hade riksdagen anvisat på extra stat för vartdera av åren 1920 och 1921 ett förslagsanslag av 70,000 kronor och för år 1922 ett förslagsanslag av 132,000 kronor. Anslagen voro så beräknade, att stipendium skulle kunna utgå för läsåren

1919—1920 och 1920—1921 med högst 35 kronor i månaden till obemedlad och med högst 20 kronor i månaden till mindre bemedlad elev. Anslagets höjning för år 1922 avsåg en höjning av nyssnämnda maximibelopp till respektive 45 och 25 kronor för läsåret 1921—1922. Vid bestämmandet av anslagsbeloppet för förra halvåret 1923 beräknades, att omförmälda maximibelopp skulle åter nedgå till respektive 35 och 20 kronor.

I statsverkspropositionen till 1923 års riksdag föreslogs en ytterligare sänkning av dessa maximibelopp till respektive 30 och 15 kronor, vilket skulle medföra att nu förevarande anslag kunde sänkas till 40,000 kronor. I anslutning till en inom riksdagen väckt motion bestämdes anslaget av riksdagen för budgetåret 1923—1924 till 80,000.

Departementschefen har nu i likhet med vad han föreslagit beträffande stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna, förordat, att stipendierna för elever vid folkhögskolorna för budgetåret 1924—1925 skola utgå efter samma grunder, som gällde år 1918, det vill säga med högst 25 kronor per månad för obemedlad och högst 15 kronor per månad för mindre bemedlad elev. Till följd härav har ifrågavarande extra anslag ansetts kunna minskas med 30,000 kronor till 50,000 kronor. I ovanberörda motioner har yrkats på bibehållande av nu gällande bestämmelser angående ifrågavarande stipendier, d. v. s. högst 30 kronor per månad för obemedlad och högst 15 kronor per månad för mindre bemedlad elev.

Proportionen mellan stipendiebeloppen och omkostnaderna för beivrande av kurserna ställer sig för eleverna ogynnsammare nu än förhållandet var före de av kristiden förorsakade prisförhöjningarna. En sänkning av stipendiebeloppen skulle enligt utskottets mening hårt drabba just de elever, vilkas vistelse vid folkhögskolorna det bör ligga i det allmännas intresse att i stället främja. Då utskottet anser, att en om ock mindre höjning av stipendiebeloppen, på sätt i motionerna förutsattes, kan vara ägnad till att bidra att jämna vägen till dessa skolor för många ekonomiskt mindre välsituerade, och då dessutom i övrigt övertygande skäl synas utskottet vara anförda för det i motionerna framlagda kravet, har utskottet för att möjliggöra den av motionärerna förutsatta stipendiehöjningen funnit sig böra tillstyrka den höjning av förevarande anslag, som i motionerna påyrkas.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt ovanberörda i ämnet väckta motioner, till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 80,000 kronor.

174:o) Kungl. Maj:t har (punkt 159) föreslagit riksdagen att till understöd åt den svenska folkhögskolan i Birkas inom republiken Estland för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag å 4,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

Understöd åt  
den svenska  
folkhögsko-  
lan i Birkas.

[159.]

Utredningen återfinnes å sid. 356—362 i statsrådsprotokollet.

Såsom understöd åt ifrågavarande skola har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett belopp av 2,000 kronor.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till understöd åt den svenska folkhögskolan i Birkas inom republiken Estland för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag å 4,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

Motioner ang.  
anslag till  
understöd åt  
folklige mu-  
sikskolan i  
Arvika.

175:o) I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *M. Hellberg* (nr 70) och den andra inom andra kammaren av herrar *I. Vennerström* och *N. Svensson* i Långelanda (nr 247), har hemställts, att riksdagen till Folklige musikskolan i Arvika för en minst 20 veckor lång kurs verksamhetsåret 1924—1925 ville bevilja ett anslag av 5,000 kronor.

I avseende å de av motionärerna till stöd för förslaget anförda skäl tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Den vid folkhögskolan i Arvika sedan ett antal år tillbaka bedrivna musikaliska försöksverksamheten innebär otvivelaktigt ett intressant uppslag inom det folklige kulturarbetet i vårt land. Då emellertid vad av motionärerna anförts icke enligt utskottets uppfattning lämnar tillräckligt stöd för bedömande av värdet av den verksamhet, som i berörda hänseende utövas, och då utskottet dessutom icke utan synnerliga skäl anser sig böra under nuvarande ekonomiska förhållanden tillstyrka uppförande i riksstaten av nya anslag, har utskottet icke funnit sig böra understödja det motionsvis framställda yrkandet.

Utskottet hemställer alltså,

att herr Hellbergs samt herrar Vennerströms och Svenssons ovanberörda motioner icke må vinna riksdagens bifall.

Befrämjande  
av dövstum-  
undervis-  
ningen.  
[160.]

176:o) Kungl. Maj:t har (punkt 160) föreslagit riksdagen att minska det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till befrämjande av dövstumundervisningen, nu 200,000 kronor, med 35,000 kronor till 165,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 363 i statsrådsprotokollet.

Den föreslagna anslagsminskningen är föranledd därav, att ifrågavarande anslag sedan flera år tillbaka icke behövt i sin helhet tagas i anspråk.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må minska det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till befrämjande av dövstumundervisningen, nu 200,000 kronor, med 35,000 kronor till 165,000 kronor.

177:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 161) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd för utgivande av Tidning för dövtumma anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 1,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna skäl meddela.

Tidning för  
dövtumma.  
[161.]

178:o) Kungl. Maj:t har (punkt 162) föreslagit riksdagen att till understöd åt Tysta skolan å Lidingön anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 20,000 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Tysta skolan  
å Lidingön.  
[162.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 364—366 i statsrådsprotokollet.

För ifrågavarande ändamål utgår för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 30,000 kronor.

Utskottet tillstyrker,

att riksdagen må till understöd åt Tysta skolan å Lidingön anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 20,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

179:o) Kungl. Maj:t har (punkt 163) föreslagit riksdagen att till förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 50,000 kronor.

Förstärkande  
av det ordinarie  
anslaget till  
institutet och  
förskolan för  
blinda å  
Tomteboda.  
[163.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 366—367 i statsrådsprotokollet.

För ändamålet har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 65,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blindas å Tomteboda för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 50,000 kronor.

180:o) Kungl. Maj:t har (punkt 164) föreslagit riksdagen att till förstärkande av det ordinarie anslaget till förskolan för blindas i Växjö för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 8,000 kronor.

Förstärkande  
av det ordinarie  
anslaget till  
förskolan för  
blinda i  
Växjö.  
[164.]

Riksdagen har för ändamålet för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 12,450 kronor.

På grund av utredningen i ärendet (sid. 368 i statsrådsprotokollet) hemställer utskottet,

att riksdagen må till förstärkande av det ordinarie anslaget till förskolan för blindas i Växjö för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 8,000 kronor.

Förstärkande  
av det ordi-  
narie reser-  
vationsanslaget  
till hant-  
verksskolan  
i Kristine-  
hamn för  
blinda.

[165.]

181:o) Kungl. Maj:t har (punkt 165) föreslagit riksdagen att till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till hantverksskolan i Kristinehamn för blindas för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 10,500 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 368—369 i statsrådsprotokollet.

För ifrågavarande ändamål utgår för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 17,025 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till hantverksskolan i Kristinehamn för blindas för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 10,500 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Uppehållan-  
de av ytter-  
ligare en korg-  
makeriavdel-  
ning vid hant-  
verksskolan  
i Kristine-  
hamn för  
blinda.

[166.]

182:o) Kungl. Maj:t har (punkt 166) föreslagit riksdagen att till uppehållande vid hantverksskolan i Kristinehamn för blindas av ytterligare en korgmakeriavdelning anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 11,900 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 369—370 i statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår har riksdagen för ändamålet anvisat ett anslag av 6,600 kronor. Den begärda anslagsökningen, 5,300 kronor, har betingats därav, att avdelningens elever beräknades komma att efter treårig kurs avgå och då i likhet med skolans övriga lärjungar borde åtnjuta ett utrustningsbidrag av 350 kronor per person.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till uppehållande vid hantverksskolan i Kristinehamn för blindas av ytterligare en korgmakeriavdelning anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 11,900 kronor.

Fraktbidrag  
för arbetsma-  
terialier till  
blinda hant-  
verkare.

[167.]

183:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 167) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, såsom bidrag till beredande av fria frakter för arbetsmaterialier, som från hantverksskolans i Kristinehamn för blindas materialdepå sändas blindas hantverkare, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,500 kronor.

184:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 168) hemställer utskottet,

att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie anslaget till vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte med oförändrat belopp, 128,400 kronor.

Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.  
[168.]

185:o) Kungl. Maj:t har (punkt 169) föreslagit riksdagen att till avlöning av extra ordinarie lärarpersonal och vaktmästare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor.

Extra ordinarie lärarpersonal och vaktmästare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.

Anslaget utgår för innevarande budgetår med 15,500 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till avlöning av extra ordinarie lärarpersonal och vaktmästare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor.

[169.]

186:o) Kungl. Maj:t har (punkt 170) föreslagit riksdagen att till förstärkande av de i staten för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte under »övriga utgifter» upptagna utgiftsposterna med undantag för »läkare och sjukvård» samt »vårdar- och ekonomipersonal» anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,000 kronor.

Ytterligare medel för vissa i staten för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte upptagna ändamål.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 373—374 i statsrådsprotokollet.

För ifrågavarande ändamål har riksdagen för budgetåret 1923—1924 anvisat ett extra anslag av 9,000 kronor.

[170.]

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till beredande av ökade medel för de i staten för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte under »övriga utgifter» upptagna utgiftsposterna med undantag för »läkare och sjukvård» samt »vårdar- och ekonomipersonal» anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,000 kronor.

187:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 171) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt hantverksskolan i Uppsala för blinda kvinnor anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 20,000 kronor, att utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva.

Understöd åt hantverksskolan i Uppsala för blinda kvinnor.

[171.]

Järnvägs-  
resor för  
blindskolele-  
ver jämte  
åtföljande  
vårdare.  
[172.]

188:o Kungl. Maj:t har (punkt 172) föreslagit riksdagen  
*dels* medgiva, att jämväl resor av skyddslingarna vid statens vårdanstalt  
i Lund för blindas med komplicerat lyte må enligt samma grunder, som  
gälla för resor av elever vid blindanstalterna å Tomtebodas och i Växjö,  
bekostas av det ordinarie förslagsanslaget till järnvägsresor för blindskolele-  
ver jämte åtföljande vårdare;

*dels ock* vid bifall härtill höja ifrågakvarande ordinarie förslagsanslag, nu  
4,000 kronor, med 1,000 kronor till 5,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 375—376 i statsrådsprotokollet.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag,  
hemställer,

att riksdagen må

a) medgiva, att jämväl resor av skyddslingarna vid sta-  
tens vårdanstalt i Lund för blindas med komplicerat lyte må  
enligt samma grunder, som gälla för resor av elever vid  
blindanstalterna å Tomtebodas och i Växjö, bekostas av det  
ordinarie förslagsanslaget till järnvägsresor för blindskol-  
elever jämte åtföljande vårdare;

b) vid bifall härtill höja ifrågakvarande ordinarie förslags-  
anslag, nu 4,000 kronor, med 1,000 kronor till 5,000 kronor.

Understöd åt  
blindlära-  
relever.  
[173.]

189:o Kungl. Maj:t har (punkt 173) föreslagit riksdagen att till understöd  
åt blindlära-relever anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservations-  
anslag av 1,800 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 377—378 i statsrådsprotokollet.

För ändamålet är för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 1,200  
kronor. Detta innebar en sänkning av anslaget från 2,400 kronor föregå-  
ende år, vilken sänkning betingades av en å anslaget förefintlig reservation  
å 1,200 kronor. Då någon besparing å anslaget icke nu finnes, har en höj-  
ning av detsamma ansetts erforderlig.

Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till understöd åt blindlära-relever anvisa  
för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av  
1,800 kronor.

Tryckning av  
blindskrif-  
ter.  
[174.]

190:o På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 174) hemställer utskottet,  
att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande bud-  
getår ägt rum, till tryckning av blindskrif-ter anvisa för  
budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 7,000  
kronor.

De blindas  
förening. De  
blindas  
veckoblad.  
[175.]

191:o Kungl. Maj:t har (punkt 175) föreslagit riksdagen att till understöd  
åt de blindas förening anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag  
av 100,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna  
gott meddela.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 378—382 i statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1923—1924 utgår till de blindas förening ett anslag av 100,000 kronor. Dessutom åtnjuter sagda förening sedan flera år tillbaka ett särskilt statsunderstöd för utgivande av en tidskrift, benämnd De blindas veckoblad. Understödet uppgick för budgetåret 1923—1924 till 3,600 kronor.

Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag innebär, att dessa båda, till de blindas förening utgående anslagen å respektive 100,000 kronor och 3,600 kronor sammanslås till ett anslag å 100,000 kronor, varvid de blindas förening skulle förpliktas att, jämte annat, på samma sätt som hittills sörja för utgivandet av De blindas veckoblad.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till understöd åt de blindas förening anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 100,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

192:o) Kungl. Maj:t har (punkt 176) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn, nu 184,000 kronor, med 66,000 kronor till 250,000 kronor.

Uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn.

[176.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 382 i statsrådsprotokollet.

Den ifrågasatta anslagshöjningen är föranledd av anslagets enligt riksräkenskapsverkets budgetsredovisningar uppvisade otillräcklighet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må höja det ordinarie förslagsanslaget till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn, nu 184,000 kronor, med 66,000 kronor till 250,000 kronor.

193:o) I en inom andra kammaren av herr *S. Bengtsson* i Norup m. fl. väckt motion (nr 116) har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag måtte fr. o. m. 1925 till vid av Kungl. Maj:t godkända skyddshem anställda examinerade folk- och småskollärare (lärarinnor) utgå med samma belopp som till vid vanliga folk- och småskolor anställd lärarpersonal under förutsättning, att de hava full tjänstgöringsskyldighet och uppbära minst för dylik lärarepersonal stadgad minimilön, samt att för nämnda ändamål i 1925 års stat uppföres ett förslagsanslag av 60,000 kronor.

Motion ang. statsbidrag till avlöning åt vissa lärare och lärarinnor vid skyddshem.

Beträffande detta förslag kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen anmäla.

## Yrkesundervisningen.

Tekniska  
läroverk  
(177.)  
jämte i äm-  
net väckta  
motioner.

194:o) Kungl. Maj:t har (punkt 177) föreslagit riksdagen att  
*dels* minska det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk, nu 513,850 kronor, med 23,850 kronor till 490,000 kronor att fördelas mellan de olika läroverken på sätt framgår av en av departementschefen i statsrådsprotokollet återgiven tablå;

*dels* till uppehållande i viss omfattning av en fjärde parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Örebro anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 16,000 kronor;

*dels ock* till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna anvisa för nämnda budgetår ett extra anslag av 14,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 383—386 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

*ej mindre* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr A. Lindgren m. fl. (nr 54) och den andra inom andra kammaren av herr A. P. Gustafsson i Örebro m. fl. (nr 113), däri hemställts, att riksdagen måtte på extra stat för budgetåret 1924—1925 bevilja

*dels* till fortsatt uppehållande vid tekniska gymnasiet i Örebro av en fjärde parallellavdelning i gymnasiets alla tre årsklasser utöver av Kungl. Maj:t äskade 16,000 kronor ytterligare 8,000 kronor eller sammanlagt 24,000 kronor;

*dels* till ytterligare utrustning av samma läroverks maskinlaboratorium 15,000 kronor; samt att riksdagen även för nästa budgetår måtte fastställa den ordinarie staten för tekniska gymnasiet i Örebro till samma belopp som för innevarande år eller till 125,325 kronor;

*än även* en inom andra kammaren av herrar E. Laurén och C. Jonsson i Eskilstuna väckt motion (nr 125), däri hemställts, det riksdagen behagade besluta att inrätta ytterligare en ordinarie lektorsbefattning vid tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna och för ändamålet höja det ordinarie anslaget till samma skola med 5,850 kronor samt minska detsamma med arvudet till extralärare för 22 veckotimmar à 175 kronor med 3,850 kronor, eller en ökning av anslaget med 1,950 kronor.

Till stöd för de av herr Lindgren m. fl. och herr Gustafsson i Örebro m. fl. väckta motionerna har anförts följande:

Av bilaga till årets statsverksproposition 8:e huvudtiteln (177) sid. 383 framgår, att kungl. skolöverstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utverkande vid innevarande års riksdag av förhöjda anslag till tekniska

gymnasiet i Örebro, dels å ordinarie stat till *två nya lektorstjänster*, dels ock i extra stat för nästa budgetår av 15,000 kronor till *ytterligare utrustning av gymnasiets maskinlaboratorium* samt av 24,000 kronor för *fortsatt uppehållande vid gymnasiet av en fjärde parallellavdelning*.

Under hänvisning till nu rådande ekonomiska förhållanden och nödvändigheten av besparingar har emellertid Kungl. Maj:t helt och hållet arböjt framställningarna om anslag till nya lektorstjänster och till ytterligare utrustning av gymnasiets maskinlaboratorium. Med avseende på anslaget till den fjärde parallellavdelningen har Kungl. Maj:t ansett, att denna avdelning på grund av det minskade tilloppet av inträdessökande vid de tekniska läroverken numera vore obehövlig och därför borde så småningom indragas. För nästa budgetår har därför Kungl. Maj:t äskat anslag endast till de fjärde parallellavdelningarna i gymnasiets andra och tredje årskurser med ett belopp av 16,000 kronor. Därtill har Kungl. Maj:t utan angivande av särskilda skäl föreslagit, att den ordinarie staten för tekniska gymnasiet i Örebro skulle nedsättas med 5,325 kronor eller ifrån nu utgående 125,325 till 120,000 kronor.

Att de tekniska läroverken, i likhet med många andra statsinstitutioner, som inrättades eller omorganiserades under den högkonjunkter, som rådde under krigsåren, blevo »överorganiserade» till den grad, att inskränkningar nu måste göras, torde vara otvivelaktigt. Därvid synes man dock icke böra gå allt för summariskt till väga, utan tillse, att endast det som påtagligen är överflödigt och onödigt, beskäres och bortrensas, men att det, som är berättigat och livsdugligt, bibehålles och ytterligare utvecklas.

Redan 1907 års kommitté för den lägre tekniska undervisningens ordnande, vars utlåtande av den 11 juni 1912 åtminstone i vissa delar utgjort utgångspunkten för den 1918 genomförda omorganisationen av vårt lägre tekniska undervisningsväsende, framhöll i sitt betänkande (I sid. 81) det olämpliga och oekonomiska i att de dåvarande fem tekniska elementarskolorna hade en likartad organisation, i det att de allesammans hade tre fackavdelningar för samma tekniska områden, nämligen en mekanisk teknisk, en kemisk teknisk och en byggnadsteknisk avdelning. Om samtliga dessa skolor skulle fördes med en fullt tidsenlig utrustning med lärare, laboratorier, bibliotek och annan undervisningsmateriell, skulle, framhåller kommittén, därför i själva verket fordras i det närmaste samma utrustning som för fem maskintekniska, fem byggnadstekniska och fem kemiskt tekniska fackskolor i utlandet. Och ändock skulle genom en sådan organisation flere viktigare industriområden, som under de senaste årtiondena vunnit i betydelse, icke kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Särskilt framhåller kommittén, att det måste betecknas som ett onödigt slöseri med statens medel att vid de tekniska elementarskolorna uppehålla fem kemiskt tekniska fackavdelningar med för dem erforderliga lärarkrafter och laboratorier, då sammanlagda antalet lärjungar i alla fem skolornas kemiskt tekniska fackavdelningar under 10-årsperioden 1900/01—1909/10 varit högst 35 och lägst 23 eller 30 i medeltal per år.

Under hänvisning till erfarenheten från utlandet och även från vårt eget land, särskilt med avseende på bergsskolorna i Filipstad och Falun, framhåller kommittén, att enda möjligheten att för en kostnad, som stode i rimligt förhållande till våra ekonomiska tillgångar och en ändamålsenligushållning med statens medel, ordna det elementära tekniska undervisningsväsendet, så att vår industris mångskiftande behov på ett tillfredsställande

sätt tillgodosåges, låge däri, att de tekniska elementarskolorna omvandlades till eller ersattes med verkliga fackskolor, vilka var för sig finge till uppgift att tjäna sitt särskilda industriområde.

Genom de tekniska elementarskolornas omorganisation och mindre jämkningar i redan befintliga fackskolors organisation samt genom inrättandet av helt och hållet nya skolor i de fall, då detta kunde anses nödvändigt, borde sålunda, enligt kommittén, till en början *en* eller i vissa fall *två* eller tre speciella fackskolor bringas till stånd för var och en av våra förnämsta industrigränar, maskinindustri, elektroteknik, byggnadsteknik, kemiskt teknisk industri o. s. v.

Vid genomförandet av den lägre tekniska undervisningens omorganisation 1918 och därpå följande år hava dessa synpunkter föga beaktats.

Kommerskollegium, som hade att yttra sig över kommittéförslaget under hänsynstagande till den kritik, som riktats mot detsamma, biträdde förslaget om inrättandet av tekniska fackskolor, men föreslog i anslutning till från industrihåll framställda yrkanden, att ett par av de tekniska elementarskolorna, förslagsvis de i Örebro och Härnösand, skulle bibehållas såsom läroanstalter för en mera allmän teknisk bildning vid sidan av de tekniska fackskolorna med deras till ett visst tekniskt område specialiserade undervisning.

Departementssakkunniga av 1916 ställde sig i stort sett på samma ståndpunkt, men påyrkade att, utom de två av kommerskollegium föreslagna allmänna tekniska läroanstalterna, vilka av de sakkunniga fingo namnet tekniska gymnasier, en tredje sådan läroanstalt skulle inrättas i Malmö. Departementssakkunnigas plan för den tekniska undervisningens ordnande vann i huvudsak Kungl. Maj:ts och riksdagens gillande 1918.

Sedermera har Kungl. Maj:t på skolöverstyrelsens framställning föreslagit, att även de tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås skulle omorganiseras till tekniska gymnasier. Dessa förslag blevo dock av riksdagen avslagna under hänvisning till, att de icke stodo i överensstämmelse med de 1918 fastställda allmänna grunderna för den lägre tekniska undervisningens organisation.

Vid genomförandet av den 1918 fastställda planen för den tekniska undervisningens nyorganisering har kungl. skolöverstyrelsen i regel sökt kombinera de tekniska gymnasierna och de tekniska fackskolorna med varandra.

Sålunda har till tekniska gymnasiet i Malmö anknutits icke mindre än tre tekniska fackskolor, en för maskinindustri, en för husbyggnad och en för kemisk industri. Med tekniska gymnasiet i Härnösand har förenats en teknisk fackskola för träindustri. Tekniska gymnasiet i Örebro är visserligen icke direkt förenat med en teknisk fackskola, men en sådan är förlagd i närheten av Örebro, nämligen tekniska fackskolan för elektroteknik i Västerås. I skolöverstyrelsens förslag om de tekniska elementarskolornas i Norrköping och Borås omorganisation till tekniska gymnasier ingick även, att med dessa gymnasier skulle förenas tekniska fackskolor, en för väg- och vattenbyggnad i Norrköping och en för textilindustri i Borås. Tekniska skolan i Eskilstuna, vars omorganisation till teknisk fackskola för maskinindustri under förra året genomfördes, är däremot en fullt fristående teknisk fackskola.

Med avseende på tekniska läroverket i Örebro må framhållas, att detta läroverk på grund av det starka tilloppet av inträdessökande 1901 utvidgades

med en andra, 1916 med en tredje och 1920 med en fjärde parallellavdelning. I likhet med de övriga tekniska elementarskolorna hade det sedan början av 1900-talet tre fackavdelningar, en mekaniskt teknisk, en byggnadsteknisk och en kemiskt teknisk. På initiativ av skolans styrelse inrättades vid läroverket 1916 en elektroteknisk fackavdelning, den första elementära tekniska läroanstalten för elektroteknik i vårt land. När läroverket vid den 1918 genomförda reformeringen av det lägre tekniska undervisningsväsendet blev tekniskt gymnasium, fick detta gymnasium såtillvida en särställning i förhållande till de övriga tekniska gymnasierna, att undervisningen i detsamma skulle differentieras på tre linjer, en mekanisk teknisk, en elektroteknisk och en kemiskt teknisk linje. I samband med gymnasiets utvidgning med den fjärde parallellavdelningen inrättades vid gymnasiet en fjärde linje för merkantilt teknisk bildning, i likhet med den elektrotekniska avdelningen den första i sitt slag och allt fortfarande den enda i sitt slag i vårt land.

Av den redogörelse, som här lämnats för den lägre tekniska undervisningens utveckling efter 1918 (varvid hänsyn icke tagits till tekniska skolan i Stockholm, de båda bergsskolorna i Filipstad och Falun samt vävskolan i Borås, vilka stå på ett plan för sig) framgår, att vi för närvarande ha ett avsevärt antal olikartade elementära tekniska läroanstalter. Vi ha de båda *tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås*, vardera med tre fackavdelningar, en mekaniskt teknisk, en byggnadsteknisk och en kemiskt teknisk; vi ha de båda *tekniska gymnasierna i Malmö och Härnösand* med för alla lärjungar likartad undervisning, omfattande samtliga tekniska och merkantila huvudområden; vi ha *tekniska gymnasiet i Örebro*, med undervisningen differentierad på fyra speciallinjer, en maskinteknisk, en elektroteknisk, en kemiskt teknisk och en merkantilt teknisk; och slutligen de *tekniska fackskolorna* för maskinindustri, husbyggnad och kemisk industri i Malmö, för elektroteknik i Västerås, för träindustri i Härnösand och för maskinindustri i Eskilstuna.

Flera av dessa skolor och skolavdelningar hava, till och med då de äro belägna i samma stad eller i närheten av varandra, i stort sett samma ändamål och likartad undervisning. De tre fackskolorna för maskinindustri, husbyggnad och kemisk industri i Malmö meddela undervisning på samma tekniska områden som äro företrädade vid tekniska gymnasiet i samma stad. Fackskolan för kemisk industri i Malmö är ungefär jämställd med de kemiskt tekniska fackavdelningarna vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås och den kemiskt tekniska speciallinjen vid tekniska gymnasiet i Örebro. Tekniska fackskolan för elektroteknik i Västerås meddelar i det närmaste samma undervisning som den elektrotekniska linjen vid det närbelägna tekniska gymnasiet i Örebro.

Vår lägre tekniska undervisning har blivit splittrad på ett stort antal till sin organisation visserligen olikartade, men med hänsyn till undervisningens mål varandra närstående och med varandra konkurrerande skolor och skolavdelningar.

Utvecklingen har i själva verket gått i rakt motsatt riktning mot det av 1907 års kommitté framställda yrkandet om den tekniska undervisningens koncentring på *en, två* eller högst *tre* läroanstalter för vart och ett av våra viktigaste tekniska huvudområden.

I stället för de av 1907 års kommitté föreslagna två (2) tekniska fackskolorna för maskinindustri (maskinyrkesskolan i Stockholm oberäknad) ha vi fått

5 st. läroanstalter för *maskinindustri*: tekniska fackskolorna för maskindustri i Malmö och Eskilstuna, den maskintekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro och de mekaniskt tekniska fackavdelningarna vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås.

I stället för av 1907 års kommitté föreslagna två (2) tekniska fackskolorna för byggnadsindustri (byggnadsyrkesskolan i Stockholm oberäknad) ha vi fått 3 st. läroanstalter för *byggnadsteknik*: tekniska fackskolan för husbyggnad i Malmö och de byggnadstekniska fackavdelningarna vid tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås.

I stället för av 1907 års kommitté föreslagna två (2) tekniska fackskolor för kemisk industri (den ena speciellt avsedd för trämasse-cellulosa och pappersindustri) ha vi fått

5 st. läroanstalter för *kemisk industri*: tekniska fackskolan för kemisk industri i Malmö, tekniska fackskolan för träindustri i Härnösand, den kemiskt tekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro och de kemiskt tekniska fackavdelningarna vid tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås.

I stället för den enda av 1907 års kommitté föreslagna tekniska fackskolan för elektroteknik ha vi fått

2 st. läroanstalter för *elektroteknik*: tekniska fackskolan för elektroteknik i Västerås och den elektrotekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro.

Därtill hava vi

1 st. läroanstalt för *merkantil teknisk* bildning: den merkantilt tekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro, samt

2 st. *tekniska gymnasier* i Malmö och Härnösand, vilka icke såsom tekniska gymnasiet i Örebro hava undervisningen differentierad på skilda linjer, utan i en för alla lärjungar gemensam lärokurs meddela en undervisning, som omfattar samtliga tekniska och merkantila huvudområden.

Följden av denna splittring av vår lägre tekniska undervisning på ett stort antal med varandra konkurrerande, likartade eller i det närmaste likartade skolformer har helt naturligt blivit den, att ett stort antal skolor och skolavdelningar äro ytterst svagt besatta med lärjungar. Alldeles särskilt är detta (se bil. 1) förhållandet med de byggnadstekniska och framför allt med de kemiskt tekniska avdelningarna. De byggnadstekniska avdelningarna i Malmö, Norrköping och Borås ha under innevarande år 2 till högst 9 lärjungar i varje klass. Av de kemiskt tekniska avdelningarna är endast den i Örebro väl besatt med 15 lärjungar i andra och 13 lärjungar i tredje klassen eller i det närmaste det högsta antal lärjungar, som under de praktiska övningarna på laboratoriet kunna handledas av en lärare. Övriga kemiskt tekniska avdelningar hava under innevarande läsår 0 till 4 lärjungar i varje klass.

Detta förhållande är, så som framgår av bil. 1 icke någon kristidsföreteelse utan framträdde och påtalades redan av 1907 års kommitté för den lägre tekniska undervisningen och utgjorde då dess förnämsta skäl för yrkandet på en koncentrerings av den tekniska undervisningen. Förhållandet ändrades knappast under högkonjunkturen och kommer med all säkerhet att fortfara, till dess man beslutar sig för en radikal beskärning av avdelningarnas antal.

Därigenom att de nya tekniska fackskolorna i regel anknutits till tekniska gymnasier, ha de redan från sin första tillkomst utsatts för konkurrens med skolformer, som visserligen gå under ett nytt namn, men till sin art föga

skilja sig från de äldre tekniska elementarskolorna. Denna konkurrens har visat sig ödesdiger för de nya skolorna, dels därför att de äldre haft stödet av gammal traditon, dels, och kanske främst därför, att de tekniska gymnasierna genom väsentligt lägre inträdesfordringar äro lättare tillgängliga än de tekniska fackskolorna, dels ock därför att de tekniska gymnasierna, som icke ha skilda linjer differentierad undervisning, enligt tillämpade studieplaner ha till uppgift att på grundvalen av realskolans kunskapsmätt under en treårig lärokurs meddela en för praktisk verksamhet avsedd teknisk bildning inom samtliga tekniska huvudområden, under det att utbildningen vid de tekniska fackskolorna är begränsad till ett visst tekniskt område.

Det torde vara uppenbart, att vår lägre tekniska undervisning genom här skildrade förhållanden blivit onödigt komplicerad och dyrbar, och att inskränkningar äro icke blott befogade, utan rent av nödvändiga. Man torde dock icke med fog kunna förevita oss, representanter för Örebro stad och län, inskränkta lokalpatriotiska synpunkter, om vi anse, att inskränkningarna icke i första rummet böra gå ut över tekniska läroverket i Örebro. En fullt objektiv granskning av här skildrade förhållanden torde tillräckligt tydligt hänvisa på en indragning i första hand av ett flertal kemiskt tekniska och en eller annan byggnadsteknisk avdelning vid de andra tekniska läroverken.

Även i de fall, då avdelningarna, såsom förhållandet i regel är med de maskintekniska, äro väl besatta med lärjungar, är en koncentring till ett färre antal skolor, eventuellt under inrättande av parallellavdelningar vid samma skola, värt att taga i övervägande. Ju större ett läroverk blir inom en viss gräns, desto billigare bli förvaltningskostnaderna och dess bättre utnyttjas laboratorier och undervisningsmateriell.

Tekniska gymnasiet i Örebro är sedan lång tid tillbaka det största av de tekniska läroverken. Det hade vid början av läsåret 1922—1923 310 och vid början av innevarande läsår 297 lärjungar eller mer än dubbelt så många som det näst största eller tekniska läroverket i Malmö, som under samma år hade 145 och 129 lärjungar. Statens kostnader pr lärjunge och år (om dyrtidstillägg och tillfälliga löneförbättringar icke medräknas, se bil. 2) uppgå enligt fastställda stater vid tekniska gymnasiet i Örebro under innevarande år till 503 kronor. I Malmö är kostnaden 1,002 kronor eller dubbelt så hög och i Härnösand 1,543 kronor och Västerås 1,800 kronor eller 3 à 4 gånger så hög. Dessa siffror häntyda på lämpligheten av att koncentrera den tekniska undervisningen till några få större skolor i stället för att splittra den på flera mindre. I varje fall böra indragningarna icke i främsta rummet ske vid de läroverk, där undervisningen ställer sig billigast.

Såsom skäl för indragningen av den fjärde parallellavdelningen och den därmed förbundna merkantilt tekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro har anförts, att antalet inträdessökande under de sista åren nedgått, och att den merkantilt tekniska linjen hade så få lärjungar, »att något större behov av dylik utbildning icke syntes föreligga i orten».

Tekniska gymnasiet i Örebro har dock mindre än de andra tekniska läroverken haft kännning av kristiden. Samtliga klasser och avdelningar vid detta läroverk äro i år bättre besatta med lärjungar än vid alla de andra läroverken. Dess första klass hade vid läsårets början 109 lärjungar, som med ett antal av 30, 30, 26 och 23 fördelades på de fyra parallellavdelningarna i denna klass. Den tekniskt merkantila linjen, som endast upp-

tager en del av fjärde parallellklassens lärjungar — de övriga fördelas på gymnasiets övriga linjer — har visserligen ännu icke vunnit någon större anslutning, helt naturligt, då den så kort tid varit i verksamhet, att varken läroverkets lärjungar eller deras målsmän ännu fått några hållpunkter på bedömandet av de möjligheter till utkomst, som avgångsbetyg från denna linje kan medföra. Ännu har endast en årsklass utexaminerats från denna linje. För närvarande har den 7 lärjungar i andra och 7 lärjungar i tredje årsklassen. Att döma av lärjungeantalet har den således, trots sin korta tillvaro, visat sig utgöra ett vida större behov än ett flertal avdelningar vid andra skolor, som ägt bestånd sedan årtionden tillbaka utan att dock hava lyckats uppbringa lärjungeantalet till mer än två à tre stycken i varje klass.

Förslag om inrättandet av den merkantilt tekniska linjen vid tekniska läroverket i Örebro i samband med läroverkets utvidgning med en fjärde parallellavdelning väcktes av några av undertecknarna av denna motion efter samråd med gymnasiets styrelse genom motion vid 1919 års riksdag.

Denna linje avser att utbilda tekniskt och merkantilt skolade hjälpkrafter för den industriella förvaltningen och utgör ett första försök att i vårt land lösa en teknisk undervisningsfråga, som under de senare årtiondena tilldragit sig mycken uppmärksamhet i utlandet, särskilt i Amerikas förenta stater, där den lett till inrättandet vid flere av de förnämsta tekniska läroverken av särskilda linjer för Commercial engineering, Business administration, Industrial engineering, Engineering administration o. s. v.

Lärjungarna på denna linje deltaga under första årskursen i den för alla lärjungar gemensamma, grundläggande undervisningen i matematik, fysik, kemi, projektlära och projektlära, samt i språk och handelslära. Under andra och tredje årskurserna deltaga de i de för samtliga lärjungar gemensamma lärokurserna i de tekniska läroämnena maskinlära med ritning, byggnadslära med ritning, elektroteknik och mekanisk teknologi m. m. med ett relativt begränsat antal timmar för varje läroämne. Den tid, som under andra och tredje årskurserna ägnas åt de särskilda linjernas specialämnen (f. n. 9 timmar i veckan i andra och 17 timmar i veckan i tredje årskursen), få den merkantilt tekniska linjens lärjungar ägna åt en fördjupad utbildning i språk och merkantila läroämnen, handelsteknik, handelsgeografi, nationalekonomi och författningslära.

De få på detta sätt en god realbildning och en god språkbildning, den senare huvudsakligen inriktad på utländsk affärskorrespondens. Deras tekniska bildning bör giva dem förmåga att förstå tekniska ritningar och konstruktioner. Deras merkantila bildning bör kunna bli fullt jämbördig med, men, därigenom att den inriktas på industriella spørsmål, i viss mån av annan art än den, som meddelas i de för den allmänna köpmannabildningen avsedda handelsläroverken.

De, som genomgått denna linje, borde därför bli av nytta för industriens räkenskaps- och affärskontor såsom bokhållare, korrespondenter, offertingenjörer m. m. samt för viktiga grenar av kommunal- och statsförvaltningen, såsom kontors- och förvaltningspersonal vid kommuners och statens tekniska verk, järnvägar, telegraf, tull, intendentur m. m. eller i allmänhet för sådana platser, som jämte merkantil bildning fordra insikt i och förmåga att bedöma tekniska och industriella frågor.

Med anledning av motionen vitsordade riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (1920 nr 8 A) att den tekniska läroanstalten i Örebro »i sällsynt grad vunnit industriens och de praktiska intressenas sympatier och att en mera

fri och av allt för snäva former obunden utveckling av skolan utan trivel torde lända till fromma för just de system, denna skola hade att fylla». Då den särställning, Örebro-skolan genom undervisningens differentiering på skilda linjer fått, innebure, att skolan i den nya organisationen skulle erhålla en från de andra tekniska gymnasierna avvikande form, kunde riksdagen i den föreliggande motionen icke se ett frångående av sitt förut fattade beslut angående ifrågavarande läroanstalt, »utan snarare ett steg i riktningen att föra läroanstalten framåt till undervisningens och det allmännas båtnad». Riksdagen ansåg sig dock icke böra intaga en bestämd ståndpunkt till det väckta förslaget, men då riksdagen vore »övertygad, att en fortsatt utveckling av ifrågavarande läroanstalt måste lända till stort gagn för den tekniska utbildningen och därigenom ock för den svenska industrien samt för övrigt torde nödvändiggöras av det stora antalet inträdessökande», anhöll riksdagen, att »Kungl. Maj:t i samband med den pågående utredningen beträffande det tekniska undervisningsväsendets fortsatta ombildning och utveckling, ville särskilt taga i övervägande, på vad sätt det tekniska gymnasiet i Örebro lämpligast bör, vare sig i av motionärerna föreslagen riktning eller på annan väg ytterligare utbyggas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning».

Sedan riksdagen år 1920 på Kungl. Maj:ts förslag efter förnyad framställning från läroverkets styrelse beviljat anslag till läroverkets utvidgning med en fjärde parallellavdelning, kom hösten 1921 den merkantilt tekniska linjen till stånd, och de första lärjungarna utexaminerades från denna linje vid slutet av läsåret 1922—1923.

Att den merkantilt tekniska linjen omfattas med intresse av industriens målsmän framgår av det kraftiga stöd, som framställningen om dess inrättande vann från industriens målsmän. Därom vittna ock de uttalanden, som kommit läroverkets styrelse till del i anledning av ifrågasatt revision av gymnasiets undervisningsplan.

Vi anse det därför beklagligt, om det nya och helt visst betydelsefulla initiativet till den tekniska undervisningens utveckling, som tagits genom inrättandet av den tekniskt merkantila linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro skulle stäckas, innan denna linje haft tillfälle att visa, vartill den duger, och att det omfattande och intresserade arbete, som nedlagts på organiserandet av denna undervisning, kastas över bord i samma ögonblick, som det bragts till fullbordan.

Då den tekniskt merkantila linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro är den enda i sitt slag i Sverige och trots sin korta tillvaro har ett större antal lärjungar än ett flertal tekniska speciallinjer vid andra tekniska läroverk och då den fjärde parallellavdelningen icke blott har betydelse för denna linje, utan även tillför gymnasiets övriga linjer ett ökat lärjungeantal, våga vi hoppas, att riksdagen icke undandrager tekniska gymnasiet i Örebro det jämförelsevis ringa belopp, som erfordras för fortsatt uppehållande vid gymnasiet av dess fjärde parallellavdelning och den därmed förbundna merkantilt tekniska linjen.

Att nu vidhålla skolöverstyrelsens förslag om förhöjda anslag till *nya ordinarie lektorstjänster* vid tekniska gymnasiet i Örebro torde icke vara lämpligt, ehuru en förstärkning av de ordinarie lärarkrafterna vid gymnasiet är synnerligen behövlig. För närvarande är vid gymnasiet anställda, förutom rektor och 12 ordinarie lektorer, 9 extralärare med full sysselsättning och dessutom 3, därav 2 gymnastiklärare, med ett mindre antal under-

visningstimmar. Mer än 46 procent av samtliga undervisningstimmar bestridas av extralärare.

Då emellertid 2 lektorsbefattningar vid de tekniska läroverken, en i Härnösand och en i Malmö, visat sig obehövliga vid dessa läroverk, och lektoreorna enligt gällande författningar äro skyldiga att underkasta sig förflyttning från ett läroverk till ett annat, torde en reglering av behovet av lärarkrafter vid de tekniska läroverken kunna ske utan förhöjning i statsanslagen till dessa läroverk.

Med avseende på den föreslagna *nedsättningen i den ordinarie staten* för tekniska gymnasiet i Örebro tillåta vi oss erinra därom, att, såsom framgår av bilaga till 1922 års statsverksproposition (8:de huvudtiteln (213) sid. 468), läroverkets styrelse under hänvisning till läroverkets stora lärjungeantal och omfattande organisation gjort framställning om förhöjda anslag, dels till nya lektorstjänster, dels till förstärkning av vissa arvodesbelopp samt ett flertal andra anslagsposter. Denna framställning förnyades sedan i mera begränsad omfattning följande år och vann då liksom i år understöd av kungl. skolöverstyrelsen.

Dessa framställningar hava dock icke blivit föremål för riksdagens prövning.

Däremot har läroverket såväl 1921 som 1922 och 1923 erhållit bidrag från anslagsposten »ytterligare medel till expenser, bränsle m. m. för tekniska läroverken», 1921 med 8,000 kronor, 1922 med 6,000 kronor och för första halvåret 1923 med 2,000 kronor. Även för innevarande år torde en liknande förstärkning av staten bli erforderlig. Härav framgår, att staten för tekniska gymnasiet i Örebro icke är för högt beräknad. Ehuru tekniska gymnasiet i Örebro har mer än dubbelt så många lärjungar som tekniska läroverket i Malmö och med avseende på sin organisation är fullt lika omfattande som sistnämnda läroverk, har tekniska gymnasiet i Örebro sedan flera år haft en med flere tusen kronor lägre ordinarie stat än tekniska gymnasiet i Malmö. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att båda de nämnda läroverkens ordinarie stater skulle beräknas till samma belopp eller 120,000 kronor för vardera. Då den av undervisningsrådet N. Fredriksson uppgjorda promemoria, som ligger till grund för nedsättningen av det ordinarie statsanslaget till de tekniska läroverken, icke publicerats, är det icke möjligt att bedöma, hur de föreslagna nedsättningarna skulle komma att verka i detalj, men om i nedsättningen av anslaget till läroverket i Malmö ingår indragning av en lektorstjänst, som visat sig obehövlig för detta läroverk, skulle anslagen till andra utgifter än till ordinarie befattningshavare fortfarande utgå med 5,800 kronor lägre belopp till tekniska gymnasiet i Örebro än till tekniska läroverket i Malmö.

Då emellertid det förra läroverket har ett vida större antal lärjungar och en fullt lika, om ej mera omfattande organisation än det senare, synes det icke obilligt, att staten för det förra också sättes något högre än för det senare, och då erfarenheten visat, att staten för tekniska läroverket i Örebro hittills icke varit till fylllest, utan årligen måst förstärkas med avsevärda belopp, och då slutligen undervisningen vid tekniska gymnasiet i Örebro är avsevärt billigare per år och lärjunge än vid de andra tekniska läroverken, ha vi ansett oss ha goda skäl för ett yrkande, att den ordinarie staten för tekniska gymnasiet i Örebro icke bör nedsättas, utan bibehållas vid oförändrat belopp av 125,325 kronor.

Det av kungl. skolöverstyrelsen på framställning av gymnasiets styrelse äskade anslaget å 15,000 kronor till *ytterligare utrustning av maskinlaboratoriet* vid tekniska gymnasiet i Örebro kan naturligtvis uppskjutas ett eller annat år, om tvingade skäl därtill föreligga. Ett sådant uppskov är dock med hänsyn till undervisningen vid gymnasiet synnerligen ogynnsamt.

Till *påbörjande* av utrustningen av gymnasiets maskinlaboratorium beviljade riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag 1920 ett förslagsanslag av 20,000 kronor. För detta anslag har anskaffats en provturbinaanläggning, en kompressor­anläggning, en råolje-, en gas- och en bensinmotor samt ett antal apparater och instrument för materialprovning. Den hittills anskaffade utrustningen har genom tillmötesgående från industriellt håll erhållits till mycket förmånliga priser och i väsentliga delar även som gåva. Ännu saknar dock laboratoriet en så viktig detalj i sin utrustning som en ånganläggning, och så länge en sådan icke finnes att tillgå måste lärjungarnas laboratorieövningar bli­va ofullständiga i ett för deras kommande verksamhet mycket betydelsefullt hänseende.

Då vi med hänsyn till det stora antalet lärjungar, som tekniska gymnasiet har, och de dugande lärarkrafter, varöfver det förfogar, äro övertygade om att det äskade anslaget till läroverkets maskinlaboratorium skulle komma att få den bästa användning till undervisningens främjande, och då det i alla händelser icke kan vara fråga om annat än ett uppskov med anslagets beviljande ett eller annat år, ha vi ansett, att denna anslagsfråga icke borde få förfalla, utan att den blivit föremål för riksdagens prövning.

På grund av vad sålunda anförts, och då riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t själv vitsordat, att den tekniska läroanstalten i Örebro »i sällsynt grad vunnit industriens och de praktiska intressenas sympatier» och tillika fram­hållit, »att en fortsatt utveckling av ifrågavarande läroanstalt måste lända till stort gagn för den tekniska utbildningen och därigenom ock för den svenska industrien» och då tekniska gymnasiet trots kristiden har alla fyra parallellklasserna bättre besatta med lärjungar och ger en för statsverket väsentligt billigare utbildning än andra tekniska läroverk, våga vi, under fullt erkännande av det påtagliga behovet av besparingar i statsförvaltningen, härmed föreslå, — — — — —.

Vid motion I: 54 äro fogade vissa jämförande tablåer, till vilka utskottet tillåter sig hänvisa.

I avseende å de av herrar Laurén och Jonsson i Eskilstuna till stöd för deras yrkande andragna skäl får utskottet hänvisa till den av dem väckta motionen.

I fråga om fördelningen av det ordinarie reservationsanslaget mellan de olika läroverken hänvisar departementschefen till följande tablå:

|                                                                           | Anvisat<br>anslagsbelopp<br>för budgetåret<br>1923—1924<br>Kronor | Föreslaget<br>anslagsbelopp<br>för budgetåret<br>1924—1925<br>Kronor |
|---------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| Tekniska läroverket i Örebro . . . . .                                    | 125,325: —                                                        | 120,000: —                                                           |
| » » i Malmö . . . . .                                                     | 129,200: —                                                        | 120,000: —                                                           |
| Elektrotekniska fackskolan i Västerås . . . . .                           | 39,600: —                                                         | 39,000: —                                                            |
| Tekniska elementarskolan i Norrköping . . . . .                           | 47,800: —                                                         | 46,500: —                                                            |
| » » i Borås . . . . .                                                     | 47,300: —                                                         | 46,500: —                                                            |
| » läroverket i Härnösand . . . . .                                        | 75,600: —                                                         | 62,950: —                                                            |
| » fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna . . . . .                    | 33,350: —                                                         | 33,350: —                                                            |
| Arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov . . . . . | 15,675: —                                                         | 21,700: —                                                            |
| Summa                                                                     | 513,850: —                                                        | 490,000: —                                                           |

De poster i staterna, som skulle bliva föremål för nedsättning, avse huvudsakligen *dels* extra lärare, *dels* böcker, samlingar och undervisningsmaterieell, *dels* materialier m. m. till laborationer, *dels ock* uppvärmning, belysning, renhållning m. m. De föreslagna nedsättningarna i staterna förutsätta, att det i reservationsanslaget ingående beloppet för arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda utgifter något ökas, förslagsvis till 21,700 kronor.

Vad angår det extra anslaget till tekniska gymnasiet i Örebro, har läroverket därstädes sedan år 1920 varit i åtnjutande av ett dylikt anslag till uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid gymnasiet, vilket anslag för budgetåret 1923—1924 uppgår till 24,000 kronor. Genom detta anslag har möjliggjorts inrättande av en merkantil-teknisk linje. Elevantalet vid denna linje är emellertid, enligt vad departementschefen meddelat, så lågt — under läsåret 1922—1923 funnos endast 7 elever i andra klassen och 4 elever i den tredje — att något större behov av dylik utbildning icke synes föreligga i orten. Departementschefen har därför ansett, att den fjärde parallellavdelningen bör så småningom indragas. Under förutsättning att läroverkets första klass hösten 1924 endast uppdelas på tre avdelningar, har det för budgetåret 1924—1925 utgående anslaget till den fjärde parallellavdelningen ansetts kunna minskas från 24,000 kronor till 16,000 kronor.

Beträffande den tekniska fackskolan i Eskilstuna utgår för fortsatt uppehållande av parallellavdelningar vid skolan för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 13,125 kronor. Detta anslag föreslås nu för nästkommande budgetår utgå med ett till 14,000 kronor förhöjt belopp, betingat av behovet av ökat antal extra lärare.

Vidkommande det motionsvis gjorda yrkandet om anvisande av erforderliga medel till fortsatt uppehållande av en fjärde parallellavdelning i alla tre årsklasserna vid tekniska gymnasiet i Örebro vill utskottet erinra därom,

att enligt den av 1918 års lagtima riksdag beslutade omorganisationen av den lägre tekniska undervisningen den tekniska elementarskolan i Örebro skulle ombildas till ett tekniskt gymnasium. Med hänsyn till det stora antalet elever vid gymnasiet medgav riksdagen behövligheten av en uppdelning i parallellavdelningar samt en viss differentiering av den mera allmänt lagda tekniska undervisningen vid gymnasiet. Undervisningen skulle differentieras på tre linjer, en mekanisk-teknisk, en kemiskt tekniskt och en elektroteknisk. En fjärde parallellavdelning i form av en tekniskt merkantil linje tillkom i enlighet med riksdagens år 1919 därom fattade beslut, och hava medel av riksdagen årligen anvisats till uppehållande av en dylik parallellavdelning. Kungl. Maj:ts förslag innebär en på grund av det låga elevantalet motiverad indragning av denna parallellavdelnings första klass, medan åter motionärerna yrka på parallellavdelningens fortbestånd i dess helhet. Utan att godtaga åtskilliga av de uttalanden och skäl, som i motionen anförts till förmån för däri framställda yrkanden, har utskottet dock icke funnit sig nu utan närmare utredning kunna medverka till en avveckling av den tekniskt merkantila linjen vid Örebro-gymnasiet vilken riksdagen så sent som år 1919 beslutade. Skulle Kungl. Maj:t finna omständigheterna motivera en sådan avveckling, anser utskottet i allt fall en särskild undersökning erforderlig, huruvida en dylik linje bör för framtiden vidmakthållas vid gymnasiet i Örebro eller icke. Efter det en dylik utredning blivit riksdagen förelagd, läser kunna mera bestämt prövas, huruvida en successiv indragning av densamma bör vidtagas. Då utskottet sålunda tillstyrker det motionsvis äskade beloppet av 24,000 kronor till uppehållande av den fjärde parallellavdelningen i gymnasiets alla tre klasser, följer därav ock, att utskottet funnit sig böra förordna en höjning av det ordinarie anslaget till läroverket i Örebro med 1,225 kronor, avseende arvoden åt extra lärare vid samma läroverk. Det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk bör alltså bestämmas till 491,225 kronor. Vad Kungl. Maj:t i övrigt i fråga om sistnämnda anslag föreslagit har icke givit riksdagen anledning till erinran.

Det motionsvis äskade anslaget å 15,000 kronor till materiellutrustning för läroverkets i Örebro maskinlaboratorium har utskottet icke funnit skäligt tillstyrka.

Vad så beträffar det ifråga om den tekniska fackskolan i Eskilstuna motionsvis framställda yrkandet, har utskottet funnit synnerligen vägande skäl vara anförda för detsamma. Då utskottet emellertid med hänsyn till det statsfinansiella läget ansett sig böra nu avstå från att tillstyrka motionen, förutsätter utskottet likväl, att vad i motionen äskas varder av Kungl. Maj:t-behörigen uppmärksammat och att, så snart förhållandena sådant möjliggöra, förslag i enlighet härmed varder från Kungl. Maj:t sida förelagt riksdagen.

Utskottet hemställer alltså.

att riksdagen må

a) att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Lindgrens m. fl. och Gustafssons i Örebro m. fl. ovanberörda motioner samt med avslag å herrar Lauréns och Jonssons i Eskilstuna förenämnda motion minska det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk, nu 513,850 kronor, med 22,625 kronor till 491,225 kronor att fördelas mellan de olika läroverken på sätt framgår av en av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 återgiven tablå, dock med den ändring, att anslagsbeloppet för det tekniska läroverket i Örebro bestämmas till 121,225 kronor;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Lindgrens m. fl. och Gustafssons i Örebro m. fl. ovanberörda motioner till fortsatt uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Örebro anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 24,000 kronor;

c) avslå herr Lindgrens m. fl. och herr Gustafssons i Örebro m. fl. ovanberörda motioner, i vad desamma avse anvisande av anslag till ytterligare utrustning av maskinlaboratoriet vid tekniska gymnasiet i Örebro;

d) till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 14,000 kronor.

Ytterligare  
medel till  
expenser,  
bränsle m. m.  
för tekniska  
läroverk.  
[178].

195:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 178) hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum till beredande av ytterligare medel till expenser, bränsle m. m. för tekniska läroverk anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 10,000 kronor att utgå efter de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Förhöjt  
understöd åt  
handelsgym-  
nasier.  
[179].

196:o) Kungl. Maj:t har (punkt 179) föreslagit riksdagen att till beredande av förhöjt understöd åt handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping utöver till dem redan anslagna belopp anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 100,000 kronor att utgå under förutsättning att kommun, där handelsundervisningsanstalt åtnjuter statsunderstöd, själv eller genom enskilda donatorer såväl tillhandahåller erforderliga lokaler till undervisningen som ock årligen lämnar ett kontant bidrag, motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet, sammed den fördelning och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna skäligen bestämma.

Utredningen återfinnes å sid. 387 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herr *E. Kristensson* väckt motion (nr 129), däruti hemställts, att riksdagen måtte till beredande av förhöjt understöd åt handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping, utöver till dem redan anslagna belopp, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 150,000 kronor att utgå under i statsverkspropositionen angiven förutsättning.

Till stöd för sin framställning anför motionären följande:

Från och med år 1918 har det ordinarie förslagsanslaget till handelsgymnasier varit i riksstaten uppfört med 135,000 kronor. Därjämte har riksdagen å extra stat anvisat medel till förhöjda understöd åt handelsgymnasier, nämligen å tilläggsstat för år 1920 145,000 kronor samt på extra stat för vart och ett av åren 1921 och 1922 150,000 kronor.

Frågan om ett kraftigare undertödjande från statens sida av de högre handelsundervisningsanstalterna har som bekant sedan länge varit aktuell. Så framlade Kungl. Maj:t för 1921 års riksdag proposition (nr 197) om upprättande av statliga handelsgymnasier i Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Örebro genom övertagande av de befintliga statsunderstödda handelsgymnasierna i nämnda städer samt om kraftigare understödjande av handelsgymnasierna i Stockholm och Göteborg. Riksdagen fann sig emellertid väsentligen med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget böra avslå framställningen. Såsom nyss nämnt anvisades såväl det ordinarie som det extra anslaget till handelsgymnasierna för år 1922 med samma belopp som för år 1921.

Jämväl för budgetperioden den 1 Januari—den 30 juni 1923 beviljade av 1922 års riksdag anslag enligt ungefärligen samma norm eller med respektive 70,000 och 80,000 kronor. Av vederbörande departementschef uttalades i framställning till 1922 års riksdag, att det icke vore någon överdrift, om man gjorde gällande, att de för ifrågavarande ändamål utgående anslagen måste betraktas såsom knappt tillräckliga. Enligt den förutnämnda propositionen skulle för ett tillfredställande ordnande av undervisningen vid handelsgymnasierna i direkta statsanslag — alltså oberäknat kostnaderna för dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring — krävas en sammanlagd summa av 352,000 kronor, medan det som gymnasierna nu finge sig beviljat stannade vid en totalsumma av 285,000 kronor i ett för allt. Om man icke ville riskera att vår statligt understödda handelsundervisning skulle sjunka under sin nuvarande nivå, torde det vid sådant förhållande knappast böra ifrågakomma att ytterligare nedsätta understödsbeloppen.

Då det gällde framställning i ämnet till 1923 års riksdag beträffande budgetåret 1923—1924, föreslog emellertid Kungl. Maj:t en nedsättning av det extra anslaget med icke mindre än 30,000 kronor eller till 120,000 kronor. Departementschefen uttalade, att han med hänsyn till den mindre gynnade ställning, som dessa skolor intaget i förhållande till andra yrkesutbildningsanstalter, helst velat bibehålla anslaget vid oförändrat belopp. Men han hade med hänsyn till nödvändigheten att under förhandenvarande förhållanden i möjligaste mätto inskränka statsutgifterna och i betraktande av den icke oväsentliga uppgång av penningvärdet som ägt rum sett sig nödsakad föreslå den nämnda sänkningen av anslaget. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts framställning.

I årets statsverksproposition föreslås en ytterligare nedsättning av det extra anslaget med 20,000 kronor eller till 100,000 kronor. Departementschefen förklarar, att ehuru det vore önskvärt att kunna bibehålla det nu utgående anslaget hade med hänsyn till såväl rådande ekonomiska läge som penningvärdets stegring sedan detta förstärkningsanslags tillkomst den nämnda nedsättningen av detsamma synts kunna äga rum.

Skolöverstyrelsen hade för sin del hemställt, att det extra anslaget till handelsgymnasierna skulle för budgetåret 1924—1925 uppföras med samma belopp som före den 1923 vidtagna nedsättningen eller alltså med 150,000 kronor. Oaktad den höjning av penningvärdet, som onekligen ägt rum sedan sistnämnda belopp fixerades, kan nämligen enligt överstyrelsens mening handelsgymnasiernas ekonomiska ställning icke sägas hava undergått någon väsentlig förbättring, utan dessa gymnasier hava alltjämt att arbeta under stora ekonomiska svårigheter. Detta har senast framgått av de uppgifter beträffande gymnasiernas ekonomi, som överstyrelsen inhämtat i samband med den förberedande behandlingen av frågan om fördelning å de olika gymnasierna av det för budgetåret 1923—1924 anvisade extra anslaget. Helt visst komme den anslagsreducering, som för sistnämnda budgetår vore nödvändig på grund av anslagets nedsättning, att bliva för gymnasierna synnerligen kännbar.

Den som varit i tillfälle att något taga kännedom om de ekonomiska villkor, under vilka våra handelsgymnasier arbeta, lär icke kunna jäva detta överstyrelsens uttalande. Och det synes ofrånkomligt, att en ytterligare nedsättning av anslaget till dessa läroanstalter, som föreslås i årets statsverksproposition, skulle vara ägnad att medföra verklig skada för dem.

Handelsyrket är — därom kan icke råda något tvivel — det område av näringslivet, åt vars tillgodoseende med läroanstalter staten ägnat den minsta omsorg. Ingen statlig anstalt, högre eller lägre, finnes på detta område. Vad som här har gjorts, har helt och hållet tillkommet genom enskildas eller kommunernas bemödanden, och de understöd staten så småningom lämnat måste betecknas såsom alltför små och otillräckliga. Alltjämt måste därför utbildningen på detta område tyngas av betydliga elevavgifter, varigenom naturligtvis tillträdet till läroanstalterna i hög grad försvåras eller omöjliggöres för mindre bemedlad ungdom.

Jag anser mig på grund av vad jag här anfört ha starka skäl att påyrka, att det extra anslaget till handelsgymnasierna måtte för budgetåret 1924—1925 få utgå med samma belopp som före den genom sistlidna års verkliga budgetära svårigheter framtvingna sänkningen eller med 150,000 kronor.»

Riksdagen har från och med år 1918 i riksstaten uppfört det ordinarie förslagsanslaget till handelsgymnasier med 135,000 kronor. Härjämte har å extra stat anvisats medel till förhöjda understöd åt handelsgymnasier, nämligen å tilläggsstat för år 1920 145,000 kronor, å extra stat för vart och ett av åren 1921 och 1922 150,000 kronor samt för förra halvåret 1923 80,000 kronor. För budgetåret 1923—1924 utgår för ändamålet ett extra anslag av 120,000 kronor.

Utskottet, som finner den av Kungl. Maj:t föreslagna minskningen av förevarande anslag alltför stark och som ansett, att tillräckliga skäl icke anförts för en nedsättning av anslaget under det belopp, varmed detsamma

för budgetåret 1923—1924 utgår, föreslår, att anslaget bestämmes till sist-nämnda belopp, 120,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Kristenssons ovanberörda motion, må till beredande av förhöjt understöd åt handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping ut-över till dem redan anslagna belopp anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 120,000 kronor att utgå under förutsättning att kommun, där handelsundervisningsanstalt åtnjuter statsunderstöd, själv eller genom enskilda donatorer såväl tillhandahåller erforderliga lokaler för undervisningen som ock årligen lämnar ett kontant bidrag, motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet, samt med den fördelning och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

197:o) Kungl. Maj:t har (punkt 180) föreslagit riksdagen att  
dels medgiva, att statsunderstöd må, oavsett om den undervisning, som  
avses, har obligatorisk karaktär eller icke, enligt de närmare bestämmelser,  
som Kungl. Maj:t finner gott utfärda, årligen utgå för av kommun upp-  
rättad anstalt för yrkesundervisning:

Understöd åt  
kommunala  
anstalter för  
yrkesutbild-  
ning.  
[180].

1. till avlöning åt rektor och övriga lärare med belopp, beräknat efter antalet undervisningstimmar, nämligen:

a) i lärlingsskola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnen utom dem, som avse husligt arbete, med 2 kronor 67 öre för varje undervisningstimme;

b) i lärlingsskola för husligt arbete eller hushållsskola ävensom i lärlingsskola för industri eller hantverk i läroämnen, som avse husligt arbete, med 1 krona 67 öre för varje undervisningstimme;

c) i yrkesskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola med 3 kronor för varje undervisningstimme;

d) i yrkesskola för husligt arbete med 1 krona 83 öre för varje undervisningstimme;

e) i verkstadsskola eller annan närstående, ej förut nämnd anstalt för yrkesundervisning med högst 2 kronor 67 öre för varje undervisningstimme, dock att understödsbeloppet ej må överstiga två tredjedelar av sammanlagda beloppet av den till skolans lärare för den tid, understödet avser, utgående avlöning;

2. till undervisningsmateriell med belopp, motsvarande hälften eller i vissa undantagsfall intill två tredjedelar av kostnaderna för densamma;

dels bestämma, att för statsunderstöds utgående skola gälla följande villkor:

1. a) att anstalten är anordnad i enlighet med de i stadga för den kommunala yrkesundervisningen ävensom i fastställt reglemente meddelade föreskrifter;

b) att undervisningen, såvida ej av tillfälligt påkommet förfall annan anordning nödvändiggöres, bestrides av lärare, som blivit i vederbörlig ordning förklarade behöriga eller eljest av skolöverstyrelsen godkända för ifrågavarande undervisning;

c) att anstalten har till sitt förfogande lokaler samt inrednings- och undervisningsmateriell, som godkännas av skolöverstyrelsen;

2. att arvoden åt rektor och övriga lärare utgå med belopp, beräknade efter i medeltal för varje undervisningstimme: minst 4 kronor vid lärlingskola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnen utom dem, som avse husligt arbete; minst 2 kronor 50 öre vid lärlingsskola för husligt arbete, vid hushållsskola eller vid lärlingsskola för industri eller hantverk i läroämnen, som avse husligt arbete; minst 4 kronor 50 öre vid yrkeskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola samt minst 2 kronor 75 öre vid yrkesskola för husligt arbete;

3. att undervisningen i lärlingsskola är för lärljungarna avgiftsfri;

4. att undervisningsmateriell, för vilkens anskaffning eller underhåll statsunderstöd beviljats, av skolöverstyrelsen godkännes, och att materiellen icke utan överstyrelsens medgivande och under iakttagande av därvid angivna villkor avyttras eller eljest användes till andra ändamål, än vid understödets beviljande avsetts;

*dels ock* i riksstaten upptaga det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning med oförändrat belopp, 600,000 kronor.

Beträffande utredningen hänvisas till sid. 388—392 i statsrådsprotokollet.

Enligt beslut av 1918 års riksdag skall såsom villkor för statsunderstöds åtnjutande från ifrågavarande anslag gälla, bland annat, att arvoden åt lärare utgå med belopp, beräknat efter i medeltal minst 4 kronor för varje undervisningstimme vid lärlingsskola för industri, hantverk eller handel, minst 2 kronor vid lärlings- eller yrkesskola för husligt arbete eller vid hushållsskola samt minst 4 kronor 50 öre vid yrkesskola för industri, hantverk eller handel samt vid ettårig handelsskola. Statsunderstödet till lärares avlönning skall utgå med  $\frac{2}{3}$  av det stadgade minimiarvudet.

För beredande av medel till arvodesförhöjning åt lärare vid ifrågavarande undervisningsanstalter har sedan år 1922 utgått medel å extra stat. För budgetåret 1923—1924 utgör ifrågavarande extra anslag 70,000 kronor. Arvodesförhöjningen utgör enligt beslut av 1921 års riksdag för undervisning i hantverk, industri och handel 50 öre samt för undervisning i husligt arbete inom lärlingsskolan 75 öre och för samma undervisning inom yrkeskolan 1 krona, allt per timme räknat. Minimiarvudet per undervisnings-

timme utgör alltså för närvarande i lärlingskola för undervisningen i hantverk, industri och handel 4 kronor 50 öre och för undervisning i husligt arbete 2 kronor 75 öre samt i yrkesskolan för undervisning i hantverk, industri och handel 5 kronor och för undervisning i husligt arbete 3 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär borttagande av arvodesförhöjningen för undervisningen i hantverk, industri och handel samt minskning av arvodesförhöjningen för undervisning i husligt arbete till 50 öre i lärlingsskolan och 75 öre i yrkesskolan. Då arvodeskostnaderna för undervisning i husligt arbete enligt departementschefens mening äro av varaktig beskaffenhet, föreslås vidare att den på statsverket belöpande andelen av desamma bestrides från det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt här ifrågavarande undervisningsanstalter. Något extra anslag för ifrågavarande ändamål skulle alltså icke vidare utgå.

Utskottet har ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må

A) medgiva, att statsunderstöd må, oavsett om den undervisning, som avses, har obligatorisk karaktär eller icke, enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t finner gott utfärda, årligen utgå för av kommun upprättad anstalt för yrkesundervisning:

1. till avlöning åt rektor och övriga lärare med belopp, beräknat efter antalet undervisningstimmar, nämligen:

a) i lärlingsskola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnena utom dem, som avse husligt arbete, med 2 kronor 67 öre för varje undervisningstimme;

b) i lärlingsskola för husligt arbete eller hushållsskola ävensom i lärlingsskola för industri eller hantverk i läroämnena, som avse husligt arbete, med 1 krona 67 öre för varje undervisningstimme;

c) i yrkesskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola med 3 kronor för varje undervisningstimme;

d) i yrkesskola för husligt arbete med 1 krona 83 öre för varje undervisningstimme;

e) i verkstadsskola eller annan närstående, ej förut nämnd anstalt för yrkesundervisning med högst 2 kronor 67 öre för varje undervisningstimme, dock att understödsbeloppet ej må överstiga två tredjedelar av sammanlagda beloppet av den till skolans lärare för den tid, understödet avser, utgående avlöning;

2. till undervisningsmateriell med belopp, motsvarande

hälften eller i vissa undantagsfall intill två tredjedelar av kostnaderna för densamma;

B) bestämma, att för statsunderstöds utgående skola gälla följande villkor:

1. a) att anstalten är anordnad i enlighet med de i stadga för den kommunala yrkesundervisningen ävensom i fastställt reglemente meddelade föreskrifter;

b) att undervisningen, såvida ej av tillfälligt påkommet förfall annan anordning nödvändiggöres, bestrides av lärare, som blivit i vederbörlig ordning förklarade behöriga eller eljest av skolöverstyrelsen godkända för ifrågavarande undervisning;

c) att anstalten har till sitt förfogande lokaler samt inrednings- och undervisningsmaterie, som godkännas av skolöverstyrelsen;

2. att arvoden åt rektor och övriga lärare utgå med belopp, beräknade efter i medeltal för varje undervisningstimme: minst 4 kronor vid lärlingsskola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnena utom dem, som avse husligt arbete; minst 2 kronor 50 öre vid lärlingsskola för husligt arbete, vid hushållsskola eller vid lärlingsskola för industri eller hantverk i läroämnena, som avse husligt arbete; minst 4 kronor 50 öre vid yrkesskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola samt minst 2 kronor 75 öre vid yrkesskola för husligt arbete;

3. att undervisningen i lärlingsskola är för lärjungarna avgiftsfri;

4. att undervisningsmaterie, för vilkens anskaffning eller underhåll statsunderstöd beviljats, av skolöverstyrelsen godkännes, och att materielle icke utan överstyrelsens medgivande och under iakttagande av därvid angivna villkor avyttras eller eljest användes för andra ändamål, än vid understödets beviljande avsetts;

C) i riksstaten upptaga det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning med oförändrat belopp, 600,000 kronor.

Understöd åt  
enskilda an-  
stalter för  
yrkesunder-  
visning.  
[181.]

198:o) Kungl. Maj:t har (punkt 181) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie anslaget till understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning, nu 600,000 kronor med 25,000 kronor till 625,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 393—395 i statsrådsprotokollet.

Till beredande av arvodesförhöjning åt lärare vid ifrågavarande undervisningsanstalter har sedan år 1922 anvisats medel å extra stat. Det extra

anslaget utgör för budgetåret 1923—1924 65,000 kronor. I samband med anvisande av anslag för ändamålet medgav 1921 års riksdag att från det ordinarie anslaget understöd finge utgå efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall till enskild anstalt för yrkesundervisning med belopp, som av Kungl. Maj:t bestämdes, ävensom till lägre teknisk yrkesskola enligt för det dåvarande gällande grunder.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag är grundat på en beräkning att jämväl vid ifrågavarande läroanstalter — i likhet med vad som föreslagits beträffande de kommunala anstalterna för yrkesundervisning — arvodesförhöjningen vid undervisning i hantverk, industri och handel skulle borttagas och förhöjningen vid undervisning i husligt arbete sänkas med 25 öre per undervisningstimme. Av skäl, som anförts i fråga om de kommunala anstalterna, föreslås vidare, att den på statsverket belöpande andelen av arvodesförhöjningen måtte bestridas från det ordinarie anslaget till understöd åt enskilda yrkesundervisningsanstalter. Den föreslagna förhöjningen av det ordinarie anslaget nödvändiggöres därav, att den kvarstående arvodesförhöjningen beträffande undervisningen i husligt arbete för framtiden kommer att belasta sagda anslag.

Utskottet, som icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer, att riksdagen må höja det ordinarie anslaget till understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning, nu 600,000 kronor, med 25,000 kronor till 625,000 kronor.

199:o) Kungl. Maj:t har (punkt 182) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor att i enlighet med de av departementschefen i skolrådsprotokollet angivna beräkningsgrunder utgå som understöd till obemedlade och mindre bemedlade elever vid statsunderstödda enskilda skolor för husmodersutbildning.

Understöd till elever vid statsunderstödda enskilda skolor för husmodersutbildning.

[182.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 395—396 i statsrådsprotokollet.

Anslaget utgår för innevarande budgetår med 45,000 kronor, varvid beräknats för obemedlad elev högst 25 kronor och för mindre bemedlad elev högst 10 kronor för månad. Departementschefen räknar nu med ett understöd för månad av högst 20 kronor för obemedlad och högst 10 kronor för mindre bemedlad elev, i följd varav anslaget ansetts kunna begränsas till till 40,000 kronor.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor att i enlighet med de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivna beräkningsgrunder utgå såsom understöd till obemedlade och mindre bemedlade elever vid statsunderstödda enskilda skolor för husmodersutbildning.

Tekniska  
skolan i  
Stockholm.  
[183.]

200:o) Kungl. Maj:t har (punkt 183) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa *dels* till upprätthållande av verksamheten vid tekniska skolan i Stockholm ett extra anslag av 32,700 kronor, under villkor att Stockholms stad för samma tid utöver förut anslagna medel, 7,500 kronor för år, för berörda ändamål bidrager med samma belopp som statsanslaget samt med beräkning, att 480 kronor tillskjutas av Sjöstedtska fonden, *dels ock* till täckande av i skolans räkenskaper för år 1922 förefintlig brist ett extra anslag av 4,200 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 397—398 i statsrådsprotokollet.

I fråga om det extra anslaget till upprätthållande av verksamheten vid skolan innebär Kungl. Maj:ts förslag en avrundning av nu utgående anslagsbelopp, vilket utgör 32,677 kronor. Bristen för år 1922 uppgår till ett belopp av 4,213 kronor 63 öre.

Utskottet, som icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må anvisa för budgetåret 1924—1925.

a) till upprätthållande av verksamheten vid tekniska skolan i Stockholm ett extra anslag av 32,700 kronor, under villkor att Stockholms stad för samma tid utöver förut anslagna medel, 7,500 kronor för år, för berörda ändamål bidrager med samma belopp som statsanslaget samt med beräkning, att 480 kronor tillskjutas av Sjöstedtska fonden,

b) till täckande av i skolans räkenskaper för år 1922 förefintlig brist ett extra anslag av 4,200 kronor.

Bergs-  
skolorna  
i Filipstad  
och Falun.  
[184.]

201:o) Kungl. Maj:t har (punkt 184) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till uppehållande av bergsskolorna i Filipstad och Falun, anordnade på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 mars 1922 närmare angivits, för budgetåret 1924—1925 anvisa *dels* såsom bidrag med  $\frac{3}{5}$  till kostnaderna för verksamheten vid skolorna under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 ett extra anslag av 45,210 kronor, *dels ock* såsom särskilt bidrag med  $\frac{3}{5}$  till ålderstillägg åt lärare och vaktmästare ett extra anslag av 1,200 kronor eller tillhoppa 46,410 kronor, allt under villkor att järnkontoret ansvarar för den del av kostnaderna för skolornas uppehållande i av departementschefen uti ovanberörda statsrådsprotokoll angiven omfattning, som ej täckes genom anslag av statsmedel, samt med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter i fråga om nämnda anslag, som av Kungl. Maj:t prövas erforderliga.

Utredningen återfinnes å sid. 398—399 i statsrådsprotokollet.

Enligt det i propositionen nr 225 till 1922 års riksdag framlagda, av riksdagen godkända förslaget till omorganisation av bergsskolorna skulle statens årliga bidrag till deras upprätthållande från och med genomförandet

vid ingången av läsåret 1923—1924 av omorganisationen utgöra 45,210 kronor, fränsett statens andel i ålderstillägg och dyrtidstillägg. Nämda belopp anvisades för budgetåret 1923—1924 jämte 900 kronor till ålderstillägg åt lärare och vaktmästare; ålderstilläggen beräknades komma att utgå till två lärare med 500 kronor till vardera, till en vaktmästare med 300 kronor samt till en vaktmästare med 200 kronor. Den nu föreslagna höjningen av statsbidraget med 300 kronor betingas av att en av de ifrågavarande två lärarna är berättigad att under budgetåret 1924—1925 komma i åtnjutande av ett andra ålderstillägg å 500 kronor.

Utskottet anser sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må såsom bidrag till uppehållande av bergsskolorna i Filipstad och Falun, anordnade på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 mars 1922 närmare angivits, för budgetåret 1924—1925 anvisa

a) såsom bidrag med  $\frac{3}{5}$  till kostnaderna för verksamheten vid skolorna under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 ett extra anslag av 45,210 kronor,

b) såsom särskilt bidrag med  $\frac{3}{5}$  till ålderstillägg åt lärare och vaktmästare ett extra anslag av 1,200 kronor eller tillhopa 46,410 kronor,

allt under villkor att järnkontoret ansvarar för den del av kostnaderna för skolornas uppehållande i av departementschefen uti ovanberörda statsrådsprotokoll angiven omfattning, som ej täckes genom anslag av statsmedel, samt med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter i fråga om nämnda anslag, som av Kungl. Maj:t prövas erforderliga.

202:o) Kungl. Maj:t har (punkt 185) föreslagit riksdagen att till uppehållande av verksamheten vid vävskolan i Borås anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 9,850 kronor att utgå med de belopp, till de ändamål och under de villkor, som av departementschefen i statsrådsprotokollet avgivits.

Vävskolan i  
Borås.  
[185.]

Utredningen återfinnes å sid. 399—400 i statsrådsprotokollet.

På grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1923 års riksdag till uppehållande av verksamheten vid vävskolan i Borås för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 9,725 kronor. Jämfört med dittills till skolan utgående anslag innebar 1923 års riksdags beslut en förhöjning av ifrågavarande anslagsmedel med 125 kronor, vilken förhöjning orsakades av att andre läraren vid skolan G. Berntson från och med år 1924 berättigats till ett andra ålderstillägg å 500 kronor för år, varav på statens

anpart belöpte 250 kronor för helt år räknat. Den nu begärda förhöjningen av anslaget med ytterligare 125 kronor följer av att ålderstillägget till sistnämnde lärare nu kräves för hela det budgetår, som anslaget avser.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till uppehållande av verksamheten vid vävskolan i Borås anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 9,850 kronor att utgå med de belopp, till de ändamål och under de villkor, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivits.

Dyrtidstill-  
lägg åt be-  
fattnings-  
havare vid  
tekniska sko-  
lan i Stock-  
holm, bergs-  
skolorna  
i Filipstad  
och Falun  
samt väv-  
skolan i  
Borås.  
[186.]

203:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t under punkt 186 föreslagit riksdagen i fråga om dyrtidstilllägg åt befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm, bergsskolorna i Filipstad och Falun samt vävskolan i Borås kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen anmäla.

Yrkespeda-  
gogiska cen-  
tralanstalten.  
[187.]

204:o) Kungl. Maj:t har (punkt 187) föreslagit riksdagen att till en yrkespedagogisk centralanstalt med de uppgifter och den anordning, som av Kungl. Maj:t, i huvudsaklig anslutning till de av vederbörande departementschef i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1920 angivna riktlinjer samt med beaktande jämväl av vad i nu förevarande statsrådsprotokoll anförts, närmare bestämmas, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 400—401 i statsrådsprotokollet.

Såväl för år 1921 som för år 1922 anvisades av riksdagen på extra stat ett reservationsanslag å 80,000 kronor att användas till en yrkespedagogisk centralanstalt med de uppgifter och den anordning, som närmare bestämdes av Kungl. Maj:t i huvudsaklig anslutning till de av vederbörande departementschef i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1920 angivna riktlinjer. För förra halvåret 1923 utgjorde här ifrågavarande anslag 40,000 kronor. Enär besparingar å tillhopa omkring 37,000 kronor uppkommit å anslagen för åren 1921 och 1922, ansågs anslagsäskandet för budgetåret 1923—1924 kunna begränsas till 25,000 kronor, vilket belopp även anvisades av riksdagen. Enligt vad överstyrelsen meddelat, uppgingo kostnaderna för anstalten under år 1922 till cirka 72,000 kronor. Vad beträffar förra halvåret 1923, har departementschefen inhämtat, att å det beviljade anslaget, 40,000 kronor, besparats omkring 6,500 kronor.

Med hänsyn till att omfattningen av lärlings- och yrkesskolorna till följd av bland annat den ekonomiska depressionen inskränkts, finner departementschefen, att behovet av nya lärarkrafter för sagda skolor nu icke är så stort

som tidigare beräknats. Antalet lärarkurser under den närmaste tiden synes departementschefen därför kunna något minskas, en åtgärd som komme att medföra en icke obetydlig minskning av anslagets belastning. Då vidare föreståndarens arbete väsentligen sammanhänge med dessa kurser, ifrågasätter departementschefen, att hans arvode, som hittills uppgått till 11,400 kronor och således ungefär motsvarat de rektor vid provårsläroverk tillkommande avlöningsförmånerna, sänkes till 10,000 kronor, varav 5,000 kronor skola anses utgöra lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 2,500 kronor hyresbidrag. Genom de sålunda ifrågasatta åtgärderna och med hänsyn tagen även till besparingen å anslaget för förra halvåret 1923 skulle anstaltens anslagsbehov för budgetåret 1924—1925 kunna nedbringas till 50,000 kronor.

Utskottet, som icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till en yrkespedagogisk centralanstalt med de uppgifter och den anordning, som av Kungl. Maj:t, i huvudsaklig anslutning till de av vederbörande departementschef i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1920 angivna riktlinjer samt med beaktande jämväl av vad i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 anförts, närmare bestämmas, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

## Folkbildningsåtgärder i övrigt.

Understöd åt  
folkbibliotek  
[188]  
jämte en i  
ämnet väckt  
motion.

205:o) Kungl. Maj:t har (punkt 188) föreslagit riksdagen att

a) med uteslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till understöd av folkbibliotek, därstädes för enahanda ändamål uppföra ett ordinarie reservationsanslag å 320,000 kronor;

b) medgiva, att från ifrågavarande reservationsanslag må — förutom dels understöd till bibliotek, riksförbund och förmedlingsanstalter enligt gällande bestämmelser angående understödjande av folkbiblioteksväsendet, dels ock de av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda belopp, vilka enligt av riksdagen vid särskilda tillfällen lämnade medgivanden för närvarande utgå från förslagsanslaget till folkbibliotek — tills vidare utbetalas

ej mindre så stort belopp, som erfordras för att möjliggöra uppflyttning i löneklass av de hos skolöverstyrelsens bibliotekskonsulenter anställda kvinnliga biträdena, i den mån de i vederbörlig ordning prövas berättigade till dylik uppflyttning,

än även ett ytterligare belopp av högst 200 kronor årligen till ersättning åt vikarier för nämnda kvinnliga biträden.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 402—409 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *A. Pers* väckt motion (nr 58), däri hemställts, att riksdagen ville besluta uppföra i riksstaten under åttonde huvudtiteln ett förslagsanslag till understöd av folkbibliotek av 430,000 kronor.

Till stöd för detta yrkande har motionären anfört följande:

»I statsverkspropositionens åttonde huvudtitel, punkt 188, har Kungl. Maj:t föreslagit, beträffande anslaget till folkbibliotek, dels en sänkning av anslaget från 400,000 kronor i löpande riksstat till 320,000 kronor, dels ock att anslagets natur skulle ändras från förslagsanslag till reservationsanslag. Skolöverstyrelsen hade, på i propositionen återgivna skäl, förordat ett förslagsanslag å 430,000 kronor. Denna siffra grundade sig på den av överstyrelsen beräknade omfattningen av biblioteksverksamheten vid folk- och skolbibliotek ävensom studiecirkelbibliotek. Från anslaget utgå därjämte ett antal särskilda poster till olika ändamål enligt av riksdagen gjorda medgivanden.

Hela den ifrågasatta sänkningen av beloppet kommer att gå ut över de direkta biblioteksanslagen, som skulle komma att minskas från av överstyrelsen beräknade 386,000 kronor till 276,000 kronor eller med mellan tredjedelen och fjärdedelen. En dylik nedsättning av biblioteksanslagen kommer att verka synnerligen kännbart på denna viktiga gren av folkbildningsarbetet.

Än mer olyckligt verkar emellertid, med tanke på framtida utveckling, en ändring av anslagsbeteckningen till reservationsanslag. Denna ändring innebär nämligen, att med varje nytt bibliotek de äldre skola få sitt statsbidrag

minskat, och för varje ny plats i landet, där bildningsintresset skapar ett bibliotek, skola biblioteken på alla andra platser få sina anslag reducerade.

Det synes vara uppenbart, att i detta fall avgörande skäl föreligga för den anslagsbeteckning, som hittills använts.»

Till understöd åt folkbibliotek är för innevarande budgetår uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 400,000 kronor. Departementschefen har nu under åberopande av det statsekonomiska läget ifrågasatt en sänkning av de understöd, som hittills utgått till bibliotek och riksförbund. Bland annat har departementschefen framhållit, hurusom praxis vid utdelningen av statsbidrag åt folk- och skolbibliotek varit den, att vederbörande bibliotek erhållit understöd till samma belopp, som för bibliotekets utveckling och vård tillskjutits från annat håll, dock naturligen med iakttagande av stadgat maximibelopp. Likaså syntes i regel till riksförbund, förmedlingsanstalter och bibliotek vid sjukvårdsinrättningar hava utdelats högsta statsunderstöd, som författningen enligt kunnat utgå. Att under rådande ekonomiska läge alltjämt utdela maximibelopp anser departementschefen icke vara nödigt. Sänkes nu anslaget under hittillsvarande belopp, bleve enligt departementschefens mening följden givetvis den, att vid de särskilda understödens utmätande de normer, som hittills i praxis vunnit tillämpning, måste modifieras. Vad beträffar anslagets storlek, har departementschefen ifrågasatt en sänkning av beloppet till 320,000 kronor. För att erhålla full säkerhet, att den åsyftade besparingen skall vinnas, har departementschefen tillika ansett det vara nödigt, att anslaget får karaktären av reservationsanslag.

Det motionsvis gjorda yrkandet innebär ett bibehållande av anslagets hittillsvarande natur av förslagsanslag, varjämte i enlighet med skolöverstyrelsens beräkningar anslagsbeloppet föreslagits till 430,000 kronor.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget innebär en anordning, som kan vara ägnad att medföra ödesdigra konsekvenser för folkbiblioteksrörelsen i landet. Genom de ifrågasatta ändrade grunderna och genom förslaget i övrigt skulle ej endast den lovande utvecklingen på detta område komma att helt hämmas utan även högst menliga inskränkningar komma att vidtagas i avseende å en av de mest nyttiga och mest tilltalande delarna av det frivilliga folkbildningsarbetet i landet. Nu ifrågavarande folkbildningsrörelse är synnerligen omhuldad i våra grannländer, vilka på detta område nått en rikare utveckling än vårt land; strävandena böra snarare inriktas på att uppmuntra och understödja folkbiblioteken än att genom restriktiva åtgärder bereda desamma svårigheter i avseende å deras bestånd och utveckling. Utskottet har vid anförda förhållanden icke ansett sig kunna tillstyrka en anordning, som skulle innebära en ändring av nuvarande grunder för utdelning av understöd åt folk- och skolbibliotek; och har utskottet i anslutning härtill icke kunnat tillstyrka en ändring av naturen av ifrågavarande anslag, vilket alltjämt torde böra hava förslagsanslags karaktär.

Utskottets  
yttrande.

Beträffande anslagets storlek finner utskottet en begränsning av det nu utgående beloppet å 400,000 kronor kunna motiveras dels med hänsyn till prissänkningen å bokmarknaden, dels ock i betraktande därav, att bidragen från kommuner och enskilda under rådande depressionstid torde komma att något minskas, vilket i sin tur inverkar på statsunderstöden, som skola utgå under villkor om minst lika stort sådant bidrag; och anser sig utskottet böra i sådant avseende tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet kan sålunda icke i denna del biträda den i ämnet väckta motionen.

Utskottet, som i övrigt ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Pers' ovanberörda motion,

a) uppföra det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbibliotek med ett belopp av 320,000 kronor;

b) medgiva, att från ifrågavarande förslagsanslag må tills vidare utbetalas

ej mindre så stort belopp, som erfordras för att möjliggöra uppflyttning i löneklass av de hos skolöverstyrelsens bibliotekskonsulenter anställda kvinnliga biträdena, i den mån de i vederbörlig ordning prövas berättigad till dylik uppflyttning,

än även ett ytterligare belopp av högst 200 kronor årligen till ersättning åt vikarier för nämnda kvinnliga biträden.

Populärvetenskapliga föreläsningar.  
[189.]

jämte i ämnet väckta motioner.

206:o) Kungl. Maj:t har (punkt 189) föreslagit riksdagen

*dels* att till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 290,000 kronor ävensom medgiva, att av detta anslag må enligt av Kungl. Maj:t fastställda villkor användas högst 25,000 kronor till understöd åt centralbyråer och undantagsvis även åt andra sammanslutningar för förmedling av dylika föreläsningar, 3,000 kronor till en hos skolöverstyrelsen anställd föreläsningskonsulent, samt högst 8,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare,

*dels ock* medgiva, att för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 det minsta antal föreläsningar, som för åtnjutande av statsunderstöd skall årligen anordnas av anstalt eller förening, varom nu är fråga, må utgöra 10.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 409—411 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

*ej mindre* en inom första kammaren av herrar O. Olsson och N. A. Berge väckt motion (nr 59), däri hemställts, att riksdagen må *dels* till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 350,000

kronor, ävensom medgiva, att av detta anslag må enligt av Kungl. Maj:t fastställda villkor användas högst 25,000 kronor till understöd åt centralbyråer och undantagsvis även åt andra sammanslutningar för förmedling av dylika föreläsningar, 3,000 kronor till en hos skolöverstyrelsen anställd föreläsningskonsulent samt högst 8,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare,

dels ock medgiva, att för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 det minsta antal föreläsningar, som för åtnjutande av statsunderstöd skall årligen anordnas av anstalt eller förening, varom nu är fråga, må utgöra 10;

än även en inom andra kammaren av herr *M. C. Jensen* väckt motion (nr 127), däri hemställts, att riksdagen, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning, ville höja det av Kungl. Maj:t föreslagna extra reservationsanslaget av 290,000 kronor till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, till 350,000 kronor.

Till stöd för förstnämnda av herrar Olsson och Berge väckta motion har anförts följande:

»I årets statsverksproposition hemställles, att anslaget till de populärvetenskapliga föreläsningarna måtte sänkas från 350,000 kronor till 290,000 kronor för budgetåret 1924—1925. Departementschefen anser, att det skulle varit önskligt att bibehålla anslaget vid samma belopp som under innevarande budgetår, men finner sig på grund av statsfinansiella svårigheter nödsakad att föreslå den högst avsevärda sänkningen.

Av samma skäl hemställdes i statsverkspropositionen till 1922 års riksdag om sänkning av detta anslag till 100,000 kronor för första halvåret 1923. Riksdagen biföll emellertid en hemställan från statsutskottet om anslagets fastställande till 175,000 kronor med följande motivering:

'Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle otvivelaktigt medföra ett avbrott i föreläsningsverksamheten, som kan lämna djupare spår efter sig och äventyra den lovande utvecklingen av ett för folkupplysningen betydelsefullt arbete. Utskottet, som anser det vara ett livsvillkor för föreläsningsverksamheten att ej nu allt för mycket beskäras i sina ekonomiska resurser, har därför funnit en höjning av anslaget i förhållande till vad Kungl. Maj:t föreslagit ofrånkomlig, därest ej allvarlig skada skall tillskyndas hela denna gren av den allmänna folkupplysningen. Så högt belopp, som motionärerna förordat, anser sig utskottet dock ej böra under nuvarande förhållanden förorda, utan vill tillstyrka ett belopp av 175,000 kronor.'

I överensstämmelse med denna av riksdagen uttalade mening hemställdes i 1923 års statsverksproposition om ett anslag av 350,000 kronor för budgetåret 1923—1924, vilken hemställan också av riksdagen bifölls.

Alldeles samma skäl, som riksdagen anförde 1922 mot en större beskärning av anslaget, föreligga allt fortfarande.»

Det anslag, varom nu är fråga, utgår för innevarande budgetår med 350,000 kronor. Den ifrågasatta sänkningen av anslagsbeloppet motiveras med hänsyn till det statsfinansiella läget.

Den populärvetenskapliga föreläsningsverksamheten har gjort en gagnande och betydelsefull insats i det frivilliga folkbildningsarbetet i landet. Den

Utskottets  
yttrande.

sänkning av anslaget, som nu föreslås, anser utskottet kunna föra med sig allvarliga påföljder och vara ägnad att äventyra föreläsningsföreningarnas bestånd. I anslutning till den uppfattning, som riksdagen år 1922 i denna fråga tillkännagav, anser utskottet en höjning av det utav Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet vara av omständigheterna fullt motiverad. Utskottet har dock icke funnit sig kunna gå längre än att för ändamålet tillstyrka ett belopp av 325,000 kronor.

Utskottet, som i övrigt ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herrar Olssons och Berges ävensom herr Jensens ovanberörda motioner,

a) till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 325,000 kronor, ävensom medgiva, att av detta anslag må enligt av Kungl. Maj:t fastställda villkor användas högst 25,000 kronor till understöd åt centralbyråer och undantagsvis även åt andra sammanslutningar för förmedling av dylika föreläsningar, 3,000 kronor till en hos skolöverstyrelsen anställd föreläsningskonsulent, samt högst 8,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare,

b) medgiva, att för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 det minsta antal föreläsningar, som för åtnjutande av statsunderstöd skall årligen anordnas av anstalt eller förening, varom nu är fråga, må utgöra 10.

Bidrag till arbetarnas bildningsförbund för organisations- och administrationskostnader [190.] jämte en i ämnet väckt motion.

207:o) Kungl. Maj:t har (punkt 190) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till arbetarnas bildningsförbund för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 15,000 kronor, att utgå under villkor, att förbundet visar sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll bekomna medel till minst lika stort belopp som statsbidraget, och i övrigt enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 412 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *R. Sandler* väckt motion (nr 71), däri hemställt, att riksdagen ville såsom bidrag till arbetarnas bildningsförbund för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 26,000 kronor, att utgå under villkor, att förbundet visar sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll

bekomna medel till minst lika stort belopp som statsbidraget, och i övrigt enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Motionären har till stöd för sitt yrkande anfört följande:

»Till arbetarnas bildningsförbunds organisations- och administrationskostnader föreslås i statsverkspropositionens åttonde huvudtitel, punkt 190, ett extra anslag av 15,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har på vissa grunder förordat, att anslaget måtte bestämmas till 26,000 kronor. Även om tillräckliga skäl icke föreligga att såsom för framtiden giltigt fastslå den norm för anslagsberäkningen, som skolöverstyrelsen utgått ifrån, synes överstyrelsens hemställan, vad beloppet angår, böra läggas till grund för riksdagsbeslut i frågan. Till belysning av omfattningen av förbundets verksamhet må här endast anföras, att den bildningsverksamhet, som genom förbundet administreras, representerar ett sammanlagt utgiftsbelopp sistförflutna arbetsår av 396,000 kronor. Det av överstyrelsen tillstyrkta statsbidraget utgör i förhållande härtill mindre än 7 procent.»

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag anvisade 1921 års riksdag såsom bidrag till arbetarnas bildningsförbund för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader såsom förslagsanslag, högst, dels å tilläggsstat för år 1921 ett belopp av 12,000 kronor, dels ock å extra stat för år 1922 ett belopp av likaledes 12,000 kronor, båda anslagen att utgå under villkor, att förbundet visade sig hava från annat håll för ändamålet under respektive år tilldelats understöd å minst lika stort belopp som statsbidraget, och i övrigt enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva. För förra halvåret 1923 bestämdes anslaget till 6,000 kronor att utgå under enahanda villkor och för budgetåret 1923—1924 till 15,000 kronor att utgå likaledes under enahanda villkor.

Skolöverstyrelsen har för nästkommande budgetår för ändamålet ifrågasatt ett belopp av 26,000 kronor, men har departementschefen icke ansett sig under nu rådande ekonomiska förhållanden kunna tillstyrka en höjning utöver det anslagsbelopp, som nu utgår.

Med hänsyn till den gagnande insats, som arbetarnas bildningsförbund gjort i folkbildningsarbetet, anser utskottet förbundet vara förtjänt av ett högre understöd än vad Kungl. Maj:t nu föreslagit. Utskottet, som funnit goda skäl föreligga för det motionsvis gjorda yrkandet, hemställer,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr Sänders ovanberörda motion, såsom bidrag till arbetarnas bildningsförbund för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 26,000 kronor, att utgå under villkor, att förbundet visar sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll bekomma medel till minst lika stort belopp som statsbidraget, och i övrigt enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Utskottets  
yttrande.

Populära  
föreläsningss-  
kurser, anord-  
nade från uni-  
versiteten i  
Uppsala och  
Lund  
[191.]  
jämte en i  
ämnet väckt  
motion.

208:o) Kungl. Maj:t har (punkt 191) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till täckande av kostnaderna för de föreläsningsskurser, som från universiteten i Uppsala och Lund varda på begäran vare sig av institution, som ej åtnjuter särskilt till populärvetenskapliga föreläsningar beviljat statsunderstöd, eller av viss kommun eller enskild person anordnade att under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 eller senare hållas utom universitetsstäderna, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor, varav 7,000 kronor till Uppsala universitet och 3,000 kronor till Lunds universitet, att utgå under villkor att den, som begärt föreläsning, tillskjuter för täckande av föreläsarens resekostnader och arvode minst lika stort belopp som statsbidraget.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 413 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herrar *O. Olsson* och *N. A. Berge* väckt motion (nr 60), däri hemställts, att riksdagen må såsom bidrag till täckande av kostnaderna för de föreläsningsskurser, som från universiteten i Uppsala och Lund varda på begäran vare sig av institution, som ej åtnjuter särskilt till populärvetenskapliga föreläsningar beviljat statsunderstöd, eller av viss kommun eller enskild person anordnade att under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 eller senare hållas utom universitetsstäderna, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 14,500 kronor, varav 10,000 kronor till Uppsala universitet och 4,500 kronor till Lunds universitet att utgå under nu gällande villkor.

I avseende å de av motionärerna till stöd för förslaget anförda skäl hänvisar utskottet till motionen.

Utskottets  
yttrande.

Såsom bidrag till täckande av kostnaderna för de föreläsningsskurser, som från universiteten i Uppsala och Lund bleve på begäran vare sig av institution, som ej åtnjöt särskilt till populärvetenskapliga föreläsningar beviljat statsunderstöd, eller av viss kommun eller enskild person anordnade att under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 eller senare hållas utom universitetsstäderna, har riksdagen för budgetåret 1923—1924 anvisat ett extra reservationsanslag av 14,500 kronor, därav 10,000 kronor till Uppsala universitet och 4,500 kronor till Lunds universitet, att utgå under villkor att den, som begärt föreläsning, tillskötte för täckande av föreläsarens resekostnad och arvode minst lika stort belopp som statsbidraget. Från båda universiteten har nu begärts, för universitetet i Uppsala 10,000 kronor och för universitetet i Lund 4,500 kronor, alltså enahanda belopp som för ändamålet anvisats för budgetåret 1923—1924.

Departementschefen har emellertid begränsat kraven till 10,000 kronor, därav 7,000 kronor till Uppsala universitet och 3,000 kronor till Lunds universitet.

Utskottet har icke funnit tillräckliga skäl förefinnas att gå utöver vad Kungl. Maj:t i nu förevarande hänseende föreslagit och hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Olsson och Berges ovanberörda motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, såsom bidrag till tackande av kostnaderna för de föreläsningskurser, som från universiteten i Uppsala och Lund varda på begäran vare sig av institution, som ej åtnjuter särskilt till populärvetenskapliga föreläsningar beviljat statsunderstöd, eller av viss kommun eller enskild person anordnade att under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 eller senare hållas utom universitetsstäderna, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor, varav 7,000 kronor till Uppsala universitet och 3,000 kronor till Lunds universitet, att utgå under villkor att den, som begärt föreläsning, tillskjuter för tackande av föreläsarens resekostnad och arvode minst lika stort belopp som statsbidraget.

209:o) Kungl. Maj:t har (punkt 192) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för de föreläsningskurser, som äro avsedda att under sommaren 1924 eller senare vid universitetet i Uppsala anordnas för allmänheten, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 9,000 kronor.

Sommarkurser vid universitetet i Uppsala.  
[192.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 414—415 i statsrådsprotokollet.

Vid olika tillfällen har riksdagen anvisat särskilda anslag för hållande av dylika s. k. sommarkurser dels i Uppsala, dels i Stockholm, dels i Lund, dels ock i Göteborg.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för de föreläsningskurser, som äro avsedda att under sommaren 1924 eller senare vid universitetet i Uppsala anordnas för allmänheten, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 9,000 kronor.

210:o) I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *R. Sandler* och *O. Olsson* (nr 72) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Engberg* (nr 115) har hemställts, att riksdagen ville för budgetåret 1924—1925 till anordnande av s. k. universitetscirkelar anvisa ett extra anslag av 6,500 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t därom meddelar.

Motioner ang. anslag till anordnande av s. k. universitetscirkelar.

Till stöd för berörda förslag har anförts följande:

Ett av de värdefullaste uppslagen i folkbildningskommitténs arbete var startandet av tvenne universitetscirkelar i nationalekonomi. Kommittén avsåg därigenom ett försök att utröna, huruvida den i alla länders folkbildnings-

arbete uppmärksammade engelska folkbildningsformen med »university tutorial classes» vore lämplig för våra svenska förhållanden.

Förslag till organisation av denna verksamhet har av de sakkunniga utarbetats tillsammans med representanter från universiteten.

Folkbildningskommittén har föreslagit samma anordning för de svenska universitetscirkelarna som den för Englands »tutorial classes» gällande, med det undantaget, att de svenska cirkelarna i allmänhet skulle bli tvååriga i stället för treåriga. Försättningscirklar utöver de två åren skulle dock vara berättigade till vanligt statsanslag. I undantagsfall skulle ettårig studiecirkel kunna erkännas som universitetscirkel och få anslag till sådan.

Statens anslag skulle utgå med två tredjedelar av lärararvodet (1,800 kronor) således med 1,200 kronor för varje år.

Universitetscirkelns arbetsår skulle omfatta 24 veckor av vinterhalvåret med sammanträde en gång i veckan, varvid första timmen ägnades åt ledarens föreläsning, andra timmen åt seminarieövning. Deltagarna skulle vara skyldiga att efter lärarens anvisning utarbeta skriftliga uppsatser.

Högsta ledningen skulle tillkomma universitetens folkbildningsavdelningar. Dessa skulle bestå av fem representanter för universitetet, valda av den akademiska församlingen, och fem för de stora folkbildningsorganisationerna i landet (en för vardera av Sveriges allmänna biblioteksörening, föreläsningförbundens riksorganisation, arbetarnas bildningsförbund och goodtemplarorden [I. O. G. T.] samt en gemensam för övriga statsunderstödda riksförbund av studiecirklar). Dessutom skulle universitets rektor vara självskriven ordförande.

De sakkunniga hava starkt understrukt den stora betydelse dessa universitetscirklar skulle få för det ekonomiska upplysningsarbete, för vilket riksdagen visat sitt särskilda intresse genom att i skrivelse 1920 begära utredning »i vad mån och på vad sätt staten kan medverka till att under och efter skoltiden insikter i ekonomiska och näringsorganisatoriska ämnen må kunna systematiskt meddelas i större utsträckning än som nu i allmänhet sker.»

En enda sådan studiecirkel kan åtminstone på platser med tätare befolkning ge ledning för systematiska studier långt utanför den egna kretsen. Av rätt stor betydelse är också, att universitetscirkelarnas medlemmar efter genomgången kurs säkert själva i stor utsträckning torde bli utnyttjade som ledare för studiecirklar i nationalekonomi bland sina föreningars medlemmar.

Prof. E. Sommarin har om den av honom ledda cirkeln avgivit följande redogörelse:

»Med tvekan åtog jag mig att under månaderna september—december 1922 och januari—april 1923 leda en studiecirkel i nationalekonomi i Malmö, vars medlemmar skulle utväljas bland personer, som tidigare deltagit i cirkelarbete under ett eller flera år, bl. a. i nationalekonomi, och därvid ådagalagt intresse för självstudier. Antalet medlemmar begränsades till 25. Enligt planen borde jag varje tisdag kl. 7—8 e. m. hålla en föreläsning med tillträde för allmänheten i Johannesskolans stora sal, och det ålåg cirkelmedlemmarna att turvis två och två referera denna föreläsning med tillgödögorande av anvisad litteratur och de synpunkter på ämnet, som framkommo under förnyad genomgång av detsamma vid cirkelsammanträde omedelbart efter varje föreläsning i skolans lärarorum kl. 8—9 e. m. Föreläsningarna måste emellertid börja med kvart (kl. 7,15) och kunde ej sällan räcka till 8,30, varefter cirkelns sammanträde vanligen utsträcktes till kl. 10. Givetvis måste aftnarna bliva tämligen ansträngande för personer med daglig sysselsättning.

De sammanlagt 25 föreläsningarna följdes av en talrik publik (genomsnittstal c:a 160) och av cirkelmedlemmarna med stor regelbundenhet. En deltagarefrån ett avlägset industrisamhälle, som måste cykla en mil och sedan fara på tåg till sammanträdena (Staffanstorp—Lund—Malmö), föll snart ifrån, liksom en medarbetare i arbetartidningen, som ansåg sig kunna referera förut, och en deltagare förbjöds i början av andra terminen av läkare att anstränga sig med extra studiearbete. I slutet av andra terminen förflyttades en deltagare till Stockholm. De övriga fortsatte, med förfall för en eller två på grund av särskilda uppdrag (underhandlingsdelegerade vid löneförhandlingar å annan ort o. s. v.) vid ett eller annat tillfälle. Vid ett av de senare sammanträdena under andra terminen voro fem frånvarande av skilda anledningar.

En viss ojämnhet i förutsättningarna för att tillgodogöra sig kursen blev tidigt märkbar bland deltagarna, men något mera än halva antalet av dem visade sig väl kvalificerade för grundligare självstudier, och om man i fråga om några av dessa bortser från formella brister i skriftlig framställning, utgjorde dessa begåvade och belästa män med sina vidsträckta praktiska erfarenheter och sin personliga mogenhet (30 à 40 år) ett mycket gott urval för överläggningar om teori och praxis i folkhushållningen, baserade på valda kapitel ur min populärvetenskapliga lärobok i nationalekonomi.

De vetenskapliga premisserna av fakta och kombinationer av fakta motogogs måhända med större förståelse än slutsatserna, som i talrika fall måste peka i annan riktning, än man inom den organiserade arbetarvärlden måhända ofta antar eller kunde önska. Flertalet av cirkelmedlemmarna tillhöra sedan ungdomen arbetarpartiet, och flera av dem äro innehavare av partiets förtroendeposter. En naturlig benägenhet att finna vetenskaplig verifikation av förutfattade meningar har ofta kunnat spåras i cirkelns debatter och i de mera självständiga inslagen i referaten av föreläsningarna. Överläggningarna inom cirkeln ha därigenom icke sällan gett uppslag till kritik och antikritik, som varit av stort intresse. På det hela taget tror jag mig hava konstaterat ett växande intresse för att förstå verkligheten och de vetenskapliga förklaringarna av verkligheten förutsättningslöst och utan hänsyn till huruvida konsekvenserna synas förenliga med politiska åskådningar och syften. Hos de främsta cirkelmedlemmarna, om man till dem här för dem, som gjort sig mest gällande genom förträffligheten i sina referat och inlägg i debatterna, är påtagligt dominerande det rent intellektuella intresset, och detta har i växande grad förmått ge cirkelarbetet karaktär av universitetsarbete.

Med ingången av hösten 1923 har cirkelarbetet återupptagits efter en i så måtto förändrad plan, att medlemmarna två och två turvis till sammanträdena medföra självständigt utarbetade uppsatser i ämnet för föreläsningen och föredraga dessa, innan debatten i ämnet börjar. Därmed har arbetet mera närmat sig de s. k. seminarieövningarna vid universitetet. Tydligt kommer kärntruppen bland cirkelmedlemmarna därmed att träda helt i förgrunden, och det torde kunna befaras, att urvalet gör sig gällande även i fråga om deltagarskapets vidhållande.

Min egen tvekan om universitetscirkelsystemets genomförbarhet och min tidvis måhända förklarliga ansträngdhet av tisdagsarbetet ha förbytt i en bestämd övertygelse om lämpligheten och behövligheten av denna form för folkbildningsarbetet, för vilken jag skulle känna mig entusiasmerad, om samarbetet mellan universitetsläraren och cirkelmedlemmarna kunde begränsas till ett urval, sådant som jag funnit inom den här nämnda kärntruppen.

Min oerfarenhet vid starten av universitetscirkeln 1922—1923 lät mig räkna med, att antagandet av de 25 medlemmarna skulle innebära urvalet av en sådan kärntrupp, men det rätta urvalet kan säkerligen göras först under cirkelarbetet. Det hade måhända varit bättre att börja med 50 och efter en termin utskilja de 25 genom cirkelledarens övervägande inflytelse. Säkerligen bör en universitetscirkel också snarare hålla sig till 25- à 35-åringar än 35- à 45-åringar.

*Emil Sommarin.»*

De nu på andra året arbetande två universitetscirkelarna i nationalekonomi kunna anses som en löftesrik inledning till realiserandet i ej obetydlig utsträckning av riksdagens uttalade önskan om vidgat och fördjupat folkupplysningsarbete i ekonomiska frågor. Men när de avslutat sin verksamhet, torde inga medel stå till förfogande för en fortsatt utveckling av denna bildningsform. Då de sakkunniga på våren 1922 lyckades anskaffa medel för dessa båda cirklar genom frikostigt tillmötesgående från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse och Längmanska kulturfonden, hoppades de, att deras förslag skulle föreligga färdigt i så god tid, att riksdagen kunde fatta beslut om medel för den fortsatta utvecklingen, om dessa försök visat sig fylla de på dem ställda förväntningarna.

Att på privat väg åstadkomma garantier för understöd åt nya universitetscirklar torde nu stöta på mycket stora svårigheter. Därför våga vi nu ifrågasätta, att riksdagen i denna fråga ville besluta en provisorisk åtgärd, varigenom verksamheten räddas från att gå till spillo. Detta kunde lämpligen ske sålunda, att riksdagen för nästa år ställde 6,500 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för anordnande av fem universitetscirklar, varav högst tre i annat ämne än nationalekonomi. Anordnandet kunde omhänderhavas av en styrelse bestående av universitetslärare och representanter för de största studiecirkelorganisationerna.

I anledning av en utav riksdagen år 1920 begärd utredning, i vad mån och på vad sätt staten kunde medverka till att under och efter skoltiden insikter i ekonomiska och näringsorganisatoriska ämnen skulle kunna systematiskt meddelas i större utsträckning än som nu i allmänhet skedde, upp- tog folkbildningskommittén bland sina förslag anordnande av två s. k. universitetscirklar i nationalekonomi. Universitetscirkelns arbetsår skulle omfatta 24 veckor av vinterhalvåret med sammanträde en gång i veckan, varvid första timmen skulle ägnas åt ledarens föreläsning och andra timmen åt seminarieövning. Högsta ledningen skulle tillkomma universitetens folkbildningsavdelningar. Statens anslag skulle utgå med två tredjedelar av lärararvodet (1,800 kronor) eller alltså med 1,200 kronor för år och universitetscirkel.

Denna form av folkbildningsarbetet har allaredan kommit till stånd, i det att genom enskilda medel två universitetscirklar i nationalekonomi sedan ett par år varit i verksamhet. För en fortsatt verksamhet i sistnämnda hänseende lära några medel från enskilt håll ej längre vara att påräkna, liksom ej heller till en utvidgning av universitetscirklar i andra ämnen än nationalekonomi.

Den verksamhet, för vilken motionärerna påkalla statsunderstöd, avser ett fördjupat folkbildningsarbete i ekonomiska spörsmål, och är enligt utskottets förmenande av en stor allmännyttig betydelse. Det är av vikt, att det arbete, som på detta område redan begynnadt, icke bliver av brist på medel nedlagt. Motionerna påkalla icke ingripande för understödjande av något nytt och oprövat utan avse allenast att trygga tillvaron och fortbeståndet av en folkbildningsrörelse, som visat sig nyttig och gagnelig. Utskottet har, vid anförda förhållanden och då ett föregripande av folkbildningskommitténs förslag icke härigenom kan anses ske, funnit starka skäl föreligga att tillstyrka åtgärder, varigenom verksamheten med universitetscirkel skulle möjliggöras även för budgetåret 1924—1925 på de två platser, där en sådan verksamhet redan är i gång. De härför erforderliga medlen kunna beräknas till 2,600 kronor. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, i anledning av herrar Sänders och Olssons samt herr Engbergs ovanberörda motioner, till anordnande av två s. k. universitetscirkel anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 2,600 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t finner gott meddela.

211:o Kungl. Maj:t har (punkt 193) föreslagit riksdagen att  
*ej mindre* till undervisnings- och upplysningsverksamhet till nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1924—1925, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel:

Undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande.

[193.]

*dels* ett extra anslag av 135,000 kronor, att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till de av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda ändamål med högst de av departementschefen angivna belopp;

*dels ock* till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, ett extra reservationsanslag av 27,000 kronor;

*än även* medgiva, att möjligen uppkommande besparingar på de till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl. samt av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. avsedda medel må, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 415—420 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling i hithörande delar förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *J. Bergman m. fl.* (nr 160) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Olsson* i Mora m. fl. (nr 230), vari bland annat och så vitt nu är fråga föreslagits,

1:o att riksdagen för sin del måtte till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1924—1925

a) ett extra anslag av 155,000 kronor, varav skulle under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

|                                                          |                  |
|----------------------------------------------------------|------------------|
| till främjande av centralförbundets för nykterhetsunder- |                  |
| visning verksamhet . . . . .                             | kronor 18,000: — |
| » underhåll och skötsel av centralförbundets för nyk-    |                  |
| terhetsundervisning bibliotek . . . . .                  | » 1,000: —       |
| » anordnande under år 1925 av en social fortbild-        |                  |
| ningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl. . . . . | » 40,000: —      |
| » anordnande under år 1925 av en allmän utbildnings-     |                  |
| kurs för studie- och ungdomsledare m. fl. . . . .        | » 16,500: —      |
| » främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. stu-    |                  |
| die- och ungdomsverksamhet . . . . .                     | » 26,000: —      |
| » främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och    |                  |
| ungdomsverksamhet . . . . .                              | » 6,000: —       |
| » främjande av Nationaltemplarordens studie- och ung-    |                  |
| domsverksamhet . . . . .                                 | » 7,500: —       |
| » främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets stu-    |                  |
| die- och ungdomsverksamhet . . . . .                     | » 3,000: —       |
| » främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och     |                  |
| ungdomsverksamhet . . . . .                              | » 3,000: —       |
| » främjande av Sveriges studerande ungdoms helyk-        |                  |
| terhetsförbunds verksamhet . . . . .                     | » 6,000: —       |
| » främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verk- |                  |
| samhet . . . . .                                         | » 4,500: —       |
| » understöd för utgivande av en tidskrift för nykter-    |                  |
| hetsfrågans studium . . . . .                            | » 3,500: —       |
| » kungl. skolöverstyrelsen för avlöning av den hos över- |                  |
| styrelsen anställde konsulenten för nykterhetsundervis-  |                  |
| ning och nykterhetsupplysning, . . . . .                 | » 2,500: —       |

b) till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, ett extra reservationsanslag å 60,000 kronor.

2:o) att riksdagen vid ett bifall till ovannämnda förslag ville medgiva, att möjligen uppkommande besparingar på de till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl. samt av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. avsedda medel må, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

■ Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställning andragna skälen får utskottet hänvisa till motionerna.

1923 års riksdag har till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisat för budgetåret 1923—1924:

*dels* ett extra anslag av 135,000 kronor, att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

|                                                                                                                               |                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet . . . . .                                           | kronor 20,000: — |
| » underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek . . . . .                                   | » 1,000: —       |
| » anordnande under år 1924 av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl. . . . .                      | » 41,500: —      |
| » anordnande under år 1924 av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. . . . .                          | » 19,000: —      |
| » främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                      | » 21,000: —      |
| » främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                             | » 6,000: —       |
| » främjande av Nationaltemplarordens studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                                  | » 7,500: —       |
| » främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                      | » 3,000: —       |
| » främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                              | » 3,000: —       |
| » främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet . . . . .                                         | » 6,000: —       |
| » främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet . . . . .                                                       | » 4,500: —       |
| » understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande . . . . . | » 2,500: —       |

*dels ock* till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt fastställa, ett extra reservationsanslag å 27,000 kronor.

Enligt departementschefens i statsrådsprotokollet gjorda uttalande innebär Kungl. Maj:ts förslag en sänkning av anslagsposterna till den sociala fortbildningskursen för lärare, folkskolinspektörer m. fl. till 40,000 kronor, till den allmänna utbildningskursen för studie- och ungdomsledare m. fl. till 16,500 kronor och till centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet till 18,000 kronor. Däremot skulle anslagsposten till främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie och ungdomsverksamhet höjas till 26,000 kronor och posten till understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande höjas till 3,500 kronor. Slutsumman skulle sålunda bibehållas vid det belopp, varmed den för närvarande budgetår bestämts. Det till föreläsnings- och

instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande ifrågasatta anslaget är till beloppet lika med vad för innevarande budgetår till samma ändamål utgår. Vidare tillstyrker departementschefen att besparingar å posterna till nämnda båda kurser måtte få användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

Motionärernas framställning i vad nu är fråga överensstämmer med vad sålunda av departementschefen föreslagits med undantag dels av att i nu förevarande sammanhang upptagits ett anslag å 2,500 kronor till den hos skolöverstyrelsen anställde konsulenten för nykterhetsundervisning dels ock av att anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande föreslagits till ett till 60,000 kronor förhöjt belopp,

Utskottet finner bärande skäl vara av departementschefen anförda för den förändrade fördelningen av det ifrågasatta anslaget å 135,000 kronor. Det i motionerna framställda yrkandet om uppförande bland här förekommande anslagsposter av arvode å 2,500 kronor till skolöverstyrelsens konsulent för nykterhetsundervisningen står i överensstämmelse med vad utskottet ovan under punkten 105 anför. Ifrågavarande anslag bör därför upptagas till ett belopp av 137,500 kronor. Mot den föreslagna användningen av besparingarna å anslagsposterna till den sociala fortbildningskursen och allmänna utbildningskursen har utskottet ej något att erinra.

På de av motionärerna anförda skäl anser sig utskottet böra tillstyrka ett belopp av 60,000 kronor till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande.

Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Bergmans m. fl. och herr Olssons i Mora m. fl. ovanberörda motioner, i vad nu är fråga, till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1924—1925, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, ett extra anslag av 137,500 kronor att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

|                                                                                                          |                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet . . . . .                      | kronor 18,000: — |
| » underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek . . . . .              | » 1,000: —       |
| » anordnande under år 1925 av en social fortbildningskurs för lärare, folkskollinpektörer m. fl. . . . . | » 40,000: —      |

|                                                                                                                               |                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| till anordnande under år 1925 av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. . . . . .                     | kronor 16,500: — |
| » främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                      | » 26,000: —      |
| » främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                             | » 6,000: —       |
| » främjande av Nationaltemplarordens studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                                  | » 7,500: —       |
| » främjande av nykterhetsföreningens Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                     | » 3,000: —       |
| » främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                                              | » 3,000: —       |
| » främjande av Sveriges studerande ungdoms helynkterhetsförbunds verksamhet . . . . .                                         | » 6,000: —       |
| » främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet . . . . .                                                       | » 4,500: —       |
| » understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande . . . . . | » 3,500: —       |
| » arvode åt den hos skolöverstyrelsen anställde konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning . . . . .     | » 2,500: —       |

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr Bergmans m. fl. och herr Olssons i Mora m. fl. ovanberörda motioner, i nu förevarande delar, till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 60,000 kronor att likaledes utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel;

c) med bifall till såväl Kungl. Maj:ts förslag som förenämnda motioner, i vad nu är fråga, medgiva, att möjligen uppkommande besparingar på de till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl. samt av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. avsedda medel må, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

Musikföreställningar för allmänheten.  
[194.]

212:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 194) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 57,000 kronor.

Statens biografbyrå.  
[195.]

213:o) Kungl. Maj:t har (punkt 195) föreslagit riksdagen att *dels* till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 60,500 kronor att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

*dels ock* medgiva, att reservation, som kan uppkomma å nämnda anslag, må i den omfattning, Kungl. Maj:t prövar lämpligt, användas till befrämjande av sådana i samband med kinematografien stående ändamål, som Kungl. Maj:t finner vara förtjänta av understöd.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 421—422 i statsrådsprotokollet.

Den föreslagna ökningen å ifrågavarande anslag från för innevarande budgetår utgående 60,000 kronor avser beredande av ett personligt lönetillägg å 500 kronor åt en ordinarie granskningsman vid biografbyrån.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer förty,

att riksdagen må

a) till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 60,500 kronor att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

b) medgiva, att reservation, som kan uppkomma å nämnda anslag, må i den omfattning, Kungl. Maj:t prövar lämpligt, användas till befrämjande av sådana i samband med kinematografien stående ändamål, som Kungl. Maj:t finner vara förtjänta av understöd.

Dyrtidstillägg åt befattningshavare vid statens biografbyrå.

[196.]

214:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 196) föreslagit i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare vid statens biografbyrå kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen

anmäla.

Förvaltningskostnader för statens räntefria studielån.

[197.]

215:o) Kungl. Maj:t har (punkt 197) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa *dels* till ersättning åt postverket för dess bestyr med statens räntefria studielån ett extra förslagsanslag av 1,500 kronor; *dels ock*

till bestridande av kostnaderna för den nämnd, som under år 1925 må komma att handlägga ärenden rörande omförmälda lån ett extra anslag av 4,500 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 423—424 i statsrådsprotokollet.

Förstnämnda anslag är för innevarande budgetår uppfört med 1,250 kronor, och för det senare ändamålet utgår för samma budgetår ett förslagsanslag av 5,000 kronor.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer fördenskill,

att riksdagen må för budgetåret 1924—1925 anvisa

a) till ersättning åt postverket för dess bestyr med statens räntefria studielån ett extra förslagsanslag av 1,500 kronor;

b) till bestridande av kostnaderna för den nämnd, som under år 1925] må komma att handlägga ärenden rörande omförmälda lån, ett extra anslag av 4,500 kronor.

## Åtgärder för fysisk utbildning.

216:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 198) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, anvisa för budgetåret 1924—1925

a) till extra personal vid gymnastiska centralinstitutet m. m. ett extra anslag av 4,010 kronor, att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

b) till inköp av litteratur och bokbindning vid institutets bibliotek ett extra reservationsanslag av 600 kronor.

Extra personal vid gymnastiska centralinstitutet m. m.  
[198.]

217:o) Kungl. Maj:t har (punkt 199) föreslagit riksdagen att till understödjande av idrotten anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 90,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 40,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Understödjande av idrotten.  
[199.]

Utredningen återfinnes å sid. 426 i statsrådsprotokollet.

Jämte en i ämnet väckt motion.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *J. W. Billqvist* väckt motion, (nr 107), däruti hemställts, att] riksdagen ville besluta att för budgetåret 1924—1925 till svenska gymnastikförbundet bevilja ett extra anslag av 40,000 kronor att utgå på de villkor Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Beträffande de av motionären andragna skälen får utskottet hänvisa till motionen.

I avseende å det av motionären gjorda yrkandet har utskottet med hänsyn till innehållet i motionen ansett sig böra tolka detsamma så, att det innebär en hemställan om avslag å Kungl. Maj:ts förslag, i vad detta förslag avser anvisande av anslagsmedel utöver 40,000 kronor till svenska gymnastikförbundet.

Den i statsrådsprotokollet omnämnda utredningen angående statens understödjande av idrotten i landet är ännu icke slutförd. Med hänsyn härtill och då utskottet icke funnit övertygande skäl anförda för ett plötsligt indragande av anslag, som under en följd av år utgått till idrottsrörelsen, har utskottet funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å ovannämnda motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, till understödjande av idrotten anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 90,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 40,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Understöd- 218:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 200) hemställer utskottet, jande av skididrotten bland ungdomen.

[200.]

att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understödjande av skididrotten bland ungdomen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 20,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma.

## Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

Svenska forn- 219:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 201) hemställer utskottet, skriftsällskapet.

[201.]

att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till svenska fornskriftsällskapet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor, under villkor att sällskapet kostnadsfritt för statens räkning avlämnar 150 exemplar av sina under år 1924 utgivna arbeten.

Samfundet 220:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 202) för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia. hemställer utskottet,

[202.]

att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understöd åt samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia för budgetåret

1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,000 kronor, under villkor att samfundet till ecklesiastikdepartementet avlämnar 50 exemplar av den för år 1924 avsedda publikationen.

221:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 203) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understödjande av svenska vitterhetssamfundets verksamhet under år 1924 anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Svenska vitterhetssamfundet.  
[203.]

222:o) Sedan riksdagen år 1922 till årliga understöd under åren 1923—1925 åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst beviljat ett anslag av 60,000 kronor att efter grunder och på villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas, efter sakkunnigas hörande av Kungl. Maj:t fördelas mellan därav förtjänta vitterhetsidkare dels såsom fasta, dels i form av för viss tid givna understöd, samt av ifrågavarande anslag anvisat på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 10,000 kronor och för budgetåret 1923—1924 ett belopp av 20,000 kronor, har Kungl. Maj:t (punkt 204) föreslagit riksdagen att av ovannämnda anslag för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

Understöd åt inhemska skönlitterära författare.  
[204.]

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det år 1922 till årliga understöd under åren 1923—1925 åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst beviljade anslaget av 60,000 kronor, att användas enligt av riksdagen angivna grunder och villkor, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

223:o) Kungl. Maj:t har (punkt 205) föreslagit riksdagen att för bestridande av sådana kostnader för ortnamnskommittén, som föranledas av kommitténs arbeten för behandling av till kommittén inkomna framställningar rörande tillfälliga namnregleringsärenden samt för färdigställande för tryckning av vissa korrektur till kommitténs länsundersökningar, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

Ortnamnskommittén.  
[205.]

Utredningen återfinnes å sid. 430—434 i statsrådsprotokollet.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en sänkning av anslaget med 1,000 kronor, från 4,000 kronor, med vilket belopp anslaget utgår för budgetåret 1923—1924.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för bestridande av sådana kostnader för

ortnamnskommittén, som föranledas av kommitténs arbeten för behandling av till kommittén inkomna framställningar rörande tillfälliga namnregleringsärenden samt för färdigställande för tryckning av vissa korrektur till kommitténs länsundersökningar, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

Nusvensk  
ordbok.  
[206.]

224:o) Sedan 1919 års lagtima riksdag såsom understöd åt docenten Olof Östergren för fullföljande och avslutande under åren 1920—1929 av hans arbete »Nusvensk ordbok» beviljat ett anslag av 56,000 kronor och därav anvisat på extra stat såsom särskilda förslagsanslag, högst, för vart och ett av åren 1920, 1921 och 1922 5,000 kronor, för förra halvåret 1923 2,500 kronor och för budgetåret 1923—1924 5,500 kronor, under villkor att Östergren till ecklesiastikdepartementet avlämnade det antal exemplar, som av Kungl. Maj:t bestämdes, av dels dittills utkomna, dels ock under anslagsåret utkommande häften av ifrågavarande ordbok, har Kungl. Maj:t (punkt 206) förslagit riksdagen att av det år 1919 beviljade anslaget å 56,000 kronor för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 6,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 434—435 i statsrådsprotokollet.

Enligt den ursprungliga planen för fördelningen av det av riksdagen beviljade anslaget å 56,000 kronor skulle för vart och ett av de fyra första åren utgå 5,000 kronor och för ett vart av de återstående 6,000 kronor. Kalenderåret 1923 var det fjärde av de år, för vilka ett anslag av 5,000 kronor beräknats, och för budgetåret 1924—1925 skulle alltså enligt denna plan beräknas 6,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det år 1919 såsom understöd åt docenten Olof Östergren för fullföljande och avslutande under åren 1920—1929 av hans arbete »Nusvensk ordbok» beviljade anslaget å 56,000 kronor för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 6,000 kronor.

Tidskriften  
Svenska  
landsmål och  
svenskt folk-  
liv.  
[207.]

225:o) Kungl. Maj:t har (punkt 207) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 5,000 kronor att på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, användas till understöd för utgivande under år 1924 av tidskriften »Svenska landsmål och svenskt folkliv».

Utredningen återfinnes å sid. 435—436 i statsrådsprotokollet.

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med ett belopp av 6,000 kronor. Utskottet, som ej har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 5,000 kronor att på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, användas till under-

stöd för utgivande under år 1924 av tidskriften »Svenska landsmål och svenskt folkliv».

226:o) Kungl. Maj:t har (punkt 208) föreslagit riksdagen att till fortsatt systematisk undersökning av svenska folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 22,000 kronor, att utgå på de närmare villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

Undersökning av svenska folkmål.

[208.]

jämte en i ämnet väckt motion.

Utredningen återfinnes å sid. 437—438 i statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herrar *E. Wigforss* och *K. G. Westman* väckt motion (nr 169) däruti hemställt, att riksdagen måtte till fortsatt systematisk undersökning av svenska folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 26,000 kronor, alltså oförändrat belopp, att utgå på de närmare villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

Beträffande de av motionärerna anförda skälen får utskottet hänvisa till motionen.

För budgetåret 1923—1924 utgår för ifrågavarande ändamål ett anslag av 26,000 kronor.

Utskottet, som ingalunda vill underkänna den vetenskapliga betydelsen av de undersökningar, varom nu är fråga, anser emellertid, att den av Kungl. Maj:t föreslagna nedsättningen av anslaget från 26,000 till 22,000 kronor, vilken uppenbarligen är föranledd av behovet av att under nuvarande förhållanden på detta som på många andra viktiga områden under åttonde huvudtiteln begränsa statens utgifter, har goda skäl för sig. En tillfällig nedsättning av ifrågavarande anslag läser nämligen icke komma att för dessa undersökningar medföra några allt för stora olägenheter, då i varje fall anslaget, även enligt Kungl. Maj:ts förslag, torde, i förhållande till sitt syftemål och i jämförelse med andra anslag till betydelsefulla kulturändamål, kunna anses tillfyllest. Utskottet har sålunda icke ansett sig böra biträda motionärernas yrkande.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å ovanberörda motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, till fortsatt systematisk undersökning av svenska folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 22,000 kronor, att utgå på de närmare villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

227:o) Kungl. Maj:t har (punkt 209) föreslagit riksdagen att till systematisk undersökning av sydsvenska folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor att utgå på de närmare villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

Undersökningar m. m. av sydsvenska folkmål.

[209.]

Utredningen återfinnes å sid. 438—439 i statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1923—1924 utgår för ändamålet ett anslag av 3,500 kronor. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till systematisk undersökning av syd-svenska folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor att utgå på de närmare villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

Ordbok över  
Gotlands  
folkmål.

[210.]

228:o) Kungl. Maj:t har (punkt 210) föreslagit riksdagen att till understöd för utgivande av ordbok över Gotlands folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

Utredningen återfinnes å sid. 439—442 i statsrådsprotokollet.

I anledning av en vid 1899 års riksdag väckt motion beviljade nämnda års riksdag för åstadkommande av en utförlig ordbok över Gotlands folkmål ett anslag av 5,500 kronor och anvisade därav på extra stat för år 1900 1,100 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma. För vart och ett av åren 1901—1904 anvisades därefter 1,100 kronor för ändamålet. De hittills anvisade medlen hava, jämte bidrag, som Gotlands läns landsting ställt till förfogande, använts för samlande och ordnande av material samt för påbörjande av den s. k. Säveska ordbokens redigering.

Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning avser beredande av medel till tryckning av fortsättningen av nämnda ordbok. Enligt vad departementschefen meddelat, är ordbokens tryckning avsedd att utsträckas över en längre tid, varför medel därför endast så småningom skulle behöva ställas till förfogande, och dessutom, av allt att döma, till relativt blygsamma belopp.

Utskottet, som anser sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hemställer alltså,

att riksdagen må till understöd för utgivande av ordbok över Gotlands folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

Äldre svensk  
folkmusik.

[211.]

229:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 211) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till utredigering i tryckfärdigt skick av framlidne revisionssekreteraren Nils Anderssons efterlämnade samlingar av äldre svensk folkmusik anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor, att utgå på de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

230:o) Kungl. Maj:t har (punkt 212) föreslagit riksdagen att till främjande av föreningen Pietas verksamhet under år 1924 anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 1,500 kronor, under villkor att föreningen till statens historiska museum med äganderätt överlämnar genom föreningens försorg utförda fotografier, register och beskrivningar över behandlade föremål.

Föreningen  
Pietas.  
[212.]

Utredningen återfinnes å sid. 444—445 i statsrådsprotokollet.

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med 2,000 kronor. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till främjande av föreningen Pietas verksamhet under år 1924 anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 1,500 kronor, under villkor att föreningen till statens historiska museum med äganderätt överlämnar genom föreningens försorg utförda fotografier, register och beskrivningar över behandlade föremål.

231:o) Uti en inom andra kammaren av herr V. Rydén väckt motion (nr 101) har hemställts, att riksdagen såsom bidrag till fortsatt utgivande av det av riksansantikvarien S. Curman och professorn J. Roosval påbörjade, med stöd av vitterhetsakademien utgivna verket »Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium», ville anvisa på extra stat för budgetåret 1924—1925 ett reservationsanslag av 15,000 kronor, att utgå på de närmare villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Motion om  
anslag till  
bidrag för  
fortsatt utgi-  
vande av  
verket  
»Sveriges  
kyrkor, konst-  
historiskt  
inventarium».

Till stöd för sin hemställan anför motionären följande:

»Riksdagen har för åren 1914—1922 i enlighet med Kungl. Maj:ts propositioner beviljat anslag att användas till möjliggörande av fortsatt utgivande av verket *Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium*, utgivet av S. Curman och J. Roosval. Anslagen hava utgått med 10,000 kronor under 1914, med 5,000 kronor under 1915, med 7,500 kronor under 1916, med 10,000 kronor under 1917—1919, med 20,000 kronor under 1920—1922. På grund av de statsfinansiella svårigheterna under de sista åren, har Kungl. Maj:t ej ansett sig kunna framlägga förslag om anslag varken för första halvåret 1923 eller för budgetåret 1923—1924. Ej heller i den nu framlagda statsverkspropositionen finnes något anslag upptaget för arbetet *Sveriges Kyrkor*.

Det ifrågavarande verket måste emellertid anses vara av den stora allmänna betydelse, att dess fullföljande utan avbrott är ett verkligt stort svenskt kulturintresse. Ett i tryck utgivet, illustrerat, beskrivande, vetenskapligt inventarium över våra svenska kyrkobyggnader och dessas för vårt lands konst- och kulturhistoria så ytterst värdefulla lösa föremål har länge varit ett önskemål bland historiskt intresserade svenskar. Dess begynnande förverkligande på ett i allo både vederhäftigt och värdigt sätt genom utgivande av verket *Sveriges Kyrkor* har också visat sig vara en mäktig hävstång såväl för de svenska konst- och kulturhistoriska vetenskapernas framåtgående, som för den praktiska fornminnesvårdens och hembygds känslans utvecklande. Det undersöknings- och forskningsarbete, som hittills utförts för ifrågavarande inventarieverk, har dels visat sig hava en starkt stimulerande

verkan på den yngre generationen av forskare på området, vilka ofta nog fått sin grundläggande konstvetenskapliga träning just under arbetet för *Sveriges Kyrkor*, dels verkat bevarande och skyddande för de kyrkliga minnesmärkena i de trakter, vars kyrkor publicerats eller undersökts. Det kan utan överdrift sägas, att den ifrågavarande inventariseringen av kyrkorna i högsta grad bidragit till att i verkligheten omsätta och komplettera de fornminnesvårdande författningarnas skyddsbestämmelser, särskilt dem, som avse att hindra vanvård och förskingring av kyrkornas konst- och kulturskatter. Därjämte bidrager den att underlätta myndigheternas arbete genom att lämna dem ett lätt åtkomligt och pålitligt uppgiftsmaterial rörande de monument, som äro föremål för myndigheternas behandling.

Slutligen utgöra Sveriges Kyrkors beskrivningar en ypperlig handledning i och utgångspunkt för den viktiga hembygdsundervisningen. Kyrkan är ju i många trakter det enda äldre byggnadsminnesmärket av värde, och i dess inventarier av skilda slag återspeglas ofta socknens historia under seklerna. Det har också visat sig, att man genom arbeten för Sveriges Kyrkor likaväl som genom de kyrkliga utställningarna verkat mycket effektivt för kunskapen om och den rätta förståelsen av de gamla kyrkorna och deras kulturskatter, vilka genom ökade insikter hos Ortsbefolkningen alltmånga få ett allmänt värde i menige mans ögon.

Om sålunda arbetets egen vikt och betydelse i och för sig tillräckligt motiverar dess omedelbara och målmedvetna fullföljande, så måste den omständigheten, att det under de nu gångna åren utförda arbetet hunnit bli så pass omfattande och organisationen därav så utvecklad, att ett nedläggande av verksamheten skulle äventyra alltför dyrbara nyvunna värden, tala bestämt emot varje tanke på även ett temporärt nedläggande av arbetet i fråga. Arbetet hade just, tack vare de förhöjda anslagen under åren 1920—1922, hunnit vinna den utveckling och den stadga, som skulle sätta det i stånd att bära rika skördar i form av färdiga kyrkobeskrivningar för stora områden, då det drabbades av anslagsindragningen, vilken givetvis verkat förlamande på arbetena. Utgivarna, vilka inom parentes sagt, under hela tiden icke tillgodoräknat sig själva ett enda öre av anslagen såsom ersättning för eget omfattande och krävande arbete, ja ej ens tagit ersättning för sina talrika i arbetets tjänst gjorda resor, hava med betydande personliga uppoffringar hållit arbetet flytande under det gångna anslagslösa året i förhoppning att under nästkommande budgetår åter kunna påräkna det indragna statsunderstödet. Att någon längre tid uppehålla det stora arbetet med enskilda medel i dessa tider torde få anses omöjligt. Vid 1923 års utgång översteg utgivarnas förskotterade medel för arbetets uppehållande 16,000 kronor.

Summariska uppgifter rörande hittills utfört arbete och dess föreliggande resultat samt ett sammandrag av räkenskaperna för åren 1914—1922, vilka tillhandahållits av utgivarna, återfinnas i bilagorna A och B. De däri lämnade uppgifterna torde visa, att en mycket riklig valuta ernåtts för de beviljade anslagen. I mån av arbetets utgivning från trycket överlämnas allt insamlat material till antikvariskt-topografiska arkivet i statens historiska museum, som härigenom torde få sina förnämsta tillskott.

Hittills hava anslagen ej annat än i mycket obetydlig mån behöft anlitas för bekostande av själva tryckningen av arbetet. Läggas därtill att utgivarna anskaffat betydande bidrag från landsting, församlingar, föreningar och enskilda till arbetets bedrivande samt att de själva lämnat allt

sitt omfattande arbete alldeles gratis, så torde det klart och tydligt framgå, att det här åsyftade inventeringsarbetet verkstälts och ordnats på det ur statens synpunkt sett mest ekonomiska och effektiva sätt, som gärna kan tänkas. Intet annat annat land i Europa har för ett så billigt pris åstadkommit så högt kvalificerad inventarisering av sina konstskatter.

Detta utmärkt organiserade och med skicklighet och intresse bedrivna arbete skulle emellertid bliva förlamat och dömt att falla sönder, om statsmakterna nu undandroge det sitt stöd. Det måste anses vara en dålig sparsamhet att låta ett dylikt arbete, för vilket en så solid grund finnes lagd och för vars uppbyggande så stora personliga och ekonomiska uppoffringar redan gjorts, få förfalla av brist på understöd. Den ideella inbörden och det vetenskapliga värdet av det ifrågavarande arbetet måste dock anses vara av så tungt vägande natur, att det ekonomiska biståndet från staten även i dessa tider måste förefalla litet i förhållande därtill. Den statsfinansiella situationen är dock lyckligtvis icke sådan, att den rimligen kan anses rättfärdiga en dödsdom över det här ifrågavarande, sedan snart 15 år bedrivna arbetet, till vars bedrivande riksdagen under 9 sammanhängande år beviljat anslag.

Det måste därför anses såsom en både rationell och kulturellt nödvändig åtgärd att återupptaga understödandet av arbetet Sveriges Kyrkor med ett för arbetets rationella bedrivande erforderligt anslag.

Vid bestämmandet av dettas storlek skulle jag helst vilja utgå från det belopp, som utgått såsom statsanslag under åren 1920—1922, eller 20,000 kronor per år. Rörande grunderna för denna anslagssummas bestämmande tillåter jag mig hänvisa till den utredning av frågan, som lämnats i statsverkspropositionen till 1919 års riksdag. Det är nämligen av största betydelse, att arbetet kan bedrivas i rask takt. Dock anser jag mig med hänsyn till den allmänna ekonomiska situationen icke böra föreslå högre anslag än 15,000 kronor för nu ifrågavarande budgetår, men uttalar samtidigt den förhoppningen, att anslaget snarast skall kunna återbringas till sitt förutvarande belopp.»

Beträffande de av motionären åberopade bilagorna till motionen får utskottet hänvisa till desamma.

Utskottet anser lika med motionären det vara av betydelse för ej endast den konst- och kulturhistoriska forskningen utan jämväl för de fornminnes- och hembygdsvårdande intressena i landet, att det med statsmedel förut understödda verket »Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium» vederbörigen fullföljes utan avbrott, helst som ett om ock tillfälligt uppskov kan leda till att detsamma varder uppskjutet till en oviss framtid och därigenom arbetets fullföljande äventyras. De nuvarande utgivarnas oegennyttiga och upppoffrande intresse och den stab av unga, på detta område inriktade medhjälpare, vilka stå till deras förfogande, utgöra faktorer, som nu äro för handen och i en framtid ej säkert finnas att påräkna. Utskottet finner desslikes goda skäl tala för beviljande av det av motionären äskade beloppet. Med hänsyn till önskvärdheten att begränsa statsutgifterna har utskottet emellertid icke ansett sig kunna fullt tillmötesgå motionären härutinnan utan stannat för ett belopp av 10,000 kronor, varmed utskottet ansett, att verkets

Utskottets  
yttrande.

fullföljande för den närmaste tiden nödtrövtigt kan betryggas, därvid emellertid utskottet velat uttala den förhoppningen, att, om ett förhöjt anslag skulle visa sig nödvändigt, ett gynnsammare tidsläge måtte komma att möjliggöra ett kraftigare understödande från statens sida.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må såsom bidrag till fortsatt utgivande av det av riksantikvarien S. Curman och professorn J. Roosval påbörjade, med stöd av vitterhetsakademien utgivna verket »Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium», anvisa på extra stat för budgetåret 1924—1925 ett reservationsanslag av 10,000 kronor, att utgå på de närmare villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Statistiska  
tabeller över  
Öresunds-  
tullen.  
[213.]

232:o) Kungl. Maj:t har (punkt 213) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnader för utgivandet av statistiska tabeller över Öresundstullen för tiden efter år 1660 för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag å 1,500 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Utredningen återfinnes å sid. 445—448 i statsrådsprotokollet.

Såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för utgivande av statistiska tabeller över Öresundstullen för tiden efter år 1660 beviljade 1913 års riksdag ett anslag av 15,000 kronor, varav på extra stat för år 1914 anvisades ett belopp av 1,500 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma. Sistnämnda belopp har sedermera av riksdagen anvisats för vart och ett av åren 1914—1922 och förra halvåret 1923.

Något anslag för ifrågavarande ändamål skulle enligt den ursprungliga planen icke vidare behöva beviljas från Sveriges sida. Då emellertid arbetet icke kunnat fullbordas inom den beräknade tiden har framställning nu gjorts om fortsatt anslag för ändamålet under ytterligare fem år med samma belopp som förut.

Utskottet anser sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för utgivandet av statistiska tabeller över Öresundstullen för tiden efter år 1660 för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag å 1,500 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Tidskriften  
Acta mathe-  
matica.  
[214.]

233:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 214) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understöd för fortsatt utgivande av tidskriften Acta mathematica för budgetåret 1924—1925 anvisa

ett extra anslag av 12,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

234:o) Sedan riksdagen för beredande av delaktighet för Sverige i Ramsay Memorial Fund beviljat ett för fem år avsett anslag å 27,000 kronor, och därav anvisat på extra stat för vart och ett av åren 1921 och 1922, förra halvåret 1923 samt budgetåret 1923—1924 ett belopp av 5,400 kronor har Kungl. Maj:t (punkt 215) föreslagit riksdagen att för ifrågavarande ändamål av nämnda anslag för budgetåret 1924—1925 såsom extra anslag anvisa återstoden eller 5,400 kronor, att utgå efter Kungl. Maj:ts beprövande och på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

Delaktighet  
för Sverige i  
Ramsay Me-  
morial Fund.  
[215.]

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för beredande av delaktighet under år 1925 för Sverige i Ramsay Memorial Fund av det utav 1920 års riksdag beviljade anslaget av 27,000 kronor för budgetåret 1924—1925 såsom extra anslag anvisa återstoden eller 5,400 kronor, att utgå efter Kungl. Maj:ts beprövande och på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

235:o) Kungl. Maj:t har (punkt 216) föreslagit riksdagen att till främjande av svenska naturskyddsföreningens verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå under de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

Svenska  
naturskydds-  
föreningen.  
[216.]

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med 3,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till främjande av svenska naturskyddsföreningens verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå under de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

236:o) Kungl. Maj:t har (punkt 217) föreslagit riksdagen medgiva, att det i 1908 års riksstat uppförda anslaget å 6,500 kronor för bearbetning och utgivning av de viktigaste vetenskapliga resultaten av dåvarande docenten, numera professor Hambergs och hans medarbetares undersökningar rörande högfjällsområdet mellan Kvikkjokk och Stora Sjöfallet i Lule lappmark må för därmed avsedda ändamål utgå utan hinder därav, att det för detta anslags utbetalande fastställda särskilda villkor, som avser, att anslaget ej må utbetalas, förrän verket i sin helhet utkommit, icke uppfyllts.

Disposition  
av anslag för  
professor  
Hambergs  
högfjälls-  
undersök-  
ningar.  
[217.]

Utredningen återfinnes å sid. 450—453 i statsrådsprotokollet.

För ifrågavarande ändamål beviljade 1905 års riksdag ett anslag av 19,500 kronor, att fördelas på åren 1906, 1907 och 1908 med 6,500 kronor varje år samt utgå under de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1905 angivna villkor och förbehåll. De av riksdagen åsyftade, i nämnda statsrådsprotokoll angivna villkor och förbehåll äro följande: att

Hamberg kostnadsfritt överlämnar dels till vart och ett av rikets högre allmänna läroverks bibliotek ett exemplar, dels ock till svenska staten fyrtio exemplar av verket, att 1908 års andel av anslaget icke må utbetalas, förrän verket i sin helhet utkommit, samt att den inkomst, som, efter det alla utgifter för verket blivit ersatta, inflyter genom arbetets försäljning, med avdrag av  $33\frac{1}{3}$  procent distributionsprovision, tillfaller statsverket. Av omnämnda anslag anvisade riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1906, 1907 och 1908 6,500 kronor.

Utskottet har med hänsyn till vad i utredningen anförts ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att det i 1908 års riksstat uppförda anslaget å 6,500 kronor för bearbetning och utgivning av de viktigaste vetenskapliga resultaten av dåvarande docenten, numera professor Hambergs och hans medarbetares undersökningar rörande högfjällsområdet mellan Kvikkjokk och Stora Sjöfallet i Lule lappmark må för därmed avsedda ändamål utgå utan hinder därav, att det för detta anslags utbetalande fastställda särskilda villkor, som avser, att anslaget ej må utbetalas, förrän verket i sin helhet utkommit, icke uppfyllts.

Understöd åt  
ryske under-  
såten Alexan-  
der Sibiriakoff.

[218.]

237:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 218) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understöd åt ryske undersåten Alexander Sibiriakoff för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

Ytterligare  
medel till  
utgivande av  
tidskrifter,  
lärdä verk  
och läroböcker.

[219.]

238:o) Kungl. Maj:t har (punkt 219) föreslagit riksdagen att till beredande av ytterligare medel för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor.

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med 25,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till beredande av ytterligare medel för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor.

Motion om  
anslag till  
inlösande av  
visst antal  
exemplar  
utav Nordisk  
statistisk  
tidskrift.

239:o) Uti en inom andra kammaren av herr *P. H. Sjöblom m. fl.* väckt motion (nr 236) har hemställts, att riksdagen till inlösande av 200 exemplar av Nordisk statistisk tidskrift för utdelning till allmänna läroverk, högre lärarinneseminarier, folkskoleseminarier, folkhögskolor, lantbruks- och lantmannaskolor, tekniska och handelsläroverk måtte anvisa ett belopp av 5,000 kronor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för framställningen andragna skälen får utskottet hänvisa till motionen.

Till styrkande av tidskriftens vetenskapliga värde åberopas av motionärerna åtskilliga vid motionen fogade intyg. Utan att ingå på en värdesättning i dylikt hänseende av tidskriften anser utskottet emellertid sådana omständigheter icke föreligga, vilka motivera uppförande av anslag å riksstaten till understödjande av en publikation, vilken såsom den nu ifrågavarande har karaktär av fortlöpande tidskrift. Understöd till tidskrifter av detta slag böra nämligen, i den mån tidskrifterna därav anses förtjänta, i regel utgå från det i riksstaten uppförda anslaget till utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker.

Utskottet hemställer alltså,

att herr Sjöbloms m. fl. ifrågavarande motion ej må vinna riksdagens bifall.

## Diverse.

240:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 220) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, nu 220,000 kronor med 40,000 kronor till 180,000 kronor.

Rese- och traktamentspenningar.

[220.]

241:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 221) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten uppförda ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu 150,000 kronor, med 30,000 kronor till 120,000 kronor.

Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

[221.]

242:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 222) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., nu 290,000 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 33,000 kronor), med 70,000 kronor till 220,000 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 33,000 kronor).

Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

[222.]

243:o) På grund av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 223) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till tryck-

Tryckningskostnader.

[223.]

ningskostnader, nu 78,141 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 9,000 kronor), med 23,130 kronor till 55,011 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 9,000 kronor); dock att i anslaget må få göras den ändring, som till jämnande av huvudtitelns slutsumma kan visa sig erforderlig.

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen. 244:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 224) föreslagit riksdagen i fråga om tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen anmäla.

[224.] Tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare. 245:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 225) och under hänvisning till vad utskottet i sitt utlåtande nr 11 anfört hemställer utskottet, att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande av tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare i enlighet med de av chefen för finansdepartementet angivna grunder, för budgetåret 1924—1925 under åttonde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 42,000 kronor.

Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. 246:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 226) föreslagit riksdagen i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen anmäla.

Dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter. 247:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 227) föreslagit riksdagen i fråga om dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen anmäla.

Övriga ordinarie anslag. 248:o) I avseende å de i nu gällande riksstat uppförda ordinarie anslag, som icke här ovan blivit särskilt omnämnda, har någon förändring icke ifrågasatts.

Utskottet hemställer,

att samtliga de ordinarie anslag under åttonde huvudtiteln, vilka icke här ovan blivit särskilt omförmälda, må i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptagas med oförändrade belopp.

Stockholm den 1 april 1924.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *C. J. G. Swartz*, *O. U. B. Olsson*, *H. F. Lamm*, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. Bergqvist*, *J. G. Walles*, *E. A. Hallin*, *A. R. Rooth*, *I. Bergman* i Tännäs och *F. L. Lindqvist*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén*, *S. Bengtsson* i Norup, *O. H:son Waldén*, *P. Nilsson* i Bonarp, *J. Jönsson* i Revinge, *J. D. Norman*, *P. M. Olsson* i Blädinge, *E. Andersson* i Prästbol, *G. A. Johanson* i Hallagården, *S. J. Karlsson* i Nynäshamn och *P. C. Jonsson* i Eskilstuna;

med undentag därav, att

herr *G. Kobb* stället för herr *Lamm* deltagit i behandlingen av punkterna 194—248;

herr *S. Persson* i Fritorp i stället för herr *Nilsson* i Bonarp deltagit i behandlingen av punkterna 125—128 och 131—153; samt

herr *O. Osberg* i stället för herr *Jönsson* i Revinge deltagit i behandlingen av punkterna 1—104 och 113—248.

### Reservationer.

Vid *punkten 56* (uppehållande av rasbiologiska institutets verksamhet) av herr *C. J. G. Swartz*;

vid *punkten 65* (bidrag till täckande av driftkostnaderna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund) av herrar *C. J. G. Swartz* och *O. H. Waldén*;

vid *punkten 112* (motion ang. ändrad benämning å vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken m. fl.) av herrar *O. U. B. Olsson*, *H. F. Lamm*, *J. G. Walles*, *E. A. Hallin*, *F. L. Lindqvist* och *J. Jönsson* i Revinge, vilka ansett att utskottet bort till en början i sitt utlåtande intaga motive-ringen till motionen, så lydande:

»På anmodan av ett antal läroverkslärare, företrädande ett 660-tal sådana från hela riket, vilka genom listpåteckning givit uttryck åt den »önskan, att läroverkslärarnas titelfråga vid instundande riksdag måtte få sin lösning i överensstämmelse med undervisningsrådet A. Åströms m. fl. särskilda yttrande till skolkommissionens betänkande», får jag härmed hemställa, att riksdagen ville uttala sig för den sålunda påyrkade förändringen, eller att tjänstetitlarna lektor och adjunkt må utbytas mot respektive förste lektor och lektor.

Frågan om denna förändring väcktes redan 1914 av den s. k. lärarlönemämnden, vilken föreslog titlarna förste och andre lektor. Läroverksstyrelsen tillstyrkte i huvudsak förslaget, men ansåg att de båda lärartjänsternas innehavare lämpligare borde benämnas förste lektor och lektor. Lönereglerngskommittén, som sedan uttalade sig i saken, fann emellertid förändringen obehövlig, och i den kungl. propositionen till 1918 års lagtima riksdag om löneroglering för läroverkslärarna blev den inte heller medtagen.

Två år därefter upptogs dock redan frågan på nytt, denna gång av en allmän adjunktskonferens, som i januari 1920 i en skrivelse till regeringen gjorde en framställning i överensstämmelse med läroverksöverstyrelsens nyss-nämnda förslag. Skolöverstyrelsen tillstyrkte, och nu tog Kungl. Maj:t saken om hand genom en proposition till riksdagen. Denna proposition blev emellertid avstyrkt av statsutskottets majoritet och förkastades även av kamrarna, dock med synnerligen svaga majoriteter: i första kammaren med 58 röster mot 54, i andra kammaren med 84 mot 76.

Nu har som nämnt ett nytt initiativ tagits från läroverkslärarnas sida, närmast väl med anledning därav, att, då skolkommissionens förslag förutsetts icke komma att föranleda någon åtgärd från regeringen, hela skolreformen kan befaras bli uppskjuten på obestämd tid. Att sålunda ett yrkande gång på gång med korta mellanrum framföres måste väl betyda, att det finns starka motiv för det, inte minst när det som detta utsätter dem, vilka ställt sig bakom det, för ett billigt gyckel från oförstående utomstående. Mig har yttrandet synts befogat och berättigat, och därför har jag efterkommit den anmodan, som riktats till mig att frambära det inför riksdagen.

Visserligen är den sak det gäller ingen mera viktig. Men det är mig omöjligt att förstå, vad det skall tjäna till att motsätta sig rättelse av ett förhållande som förorsakar social vantrevnad, när intet hållbart skäl kan anföras för nödvändigheten av en sådan vantrevnad. Här är en stor kår, jag ville nästan säga ådömd en titel, som — varpå det nu beror, så är faktum allbekant och oförnekligt — inte användes i det praktiska livet, men i dess ställe tillägges medlemmarna av denna kår en titel, som betecknar en akademisk lärdomsgrad, vilken det stora flertalet av dem inte innehar. 'Den titel de ha rätt till användes aldrig, och den titel som användes ha de inte rätt till' — för att bruka ett dåvarande ecklesiastikministerns uttryck i debatten vid 1920 års riksdag. Och i likhet med en annan talare i den debatten anser jag 'det inte vara titelsjuka att de begära få en sådan benämning på sin tjänst, att de verkligen bliva titulerade med sin rätta titel'. Och då riksdagen 'bara genom en liten handrörelse' — för att anföras ännu ett uttryck av ecklesiastikministern vid nämnda tillfälle — kan rätta till det här anmärkta missförhållandet, så vore det väl en besynnerlig och svår-försvarlig oginhet, om den inför denna nya påminnelse därom skulle vägra göra det.

Såvitt jag kan förstå finnas nämligen inga hållbara sakliga skäl för en sådan vägran. De som anförts förefalla mig fullkomligt uppkonstruerade. Det har talats om ekonomiska konsekvenser: likheten i titel skulle leda till likhet i lönen. Mig är det dock omöjligt att begripa, varför riksdagen skulle ha svårare att hålla skillnad på förste lektor och lektor än på exempelvis förste aktuarie och aktuarie, förste postexpeditör och expeditör, förste kontrollör och kontrollör o. s. v. Och med lönefrågan sammanhänger kompetensfrågan. Det förefaller nästan som ett skämt, men har dock påståtts, att färre skulle skaffa sig den högre kompetens, som kräves för lektorsbefattningarna, när dessa befattningars innehavare inte i titelavseende längre vore tydligare åtskilda från de nuvarande adjunktsbefattningarnas. Det vore då verkligen den svenska titelsjukan i sin högsta potens. Så narraktiga äro dock dess bättre med all säkerhet inte de som utmålas så för att den lilla titelreform, som här är i fråga, må te sig avskräckande; det reella motiv, som ligger i halvannat tusental kronors löneskillnad, blev helt visst för dem fortfarande det avgörande.

Då sålunda inga verkliga skäl finnas att anföras mot den här förordade förändringen, vilken skulle medföra en på samma gång graderad och enhetlig titel för de allmänna läroverkens hela lärarkår, tillåter jag mig hemställa, att — — —

samt därefter anföras och hemställa följande:

»Den fråga, som nu ånyo bragts på tal, finner utskottet värd att beaktas, och har utskottet intet att erinra mot bifall till motionärens förslag. Ut-

skottet, som anser frågan kunna lösas oberoende av den förestående omorganisationen av de allmänna läroverken, har ansett sig böra fästa avseende vid den så gott som enhälliga opinionsyttring, vilken i denna fråga föreligger från adjunktkårens sida, och jämväl i övrigt funnit så starka skäl tala för en ändrad benämning å ifrågavarande lärargrupper, att utskottet tillstyrker, att åtgärder må vidtagas för tillgodoseende av motionärens förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av herr Hellbergs ovanberörda motion, förklara, att från riksdagens sida hinder icke möter, att av Kungl. Maj:t utfärdas föreskrift därom,

dels att vad i gällande författningar rörande de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna finnes stadgat i fråga om lektor skall gälla förste lektor; och

dels att vad i gällande författningar rörande de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna är föreskrivet i fråga om adjunkt och adjunkt å övergångsstat skall avse lektor.\*

vid *punkten 113* (de allmänna läroverken) av herrar *S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, H. F. Lamm, E. A. Hallin, A. R. Rooth, I. Bergman i Tännäs, J. D. Norman* och *P. M. Olsson* i Blädinge, vilka ansett, att utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»att riksdagen må

- a) — — — — —
- b) avslå herr Rydén's ovanberörda motion.»

vid *punkten 118* (undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken) av herrar *A. C. Lindblad, O. U. B. Olsson, J. G. Walles, F. L. Lindqvist, A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén, O. H. Waldén, E. Anderson* i Prästbol, *S. J. Karlsson* i Nynäshamn och *P. C. Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett, att utskottet bort till en början intaga motiveringen till motionen, så lydande:

»I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln föreslagit en minskning av anslaget till undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken från förutvarande 42,500 kronor till 21,000 kronor samt att vederbörande kommun skall bidraga med halva kostnaden för nämnda undervisning.

Att på detta sätt överflytta någon del av kostnaden för den egentliga undervisningen vid nämnda läroverk från staten, som hittills helt burit densamma, på kommunerna, måste anses vara såväl principiellt oriktigt som olämpligt och till skada för ifrågavarande undervisningsämne. Kommunerna, som för närvarande i stort antal dragas med ekonomiska svårigheter, komma säkerligen att i flertalet fall neka bidrag för ett ändamål, som de anse vara

statens skyldighet att bekosta. Ett betydande antal av de allmänna läroverkens elever kommer ju också från andra kommuner än den, där läroverket är beläget, och även ur denna synpunkt torde vederbörande kommun vara obenägen att lämna bidrag till någon viss undervisningsgren inom läroverket.

Följden av den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen kommer därför med stor sannolikhet att bli, att slöjdundervisningen i de flesta läroverk där den nu är införd, måste nedläggas, vilket, med hänsyn till den betydelse denna undervisning obestriddligen har för de ungas fostran, vore att i hög grad beklaga.

Då det i detta fall endast gäller ett för staten jämförelsevis obetydligt belopp, föreligger enligt mitt förmenande så mycket mindre skäl att vidtaga den av Kungl. Maj:t föreslagna förändringen beträffande nämnda anslag.»

samt därefter anföra och hemställa följande:

»För budgetåret 1923—1924 är för ändamålet anvisat ett anslag av 42,500 kronor. Ifrågasvarande undervisning är avsedd för manliga lärjungar vid de allmänna läroverken och är frivillig. Arvodet utgår nu till lärare med 85 kronor för veckotimme och bestrides helt av statsmedel. Det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget innebär en ändrad anordning, varigenom för vinnande av begränsning i statens utgifter för slöjdundervisningen vederbörande kommuners ekonomiska medverkan påkallas. Kommunalt bidrag har uppställts såsom förutsättning för utgående av statsunderstöd, och skall enligt förslaget stat och kommun bidraga med halva det belopp, som hittills utgått. Genom denna åtgärd har en nedsättning kunnat vidtagas i anslaget med hälften eller alltså till i runt tal 21,000 kronor. Motionärens förslag åter innebär ett bibehållande av den nuvarande anordningen i avseende å bestridande av kostnaderna för slöjdundervisningen.

Den ekonomiska samverkan mellan stat och kommun, som hittills i åtskilliga hänseenden ägt rum beträffande de allmänna läroverken, har berört vissa allmänna yttre betingelser för skolornas verksamhet, men aldrig varit inriktad på något visst undervisningsämne eller äsyftat en anordning, som för kommunerna varit fakultativ och sålunda kunnat av en kommun tillgodoses men av en annan tillbakavisas. Att såsom Kungl. Maj:t nu föreslagit överflytta en del av kostnaderna för den egentliga undervisningen från staten till kommunen, och detta beträffande ett icke obligatoriskt ämne, vars förekomst sålunda göres beroende av ett kommunalt intresse, anser utskottet utgöra ett betänkligt steg i riktningen att låta den allmänna undervisningen, som det tillkommer staten att hägna, bero på olika kommuners ekonomiska bärkraft och deras benägenhet att vilja tillgodose undervisningsbehovet inom sina respektive orter. Utskottet har visserligen uppmärksammat, att skolkommissionen i sitt förslag till ny läroverksorganisation föreslagit vissa förskjutningar i förhållandet mellan statens och kommunernas kostnader för läroverkens drift, men en förändring i den riktningen, att läroverkskommunen skulle åtaga sig kostnaden för ett visst undervisningsämne, har icke

tidigare ifrågasatts, och en sådan ordning synes vara ägnad att leda till synnerligen betänkliga konsekvenser. I vart fall torde ett spörsmål av denna principiella innebörd böra prövas i ett större sammanhang än nu föreliggande. Utskottet har alltså icke kunnat förorda Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende. Vid anförda förhållanden har utskottet ansett sig böra tillstyrka ett bibehållande av ifrågavarande anslag vid dess nuvarande belopp och hemställer alltså,

att riksdagen må, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser villkor om bidrag från vederbörande kommun, och med bifall till den i ämnet väckta motionen, i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken med oförändrat belopp, 42,500 kronor.»

vid *punkten 136* (höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier) av herr *J. D. Norman*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag;

vid *punkten 137* (studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier) av herr *G. A. Johanson* i Hallagården, vilken anført följande:

»Med hänsyn till den både för läroanstalten och lärarutbildningen önskvärda kontinuiteten i nu rådande undervisningsförhållanden har jag ansett, att de av herr Vrang m. fl. och herr Billkvist m. fl. väckta motionerna bort av utskottet tillstyrkas».

vid *punkten 149* (motion ang. anslag till fortbildningskurser för lärare vid folkskolor) av herrar *J. G. Waller*, *I. Bergman* i Tännäs, och *F. L. Lindqvist*, vilka anført följande:

»Ifrågavarande kurser hava visat sig vara av mycket stor betydelse för lärarpersonalen i allmänhet och i särskilt hög grad för lärare och lärarinnor i avlägsna trakter på landsbygden, vilka bland annat sakna den möjligheten att genom besök i mera gynnsamt ställda skolor erhålla uppslag och impulser beträffande undervisningens anordnande och planläggning enligt den nya undervisningsplanen. De långa resorna och de dyra resekostnaderna omöjliggöra även för dessa lärare besök vid de kurser, som på enskilt initiativ sommartiden anordnas i en del kusttrakter.

De kurser, som anordnades så länge statsanslag beviljades, omfattades med mycket stort intresse, och till många anmälde sig långt flere deltagare än som kunde mottagas.

Resultatet av kurserna blev enligt skolråds och folkskolinspektörers uttalanden mycket gott.

Vi finna det därför vara för folkundervisningen betydelsefullt att anslag till dylika kurser snarast möjligt ånyo beviljas.

Då emellertid penningvärdet sjunkit avsevärt, sedan anslag år 1921 beviljades, och då dessutom en del av de ämnen, som då förekommo, åtminstone tills vidare torde kunna uteslutas, anse vi att anslaget kan minskas till 50,000 kronor.

På grund av det anförda föreslå vi

att riksdagen med anledning av motionerna nr 166 i första kammaren och 231 i andra kammaren måtte till allmänna fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor».

vid *punkten 150* (motioner ang. revision av boställsordningen för lärarpersonalen vid folk- och småskolor m. m.) av herrar *C. P. V. Nilsson* i Gränebo och *G. A. Johanson* i Hallagården;

vid *punkten 154* (statsbidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor) av herrar *C. P. V. Nilsson* i Gränebo och *G. A. Johanson* i Hallagården;

vid *punkten 165* (understöd för avlöande av lärare vid fortsättningsskolor) av herrar *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *J. D. Norman*, *P. M. Olsson* i Blädinge och *G. A. Johanson* i Hallagården;

vid *punkten 166* (motioner ang. anslag för beredande av arvodesförhöjning åt lärare vid fortsättningsskolor) av herr *J. D. Norman*, vilken ansett att utskottet bort hemställa om avslag å de i ämnet väckta motionerna;

vid *punkten 175* (motioner angående anslag till understöd åt folkliga musikskolan i Arvika) av herr *O. U. B. Olsson*;

vid *punkten 206* (populärvetenskapliga föreläsningar) av herrar *J. D. Norman*, *P. M. Olsson* i Blädinge och *G. A. Johanson* i Hallagården, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag;

vid *punkten 207* (bidrag till arbetarnas bildningsförbund) av herrar *J. D. Norman* och *P. M. Olsson* i Blädinge, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag;

vid *punkten 211* (undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande) av herr *J. D. Norman*, vilken ansett att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag;

vid *punkten 226* (undersökning av svenska folkmål) av herr *O. U. B. Olsson*, vilken ansett att utskottet bort tillstyrka den i ämnet väckta motionen;

vid *punkten 239* (Nordisk statistisk tidskrift) av herrar *O. U. B. Olsson*, *A. Anderson* i Råstock och *O. Osberg*.

## Verkliga utgifter.

## VIII. Åttonde huvudtiteln. Ecklesiastikdepartementet.

|                                        |                                                                                                                        | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| <b>A. Departementet.</b>               |                                                                                                                        |                               |                           |
| 1                                      | Departementschefen .....                                                                                               | 24,000                        |                           |
| 2                                      | Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, <i>förslagsanslag</i> .....                                          | 278,600                       |                           |
| Säger för departementet                |                                                                                                                        | <b>302,600</b>                |                           |
| <b>B. Arkiv, bibliotek och museer.</b> |                                                                                                                        |                               |                           |
| <i>Arkiv.</i>                          |                                                                                                                        |                               |                           |
| Riksarkivet:                           |                                                                                                                        |                               |                           |
| 1                                      | Riksarkivet, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                               | 163,000                       |                           |
| 2                                      | Inköp av arkivalier och tryckta arbeten för<br>riksarkivet, <i>reservationsanslag</i> .....                            | 1,000                         |                           |
|                                        |                                                                                                                        | 164,000                       |                           |
| 3                                      | Fortsatt utgivande av sådana handlingar, som äro av<br>vikt för fäderneslandets historia, <i>reservationsanslag</i> .. |                               | 4,500                     |
| Landsarkiven:                          |                                                                                                                        |                               |                           |
| 4                                      | Landsarkiven .....                                                                                                     | 39,405                        |                           |
| 5                                      | Inköp av arkivalier och tryckta arbe-<br>ten för landsarkiven, <i>reserva-<br/>tionsanslag</i> .....                   | 1,100                         |                           |
| 6                                      | Amanuenser och extra biträden vid<br>landsarkiven .....                                                                | 11,900                        |                           |
|                                        |                                                                                                                        | 40,505                        | 11,900                    |
|                                        |                                                                                                                        | 204,505                       | 16,400                    |
| <i>Bibliotek.</i>                      |                                                                                                                        |                               |                           |
| Kungl. biblioteket:                    |                                                                                                                        |                               |                           |
| 7                                      | Kungl. biblioteket, <i>förslagsanslag</i> ..                                                                           | 216,500                       |                           |
| 8                                      | Katalogiseringsarbeten inom kungl.<br>biblioteket .....                                                                | 19,000                        |                           |
| 9                                      | Sveriges offentliga biblioteks ge-<br>mensamma accessionskatalog ....                                                  | 5,000                         |                           |
| 10                                     | Tioårsregister till Sveriges offent-<br>liga biblioteks gemensamma ac-<br>cessionskatalog .....                        | 2,000                         |                           |

|      |                                                                                                                     | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 11   | Bokinköp och bokbindning för<br>kungl. biblioteket, <i>reservations-<br/>anslag</i> ..... 20,000                    | 216,500                       | 46,000                    |
| 12   | Arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läro-<br>verksbiblioteket i Linköping m. m. ....                    |                               | 2,600                     |
| 13   | Pedagogiska biblioteket .....                                                                                       |                               | 11,000                    |
| 14   | Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av<br>S:te Genevièvebiblioteket i Paris .....                   |                               | 1,500                     |
|      |                                                                                                                     | 216,500                       | 61,100                    |
|      | <i>Museer.</i>                                                                                                      |                               |                           |
|      | Nationalmuseet:                                                                                                     |                               |                           |
|      | Museet:                                                                                                             |                               |                           |
| 15 a | <i>Förslagsanslag</i> ..... 153,500                                                                                 |                               |                           |
|      | <i>Reservationsanslag:</i>                                                                                          |                               |                           |
| 15 b | Målnings- och skulptursamlin-<br>garnas ökande ..... 30,000                                                         |                               |                           |
| 15 c | Inlösen av levande svenska<br>konstnärers arbeten ..... 25,000                                                      |                               |                           |
| 15 d | Handtecknings- och gravysam-<br>lingarnas ökande ..... 6,500                                                        |                               |                           |
| 15 e | Samlingarnas vård och under-<br>håll samt expenser ..... 11,000                                                     |                               |                           |
| 15 f | Ökande av samlingen av konst-<br>hantverk ..... 8,000                                                               |                               |                           |
| 15 g | Boksamlingen ..... 2,000                                                                                            |                               |                           |
| 15 h | Utländska studieresor .....                                                                                         |                               |                           |
| 16   | Vandringstställningar m. m., <i>re-<br/>servationsanslag</i> ..... 3,000                                            |                               |                           |
| 17   | Skrivhjälp åt depositions- och<br>reseintendenten, <i>reservationsan-<br/>slag</i> ..... 1,200                      |                               |                           |
| 18   | Försäkring och transport av konst-<br>föremål, <i>reservationsanslag</i> ..... 2,500                                |                               |                           |
| 19   | Konservering av handtecknings- och<br>gravysamlingar inom museet,<br><i>reservationsanslag</i> ..... 2,500          |                               |                           |
| 20   | Konserveringsarbeten för statens ta-<br>velsamling å Gripsholms slott, <i>re-<br/>servationsanslag</i> ..... 12,000 | 236,000                       | 21,200                    |
|      | Livrustkammaren:                                                                                                    |                               |                           |
| 21   | Underhåll och vård av livrustkammarens<br>samlingar m. m. .... 17,500                                               |                               |                           |
| 22   | Tillfällig löneförbättring för viss personal vid<br>livrustkammaren ..... * 2,000                                   |                               | 19,500                    |
|      | Naturhistoriska riksmuseet:                                                                                         |                               |                           |
| 23   | Avlöningar m. m. .... 194,112                                                                                       |                               |                           |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|                                       |                                                                                                                                            | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 24                                    | Tjänsteresor för intendenten och assistenter, <i>reservationsanslag</i> . 2,000                                                            |                               |                           |
| 25                                    | Samlingar m. m., <i>reservationsanslag</i> 40,800                                                                                          |                               |                           |
| 26                                    | Personligt arvodestillägg åt assistenten G. A. H. Dahlstedt . . . . . 500                                                                  |                               |                           |
| 27                                    | Arbetsbiträde vid etnografiska avdelningen . . . . . 2,000                                                                                 |                               |                           |
| 28                                    | Tillfällig avlöningsförbättring för tre preparatorer . . . . . 1,500                                                                       |                               |                           |
| 29                                    | Uppvärmning, belysning, städning m. m. av nya lokaler för etnografiska avdelningen . . . . . 1,750                                         |                               |                           |
| 30                                    | Instrument för mineralogiska avdelningen, <i>reservationsanslag</i> . . . . . 3,000                                                        |                               |                           |
| 31                                    | Täckande av motsedda brister i anslag till expenser m. m. för riksmuseet . . . . . 23,000                                                  | 236,912                       | 31,750                    |
| Nordiska museet:                      |                                                                                                                                            |                               |                           |
| 32                                    | Museet . . . . . 126,550                                                                                                                   |                               |                           |
| 33                                    | Tillfällig löneförbättring för viss museets personal . . . . . * 14,975                                                                    |                               | 141,525                   |
| 34                                    | Tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare m. fl. vid nordiska museet och vid livrustkammaren . . . . . 5,000                            |                               |                           |
| 35                                    | Dyrtidstillägg åt viss nordiska museets personal ävensom åt livrustkammarens personal, <i>förslagsanslag</i> .. * 50,000                   |                               |                           |
| 36                                    | Brandsäkerhetsanordningar i nordiska museets byggnad å Djurgården i Stockholm, <i>reservationsanslag</i> .. 26,000                         |                               |                           |
| 37                                    | Kulturhistoriska museet i Lund . . . . . 25,000                                                                                            |                               |                           |
| 38                                    | Norrlands kulturhistoriska museum i Härnösand .... 4,000                                                                                   |                               |                           |
| 39                                    | Musikhistoriska museet . . . . . 4,000                                                                                                     |                               |                           |
| 40                                    | Svenska skolmuseet . . . . . 7,000                                                                                                         |                               |                           |
|                                       |                                                                                                                                            | 472,912                       | 334,975                   |
| Säger för arkiv, bibliotek och museer |                                                                                                                                            | 893,917                       | 412,475                   |
| <b>C. Kyrkliga ändamål.</b>           |                                                                                                                                            |                               |                           |
| <i>Kleresistaten.</i>                 |                                                                                                                                            |                               |                           |
| 1                                     | Kleresistaten, <i>förslagsanslag</i> . . . . . 150,000                                                                                     |                               |                           |
| 2                                     | Lappmarks ecklesiastikverk, kyrkliga ändamål, <i>förslagsanslag</i> . . . . . 4,000                                                        |                               |                           |
| 3                                     | Ersättning för prästerskapets tionde, <i>förslagsanslag</i> .... 4,464,100                                                                 |                               |                           |
| 4                                     | Ersättning för vissa prästerskapet tilldelade statsanslag 304,752                                                                          |                               |                           |
| 5                                     | Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet, <i>förslagsanslag</i> . . . . . 40,000 |                               |                           |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|    |                                                                                                                          | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 6  | Pastor vid svenska Gustafs församlingen i Köpenhamn ..                                                                   | 6,000                         |                           |
| 7  | Pastor vid svenska Victoria församlingen i Berlin .....                                                                  | * 6,000                       |                           |
| 8  | Pastor vid svenska Olaus Petriförsamlingen i Hälsingfors                                                                 |                               | 6,000                     |
| 9  | Stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket .....                                 |                               | 3,600                     |
| 10 | Svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder ..                                                                   |                               | 41,500                    |
| 11 | Dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder, <i>förslagsanslag</i> .....                       |                               | * 15,000                  |
| 12 | Flyttning av kyrkan och prästgården i Muonionalusta kapellförsamling till Muodoslombolo, <i>reservationsanslag</i> ..... |                               | 30,600                    |
|    |                                                                                                                          | 4,974,852                     | 96,700                    |
|    | <i>Domkapitlens expeditioner.</i>                                                                                        |                               |                           |
| 13 | Domkapitlens expeditioner .....                                                                                          | 91,350                        |                           |
| 14 | Ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner ....                                                                   |                               | 30,490                    |
| 15 | Provisorisk lönerreglering för tjänstemän vid de ekle-siastika konsistorierna, <i>förslagsanslag</i> .....               |                               | 42,000                    |
|    |                                                                                                                          | 91,350                        | 72,490                    |
|    | <i>Kyrkors underhåll m. m.</i>                                                                                           |                               |                           |
|    | Kyrkors underhåll:                                                                                                       |                               |                           |
| 16 | Underhåll .....                                                                                                          | 1,028                         |                           |
| 17 | Ersättningar, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                | 275,000                       |                           |
| 18 | Svenska kyrkan i Paris .....                                                                                             | 276,028                       |                           |
|    |                                                                                                                          | 4,119                         |                           |
|    |                                                                                                                          | 280,147                       |                           |
|    | Säger för kyrkliga ändamål                                                                                               | 5,346,349                     | 169,190                   |
|    | <b>D. Akademier m. m.</b>                                                                                                |                               |                           |
|    | <i>Svenska akademien.</i>                                                                                                |                               |                           |
| 1  | Akademien .....                                                                                                          | 8,250                         |                           |
|    | <i>Vetenskapsakademien.</i>                                                                                              |                               |                           |
| 2  | Akademien .....                                                                                                          | 10,000                        |                           |
| 3  | Årsavgifter till internationella unionen för geodesi och geofysik .....                                                  |                               | 1,300                     |
| 4  | Katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur .....                                                                   |                               | 2,500                     |
| 5  | Bidrag till underhåll av vetenskapsakademiens av makarna Mittag-Leffler donerade matematiska bibliotek .....             |                               | 15,000                    |
|    |                                                                                                                          | 10,000                        | 18,800                    |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|                                                         |                                                                                                                                                       |        |        | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|---------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|--------|-------------------------------|---------------------------|
| <i>Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.</i> |                                                                                                                                                       |        |        |                               |                           |
| Akademien:                                              |                                                                                                                                                       |        |        |                               |                           |
| 6 a                                                     | Förslagsanslag .....                                                                                                                                  | 98,920 |        |                               |                           |
| <i>Reservationsanslag:</i>                              |                                                                                                                                                       |        |        |                               |                           |
| 6 b                                                     | Underhåll och förökande av de<br>under akademiens inseeende<br>ställda samlingar .....                                                                | 18,000 |        |                               |                           |
| 6 c                                                     | Tryckningskostnader samt utgi-<br>vande av planschverk över<br>fornsaker och andra märkvär-<br>diga föremål i statens historiska<br>museum m. m. .... | 14,000 |        |                               |                           |
| 6 d                                                     | Rese- och transportkostnader,<br>fornlämningars vård, lyshåll-<br>ning m. m. ....                                                                     | 7,000  |        |                               |                           |
| 6 e                                                     | Underhåll och fortsättning av in-<br>redningen i statens historiska<br>museum och myntkabinettet ..                                                   | 4,000  |        |                               |                           |
| 6 f                                                     | Undersökning och beskrivning av<br>fäderneslandets fornlämningar<br>m. m. ....                                                                        | 6,000  |        |                               |                           |
| 6 g                                                     | Vård och underhåll av Visby rui-<br>ner och andra byggnadsminnes-<br>märken .....                                                                     | 5,000  | 54,000 | 152,920                       |                           |
| 7                                                       | Omedelbara istandsättningsåtgärder å vissa byggnads-<br>minnesmärken, <i>reservationsanslag</i> .....                                                 |        |        |                               | 8,000                     |
| 8                                                       | Ökade medel för resekostnader för fornminnesvärden<br>m. m., <i>reservationsanslag</i> .....                                                          |        |        |                               | 15,000                    |
| 9                                                       | Ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befatt-<br>ningshavare .....                                                                             |        |        |                               | 31,250                    |
|                                                         |                                                                                                                                                       |        |        | 152,920                       | 54,250                    |
| <i>Akademien för de fria konsterna.</i>                 |                                                                                                                                                       |        |        |                               |                           |
| Akademien:                                              |                                                                                                                                                       |        |        |                               |                           |
| 10                                                      | Avlöningar m. m. ....                                                                                                                                 | 75,525 |        |                               |                           |
| 11                                                      | Undervisningsmateriel m. m., <i>reservationsan-<br/>slag</i> .....                                                                                    | 34,200 |        | 109,725                       |                           |
| 12                                                      | Ökade medel för vissa i staten för akademien uppförda<br>ändamål .....                                                                                |        |        |                               | 11,300                    |
| 13                                                      | Skolan för dekorativ konst .....                                                                                                                      |        |        |                               | 14,000                    |
|                                                         |                                                                                                                                                       |        |        | 109,725                       | 25,300                    |
| <i>Musikaliska akademien.</i>                           |                                                                                                                                                       |        |        |                               |                           |
| Akademien:                                              |                                                                                                                                                       |        |        |                               |                           |
| 14                                                      | Avlöningar m. m. ....                                                                                                                                 | 81,935 |        |                               |                           |
| 15                                                      | Stipendier m. m., <i>reservationsanslag</i> .....                                                                                                     | 25,000 |        | 106,935                       |                           |

|    |                                                                                                              | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 16 | Biträdande lärare m. m. ....                                                                                 |                               | 5,000                     |
| 17 | Biblioteket .....                                                                                            |                               | 1,500                     |
| 18 | Expenser m. m. ....                                                                                          |                               | 6,000                     |
|    |                                                                                                              | 106,935                       | 12,500                    |
|    | <i>De kungl. teatrarna.</i>                                                                                  |                               |                           |
| 19 | Kungl. operan .....                                                                                          | 150,000                       |                           |
| 20 | Brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska<br>teaterns byggnad m. m. ....                              |                               | 53,047                    |
|    | Säger för akademier m. m.                                                                                    | 537,830                       | 163,897                   |
|    | <b>E. Universiteten, den medicinska undervisningen<br/>m. m.</b>                                             |                               |                           |
|    | <i>Universitetskanslersektionen.</i>                                                                         |                               |                           |
| 1  | Expeditionen, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                    | 23,300                        |                           |
|    | <i>Uppsala universitet.</i>                                                                                  |                               |                           |
|    | Universitetet:                                                                                               |                               |                           |
| 2  | Universitetsstaten .....                                                                                     | 1,101,627                     |                           |
|    | <i>Förslagsanslag:</i>                                                                                       |                               |                           |
| 3  | Avlöningsfyllnad åt professorn i<br>växtbiologi .....                                                        | 1,000                         |                           |
| 4  | Arvoden åt vikarierande akade-<br>miska lärare .....                                                         | 5,000                         | 6,000                     |
|    |                                                                                                              | 1,107,627                     |                           |
| 5  | Akademiska sjukhuset, <i>förslagsanslag</i> .....                                                            | 110,000                       |                           |
|    | Rasbiologiska institutet:                                                                                    |                               |                           |
| 6  | Avlöning åt en chef för institutet .....                                                                     | 7,500                         |                           |
| 7  | Institutets verksamhet, <i>reservationsanslag</i> , att utgå av<br>statsverkets fond av rusdrycksmedel ..... |                               | 55,000                    |
| 8  | Lärararvoden m. m. ....                                                                                      |                               | 58,810                    |
| 9  | Materiel för vissa institutioner m. m., <i>reservationsanslag</i>                                            |                               | 113,050                   |
| 10 | Lärarytträd vid de praktiska språkövningarna i ryska                                                         |                               | 1,000                     |
|    |                                                                                                              | 1,225,127                     | 227,860                   |
|    | <i>Lunds universitet.</i>                                                                                    |                               |                           |
|    | Universitetet:                                                                                               |                               |                           |
| 11 | Universitetsstaten .....                                                                                     | 956,128                       |                           |
| 12 | Arvoden åt vikarierande akademiska lärare,<br><i>förslagsanslag</i> .....                                    | 5,000                         |                           |
|    |                                                                                                              | 961,128                       |                           |
| 13 | Lärararvoden m. m. ....                                                                                      |                               | 73,625                    |
| 14 | Materiel för vissa institutioner m. m., <i>reservationsanslag</i>                                            |                               | 65,025                    |
| 15 | Bidrag till driftkostnaderna för Malmöhus läns sjuk-<br>vårdsinrättningar i Lund under år 1923 .....         |                               | 150,000                   |

|    |                                                                                                                                   | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 16 | Höjning av patologisk-anatomiska institutionens anslag för materiel m. m. ....                                                    |                               | 2,000                     |
| 17 | Lärarytträd vid de praktiska språkövningarna i ryska                                                                              |                               | 1,000                     |
| 18 | Materiel m. m. för kemiska institutionen, <i>reservationsanslag</i> .....                                                         |                               | 4,000                     |
| 19 | Materiel m. m. för geografiska institutionen, <i>reservationsanslag</i> .....                                                     |                               | 3,000                     |
| 20 | Instrument för kemiska institutionen, <i>reservationsanslag</i>                                                                   |                               | 4,000                     |
| 21 | Ytterligare medel till materiel m. m. för vissa institutioner och inrättningar, <i>reservationsanslag</i> .....                   |                               | 50,000                    |
| 22 | Utförande och publicerande av zonobservationer vid Lunds observatorium, <i>reservationsanslag</i> .....                           |                               | 4,500                     |
|    |                                                                                                                                   | 961,128                       | 357,150                   |
|    | <i>Karolinska mediko-kirurgiska institutet.</i>                                                                                   |                               |                           |
|    | Institutet:                                                                                                                       |                               |                           |
| 23 | Avlöningar m. m. .... *314,885                                                                                                    |                               |                           |
| 24 | Materiel m. m. för vissa institutioner och kliniker, <i>reservationsanslag</i> ..... 72,100                                       |                               |                           |
|    | <i>Förslagsanslag:</i>                                                                                                            |                               |                           |
| 25 | Arvoden åt vikarierande akademiska lärare ..... 2,000                                                                             |                               |                           |
| 26 | Ersättning åt vikarier för kamraren m. fl. .... 600 2,600                                                                         | 389,585                       |                           |
| 27 | Lärararvoden m. m. ....                                                                                                           |                               | 93,005                    |
| 28 | Materiel för vissa institutioner m. m., <i>reservationsanslag</i>                                                                 |                               | 17,800                    |
| 29 | Materiel m. m. för pediatrika kliniken å kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, <i>reservationsanslag</i> .....       |                               | 500                       |
| 30 | Materiel m. m. för patologisk-anatomiska institutionen                                                                            |                               | 3,000                     |
| 31 | Täckande av för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 beräknad brist i materielanslaget för patologisk-anatomiska institutionen ..... |                               | 10,500                    |
| 32 | Mikroskop för undervisningen i bakteriologi, <i>reservationsanslag</i> .....                                                      |                               | 2,000                     |
| 33 | Ökade medel till materiel i allmänhet .....                                                                                       |                               | 28,000                    |
|    |                                                                                                                                   | 389,585                       | 154,805                   |
|    | <i>Tandläkarinstitutet.</i>                                                                                                       |                               |                           |
| 34 | Institutet .....                                                                                                                  | 32,850                        |                           |
| 35 | Ytterligare lärarkrafter vid institutet .....                                                                                     |                               | 14,400                    |
|    | <i>Serafimerlasarettet.</i>                                                                                                       |                               |                           |
| 36 | Understöd och ersättningar .....                                                                                                  | 120,000                       |                           |
| 37 | Inrättningen för sjukas behandling med elektricitet ....                                                                          | 750                           |                           |
| 38 | Ökade medel till uppehållande av serafimerlasarettets verksamhet .....                                                            |                               | 50,000                    |
|    |                                                                                                                                   | 120,750                       | 50,000                    |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|                                                                      |                                                                                                                                                           | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| <i>Allmänna barnbördshuset i Stockholm.</i>                          |                                                                                                                                                           |                               |                           |
| 39                                                                   | Allmänna barnbördshuset i Stockholm .....                                                                                                                 | 24,853                        |                           |
| 40                                                                   | Verksamheten vid allmänna barnbördshuset i Stockholm                                                                                                      |                               | 117,000                   |
| <i>Gemensamma universitetsändamål.</i>                               |                                                                                                                                                           |                               |                           |
| 41                                                                   | Klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandi-<br>dater .....                                                                                     |                               | 9,400                     |
| 42                                                                   | Tryckning av doktorsavhandlingar vid universiteten i<br>Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska<br>institutet, <i>reservationsanslag</i> ..... |                               | 30,000                    |
| 43                                                                   | Tryckning av doktorsavhandlingar vid högskolorna i<br>Stockholm och Göteborg, <i>reservationsanslag</i> .....                                             |                               | 6,000                     |
| 44                                                                   | Kurser i skyddskoppympling, <i>reservationsanslag</i> .....                                                                                               |                               | 1,000                     |
| 45                                                                   | Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer .....                                                                                                    |                               | 1,500                     |
| 46                                                                   | Institut d'études scandinaves vid Paris universitet ....                                                                                                  |                               | 2,000                     |
|                                                                      |                                                                                                                                                           |                               | 49,900                    |
| <i>Farmaceutiska institutet.</i>                                     |                                                                                                                                                           |                               |                           |
| 47                                                                   | Institutet .....                                                                                                                                          | 50,900                        |                           |
| 48                                                                   | Materialier m. m., uppvärmning m. m. och egendomens<br>underhåll m. m. ....                                                                               |                               | 14,000                    |
| Säger för universiteten, den medicinska undervisningen<br>m. m. .... |                                                                                                                                                           | 2,828,493                     | 985,115                   |
| <b>F. Tekniska högskolan m. m.</b>                                   |                                                                                                                                                           |                               |                           |
| <i>Tekniska högskolan.</i>                                           |                                                                                                                                                           |                               |                           |
| Högskolan:                                                           |                                                                                                                                                           |                               |                           |
| 1                                                                    | Avlöningar .....                                                                                                                                          | 362,750                       |                           |
| 2                                                                    | Vissa omkostnader för uppehållande av hög-<br>skolans verksamhet, <i>reservationsanslag</i> ..                                                            | 59,500                        |                           |
|                                                                      |                                                                                                                                                           | 422,250                       |                           |
| 3                                                                    | Arvoden åt professorsvikarier, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                                | 3,000                         |                           |
| 4                                                                    | Arvoden åt speciallärare .....                                                                                                                            |                               | 27,450                    |
| 5                                                                    | Vissa fyllnadsarvoden och avlöning åt viss vaktbetjäning<br>m. m. ....                                                                                    |                               | 22,000                    |
| 6                                                                    | Tillfälliga lärarbiträden och assistenter .....                                                                                                           |                               | 25,000                    |
| 7                                                                    | Samlingar och laborationer, <i>reservationsanslag</i> .....                                                                                               |                               | 150,000                   |
| 8                                                                    | Ökade medel till diverse utgifter för bränsle, lyshållning<br>m. m. ....                                                                                  |                               | 180,000                   |
| 9                                                                    | Täckande av brist för budgetåret 1923—1924 å högsko-<br>lans anslag till diverse utgifter för bränsle, lyshåll-<br>ning m. m. ....                        |                               | * 70,000                  |
|                                                                      |                                                                                                                                                           | 425,250                       | 474,450                   |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|                                     |                                                                                                                                          | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| <i>Chalmers tekniska institut.</i>  |                                                                                                                                          |                               |                           |
| Institutet:                         |                                                                                                                                          |                               |                           |
| 10                                  | Avlöningar m. m. .... 161,850                                                                                                            |                               |                           |
| 11                                  | Bibliotek, samlingar och laborationer, expen-<br>ser m. m., <i>reservationsanslag</i> ..... 23,550                                       | 185,400                       |                           |
| 12                                  | Uppvärmning m. m. ....                                                                                                                   |                               | 34,000                    |
| 13                                  | Bibliotek m. m. ....                                                                                                                     |                               | 16,000                    |
| 14                                  | Nybyggnader för kemiska och fysiska institutionerna,<br><i>reservationsanslag</i> .....                                                  |                               | * 250,000                 |
|                                     |                                                                                                                                          | 185,400                       | 300,000                   |
| Säger för tekniska högskolan m. m.  |                                                                                                                                          | <b>610,650</b>                | <b>774,450</b>            |
| <b>G. Skolöverstyrelsen.</b>        |                                                                                                                                          |                               |                           |
| 1                                   | Skolöverstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                           | 522,400                       |                           |
| 2                                   | Övergångsstat .....                                                                                                                      | 1,900                         |                           |
| 3                                   | Inspektion och sakkunniga biträden .....                                                                                                 |                               | 6,500                     |
| 4                                   | Byggnadssakkunnigt biträde .....                                                                                                         |                               | 4,800                     |
| 5                                   | Expeditionsvaktsgöromål .....                                                                                                            |                               | 1,800                     |
| 6                                   | Förhyrande av ämbetslokaler .....                                                                                                        |                               | 57,300                    |
| Säger för skolöverstyrelsen         |                                                                                                                                          | <b>524,300</b>                | <b>70,400</b>             |
| <b>H. Allmänna läroverken m. m.</b> |                                                                                                                                          |                               |                           |
| <i>Högre lärarinneseminariet.</i>   |                                                                                                                                          |                               |                           |
| 1                                   | Högre lärarinneseminariet .....                                                                                                          | 116,985                       |                           |
| 2                                   | Diverse behov vid högre lärarinneseminariet .....                                                                                        |                               | 58,860                    |
| 3                                   | Timlärare och vikarier .....                                                                                                             |                               | 21,000                    |
| 4                                   | Täckande av brist å anslaget till högre lärarinnesemina-<br>riet för förra halvåret 1923 .....                                           |                               | 707                       |
| 5                                   | Täckande av brist å anslaget till timlärare och vika-<br>rier för förra halvåret 1923 .....                                              |                               | 1,084                     |
|                                     |                                                                                                                                          | 116,985                       | 81,651                    |
| <i>Allmänna läroverken.</i>         |                                                                                                                                          |                               |                           |
| 6                                   | Allmänna läroverken, <i>reservationsanslag</i> .....                                                                                     | 7,651,377                     |                           |
| 7                                   | Extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna<br>läroverken .....                                                                   |                               | 200,000                   |
| 8                                   | Understöd åt extra ordinarie lärare vid de allmänna läro-<br>verken under förfall på grund av sjukdom, <i>förslagsan-<br/>slag</i> ..... | 3,000                         |                           |
| 9                                   | Extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läro-<br>verken .....                                                                   |                               | 64,400                    |
| 10                                  | Extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läro-<br>verken .....                                                                   |                               | 13,500                    |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|                                       |                                                                                                                            | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|---------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 11                                    | Extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken                                                                    |                               | 3,265                     |
| 12                                    | Undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken, <i>förslagsanslag</i> .....                                               | 21,000                        |                           |
| 13                                    | Extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete vid statens samskolor .....                                             |                               | 3,300                     |
| 14                                    | Arvoden åt skolläkare vid de allmänna läroverken, <i>förslagsanslag</i> .....                                              |                               | 59,000                    |
| 15                                    | Provårskurs i Göteborg för blivande lärare vid de allmänna läroverken .....                                                |                               | 15,500                    |
| 16                                    | Undervisning genom infödda lärare i tyska och engelska vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter ....                |                               | 5,000                     |
| 17                                    | Bidrag till täckande av utgifter för allmänna läroverkens ljus- och vedkassor, <i>reservationsanslag</i> ....              |                               | 3,500                     |
|                                       |                                                                                                                            | 7,675,377                     | 367,465                   |
| <i>Kommunala mellanskolor.</i>        |                                                                                                                            |                               |                           |
| 18                                    | Kommunala mellanskolor, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                        | *1,475,000                    |                           |
| 19                                    | Undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor, <i>förslagsanslag</i> ....            | 20,000                        |                           |
| 20                                    | Tillfällig löneförbättring för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor, <i>förslagsanslag</i> .....                     |                               | 250,000                   |
|                                       |                                                                                                                            | 1,495,000                     | 250,000                   |
| <i>Privatläroverken.</i>              |                                                                                                                            |                               |                           |
| Privatläroverken:                     |                                                                                                                            |                               |                           |
| Gemensamt <i>reservationsanslag</i> : |                                                                                                                            |                               |                           |
| 21a                                   | Enskilda mellanskolor .....                                                                                                | 18,225                        |                           |
| 21b                                   | Högre flickskolor .....                                                                                                    | 422,550                       |                           |
| 21c                                   | Högre goss- och samskolor .....                                                                                            | 208,575                       |                           |
| 21d                                   | Enskilda lärarinneseminarier .....                                                                                         | 25,650                        |                           |
|                                       |                                                                                                                            | 675,000                       |                           |
| 22                                    | Lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, <i>förslagsanslag</i> .....                         | * 480,000                     |                           |
| 23                                    | Bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa, <i>förslagsanslag</i> .....                      | 19,000                        |                           |
| 24                                    | Tillfällig löneförbättring för lärare och lärarinnor vid de statsunderstödda privatläroverken, <i>förslagsanslag</i> ..... |                               | *2,450,000                |
| 25                                    | Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala .....                                                                              |                               | 75,000                    |
| 26                                    | Understöd åt utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål .....                                                      |                               | 16,000                    |
| 27                                    | Understöd till vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete .....                                             |                               | 27,100                    |
|                                       |                                                                                                                            | 1,174,000                     | 2,568,100                 |
|                                       | Säger för allmänna läroverken m. m.                                                                                        | 10,461,362                    | 3,267,216                 |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|                                       |                                                                                                                            | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|---------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| <b>I. Folkundervisningen.</b>         |                                                                                                                            |                               |                           |
| <i>Anstalter för lärarutbildning.</i> |                                                                                                                            |                               |                           |
| Folkskoleseminarierna:                |                                                                                                                            |                               |                           |
| Gemensamt <i>reservationsanslag</i> : |                                                                                                                            |                               |                           |
| 1a                                    | Folkskoleseminarierna                                                                                                      | 1,880,400                     |                           |
| 1b                                    | Stipendier för elever<br>vid folkskolesemina-<br>rier .....                                                                | 198,225                       | 2,078,625                 |
| 2                                     | Höjda stipendier åt elever vid folk-<br>skoleseminarier, <i>reservationsan-<br/>slag</i> .....                             | 75,000                        |                           |
| 3                                     | Studentkurser och parallellavdel-<br>ningar vid vissa folkskolesemina-<br>rier m. m., <i>reservationsanslag</i> ..         | 240,000                       |                           |
| 4                                     | Hyresersättning till rektorerna vid<br>vissa folkskoleseminarier .....                                                     | 12,500                        |                           |
| 5                                     | Hyresbidrag till lärare vid folk-<br>skoleseminarierna i Stockholm<br>och Göteborg, <i>förslagsanslag</i> ..               | 12,000                        |                           |
| 6                                     | Förhyrande av vissa lokaler för<br>folkskoleseminariet i Göteborg m.<br>m., <i>reservationsanslag</i> .....                | 2,675                         |                           |
| 7                                     | Vissa ändringsarbeten å gymna-<br>stikhuset vid folkskolesemina-<br>riet i Göteborg, <i>reservations-<br/>anslag</i> ..... | 25,000                        |                           |
| 8                                     | Ateneums folkskoleseminarium och<br>Göteborgs kvinnliga folkskolese-<br>minarium .....                                     | 16,000                        |                           |
|                                       |                                                                                                                            | 2,078,625                     | 383,175                   |
| Småskoleseminarier:                   |                                                                                                                            |                               |                           |
| 9                                     | Statens småskoleseminarier, <i>reser-<br/>vationsanslag</i> .....                                                          | 130,000                       |                           |
| 10                                    | Verksamheten vid statens småsko-<br>leseminarier i Lycksele och<br>Hagström, <i>reservationsanslag</i> ..                  | 96,600                        |                           |
| 11                                    | Undervisningsmateriel och böcker<br>för statens småskoleseminarium<br>i Lycksele, <i>reservationsanslag</i> ..             | 13,000                        |                           |
| 12                                    | Böcker och inventarier för sta-<br>tens småskoleseminarium i Haga-<br>ström, <i>reservationsanslag</i> .....               | 2,100                         |                           |
| 13                                    | Understöd åt småskoleseminarier,<br><i>förslagsanslag</i> .....                                                            | 330,000                       |                           |
| 14                                    | Stipendier åt elever vid småskole-<br>seminarier, <i>reservationsanslag</i> ..                                             | 90,000                        |                           |

|    |                                                                                                                                                                                    | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 15 | Tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, inrättade av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, <i>förslagsanslag</i> ..... 30,000                   | 550,000                       | 141,700                   |
|    |                                                                                                                                                                                    | 2,628,625                     | 524,875                   |
|    | <i>Folkskolinspektionen.</i>                                                                                                                                                       |                               |                           |
| 16 | Avlöning m. m. åt folkskolinspektörer, <i>förslagsanslag</i> ..                                                                                                                    | 330,000                       |                           |
| 17 | Tilläggsersättning för expenser åt folkskolinspektörer ..                                                                                                                          |                               | 10,400                    |
| 18 | Resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, <i>förslagsanslag</i> ..... 250,000                                                                                                 | 250,000                       |                           |
|    |                                                                                                                                                                                    | 580,000                       | 10,400                    |
|    | <i>Folkskolor.</i>                                                                                                                                                                 |                               |                           |
| 19 | Avlöning åt lärare vid folkskolor, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                                                     | 46,600,000                    |                           |
| 20 | Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                       | * 400,000                     |                           |
| 21 | Uppförande av folkskolebyggnader i rikets nordligaste gränsorter, <i>reservationsanslag</i> .....                                                                                  |                               | * 200,000                 |
| 22 | Lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål, <i>förslagsanslag</i> ..... 160,000                                                                                              | 160,000                       |                           |
|    | Upphjälpande av folkskoleväsendet inom vissa lappmarksförsamlingar i Västerbottens och Norrbottens län:                                                                            |                               |                           |
| 23 | Beredande av möjlighet till skolgång genom inackordering i skolhem eller enskilda hem för skolpliktiga barn av fattiga, avlägset boende föräldrar ..... 125,000                    |                               |                           |
| 24 | Särskilt lönetillägg åt lärare i lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning samt i Överkalix församling, <i>förslagsanslag</i> ..... 47,000                            |                               |                           |
| 25 | Avlöning av föreståndarinna för skolhem eller arbetsstuga inom lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning samt i Överkalix församling, <i>förslagsanslag</i> .. 11,000 |                               |                           |
| 26 | Skytteanska lappfolkskolan i Tärna, <i>förslagsanslag</i> ..... 10,600                                                                                                             | 193,600                       |                           |
| 27 | Beredande av möjlighet till skolgång för fattiga, på längre avstånd från skola boende skolpliktiga barn inom Hotagens och Frostvikens församlingar .....                           |                               | 3,000                     |
| 28 | Lärare åt vid vanförestalter och kustsanatorier intagna barn i skolåldern, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                             |                               | 23,000                    |
| 29 | Anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                           | 2,585,000                     |                           |
| 30 | Anordnande av undervisning i hushållsgöromål i egentlig folkskola, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                     | 267,000                       |                           |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|    |                                                                                                         | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 31 | Undervisningsmateriel m. m. för folkskolor, <i>reservationsanslag</i> .....                             | 5,000                         |                           |
| 32 | Understödjande av folkskolebarns ferieresor, <i>förslagsanslag</i> .....                                | 115,000                       |                           |
| 33 | Svensk undervisning för svenska barn i utlandet .....                                                   |                               | 10,400                    |
| 34 | Svenska skolan i Kina .....                                                                             |                               | 7,000                     |
|    |                                                                                                         | 50,325,600                    | 243,400                   |
|    | <i>Fortsättningsskolor.</i>                                                                             |                               |                           |
| 35 | Understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, <i>förslagsanslag</i> .....                  | 2,425,000                     |                           |
| 36 | Arvodesförhöjning åt lärare vid fortsättningsskola, <i>förslagsanslag</i> .....                         |                               | 237,500                   |
| 37 | Utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor, <i>reservationsanslag</i> .....                   |                               | 130,000                   |
|    |                                                                                                         | 2,425,000                     | 367,500                   |
|    | <i>Högre folkskolor.</i>                                                                                |                               |                           |
| 38 | Understöd åt högre folkskolor, <i>förslagsanslag</i> .....                                              | 912,000                       |                           |
| 39 | Anordnande av slöjd i högre folkskolor, <i>förslagsanslag</i> .....                                     | 60,000                        |                           |
| 40 | Sällskapets för folkundervisningens befrämjande verksamhet i allmänhet, <i>reservationsanslag</i> ..... | 1,500                         |                           |
|    |                                                                                                         | 973,500                       |                           |
|    | <i>Folkhögskolor.</i>                                                                                   |                               |                           |
| 41 | Understöd åt folkhögskolor, <i>förslagsanslag</i> .....                                                 | 830,000                       |                           |
| 42 | Ökat understöd åt folkhögskolor, <i>förslagsanslag</i> .....                                            |                               | 75,000                    |
| 43 | Stipendier åt elever vid folkhögskolor, <i>reservationsanslag</i> .....                                 | 140,000                       |                           |
| 44 | Förstärkning av reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor .....                  |                               | 80,000                    |
| 45 | Understöd åt svenska folkhögskolan i Birkas inom republiken Estland .....                               |                               | 4,000                     |
|    |                                                                                                         | 970,000                       | 159,000                   |
|    | <i>Abnormundervisningen.</i>                                                                            |                               |                           |
| 46 | Befrämjande av dövstumundervisningen, <i>förslagsanslag</i> .....                                       | 165,000                       |                           |
| 47 | Kyrklig själavård åt dövsamma .....                                                                     | 14,000                        |                           |
| 48 | Tidning för dövsamma .....                                                                              |                               | 1,000                     |
| 49 | Tysta skolan å Lidingön .....                                                                           |                               | 20,000                    |
| 50 | Institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas .....                                                 | 103,150                       |                           |
| 51 | Förstärkning av anslaget till institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas .....                   |                               | 50,000                    |
| 52 | Förskolan för blindas i Växjö .....                                                                     | 20,600                        |                           |
| 53 | Förstärkning av anslaget till förskolan för blindas i Växjö Hantverksskolas i Kristinehamn för blindas: |                               | 8,000                     |
| 54 | Avlöningar .....                                                                                        | 17,300                        |                           |
| 55 | Materialier, expenser m. m., <i>reservationsanslag</i> .....                                            | 11,000                        |                           |

|    |                                                                                                                    | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 56 | Förstärkning av reservationsanslaget till materialier, expenser m. m. . . . .                                      | 10,500                        |                           |
| 57 | Uppehållande av ytterligare en korg-<br>makeriavdelning, <i>reservationsan-<br/>slag</i> . . . . .                 | 11,900                        |                           |
| 58 | Fraktbidrag för arbetsmaterialier till<br>blinda hantverkare . . . . .                                             | 7,500                         |                           |
|    | Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte:                                                              | 28,300                        | 29,900                    |
| 59 | Anstalten . . . . .                                                                                                | 128,400                       |                           |
| 60 | Extra ordinarie lärarpersonal och<br>vaktmästare . . . . .                                                         | 15,000                        |                           |
| 61 | Ökade medel för vissa i staten för<br>anstalten upptagna utgiftsposter . . . . .                                   | 7,000                         |                           |
| 62 | Hantverksskolan i Uppsala för blinda kvinnor . . . . .                                                             |                               | 20,000                    |
| 63 | Bidrag till avlönande av vikarier för lärare vid blind-<br>undervisningsanstalter, <i>förslagsanslag</i> . . . . . | 1,000                         |                           |
| 64 | Järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vår-<br>dare, <i>förslagsanslag</i> . . . . .                   | 5,000                         |                           |
| 65 | Understöd åt blindlärarelever, <i>reservationsanslag</i> . . . . .                                                 |                               | 1,800                     |
| 66 | Tryckning av blindskrifter, <i>reservationsanslag</i> . . . . .                                                    |                               | 7,000                     |
| 67 | De blindas förening . . . . .                                                                                      |                               | 100,000                   |
| 68 | Uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avse-<br>ende försummade barn, <i>förslagsanslag</i> . . . . .   | 250,000                       |                           |
|    |                                                                                                                    | 715,450                       | 259,700                   |
|    | Säger för folkundervisningen                                                                                       | 58,618,175                    | 1,564,875                 |
|    | <b>J. Yrkesundervisningen.</b>                                                                                     |                               |                           |
|    | <i>Tekniska läroverk.</i>                                                                                          |                               |                           |
| 1  | Tekniska läroverk, <i>reservationsanslag</i> . . . . .                                                             | 491,225                       |                           |
| 2  | Fjärde parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Örebro                                                          |                               | 24,000                    |
| 3  | Parallellavdelningar vid tekniska fackskolan för maskin-<br>industri i Eskilstuna . . . . .                        |                               | 14,000                    |
| 4  | Ytterligare medel till expenser, bränsle m. m. för tek-<br>niska läroverk . . . . .                                |                               | 10,000                    |
|    |                                                                                                                    | 491,225                       | 48,000                    |
|    | <i>Handelsläroverk.</i>                                                                                            |                               |                           |
| 5  | Handelsgymnasier . . . . .                                                                                         | 135,000                       |                           |
| 6  | Förhöjda understöd åt handelsgymnasier . . . . .                                                                   |                               | 120,000                   |
|    | <i>Kommunala och enskilda anstalter för yrkes-<br/>undervisning.</i>                                               |                               |                           |
| 7  | Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervis-<br>ning, <i>förslagsanslag</i> . . . . .                       | 600,000                       |                           |
| 8  | Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning                                                              | 625,000                       |                           |

|    |                                                                                                                                                     | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 9  | Understöd till obemedlade och mindre bemedlade elever vid statsunderstödda enskilda skolor för husmodersutbildning, <i>reservationsanslag</i> ..... |                               | 40,000                    |
|    |                                                                                                                                                     | 1,225,000                     | 40,000                    |
|    | <i>Särskilda anstalter för yrkesundervisning.</i>                                                                                                   |                               |                           |
|    | Tekniska skolan i Stockholm:                                                                                                                        |                               |                           |
| 10 | Tekniska skolan i Stockholm..... 97,075                                                                                                             |                               |                           |
| 11 | Verksamheten vid skolan .....                                                                                                                       | 32,700                        |                           |
| 12 | Täckande av brist i skolans räkenskaper för år 1922 .....                                                                                           | 4,200                         |                           |
|    |                                                                                                                                                     | 97,075                        | 36,900                    |
|    | Bergsskolorna i Filipstad och Falun:                                                                                                                |                               |                           |
| 13 | Bidrag till verksamheten vid skolorna .... 45,210                                                                                                   |                               |                           |
| 14 | Särskilt bidrag till ålderstillägg åt lärare och vaktmästare .....                                                                                  | 1,200                         |                           |
|    |                                                                                                                                                     |                               | 46,410                    |
| 15 | Vävs skolan i Borås .....                                                                                                                           |                               | 9,850                     |
| 16 | Dyrtidstillägg vid tekniska skolan i Stockholm, bergsskolorna i Filipstad och Falun samt vävs skolan i Borås, <i>förslagsanslag</i> .....           |                               | * 35,000                  |
|    |                                                                                                                                                     | 97,075                        | 128,160                   |
|    | <i>Anstalter för utbildande av lärare för yrkesundervisning.</i>                                                                                    |                               |                           |
| 17 | Yrkespedagogisk centralanstalt, <i>reservationsanslag</i> ....                                                                                      |                               | 50,000                    |
|    | Säger för yrkesundervisningen                                                                                                                       | 1,948,300                     | 386,160                   |
|    | <b>K. Folkbildningsåtgärder i övrigt.</b>                                                                                                           |                               |                           |
|    | <i>Folkbibliotek.</i>                                                                                                                               |                               |                           |
| 1  | Understöd åt folkbibliotek, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                             | 320,000                       |                           |
|    | <i>Populärvetenskapliga föreläsningar.</i>                                                                                                          |                               |                           |
| 2  | Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, <i>reservationsanslag</i> .                                  |                               | 325,000                   |
| 3  | Bidrag till arbetarnas bildningsförbund för organisations- och administrationskostnader .....                                                       |                               | 26,000                    |
| 4  | Bidrag till de från universiteten i Uppsala och Lund utom universitetsstäderna anordnade föreläsningsserier, <i>reservationsanslag</i> .....        |                               | 10,000                    |
| 5  | Bidrag till sommarkurser vid universitetet i Uppsala, <i>reservationsanslag</i> .....                                                               |                               | 9,000                     |
| 6  | Anordnande av två s. k. universitetscirkclar .....                                                                                                  |                               | 2,600                     |
|    |                                                                                                                                                     |                               | 372,600                   |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|    |                                                                                                                                       | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
|    | <i>Nykterhetsundervisning.</i>                                                                                                        |                               |                           |
|    | Undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel:                 |                               |                           |
| 7  | Undervisnings- och upplysningsverksamhet .....                                                                                        |                               | 137,500                   |
| 8  | Föreläsnings- och instruktionsverksamhet, <i>reservationsanslag</i> .....                                                             |                               | 60,000                    |
|    |                                                                                                                                       |                               | 197,500                   |
|    | <i>Musikföreställningar för allmänheten.</i>                                                                                          |                               |                           |
| 9  | Föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten, m. m. ....                                                                 |                               | 57,000                    |
|    | <i>Statens biografbyrå.</i>                                                                                                           |                               |                           |
| 10 | Statens biografbyrå, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder .....                    |                               | 60,500                    |
| 11 | Dyrtidstillägg vid statens biografbyrå, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder ..... |                               | * 13,000                  |
|    |                                                                                                                                       |                               | 73,500                    |
|    | <i>Förvaltningskostnader för statens räntefria studielån.</i>                                                                         |                               |                           |
| 12 | Ersättning till postverket för dess bestyr med statens räntefria studielån, <i>förslagsanslag</i> .....                               |                               | 1,500                     |
| 13 | Kostnaderna för nämnden för statens räntefria studielån .....                                                                         |                               | 4,500                     |
|    |                                                                                                                                       |                               | 6,000                     |
|    | Säger för folkbildningsåtgärder i övrigt                                                                                              | 320,000                       | 706,600                   |
|    | <b>L. Åtgärder för fysisk utbildning.</b>                                                                                             |                               |                           |
| 1  | Gymnastiska centralinstitutet .....                                                                                                   | 72,700                        |                           |
| 2  | Extra personal vid gymnastiska centralinstitutet m. m.                                                                                |                               | 4,010                     |
| 3  | Litteratur och bokbindning för gymnastiska centralinstitutets bibliotek, <i>reservationsanslag</i> .....                              |                               | 600                       |
| 4  | Understödjande av idrotten .....                                                                                                      |                               | 90,000                    |
| 5  | Understödjande av skididrotten bland ungdomen .....                                                                                   |                               | 20,000                    |
|    | Säger för åtgärder för fysisk utbildning                                                                                              | 72,700                        | 114,610                   |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.

|                                                             |                                                                                                                                      | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|-------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| <b>M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.</b> |                                                                                                                                      |                               |                           |
| 1                                                           | Svenska fornskriftssällskapet, <i>reservationsanslag</i> .....                                                                       |                               | 2,000                     |
| 2                                                           | Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia, <i>reservationsanslag</i> .....                              |                               | 1,000                     |
| 3                                                           | Svenska vitterhetssamfundet, <i>reservationsanslag</i> .....                                                                         |                               | 2,000                     |
| 4                                                           | Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst .....                                                            |                               | 20,000                    |
| 5                                                           | Ortnamnskommittén .....                                                                                                              |                               | 3,000                     |
| 6                                                           | Nusvensk ordbok .....                                                                                                                |                               | 6,000                     |
| 7                                                           | Tidskriften »Svenska landsmål och svenskt folkliv» ...                                                                               |                               | 5,000                     |
| 8                                                           | Systematisk undersökning av svenska folkmål, <i>reservationsanslag</i> .....                                                         |                               | 22,000                    |
| 9                                                           | Systematisk undersökning av sydsvenska folkmål, <i>reservationsanslag</i> .....                                                      |                               | 3,000                     |
| 10                                                          | Ordbok över Gotlands folkmål .....                                                                                                   |                               | 1,000                     |
| 11                                                          | Utredigering av framlidne revisionssekreteraren Nils Anderssons samlingar av äldre svensk folkmusik, <i>reservationsanslag</i> ..... |                               | 10,000                    |
| 12                                                          | Föreningen Pietas .....                                                                                                              |                               | 1,500                     |
| 13                                                          | Sveriges kyrkor, konsthistoriskt inventarium. <i>reservationsanslag</i> .....                                                        |                               | 10,000                    |
| 14                                                          | Statistiska tabeller över Öresundstullen .....                                                                                       |                               | 1,500                     |
| 15                                                          | Tidskriften »Acta mathematica» .....                                                                                                 |                               | 12,000                    |
| 16                                                          | Beredande av delaktighet för Sverige i Ramsay Memorial Fund .....                                                                    |                               | 5,400                     |
| 17                                                          | Svenska naturskyddsföreningen .....                                                                                                  |                               | 2,500                     |
| 18                                                          | Understöd åt ryske undersåten Alexander Sibiriakoff..                                                                                |                               | 3,000                     |
| 19                                                          | Utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker, <i>reservationsanslag</i> .....                                                 | 150,000                       |                           |
| 20                                                          | Ytterligare medel för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker .....                                                      |                               | 15,000                    |
|                                                             | <b>Säger för understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m. ....</b>                                                              | <b>150,000</b>                | <b>125,900</b>            |
| <b>N. Diverse.</b>                                          |                                                                                                                                      |                               |                           |
| 1                                                           | Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                           | 200,000                       |                           |
| 2                                                           | Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                          | 180,000                       |                           |
| 3                                                           | Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i> .....                                                                                      | 120,000                       |                           |
| 4                                                           | Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservationsanslag</i> .....                                                         | 120,000                       |                           |
| 5                                                           | Skrivmaterialier och expenser, ved. m. m., <i>förslagsanslag</i> (därav till domkapitlens expeditioner högst 33,000 kronor) .....    | 220,000                       |                           |
| 6                                                           | Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i> (därav till domkapitlens expeditioner högst 9,000 kronor) .....                           | 55,011                        |                           |

|    |                                                                                                                      | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 7  | Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den ci-<br>vila statsförvaltningen, <i>förslagsanslag</i> .....    |                               | * 1,950,000               |
| 8  | Tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med<br>dem jämförliga befattningshavare, <i>förslagsanslag</i> .... |                               | 42,000                    |
| 9  | Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>för-<br/>slagsanslag</i> .....                              |                               | * 5,900,000               |
| 10 | Dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda un-<br>dervisningsanstalter, <i>förslagsanslag</i> .....         |                               | * 20,200,000              |
|    | Säger för diverse                                                                                                    | <b>895,011</b>                | <b>28,092,000</b>         |
|    | Summa                                                                                                                | <b>83,509,687</b>             | <b>36,832,888</b>         |

\* Av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, varom utlåtande framdeles kommer att avgivas.